

လူ့ဘဝနှင့်အရေးလက်စွဲ

Author: Aung Myo Min
Director, HREIB

Layout &
Design by: Lwin Moe

Published by: Human Rights Education Institute of Burma
(HREIB)

Address: P.O.Box 37, Chiang Mai University Post office,
Chiang Mai, 50202, Thailand

E-Mail: hreburma@loxinfo.co.th

Second Edition: 3000 copies, May 2002.

© Aung Myo Min

All rights reserved. This work may be reproduced, provided that no commercial use is made of it and the author is acknowledged.

**Funded by the National Endowment for Democracy
(NED)**

ယခုစာအုပ်သည် ၁၉၉၈ ခုနှစ်က ထုတ်ဝေခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေး လက်စွဲစာအုပ်ကို ဒုတိယအကြိမ် ဖြည့်စွက်ထုတ်ဝေလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပထမအကြိမ် ထုတ်ဝေစဉ်နောက်ပိုင်း ကာလအတွင်း ထပ်မံတိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သိကောင်းစရာများနှင့် ပထမအကြိမ်တွင် မပါဝင်ခဲ့သော အကြောင်းအရာများကို ဖြည့်စွက်ရေးသားထားပါသည်။

ယခုကဲ့သို့ ဒုတိယအကြိမ်အဖြစ် ဖြည့်စွက်ထုတ်ဝေခြင်းအကြောင်းမှာ ထိုသို့သော ပညာပေး စာအုပ်မျိုးများကို ထပ်မံထုတ်ဝေပါဟု ပိုင်းဝန်းတိုက်တွန်းခဲ့ကြသော သူများ၊ ဤစာအုပ်ကို လက်စွဲထား၍ လူ့အခွင့်အရေး သင်တန်းများ ပို့ချနေသောသူများနှင့် သင်တန်းမတက်နိုင်သော် လည်း လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်းလေ့လာချင်၍ စာအုပ်များရေးသားပါဟု တိုက်တွန်းကြသော သူများ၏ဆန္ဒကို ဖြည့်ဆည်းပေးလိုသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ယခင်ထုတ်ဝေစဉ်အချိန်နှင့် ယခု ဒုတိယအကြိမ်ထုတ်ဝေသည့် အချိန်အကြား နိုင်ငံတကာတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုများစွာ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုကာလတို့အတွင်း အမျိုးသမီးစာချုပ် နောက်ဆက်တွဲများ၊ ကလေးစာချုပ် နောက်ဆက်တွဲများ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးများ အသက်ဝင်လာခဲ့ကြသည်။ ထို့အတူ မြန်မာနိုင်ငံသူနိုင်ငံသားများနှင့် ဒီမိုကရေစီအရေး လှုပ်ရှားတောင်းဆိုနေသော သူများအကြားတွင် လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်းကို နားလည်လက်ခံလာမှုရေချိန် ပိုမိုမြင့်မားလာခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်းတူညီမျှမှုကို အခြေခံနားလည်လာ၍ မတူကွဲပြားမှုများအပေါ် လက်ခံမှုပိုမိုလာခဲ့သည်။ တဦးချင်း၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ပိုမိုလေးစားလာခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများနှင့် အခြားအထူးကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်သော အုပ်စုဝင်များ၏ အခွင့်အရေးများအကြောင်းကို နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း ဆွေးနွေးလာ၍ ယခင်ကထက် ပိုမိုတန်ဖိုးထားလာသည်ကိုတွေ့ရသည်။ အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးက လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း သင်တန်းများပို့ချရန် တောင်းဆိုမှုများလည်း ပိုမိုများပြားလာလျက်ရှိသည်။ သို့သော် ပြည်သူလူထုအကြားတွင် လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း ဆက်လက်ပညာပေးရန် လိုအပ်နေဆဲပင်။ အခြားသူတဦးတယောက်ချင်း၏ ဂုဏ်သိက္ခာအပေါ် နှိမ့်ချစော်ကားမှုများမှာလည်း ဆက်လက် တည်ရှိ နေဆဲပင်။

ထို့အတွက်ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝ လေးစားလိုက်နာ တန်ဖိုးထားသော အနာဂတ်မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ရည်ရွယ်၍ လေ့လာမှတ်သား ကျင့်သုံးနိုင်ရန် ယခုစာအုပ်အား

ထပ်မံပြင်ဆင်ရေးသားထုတ်ဝေလိုက်ပါသည်။ ဤစာအုပ်ဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်နေကြသော၊ လူ့အခွင့်အရေးကို လှုံ့ဆော်နေကြသော၊ လူ့အခွင့်အရေးကို ပညာပေးနေကြသော မိတ်ဆွေများအား ဂုဏ်ပြုပါသည်။ အထူးသဖြင့် မိမိနှင့်အတူ လူ့အခွင့်အရေးပညာပေး လုပ်ငန်းများကို နယ်ပယ်အသီးသီးတွင် အားကြီးမာန်တက် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေလျက်ရှိသည့် လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးဌာန (မြန်မာနိုင်ငံ)မှ သင်တန်းပို့ချသူများ၊ သင်တန်းအသီးသီးမှ သင်တန်းသူ သင်တန်းသားများ၏ အားပေးတိုက်တွန်းချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခဲ့သဖြင့် ကျေနပ်နိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်မိပါသည်။ ဤစာအုပ်ဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် အဖက်ဖက်မှ ဝိုင်းဝန်းကူညီပေးခဲ့သော ရုံးတာဝန်ခံ ကိုရဲလင်းထွန်းနှင့် အခြားရုံးအဖွဲ့ဝင်များကို ကျေးဇူးတင် မှတ်တမ်းတင်လိုပါသည်။

အောင်မျိုးမင်း
ဒါရိုက်တာ
လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးဌာန (မြန်မာနိုင်ငံ)
မေလ ၂၀၀၂ ခုနှစ်

မာတိကာ

အခန်း(၁)	လူ့အခွင့်အရေးမိတ်ဆက်	၈
အခန်း(၂)	လူ့အခွင့်အရေးသမိုင်းကြောင်း	၁၃
	အာရှတန်ဖိုး (Asia Value)	၂၁
အခန်း(၃)	နိုင်ငံတကာဥပဒေများ	၂၄
အခန်း(၄)	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများ	၂၈
	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း	၂၈
	စာချုပ်လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းအဆင့်ဆင့်	၃၄
	နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်	၃၇
	နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်၏	
	နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်များ	၃၉
	လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ	၄၁
	စီးပွားရေးလူမှုရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်	၄၃
	စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ	
	သဘောတူစာချုပ်ကော်မတီ	၄၆
	အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားထားမှုအားလုံးဖျက်သိမ်းရေး	
	သဘောတူစာချုပ်	၄၈
	အမျိုးသမီးများနည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားထားမှုအားလုံးဖျက်သိမ်းရေး	
	စာချုပ်ကော်မတီ	၅၁
	အမျိုးသမီးများနည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားထားမှုအားလုံးဖျက်သိမ်းရေး	
	စာချုပ်ကော်မတီ ပေါ်ပေါက်လာပုံအဆင့်ဆင့်	၅၃
	ကလေးသူငယ်များအခွင့်အရေးဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်	၅၄
	ကလေးသူငယ်များအခွင့်အရေးဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်ကော်မတီ	၅၉
	လူမျိုးရေးဖိနှိပ်မှုနည်းမျိုးစုံအားဖျက်သိမ်းရေးသဘောတူစာချုပ်	၆၁
	လူမျိုးရေးဖိနှိပ်မှုနည်းမျိုးစုံအားဖျက်သိမ်းရေးသဘောတူ	
	စာချုပ်ကော်မတီ	၆၃
	ညှင်းပမ်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြားရက်စက်မှု၊ လူသားမဆန်သော	
	လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ ညှိုးနွမ်းစေသော ပြုကျင့်မှုတို့ကို ဆန့်ကျင်သော	
	သဘောတူစာချုပ်၊	၆၃

	ဂျီနီဗာစစ်မှုဆိုင်ရာသဘောတူညီချက်စာချုပ်	၆၄
	အခြား လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များ	၆၅
	လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်များပေါ်ပေါက်လာခြင်းအဆင့်ဆင့်	၆၆
အခန်း(၅)	အမျိုးသမီးများနှင့်လူ့အခွင့်အရေး	၇၀
	အမျိုးသမီးများအခွင့်အရေးသမိုင်းအကျဉ်းချုပ်	၇၀
	အမျိုးသမီးများအပေါ်အကြမ်းဖက်ခြင်း	၇၇
အခန်း(၆)	ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂမိတ်ဆက်	၈၄
	ကုလသမဂ္ဂ၏အဓိကဌာနကြီးများ	၈၆
	အထွေထွေညီလာခံ	၈၆
	လုံခြုံရေးကောင်စီ	၈၉
	စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးကောင်စီ	၉၀
အခန်း(၇)	ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးအေဂျင်စီများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ	၉၅
	လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်	၉၅
	လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၏ဖွဲ့စည်းပုံ	၉၆
	၁၅၀၃ လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်	၁၀၂
	လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ညီလာခံ	၁၀၃
	လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ညီလာခံလုပ်ငန်းစဉ်များ	၁၀၃
	အခြားစာချုပ်အခြေခံအဖွဲ့များ	၁၀၆
	လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာများကို စိတ်ဝင်စားသည့်	
	ကုလသမဂ္ဂရှိအခြားဌာနများ	၁၀၇
	-အမျိုးသမီးအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်	၁၀၇
	-ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာမဟာမင်းကြီးရုံး	၁၀၈
	-လူ့အခွင့်အရေးဌာနကြီး	၁၀၉
	-ကုလသမဂ္ဂဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာမဟာမင်းကြီးရုံး	၁၁၀
	-အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်	၁၁၁
	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ လုပ်ငန်းစဉ်	၁၁၃
အခန်း(၈)	ဒေသဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းများ	၁၁၆
	ဥရောပဒေသ	၁၁၆
	ဥရောပကောင်စီ	၁၁၆
	အမေရိကန်ဒေသ	၁၁၈
	အမေရိကန်နိုင်ငံများအဖွဲ့	၁၁၈

အာဖရိကဒေသ	၁၁၉
အာဖရိကန်ညီညွတ်ရေးအဖွဲ့	၁၁၉
အာရပ်ဒေသ	၁၂၀
အာရှဒေသ	၁၂၀
အခန်း(၉) အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ	၁၂၂
အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့ အမျိုးအစားများ	၁၂၃
အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အားပေးထောက်ခံမှုများ	၁၂၉
ကုလသမဂ္ဂနှင့် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ	၁၃၁
အခန်း(၁၀) လူ့အခွင့်အရေးကြီးကြပ်ခြင်း	၁၃၃
လူ့အခွင့်အရေးကြီးကြပ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်	၁၃၄
အခန်း (၁၁) လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှု	၁၄၃
သမိုင်းကြောင်း	၁၄၃
လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုဆိုသည်မှာ	၁၄၅
စေ့စပ်ဆော်ကြပေးသူဆိုသည်မှာ	၁၅၅
အခန်း(၁၂) သတင်းဌာနများနှင့်ဆက်သွယ်ခြင်း	၁၆၀
ရေဒီယိုရုပ်မြင်သံကြားဌာနများနှင့် တွေ့ဆုံရာတွင်	
သတိပြုသင့်သည့်အချက်များ	၁၆၂
သတင်းရေးသူများနှင့်တွေ့ဆုံရာတွင်သတိပြုသင့်သောအချက်များ	၁၆၄
သတင်းကြေညာချက်ထုတ်ပြန်ရာတွင် သတိပြုသင့်သောအချက်များ	၁၆၄
သတင်းကြေညာချက်ရေးသားခြင်း	၁၆၆
သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲပြုလုပ်ရာတွင်သတိပြုသင့်သောအချက်များ	၁၆၈
အခန်း(၁၃) တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၁၆၉
လူတွေ့မေးမြန်းရာတွင် သတိပြုသင့်သောအချက်များ	၁၆၉
နောက်ဆက်တွဲ (၁) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း	၁၇၉
နောက်ဆက်တွဲ(၂) အမျိုးသမီးများအားနည်းမျိုးစုံဖြင့်	
ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုအားလုံးပပျောက်ရေးသဘောတူစာချုပ်	၁၉၂
နောက်ဆက်တွဲ (၃) ကလေးသူငယ်များအခွင့်အရေးဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်	၂၁၂

အခန်း (၁)

လူ့အခွင့်အရေး ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း

လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ လူသားတယောက်ဖြစ်သောကြောင့် လူတို့တွင်ရှိသော အခွင့်အရေး ဟူ၍ ရိုးရိုးလေးပင်ပြောရပေမည်။ လူ့အခွင့်အရေးသည် လူသားအားလုံးအပေါ် ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ လူတိုင်းအတွက် တန်းတူညီမျှစွာ ရှိနေသည်။ အခြားမည်သူကမှ မိမိထံတွင်ရှိနေသော လူ့အခွင့်အရေးများကို ယူဆောင်သိမ်းပိုက်၍ မရချေ။ ထို့ပြင် မည်သည့်အခွင့်အရေးသည် အရေးအကြီးဆုံး၊ မည်သည့်အခွင့်အရေးများကိုတော့ အရေးမကြီးဟူ၍လည်း သတ်မှတ်၍မရချေ။ တစ်ခုနှင့်တစ်ခုလည်း အပြန်အလှန်ဆက်စပ်နေသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဟူသော ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် လူ့အခွင့်အရေးများသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အပြန်အလှန် အမှီပြုနေလျက်ရှိသည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ လူသားတို့ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာအပြည့်အဝဖြင့် အသက်ရှင်နေထိုင်ရန် လိုအပ်သော အခြေခံအဆင့်အတန်းအချက်များဖြစ်သည်ဟူ၍လည်း နောက်ထပ်တမျိုး အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားလျက်ရှိသည်။ လူသားမျိုးနွယ်အားလုံးအကြား ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်းတူညီမျှမှုကို တန်ဖိုးထား လေးစားခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး၏ အနှစ်သာရအချက်ပင်ဖြစ်သည်။ လူသားတဦးအား လေးစားတန်ဖိုးထားရန်ဆိုသောထိုအနှစ်သာရအချက်ကို ယဉ်ကျေးမှုတိုင်း၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတိုင်း၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာတိုင်း၊ အတွေးအခေါ်အယူအဆတိုင်းတွင် တွေ့မြင်နိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးဟု ကျယ်ကျယ်လောင်လောင် ပြောဆိုနေသောစကားလုံး၏ အဓိကအချက်မှာလည်း ထိုသို့ လူလူချင်း လေးစားတန်ဖိုးထားရန်ကို တောင်းဆိုနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ လူတယောက်၏ လူ့အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ခြင်းဆိုသည်မှာ ထိုသူအား လူသားတယောက်အနေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုမဆက်ဆံခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး တောင်းဆိုမှုဆိုသည်မှာလည်း လူသားတိုင်း၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစားကြရန် တောင်းဆိုခြင်းသာဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး၏အခြေခံအချက်များမှာ-

- လူ့အခွင့်အရေးသည် လူတိုင်းအတွက် မွေးရာပါအခွင့်အရေးဖြစ်သည်။ (Human Right is inherent)

လူ့အခွင့်အရေးကိုဝယ်ယူ၍မရ၊ လွှဲပြောင်း၍မရ။ လူတိုင်းသည် လူသားဖြစ်နေသော အချက်ကြောင့်ပင် လူ့အခွင့်အရေးကို ရယူပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။

- လူ့အခွင့်အရေးသည် လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ (Human Right is universal)

အသားအရောင်၊ လူမျိုး၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ အတွေးအခေါ်၊ လိင် ကွဲပြားမှုမရွေး လူ့အခွင့်အရေးသည် လူသားအားလုံးအပေါ် တန်းတူညီမျှမှုရှိသည်။ လူသားအားလုံးသည် မွေးဖွားလာသည်မှ စတင်၍ လွတ်လပ်၍ တန်းတူညီသော လူ့ဂုဏ် သိက္ခာနှင့် အဆင့်အတန်းရှိသည်။

- လူ့အခွင့်အရေးကို မည်သူကမှ ယူဆောင်သိမ်းပိုက်၍မရ။ (Human Right is inalienable.)

လူ့အခွင့်အရေးကို မည်သူတဦးတယောက်ကမှ ယူဆောင် သိမ်းပိုက်ခွင့်မရှိ၊ လူ တယောက်၏ မွေးရာပါ အခွင့်အရေးကို ထိုသူ၏ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ဥပဒေများက အသိအမှတ်မပြုသည့်တိုင်အောင် ထိုသူတွင် လူ့အခွင့်အရေး ခံစားခွင့်ရှိသည်။ ထိုသို့ အသိအမှတ်မပြုခြင်းသည် ထိုသူ အပေါ် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်သည်။

- လူ့အခွင့်အရေးများသည် တခုနှင့်တခုအပြန်အလှန် ဆက်စပ်အမှီပြုနေသည်။ (human right is indivisible)

လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့်အညီ နေထိုင်အသက်ရှင်နိုင်ရန်အတွက် လူသားတိုင်းသည် လွတ်လပ်ခွင့်၊ လုံခြုံခွင့်နှင့် လုံလောက်သောလူနေမှုဘဝများအား လိုက်လျောညီထွေစွာ ခံစားခွင့်ရှိသည်။ မည်သည့်အခွင့်အရေးကိုမှ အခြားအခွင့်အရေးများထက် ပိုမိုအရေးကြီးသည်ဟု ပြောဆို၍မရ။ လူ့အခွင့်အရေးတခုကို ချိုးဖောက်ခံရပါက အခြားအခွင့်အရေးများကိုပါ ထိခိုက်စေသည်။

လူ့အခွင့်အရေးအသွင်လက္ခဏာများ

- (၁) လူ့အခွင့်အရေးအချို့သည် လူတစ်ဦးတယောက်ချင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (Individual Rights) ဖြစ်သလို တချို့မှာလည်း အုပ်စုလိုက်နှင့် သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများ (Group Rights) ရှိသည်။ ထို့ပြင်အချို့မှာ လူတစ်ဦးချင်းနှင့်ရော၊ အုပ်စုလိုက်နှင့်ပါ သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများ ဖြစ်ကြသည်။ ဥပမာ- လွတ်လပ်ကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့်သည် လူတစ်ဦးတယောက်ချင်း ကျင့်သုံးနိုင်သော အခွင့်အရေးဖြစ်သလို အခြားလူအုပ်စုအလိုက် ကျင့်သုံးနိုင်သော အခွင့်အရေးမျိုးဖြစ်သည်။
- (၂) လူ့အခွင့်အရေးတချို့ကို ချက်ခြင်းလက်ငင်းအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်၍ရသော်လည်း တချို့ကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အစီအစဉ်ဖြင့်ဆောင်ရွက်ရသည်။ လူတယောက်၏ လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်ကို ချက်ခြင်းခွင့်ပြု၍ရသော်လည်း ပညာသင်ခွင့်အတွက် လိုအပ်သော ကျောင်းများ၊ ဆရာများကို ချက်ချင်းလက်ငင်း အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် မလွယ်ကူချေ။
- (၃) အချို့သော အခွင့်အရေးများကို ဒီမိုကရေစီ လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းအကျိုးနှင့် လူထုအကျိုး စီးပွားအတွက် ဖြစ်စေ၊ စိတ်ဓာတ်စာရိတ္တပိုင်းဆိုင်ရာအတွက် ဖြစ်စေ လိုအပ်ပါက ဥပဒေအရ ကန့်သတ်နိုင်သည်။ ဥပမာ - လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့်ဆိုသော အခွင့်အရေးကို ထိုသို့ သွားလာမှုကြောင့် အများပြည်သူအတွက် မလိုလားအပ်သော အကျိုးများ ဖြစ်စေနိုင်သည် ဆိုပါက ဥပဒေအရ ကန့်သတ်နိုင်သည်။
- (၄) သို့သော် အောက်ပါအခွင့်အရေးများကို မည်သည့်အခြေအနေ၊ မည်သည့်အကြောင်းမျိုး ကြောင့်မှ ကန့်သတ်ခြင်းမရှိစေရဟူ၍ သတ်မှတ်ထားသည်။ ထိုအခွင့်အရေးများမှာ - အသက်ရှင်ခွင့်၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုမှကင်းလွတ်ခွင့်၊ ကျွန်ုပ်ခြင်းမှကင်းလွတ်ခွင့်၊ အကြွေးကြောင့် ချုပ်နှောင်ထားခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ ပြစ်မှုတခုအပေါ် နှစ်ခါပြန်စီရင်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ ဥပဒေ ရှေ့မှောက်တွင် လူသားတဦးအဖြစ် ဆက်ဆံခံပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ယုံကြည် ကိုးကွယ်ခွင့် တို့ဖြစ်သည်။

တဦးချင်းအခွင့်အရေး (Individual Rights) ဆိုသည်မှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသော လူတိုင်းခံစားခွင့်ရှိသော အခွင့်အရေးများဖြစ်သည်။

အများအခွင့်အရေး သို့မဟုတ် အုပ်စုလိုက်အခွင့်အရေး (Collective/ Group Rights) ဆိုသည်မှာ အုပ်စုတခု၏အဖွဲ့ဝင် (ဥပမာ- အမျိုးသမီး၊ ကလေးသူငယ်၊ မူရင်းဌာနေလူမျိုးစု၊ ဒုက္ခသည်၊ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု၊ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမား၊ လိင်တူချစ်သူများ) ဖြစ်သောကြောင့် အခြားသူများခံစားခွင့်ရှိသော တဦးတယောက်ချင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ခံစားခွင့်မရသော၊

ငြင်းပယ်ခံရသော၊ ခွဲခြားကန့်သတ်ခံသော အုပ်စုဝင်များ၏ အခွင့်အရေးဖြစ်သည်။ အုပ်စုလိုက် အခွင့်အရေးများသည် အထူးကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရန် လိုအပ်သော အုပ်စုများအတွက် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ အုပ်စုတစ်စု၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သော ကြောင့် အမြတ်ထုတ်ခေါင်းပုံဖြတ်မှုကို ပိုမိုခံစားရသော အုပ်စုဝင်များ၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ပေးခြင်းသည်လည်း အုပ်စုလိုက် အခွင့်အရေးတောင်းဆိုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

တရားရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေး(Legal Rights) ဆိုသည်မှာ ဥပဒေအရအသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများဖြစ်သည်။ ခိုင်လုံသောအကြောင်းအချက်မရှိမချင်းအပြစ်မရှိဟု ဥပဒေက ဖွင့်ဆိုထားချက်များ၊ သက်သေ၊ အာမခံရရှိခွင့်များသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများပင် ဖြစ်သည်။

လူ့ အခွင့်အရေးဟူသောစကားနှင့်အတူ အများဆုံးတွဲလျက်တွေ့ရသည့်စကားလုံးများမှာ လူ့ အခွင့်အရေးတိုးတက်မြှင့်မားရေး (Promoting Human Rights) နှင့် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရေး (Protecting Human Rights) ဟူသောစကားနှစ်လုံးဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက် မြှင့်မားရေးဆိုသည်မှာ လူ့အခွင့်အရေးများ တိုးတက်လာရေး၊ နိုင်ငံတော်၏ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ ပါဝင် အကောင်အထည် ဖော်လာရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများပြဋ္ဌာန်းရေး၊ ပညာရေးနှင့်လူ မူရေးအစီအစဉ်များတွင် လူ့အခွင့်အရေးရည်ရွယ်ချက်များကို ထည့်သွင်းရေးတို့ ပါဝင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးဆိုသည့် စကားရပ်၏အဓိပ္ပာယ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ အား အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပြစ်တင်ရှုတ်ချခြင်း၊ အာဏာအလွဲသုံးစားလုပ်၍ ပြည်သူတို့အပေါ် ဖိနှိပ်မှုများကို ကာကွယ်တားဆီးခြင်း၊ ဖိနှိပ်သူအစိုးရကို နိုင်ငံရေးအရ တိုက်ရိုက်ဖိအားပေးခြင်း စသည်တို့ပါဝင်သည်။

လူ့ အခွင့်အရေး တိုးတက်မြှင့်မားအောင် လုပ်ခြင်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးများကို တရားဥပဒေအတွင်း ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းနှင့် တရားမျှတ၍ ကောင်းမွန်သောတရားဥပဒေစနစ် ထူထောင်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်ဟု ရှေးယခင်ကယူဆထားကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အစိုးရနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များ ထူထောင်ခြင်းသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက် ရာတွင် အကြံ့ဝင်လာသည်။ ထိုအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများသည် ယဉ်ကျေးသော လူ့အဖွဲ့အစည်းတရပ် ထူထောင်ရာတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်လာသည်။ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ဆဲနိုင်ငံ အတော်များများတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရမှုများကို ပြည်သူတို့ကိုယ်တိုင် နားမလည်သဖြင့် အစိုးရလက်အောက်တွင် အသားသေပုံစံကျစွာဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်

ခံနေရသည်။ ထိုအဖြစ်များကို အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများက မီးမောင်းထိုး ဖော်ထုတ် ပြသပေးနိုင်သည်။ ပြည်သူလူထုကြားတွင် လူ့အခွင့်အရေး အသိတရားများ အခြေခိုင်တိုးတက် စေရန် ထိုအဖွဲ့များက လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ထိုအဖွဲ့များအပြင် လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်မြှင့်မားရေး အတွက် အကောင်းဆုံး လုပ်ဆောင်နိုင်သူများမှာ ပြည်သူများကိုယ်တိုင်ပင် ဖြစ်သည်။ မိမိတို့ လိုအပ်နေသော အခွင့်အရေးများကို လေ့လာဆန်းစစ်ကာ ဦးစားပေးမှုများ သတ်မှတ်ပြီး မိမိတို့ ယဉ်ကျေးမှု အခြေအနေအရ အကျိုးရှိနိုင်မည့်နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူများကိုယ်တိုင် လူ့အခွင့်အရေးတိုးတက်အောင်လုပ်ဆောင်ရာတွင် ပါဝင် နိုင်သည်။

လူ့ အခွင့်အရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး

လူ့ အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်သည့် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအပေါ် ပြစ်တင်ဝေဖန်ရှုတ်ချခြင်းဖြစ်သည်။ ပြစ်တင်ရှုတ်ချခြင်းနှင့်အတူ လိုအပ်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှု လုပ်ငန်းစဉ်သည်လည်း အကြိုးဝင်သည်။ တခါတရံ နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ လူ့ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ရပ်တန့် သွားအောင် ထိုနိုင်ငံတွင်းရှိ အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့ များက မလုပ်ဆောင်နိုင်တော့သည့်အခါ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအဖွဲ့ အစည်းများနှင့် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ ပြစ်တင်ဝေဖန်ရှုတ်ချမှုနှင့် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုတို့ဖြင့် လူ့ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများရပ်တန့် သွားအောင် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရတော့သည်။

အခန်း(၂) လူ့အခွင့်အရေးသမိုင်းကြောင်း

လူ့အခွင့်အရေးဟူသောစကားလုံးကို ဒုတိယကမ္ဘာစစ် နောက်ပိုင်းတွင် တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် ပြောဆိုသုံးစွဲလာခဲ့ကြသော်လည်း ထိုလူ့အခွင့်အရေးနှင့်ဆိုင်သော အယူအဆသဘောတရားတို့ကို ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာကပင် လူသားတို့က အသွင်အမျိုးမျိုးဖြင့် လက်ခံကျင့်သုံးလာခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဟူ၍ အမည်တပ်ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခြင်း မရှိခဲ့သော်လည်း ထိုအယူအဆနှင့် ဆင်တူသောအယူအဆများကို လူသားတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံ၊ ထုံးထမ်းဓလေ့မျိုးစုံတို့ထဲတွင် တွေ့နိုင်သည်။

လူ့သမိုင်းတလျောက်တွင် မိသားစုနှင့်ဖြစ်စေ၊ အုပ်စုဖြင့်ဖြစ်စေ၊ လူမျိုးစုအလိုက်ဖြစ်စေ၊ အလွှာ အလိုက်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံအလိုက်ဖြစ်စေ နေထိုင်ခဲ့သော လူသားများအကြားတွင် အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ရှိမှုတို့ကို လက်ခံကျင့်သုံးလာခဲ့ကြသည်။ ရှေးဟောင်း လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအကြားတွင် မိမိအပေါ် ဆက်ဆံစေလိုသည့် ပုံစံအတိုင်း အခြားသူများကို မိမိက စတင်ဆက်ဆံပါဟူသော ထုံးထမ်းစဉ်လာများကို လက်ကိုင်ဆွဲကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။ ဟိန္ဒူဝေဒကျမ်းစာများ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဟောကြားချက် များ၊ ဘာဘီလိုနီးယမ်းတို့၏ ဟာမူရာဘီကိုဒဥပဒေ၊ ခရစ်ယာန်သမ္မာကျမ်းစာ၊ အစ္စလာမ်ကိုရမ် ကျမ်းစာနှင့် ကွန်ဖြူးရှပ်အဆိုအမိန့်များတို့တွင် လူသားတို့၏ တာဝန်နှင့် အခွင့်အရေးတို့အား ဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အယူအဆများသည် ဥရောပတိုက်တွင် ရှေးရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာက တည်ရှိခဲ့သည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ ဂျွန်ဘုရင်လက်ထက်က ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော မဂ္ဂနာကာတာ (Magna Carta) တွင် နောင်ကာလများအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဟူ၍ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုလာခဲ့သော သဘောတရားများ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ အား အစိုးရက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူ ညီမျှခွင့် ဆိုသော အချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေးဟူသော စကားလုံးကို မပေါ်ပေါက်မီ ထိုခေတ် ထိုအချိန်ကတည်းက ထိုစာတမ်းတွင်ပါဝင်သော အချက်များဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုသော စကားကို ၁၉၄၅ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ပေါ်ပေါက်လာသည့် အချိန်မှ စတင်၍ သုံးစွဲခဲ့သော်လည်း လူ့အခွင့်အရေးအယူအဆဖြစ်သော “ လူတိုင်းသည် မိမိတို့၏နိုင်ငံ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာ၊ ကိုးကွယ်မှုအဆင့် အတန်းမခွဲ တန်းတူညီမျှရှိသည်” ဟူသော အယူအဆမှာ

ထိုအချိန်မတိုင်မီကပင် တည်ရှိခဲ့သည်။ ၁၈ ရာစုနှင့် ၁၉ ရာစုအတွင်း ဥရောပတိုက်တွင် လူသည် လူသားဖြစ်သော သဘာဝတရားကြောင့် အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသား ဖြစ်သောကြောင့်၊ လူမျိုးနှင့် ဘာသာရေးအုပ်စုဝင် တခုခုဖြစ်သော အကြောင်းအချက်ကြောင့် မည်သူမှ အခွင့်အရေး ပိုမိုပိုင်ဆိုင်ခြင်းမရှိဟူသော သဘာဝတရား အခွင့်အရေး (Natural rights) အယူအဆသစ် ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ပထမတွင် လူသားတို့သည် အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားသော အစိုးရ၏ လက်လွှတ်စပယ်ဖမ်းဆီးမှုများ၊ တရားမမျှတမှုများကို ကာကွယ်ရန် သူတို့၏ အခွင့်အရေးကို ပထမဦးစွာ ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုမှတဆင့် အစိုးရထံ မိမိတို့၏ လိုလားတောင်းဆိုချက်များ တောင်းဆိုနိုင်ရန်အတွက် လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်၊ ပြောဆိုခွင့်စသည့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများ၊ အစိုးရကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်ရန်အတွက် မဲပေးပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုမှတဆင့် ဘဝအသက်ရှင်ရပ်တည်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်း ရရှိရေး၊ လုပ်ငန်းခွင်သာယာရေး စသည့်လူမှုအခွင့်အရေးများကို ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။

ထိုအယူအဆသစ်၏ အားပေးလှုံ့ဆော်မှုအရ ၁၈ ရာစုနှောင်းပိုင်းကာလများအတွင်း ထူးခြားသည့် တော်လှန်ရေးနှစ်ခုဖြစ်သော အမေရိကန်တော်လှန်ရေးနှင့် ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးတို့ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ၁၇၇၆ ခုနှစ်တွင် မြောက်အမေရိကတိုက်ရှိ ဗြိတိသျှကိုလိုနီများက အမေရိကန်လွတ်လပ်ရေး ကြေညာစာတမ်း (The American Declaration of Independence) ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ နောက်ဆက်တွဲရလဒ်အဖြစ် ၁၇၈၇ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုပြဌာန်းနိုင်ခဲ့ပြီး ၁၇၉၁ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်အခွင့်အရေးပဋိညာဉ် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ အလားတူပင် ၁၇၈၉ ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံပြည်သူများက သက်ဦးဆံပိုင် ဘုရင်စနစ်ကို တွန်းလှန်နိုင်ခဲ့ပြီး ပြင်သစ်လူသားအခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း (Declaration of the Rights of Man) ကို ထုတ်ပြန်လာနိုင်ခဲ့သည်။

၁၈ ရာစုတွင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး၊ အမေရိကန်တော်လှန်ရေး တို့နှင့် ၎င်းတို့၏ ကြေညာ စာတမ်းများတွင်ပါဝင်သော လူ့ အခွင့်အရေးအယူအဆများသည် ကမ္ဘာတဝှမ်းရှိ ဖိနှိပ်ခံပြည်သူတို့၏ လွတ်မြောက်လိုစိတ်ကို နှိုးဆွပေးနိုင်ခဲ့သည်။ နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံငယ်များ၏ လွတ်မြောက်ရေး တိုက်ပွဲများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ရသည်။ တချိန်တည်းမှာပင် လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆများသည်လည်း ရှေ့တန်းသို့ ရောက်ခဲ့ရသည်။ သို့ရာတွင် ထိုကာလများအတွင်းက ယူဆခဲ့သော လူ၏အခွင့်အရေး (Rights of Man) ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတနိုင်ငံတွင် ပြဌာန်းထားသော အမျိုးသားအခွင့်အရေး (National Rights) မျှသာ ဖြစ်သည်။ တကမ္ဘာလုံးကို

လွှမ်းခြုံပြီး တကမ္ဘာလုံးက ထိမ်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရမည့် လူ့အခွင့်အရေး စံတရပ်အနေနှင့် စဉ်းစားတွေးခေါ်မှုအဆင့်အထိ မရောက်ရှိခဲ့သေးချေ။

အတွေးအခေါ်ပညာရှင်များဖြစ်သော သောမတ်ပိန်းန် (Thomas Paine)၊ ဂျွန်စတီးဝပ်မေး (John Stuart Mill) နှင့် ဟင်နရီဒေးဗစ်သော်ရီး (Henry David Thoreau) တို့သည် သဘာဝတရား အခွင့်အရေး (Natural Rights) အယူအဆကို အခြေတည်၍ လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေး (Universal Rights) အယူအဆကို တဆင့်တက်တွေးခေါ်လာခဲ့သည်။ ထို အတွေးအခေါ် ပညာရှင်များ၏ အယူအဆသည် လီယိုတော်စတိုင်း (Leo Tolstoy)၊ မဟတ္တမ ဂန္ဒီ (Mahatma Gandhi) နှင့် မာတင်လူသာကင်း (Martin Luther King) စသည့် ထင်ရှားသောသူများ၊ အတွေးအခေါ်အယူအဆများအပေါ် များစွာသြဇာသက်ရောက်မှုရှိခဲ့သည်။

လူ့အခွင့်အရေးသမိုင်းကြောင်းတွင် ပထမဦးဆုံးပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် မဂ္ဂနာကာတာ (၁၂၅)၊ ပြင်သစ် လူသားနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း (၁၇၈၉)နှင့် အမေရိကန်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၇၈၁) တို့သည် ၂၀ ရာစုတွင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများ၏ သမိုင်းအစဟု ဆိုနိုင် သလို ထိုစာတမ်းများသည် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတရားနှင့် ပတ်သက်၍ ယနေ့တိုင် မှီငြမ်း ကိုးကားနေရသော စာတမ်းများဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုကြေညာစာတမ်းများတွင် အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးသူငယ်များ၊ အသားရောင်ရှိသောသူများ၊ လူမှုရေး၊ ဘာသာရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး အုပ်စုအဖွဲ့ဝင်များ၏ အခွင့်အရေးများ ပါဝင်အောင်လွှမ်းခြုံနိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိချေ။

၂၀ ရာစုကာလရောက်သောအခါ အုပ်စုလိုက်အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် စတင်လုပ်ဆောင်လာခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ ၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သော အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (International Labor Organization) သည် အလုပ်သမား များ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် လုပ်ငန်းခွင်လုံခြုံရေးအပါအဝင် အလုပ်သမားအခွင့်အရေးများကို လေးစား ကာကွယ်ရန် သဘောတူစာချုပ်များကို စတင်ပြဌာန်းခဲ့သည်။ ထို့အတူ ပထမကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် လူမျိုးစုအဖွဲ့ဝင်များအား ကာကွယ်မှုပေးရန်အတွက် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး (League of Nations) က တင်ပြခဲ့သော်လည်း အောင်မြင်မှုမရရှိခဲ့ပေ။ အမေရိကန်နိုင်ငံကို အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ဝင်ရောက်လာအောင် မဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည့်အပြင် ဂျပန်နိုင်ငံက တရုတ်နိုင်ငံနှင့် မန်ချူးရီးယားကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်း၊ အီသီယိုပီးယားအား အီတလီနိုင်ငံက တိုက်ခိုက်ခြင်းတို့ကို တားဆီးခြင်း မပြုနိုင်ခဲ့သည့် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးသည် ၁၉၃၉ ခုနှစ် ဒုတိယကမ္ဘာစစ် စတင်သည့်အချိန်မှစ၍ ပြိုပျက်ခဲ့သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆများ အရှိန်အဟုန်ပြင်းပြင်းဖြင့် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ပြန်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆများကို ပိုမိုတွင်တွင်ကျယ်ကျယ် ပြောဆိုလာခဲ့ကြသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဂျူးလူမျိုးများ၊ ဂျစ်ပစ်များ၊ လိင်တူချစ်သူများ လူဦးရေ ခြောက်သန်းကျော်ကို သတ်ဖြတ်သုတ်သင်ခဲ့သော နာဇီဂျာမဏီတို့၏ လုပ်ရပ်က ကမ္ဘာတခုလုံးကို တုန်လှုပ်စေခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် စစ်နိုင်နိုင်ငံများက သူတို့၏ လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် လူတဦးစီ၏ အခွင့်အရေး (Individual Right) ကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့ကြပြီး ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့လူနေမှုပုံစံသစ် (New World Order) တခုကို ဖန်တီးတည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ မကြာမီတွင် ထိုကမ္ဘာ့ပုံစံသစ်ကို အခြားနိုင်ငံများကလည်း လိုက်လံအတုယူ ကျင့်သုံးလာခဲ့ကြသည်။ စစ်နိုင်ငံမဟာမိတ်အင်အားစုများက စစ်ရာဇဝတ်ကောင်များအား သေဒဏ်ပေးမည့်အစား လူထုရှေ့မှောက်တွင် တရားစီရင်နိုင်ရန် နျူရင်ဘတ် နိုင်ငံတကာစစ်ခုံရုံးကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ နျူရင်ဘတ်နှင့် တိုကျိုမြို့တို့တွင် စစ်ရာဇဝတ်ကောင်များအား လူသားမျိုးနွယ်တရပ်လုံးအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်ပြစ်မှု (Crimes against Humanity) နှင့် ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးကို ထိပါးနှောင့်ယှက်သော ရာဇဝတ်မှု (Crimes against Peace) တို့ဖြင့် အပြစ်ပေးခဲ့သည်။ ထိုပြစ်မှုများသည် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတခုချင်းစီ၏ တရားဥပဒေကို ချိုးဖောက်ခြင်း၊ မချိုးဖောက်ခြင်းတို့နှင့် မပတ်သက်သော နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်ပြစ်မှုများပင်ဖြစ်သည်။ စစ်နိုင်ငံသူ မဟာမိတ်များဘက်က မည်သူ့ ကိုမျှ စစ်ရာဇဝတ်ကောင်အဖြစ် တရားစွဲဆို အပြစ်ပေးခဲ့ခြင်းမရှိသော အချက်မှလွဲ၍ နျူရင်ဘတ် နိုင်ငံတကာ စစ်ခုံရုံး၏ စီရင်ထုံးများသည် ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် ထူးခြားသော စီရင်ထုံးများဖြစ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ တရားဥပဒေများသည် နိုင်ငံတခုချင်းစီ၏ တရားဥပဒေများအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုရှိသည် ဟူသောအချက်ကို ပထမဦးဆုံးအကြိမ်အဖြစ် လက်တွေ့ပြသလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းစီရင်ထုံးများအရ ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သူ တဦးချင်းကိုသာမက ၎င်းတို့၏ အထက်အရာရှိများကိုပါ ကြံရာပါများအဖြစ် အရေးယူ စီရင်ချက်ချခဲ့သည်။ ထိုမျှမက ထိုသို့သော ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများ နောက်ထပ်တကြိမ် ထပ်မဖြစ်ပွားစေရန်အတွက် ကြိုတင်တားဆီးရန် နည်းလမ်းများ ကြံဆရှာဖွေလာကြသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး နိုင်ငံများအနေနှင့် နိုင်ငံတကာငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပဋိပက္ခ တားဆီးရေးတို့အတွက် ကြံဆစဉ်းစားလာခဲ့သည်။ လူသားတို့၏ ဘဝနှင့်လွတ်လပ်ခွင့်များကို ခံစားခွင့်ရှိသည့် အခွင့်အရေးအား မည်သူမှမတရားသဖြင့် စော်ကားနှောင့်ယှက်ခြင်း မပြုနိုင်အောင် ကာကွယ်မှုများပြုရန် တွေးတောလာခဲ့ကြသည်။ တိုင်းပြည်တပြည်၏ အစိုးရတခုက တိုင်းပြည်အတွင်းရှိ ပြည်သူတို့အပေါ် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ မကျူးလွန်နိုင်စေရန်အတွက် တကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော လူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံနှုန်းများ သတ်မှတ်ရန် ကြံဆလာခဲ့ကြသည်။ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရများအနေနှင့်လည်း မိမိတို့ပြည်သူများအပေါ် ထိုလူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်အညီ ဆက်ဆံအုပ်ချုပ်နိုင်ရန်အတွက် ကြိုးပမ်းလာခဲ့ကြသည်။ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ ပါဝင်သော

နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုကို ဖွဲ့စည်း၍ လူသားတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ရန်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ (United Nation) ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြပြီး အစိုးရများပြုမှု ကျင့်သုံးကြရမည့် နိုင်ငံတကာစံသတ်မှတ်ရန် အယူအဆတရပ် ဖြစ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာလုံခြုံရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးကို ထိပါးစေမည့်အန္တရာယ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုများပြုလုပ်ခဲ့ကြပြီး ရန်စကျူးကျော်သည့် နိုင်ငံများကို ကုလသမဂ္ဂက အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ရန် မျှော်မှန်း ခဲ့သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရာတွင် နိုင်ငံအသီးသီး၏ ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် တည်ရှိရမည်ဟူသော အယူအဆလည်း ပါဝင်လာခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ်သည် နိုင်ငံအတော်များများက ဆက်လက်ထိမ်းသိမ်းထားလိုသည့် တင်းမာသော နိုင်ငံတော်အချုပ်အခြာဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကို ပျက်ယွင်းစေခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေးစံများ ပြဌာန်းလိုက်မှုသည် အစိုးရများ၏ ပြည်သူများအပေါ် ဖိနှိပ်မှုများကိုလည်းကောင်း၊ လူမျိုးရေး ခွဲခြားချိုးနှိမ်မှုများကိုလည်းကောင်း ရိုက်ချိုးနိုင်ခဲ့သည်။ တနည်းအားဖြင့်ဆိုသော် နိုင်ငံတော် အစိုးရများအနေနှင့် သူတို့၏လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုများအပေါ် နိုင်ငံတကာ၏ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှု သို့မဟုတ် ကြီးကြပ်မှုကို လက်ခံလာခဲ့ကြရတော့သည်။

လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆသည် ခေတ်မီနိုင်ငံများ စတင်ပေါ်ထွန်းရာ ဥရောပမှစတင်ခဲ့သည် ဆိုသော်လည်း ယနေ့ကာလတွင် တကမ္ဘာလုံးရှိနိုင်ငံများ၊ ပြည်သူများနှင့်လည်း ပတ်သက် ဆက်နွှယ်မှု ရှိလာပြီး ဖြစ်သည်။ ပြည်သူတို့သည် သူတို့ကိုယ်သူတို့ နိုင်ငံတော်အာဏာမှ ကာကွယ်ရန်အတွက် အထူးသဖြင့် ယင်းအာဏာသည် အခွင့်ထူးခံလူနည်းစု လက်ထဲသို့ ရောက်သွားသောအခါ ကာကွယ်ရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုသော အယူအဆ ပေါ်ထွန်းလာ ရသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နိုင်ငံတော်အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားသူများသည် သူတို့ စိတ်ကြိုက် တရားဥပဒေကို သူတို့စိတ်တိုင်းကျရေးဆွဲခွင့် အခွင့်အရေးရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးသည် ထိုအာဏာများ၏ အတိုင်းအတာကို ကန့်သတ်ထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ဒဿနပညာရှင် ဂျက်ဒေါ့နယ်လီ၏ “သီအိုရီနှင့် လက်တွေ့အတွင်းက အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့ အခွင့်အရေးများ” စာအုပ်တွင် “လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ ခေတ်သစ်နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံသား တဦးချင်းအပေါ် ပိုမိုလွှမ်းမိုးသက်ရောက်သော နိုင်ငံတော်အာဏာအပေါ် တန်ပြန်ထိုးနှက်လိုက်သည့် လူထု၏ဖန်တီးမှု ဖြစ်သည်” ဟုဆိုထားသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့်နိုင်ငံတနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားတို့ကို တရားဥပဒေဖြင့် ထိန်းချုပ်ထားသည်။ သို့သော် လူ့အခွင့်အရေးသည် တရားဥပဒေအထက်တွင် တည်ရှိသည်။ ၁၈ ရာစုနှင့် ၁၉ ရာစုများအတွင်းက လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ သဘာဝ တရား ဥပဒေ (Natural Law) မှ ဆင်းသက်လာသည်ဟု ပြောဆိုခဲ့ကြပြီး လူ့အခွင့်အရေးကို တရားဥပဒေ

ပြဌာန်းကန့်သတ်ချက် (Legislation) ဖြင့် ဆန့်ကျင်၍မရဟု ဆိုခဲ့ကြသည်။ စင်စစ်အားဖြင့် သဘာဝတရားဥပဒေဆိုသည်မှာ တိတိကျကျ လက်တွေ့ဆုတ်ကိုင်ပြသရန် မလွယ်သောကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ တိတိကျကျရည်ညွှန်းပြောဆိုသည့် အခါတိုင်း ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်း (UN Charter) နှင့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် စာတမ်းများ ကိုသာ အခြေခံကိုးကားပြောဆိုရမည်ဖြစ်သည်။

၁၉၄၅ ခုနှစ် အမေရိကန် ဆန်ဖရန်စစ္စကိုမြို့တွင် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်း (Charter of the United Nations) ကို မူကြမ်းရေးဆွဲရာတွင် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ အမျိုးသမီး အဖွဲ့များ၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများနှင့် ဘာသာရေးအဖွဲ့များသည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံငယ်များ ပူးပေါင်း၍ ကုလသမဂ္ဂချာတာတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အသေးစိတ်ကျသော စာပိုဒ်များ ပါဝင်ရန်အတွက် အထူးလှုံ့ဆော်ခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့လှုံ့ဆော်မှုအကျိုးကြောင့် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် လူ့အခွင့်အရေးအား နိုင်ငံတကာက ဝိုင်းဝန်းကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် လိုအပ်သည် ဆိုသည့်အယူအဆနှင့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အခြေခံအုတ်မြစ်များကို ချမှတ် နိုင်ခဲ့သည်။ ပဋိညာဉ်စာတမ်း၏ အဖွင့်နိဒါန်းတွင် နိုင်ငံကြီး နိုင်ငံငယ်တို့တွင် နေထိုင်သော အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးအားလုံးတို့၏ အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးအပေါ် ယုံကြည်မှုရှိသည်ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ပဋိညာဉ်စာတမ်း၏အပိုဒ် (၁) တွင် လူ့အခွင့်အရေးကိုလေးစားရန်မှာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း ဆိုထားသလို အပိုဒ် (၃) တွင် လူမျိုး၊ လိင်၊ ဘာသာစကားနှင့် ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်တို့ကို တိုးတက် ပြန့်ပွားစေရေးအတွက် လေးစားလိုက်နာရန်လိုအပ်ကြောင်း ပန်ကြားထားသည်။ အခြားအပိုဒ် များတွင်လည်း ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော လူ့အခွင့်အရေး ထွန်းကားစေရန်အတွက် လိုအပ်သော ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှုများ လုပ်ဆောင် ကြစေရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ထားသည်။

၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂက ဖွဲ့စည်းခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ကနေ၍ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်းတွင်ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်ဟူသော အဓိပ္ပာယ်များကို ဖွင့်ဆိုရှင်းပြနိုင်မည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းကိုပြင်ဆင်ရေးဆွဲခဲ့သည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ထိုကြေညာစာတမ်းကို အပြီးသပ်နိုင်ခဲ့အပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ (၁၀) ရက်နေ့တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပဲရစ်မြို့တွင်ကျင်းပသော ကမ္ဘာ့ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံမှ နေ၍ ထိုကြေညာစာတမ်းကို အတည်ပြုပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။

ယနေ့တိုင် ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးယန္တရားတစ်ခုလုံး၏ အခြေခံရေသောက်မြစ်သဖွယ် ဖြစ်နေသေးသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် လူသားအားလုံး အတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော နိုင်ငံသားဆိုင်ရာအခွင့်အရေး၊ နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အားလုံးတို့ကို လွှမ်းမိုးပြတောင်းသည်။ ကြေညာစာတမ်းပါ အခွင့်အရေးများကို အသေးစိတ်နောက်တဖန် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်စာတမ်းများအဖြစ် ပြဌာန်းထားသလို နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် အခြားဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားလာခဲ့ကြသဖြင့် နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင်လည်း ထိုကြေညာစာတမ်း၏ အနှစ်သာရများ အသက်ဝင်နေသည်ကိုတွေ့ရသည်။

ကြေညာစာတမ်းတွင် ပါဝင်သောဖွင့်ဆိုချက်များက လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေးရာများသာမဟုတ်လဲ နိုင်ငံတကာနှင့် သက်ဆိုင်သော တာဝန်ရှိမှုများ ဖြစ်သည် ဟူသော အယူအဆကို ထင်ဟပ်စေသည်။ ထို့ပြင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော အရာများ၊ ခွဲခြား၍မရသောအရာများ ဖြစ်သည်ဟူသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအချက်များကို အဓိပ္ပာယ်ဖော်ပြနေသည်။ ထိုအခြေခံအချက်အရ လူ့အခွင့်အရေးကို လူတိုင်းသည် အချိန်တိုင်းတွင် ခံစားခွင့်ရှိသော်လည်း အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို စတေးပြီး မိမိအခွင့်အရေးကို ခံစားခွင့်မပြုသင့်ဟူ၍ လူသားတို့က လက်ခံလာခဲ့ကြသည်။

၁၉၄၃ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂက ဦးစီးကျင်းပခဲ့သော နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးညီလာခံတွင် ပြဌာန်းခဲ့သည့် ဗီယက်နာကြေညာစာတမ်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းပါ လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံသဘောထားများကို ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံပေါင်း ၁၇၁ နိုင်ငံက တစ်နက်ထပ်မံအတည်ပြု ထောက်ခံခဲ့သည်။ ထိုမျှမက လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးတစ်ခုလုံးလှစ်တာဝန်ပေးရန်နှင့် အမျိုးသမီးများ လူ့အခွင့်အရေး အပြည့်အဝခံစားနိုင်စေရေးအတွက် နိုင်ငံအစိုးရများနှင့် ကုလသမဂ္ဂတို့က ဦးစားပေးလုပ်ဆောင်ရန် လမ်းကြောင်းများချမှတ်နိုင်ခဲ့သည်။

နှစ်ဆယ်ရာစုမတိုင်မီ လူ့အခွင့်အရေးသဘောတရားများဖြစ်ပေါ်လာမဖြစ်ဆင့်ဆင့်

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း (၁၉၄၈) Universal Declaration of Human Rights

အမေရိကန်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၇၉၁ ခုနှစ်) US Constitution

ပြင်သစ် လူသားနှင့် နိုင်ငံသားတို့၏အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း (၁၇၈၉ ခုနှစ်)
French Declaration on the Rights of Man and Citizens

အင်္ဂလန် အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း (၁၆၈၉ခုနှစ်)
English Bill of Rights

မဂ္ဂနာကာတာ (၁၂၁၅ ခုနှစ်)
Magna Carta

ဟိန္ဒူ ဝေဒ (Hindu Vedas)

ဟာမ္မရာဘီကိုဓဥပဒေ (Code of Hammurabi)

သမ္မာကျမ်းစာ (Bible)

ကိုရင်ကျမ်းစာ (Koran)

ကွန်ဖြူးရှပ်ဝါဒ (Analects of Confucius)

အာရှတန်ဖိုး (Asia Value)

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများမှ တချို့အစိုးရများက လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆဆိုသည်မှာ အနောက်တိုင်း အတွေးအခေါ်ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆဖြန့်ဖြူးမှုသည် အနောက်တိုင်းယဉ်ကျေးမှုကို သွတ်သွင်းမှုဖြစ်သည်ဟုဆိုကြသည်။ ထိုသို့ ပြောဆိုမှုသည် လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်အတွင်းက စတင်၍ အာရှဒေသတွင် ကျယ်ကျယ်လောင်လောင် ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ အာရှဒေသများတွင် ရှိသော ကွဲပြားသည့်ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးစံများကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးသည် တကမ္ဘာလုံး အနေနှင့် လွှမ်းခြုံမှုရှိသည်ဟူသော အချက်အပေါ် အာရှတိုက်ရှိ အာဏာရှင်အစိုးရများက စောဒကတက်ခဲ့ကြသည်။

အာရှတိုက်တွင် အာရှတိုက်နှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိသော အာရှလူ့အခွင့်အရေးစံ ရှိရမည်ဆိုသည့် အယူအဆကို အာရှတိုက်မှအစိုးရအချို့က တင်ပြပြောဆိုလာခဲ့သည်။ အာရှတိုက်တွင် တည်ရှိ နေသော လူတိုင်းတယောက်ချင်းအကြား သို့မဟုတ် လူတိုင်းတယောက်နှင့်အစိုးရတို့အကြား ယဉ်ကျေးမှုအရဆက်သွယ်မှုသည် အနောက်နိုင်ငံများနှင့် မတူဘဲ ကွဲပြားမှုရှိသည်ဟုဆိုသည်။ အာရှလူ့အသိုင်းအဝိုင်းတွင် လူတန်းစားအဖွဲ့ (Community) အကျိုးကို ပိုမိုဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ပြီး အနောက်နိုင်ငံများတွင် လူတယောက်ချင်း (Individual) ၏အကျိုးကို ပိုမိုဦးစားပေး သည်ဟုဆိုကြသည်။ လူတိုင်းတယောက်ချင်းကို တန်ဖိုးထားဦးစားပေးသော တကိုယ်တော် သဘော (Individualism) ထက် ဓလေ့ထုံးတမ်း၊ မိသားစု၊ ဆွေမျိုး၊ သံယောဇဉ်နှောင်ဖွဲ့မှု၊ စုပေါင်း လုပ်ဆောင်မှုတို့အပေါ် တန်ဖိုးထားသော အာရှလူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် အနောက်တိုင်းမှ သွတ်သွင်း လာသော လူ့အခွင့်အရေးအယူအဆ ကို လုံးဝပုံတူကူးယူရန်မလိုအပ်ဟု အကြောင်းပြကြသည်။

သို့ရာတွင်အာရှတိုက်ရှိ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များ၊ ပညာရှင်များက ထိုအယူအဆကို လက်မခံနိုင် ကြောင်း၊ လူ့အခွင့် အရေးဟူသည်မှာ တကမ္ဘာလုံးတွင်ရှိသော လူသားတိုင်းအတွက် လွှမ်းခြုံမှု ရှိကြောင်း ဆိုကြသည်။ အာရှတိုက်ရှိ အစိုးရတချို့တို့က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုနေသကဲ့သို့ လူ့အခွင့် အရေးသည် တကမ္ဘာလုံးအားလွှမ်းခြုံမှုမရှိနိုင်ဘဲ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ၊ ဒေသတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ထုံးတမ်းစဉ်လာတို့အပေါ် မူတည်၍ ကွဲပြားနိုင်သည်ဟုဆိုသည့် အာရှတန်ဖိုး (Asian Value) အယူအဆအပေါ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က သူမ၏ ကြောက်ရွံ့ခြင်းမှ ကင်းဝေးရေး စာအုပ်တွင် ယခုလိုရေးသားထားသည်။ “မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ ဒီမိုကရေစီ တောင်းဆိုမှု တိုက်ပွဲထဲမှာ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုတဲ့ တောင်းဆိုသံတွေပါလာတာနဲ့တပြိုင်နက် စစ်အစိုးရရဲ့ သတင်းစာတွေ၊ စာစောင်တွေမှာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုတာ အနောက်တိုင်းကနေ အာရှရဲ့ယဉ်ကျေးမှု၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာတွေကို ဖျက်ဆီးမဲ့

တိုင်းတပါး အတွေးအခေါ်တရပ်ဖြစ်တယ်လို့ ဝေဖန်ပုတ်ခတ်၊ မဟုတ်တမ်းတရား ပြောဆိုလာ မယ်ဆိုတာကို ကြိုတင်တွက်ဆလို့ ရပါတယ်” လို့ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က ရေးသားခဲ့သည်။

အာရှလူ့အခွင့်အရေးသုတေသီ Yash Ghai က အာရှဒေသတွင် ပြောဆိုနေသည့် လူတန်းစား အဖွဲ့အကျိုးကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရမည်ဟူသော အယူအဆသည် သီအိုရီအရ လူတယောက် ချင်း အကျိုးထက် လူတန်းစားအဖွဲ့ အကျိုးကို ပိုမိုကာကွယ်ဟန်ရှိသော်လည်း လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံတော်၏ စည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးအတွက်ဟူ၍ အကြောင်းပြကာ လူတန်းစားအဖွဲ့၏ အကျိုးကို ပိတ်ပင်တားမြစ်နေခြင်းသာဖြစ်သည်ဟုဆိုခဲ့သည်။ အာရှဒေသရှိ နိုင်ငံများတွင် လူတန်းစားအဖွဲ့အကျိုး၏ အရေးပါမှုကို အဓိကပြောဆိုနေသော်လည်း လူတန်းစား အဖွဲ့၏ဘဝကို အထောက်အကူဖြစ်စေသည့် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ အသင်းအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခွင့်တို့ကို လေးစားလိုက်နာခြင်းမရှိပါ။ နိုင်ငံတော်ကို ထိပါး နှောင့်ယှက်နိုင်သည်ဟူသော အကြောင်းပြချက်ဖြင့် နိုင်ငံသားတို့၏ လူမှုရေးနှင့်နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုများအပေါ် အာရှရှိအစိုးရများက တင်းတင်းကြပ်ကြပ် ပိတ်ပင်မှု များပြုလုပ်နေသည်ဟု Yash Ghai ကဆိုသည်။

ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းချင်းမတူညီသော လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုသောအယူအဆသည် ဆီလျော်အပ်စပ်မှုမရှိဟူသော အကြောင်းပြချက်သည် ပြည်သူတို့အပေါ် တချက်လွှတ်သြဇာလွှမ်းမိုးသက် ရောက်စေလိုသူများ၏ အကြောင်းပြချက်ပင်ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့် အရေး အယူအဆများကြောင့် ပြည်သူတို့အနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အာဏာချုပ်ကိုင်မှုအပေါ် ပြန်လည်မေးခွန်းထုတ်လာခြင်းများ၊ နိုင်ငံတော်အာဏာကိုပါ ကန့်သတ်ခြင်းများ လုပ်လာနိုင် သည်ဟု သဘောပေါက်သည့်အတွက် ကြိုတင်အကြောင်းပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကွာဟချက်များကို အခြေတည်၍ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဥပဒေအချို့အပေါ် အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူမှု အမျိုးမျိုးရှိသော်လည်း ကွဲပြားမှုများမှာ မဆိုသလောက်အသေးအဖွဲ့မျှသာဖြစ်သည်။ ကိုယ်လိုရာ အဓိပ္ပာယ်ဆွဲယူထားသော ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံဟူသောအကြောင်းပြချက်ဖြင့် ပြည်သူတို့ ရသင့်ရထိုက်သော အခွင့်အရေးများကို မျက်ကွယ်ပြခြင်းမှာ မှန်ကန်မှုမရှိလှပေ။ ရှေးယခင်က မိရိုးဖလာ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းများတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုသော စကားလုံးမရှိခဲ့ပါ။ မိမိတို့၏ တာဝန်၊ ဝတ္တရားနှင့် လိုအပ်ချက်များအတိုင်း လိုအပ်သောယန္တရားတခုကို တည်ထောင်ပြီး အသက်ရှင် လုပ်ကိုင် နေခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ယနေ့ခေတ်သစ်တွင် ယခင်ကဲ့သို့ မဟုတ်တော့ဘဲ ခေတ်သစ် နိုင်ငံများ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့ပြီး ကမ္ဘာသစ်လူနေမှုပုံစံတရပ် ပေါ်ထွန်းလာခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ဒေသ သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းတခုတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ ယခင်ကမရှိခဲ့သည်အတွက် ယခုလည်း ရှိစရာမလိုဟူသော အယူအဆသည် မှားယွင်းသော အယူအဆသာ ဖြစ်သည်။

အာရှဒေသရှိ အချို့အစိုးရများကလည်း နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို တိုင်းပြည်၏ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်နေစဉ်အတွင်း ကန့်သတ်ထားသင့်သည် ဟူသောအယူအဆကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုလေ့ရှိသည်။ နိုင်ငံသားများအား နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ခံစားခွင့်ကိုပေးအပ်လိုက်ပါက တိုင်းပြည်၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အဟန့်အတားဖြစ်စေသည် ဟူ၍လည်း ဆိုလေ့ရှိသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများကို ပိတ်ပင်ထားသော်လည်း စီးပွားရေးတိုးတက်လာအောင် အာမခံနိုင်ကြောင်းကို အာရှတိုက်ရှိ ဖိလိပိုင်နှင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံအဖြစ်အပျက်များက သက်သေပြလျက်ရှိသည်။ ထိုနှစ်နိုင်ငံစလုံးသည် နိုင်ငံသားများ၏ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများကို အာဏာရှင်အစိုးရတို့က ပိတ်ပင်ခဲ့သော်လည်း စီးပွားရေးချွတ်မြို့ကျပြီးနောက်ပိုင်း ပြည်သူတို့၏ ဒီမိုကရေစီ တောင်းဆိုမှုများဖြင့် ရင်ဆိုင်ပြောင်းလဲခဲ့ရသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာသာဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း ပြောဆိုရာတွင် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာတစ်ခုလုံးကိုလွှမ်းမိုးပြောဆိုရမည်ဖြစ်ပြီး တစ်ချင်းခွဲခြားသတ်မှတ် ပြောဆို၍ မရနိုင်ပါ။ အစိုးရတစ်ရပ်၏ တာဝန်သည် ပြည်သူတို့၏ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် စားဝတ်နေရေး ပူလုံမှု နှစ်မျိုးစလုံးအပေါ် လေးစားရန် တာဝန်ရှိသည်။ လူတယောက်သည် ဆင်းရဲငတ်မွတ်နေပါက လွတ်လပ်မှုကို မခံစားနိုင်သလို ဆင်းရဲငတ်မွတ်နေသည့်အကြောင်းကို တင်ပြခွင့်မရလျှင်လည်း ငတ်မွတ်မှုမှ လွတ်မြောက်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။ ယဉ်ကျေးမှုတိုင်းတွင်လည်း လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော အခြေခံသဘောထားများကို လက်ခံအသိအမှတ်ပြုထားချက်များ ရှိပါသည်။ သို့သော်တခါတရံတွင် ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခု၏ လက်ခံထားချက်တစ်ခုသည် လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံသဘောထားများနှင့် ကိုက်ညီခြင်းမရှိဘဲ ထိပ်တိုက်အငြင်းပွားရသော အခြေအနေမျိုးလည်း ရှိတတ်သည်။ ဥပမာ- အာဖရိကတိုက်နိုင်ငံအချို့တွင် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုအရ ဓလေ့အဖြစ် လုပ်ဆောင်ခဲ့သော အမျိုးသမီး၏ လိင်အင်္ဂါကို ဖြတ်တောက်ခြင်းနှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသတွင် ကျင့်သုံးနေသည့် လူ၏ခြေလက်ကိုဖြတ်တောက်၍ အပြစ်ပေးတရား စီရင်ခြင်းများသည် ယဉ်ကျေးမှုအစဉ်အလာနှင့် လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံသဘောထားများအကြား အငြင်းပွားစရာဖြစ်လာသည်။ လူ့ဘောင်အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်းတွင်ရှိသော ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများကို သာမန်အမြင်မျိုးဖြင့် သာမန်ကြည့်ယုံလောက်ဖြင့် မလုံလောက်ပေ။ မိမိတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု ထုံးထမ်းအစဉ်အလာများသည် မိမိတို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို စော်ကားနှောင့်ယှက်ခြင်း ရှိမရှိ မိမိကိုယ်တိုင် သုံးသပ်ရှုမြင်တတ်ရန် အထူးလိုအပ်လှသည်။

အခန်း(၃)

နိုင်ငံတကာဥပဒေများ

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများဆိုသည်မှာ နိုင်ငံများ၏ လုပ်ဆောင်မှုကို စည်းကမ်း သတ်မှတ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံများက မိမိတို့စိတ်တိုင်းကျ ဥပဒေများကို ပြဌာန်းပြီး ထင်သလိုမအုပ်ချုပ်စေရန်နှင့် မိမိတို့၏ ပြည်တွင်းရေးရာများကို နိုင်ငံတကာက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရန်မလို မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ဖြေရှင်းနိုင်သည်ဟူသော အယူအဆများ ပျောက်ကွယ်စေရန် နိုင်ငံတကာဥပဒေများကို ပြဌာန်းရန် လိုအပ်သည်ဟူသော အယူအဆပေါ်လာခဲ့သည်။ နိုင်ငံ၏ အစိုးရများအကြား သဘောတူညီချက်ကို အခြေခံ၍ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများကို ရေးဆွဲခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အတူ နိုင်ငံတစ်ခု၏ ပြည်တွင်းရေးရာကို တခြားနိုင်ငံတစ်ခုက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းမပြုရဟူသော ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ အကြောင်းမဲ့ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းကို ဟန့်တားနိုင်ရန်အတွက်လည်း ထိုကဲ့သို့သောသဘောတူညီချက်ကို အခြေခံ၍ ပြဌာန်းခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ၏ အစိုးရများအနေနှင့် သဘောတူညီချက်ကို လေးစား လိုက်နာပါမည်ဟု ခံဝန်ချက်မပြုမီ ထိုသဘောတူညီမည့်အချက်များကို ကြိုတင်၍ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ရသည်။ ထိုမှတဆင့် ထိုနိုင်ငံအား နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများတွင် ပါဝင်စေခြင်းဖြင့် ဥပဒေသတ်မှတ်ချက်များကို လေးစားလိုက်နာလာစေရန် လုပ်ဆောင်သည်။ ထို့နောက် ထိုနိုင်ငံ၏ လုပ်ဆောင်မှုကို နိုင်ငံတကာဥပဒေတွင် ပါဝင်သော အချက်များဖြင့် စံထိုး၍ ထိန်းချုပ်လေ့ရှိသည်။

ထိုသို့ ထိန်းချုပ်ရာတွင် နိုင်ငံတကာစာချုပ်များတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးစေပြီး စာချုပ်ပါ အချက် အလက်များကို လေးစားလိုက်နာစောင့်ထိန်းစေခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်သည့်အဖွဲ့ဝင်များအတွက် စံများပြဌာန်းခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံများအတွင်း အင်အားသုံး ဖြေရှင်းမှုကို ဟန့်တားကန့်သတ်ခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံများရှိအမျိုးသားဥပဒေများအတွင်းတွင် နိုင်ငံတကာစာချုပ်များပါ အချက်များ လွှမ်းမိုးသက်ရောက်စေခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ ထိန်းချုပ်နိုင်သည်။

မျက်မှောက်ခေတ်သစ်ကမ္ဘာတွင် နိုင်ငံတကာဥပဒေများသည် နိုင်ငံတစ်ခုချင်းအပေါ်တွင် သာမက တော့ဘဲ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံသားတိုင်းချင်းစီအထိ အာဏာသက်ရောက်မှုရှိလာပြီးဖြစ်သည်။ မျက်မှောက်ကာလတွင် ကမ္ဘာကြီးမှာ တဖြည်းဖြည်းကျဉ်းမြောင်းလာခဲ့ပြီး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနှင့် တနိုင်ငံ အကြား ဆက်သွယ်မှုပိုမို ပိုမိုတိုးပွားလာခဲ့သည်။ သာမန် ပြည်သူတို့ကလည်း သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ အစိုးရတို့အပေါ် ပိုမို၍ ဩဇာသက်ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ ထိုအခါ နိုင်ငံတကာဥပဒေများသည် ပိုမိုအရေးပါလာခဲ့သည်။ ယခင်ကနိုင်ငံတကာဥပဒေများဟုဆိုလျှင် ပထမဆုံးအနေနှင့် နိုင်ငံများ ကို ရည်ညွှန်းပြောဆိုခဲ့သည်။ နိုင်ငံဟူသောစကားလုံး၏ အဓိပ္ပာယ်ကို မွန်တီဗီဒီရှိ သဘောတူစာချုပ်တွင်

“နိုင်ငံဆိုသည်မှာ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းမရှိသော နိုင်ငံသားများ နေထိုင်ရမည်။ အတည်တကျ သတ်မှတ်ထားသော နယ်နိမိတ်ပိုင်းခြားထားမှုရှိရမည်။ တည်ငြိမ်၍သက်ရောက်မှုရှိသော အစိုးရ တရပ်က အုပ်ချုပ်ရမည်။ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင် ပါဝင်မှုရှိရမည်။ အခြားနိုင်ငံများက အသိအမှတ်ပြုမှုရှိရမည်” ဟုရှင်းလင်းအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ယခုအခါတွင်ဒုတိယအနေဖြင့် ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ လူမှုရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့ (ယူနက်စကို- UNESCO) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (အိုင်အယ်လ်အို- ILO) စသည့်အဖွဲ့အစည်းများ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အဖွဲ့ (Amnesty International) ကဲ့သို့ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များပါ ပါဝင်လာပြီးဖြစ်သည်။ တတိယအမျိုးအစားမှာ လူထု (Peoples) ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တွင် လူထု၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားသည့်အချက်က နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် လူထုကို ထည့်သွင်းအသိအမှတ်ပြုလာသည်ကို ဖော်ပြနေသည်။ စတုတ္ထအမျိုးအစားမှာ လူတစ်ဦးချင်းစီ (Individual) ပင်ဖြစ်သည်။ မကြာသေးမီက ပြဌာန်းထားခဲ့သော နိုင်ငံတကာ လူ့ အခွင့်အရေး ဥပဒေများထဲတွင် လူတစ်ဦးယောက်ချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးများကိုပါ အလေးထား ထည့်သွင်းထားလာသည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေများသည် အားနည်းသူများကို အကာအကွယ်ပေးပြီး တရားမျှတမှုများ ဖော်ဆောင်စေနိုင်လာသည်အထိ အားကောင်းလာအောင် တိုက်ပွဲဝင်ရပေမည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများသည် မည်ကဲ့သို့ရှိသည်၊ မည်ကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်တို့ကို လေ့လာရန်အထူးလိုအပ်သည်။

နိုင်ငံတကာဥပဒေများသည် နိုင်ငံများ၏လုပ်ဆောင်မှုကို စည်းကမ်းသတ်မှတ်ရန်ရည်ရွယ်ပြီး မူနှစ်ရပ်အပေါ် အခြေခံထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုမူနှစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံတိုင်းသည် တန်းတူညီမျှမှု ရှိသည် ဟူသောအချက်နှင့် အခြားနိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို မထိပါးရဟူသော အချက်တို့ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတိုင်းတန်းတူညီမျှမှုရှိသည်ဟုဆိုရာတွင် နိုင်ငံတိုင်းသည် သာတူညီမျှမှု အပြည့်အဝရှိသည်။ နိုင်ငံကြီးသည်မရွေး၊ ငယ်သည်မရွေး အခွင့်အရေးညီမျှမှုရှိသည်။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း ညီမျှသောအခွင့်အရေးများရှိသည်ဟု ရည်ရွယ်သည်။ ဒုတိယအချက်ဖြစ်သော နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို မထိပါးရဟူသော အချက်ကို ကိုင်စွဲ၍ အချို့အစိုးရများ သည် မိမိတို့နိုင်ငံတွင်းရှိလူ့ အခွင့်အရေးအခြေအနေများကို အခြားနိုင်ငံတနိုင်ငံက ဝေဖန်ပြောဆိုခံရ သည့်အခါ ထိုသို့ပြောဆိုမှုသည် နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေးကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု စောဒကတက်လေ့ရှိသည်။ မိမိတို့နိုင်ငံအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို အခြားတနိုင်ငံက ဝင်ရောက်စစ်ဆေး ဖော်ထုတ်ခွင့်၊ ပြစ်တင်ဝေဖန်ပိုင်ခွင့်မရှိဟု ဆိုလေ့ရှိသည်။ သို့သော် ယခုအချိန်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုကို အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းသည် နိုင်ငံတခု၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ထိခိုက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟူ၍ အကြောင်းပြ၍မရတော့ချေ။ နိုင်ငံတခု၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုသည် ထို နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေးရာသာ ဖြစ်သည်ဟူသောအချက်ကို

လက်ရှိခေတ်သစ်နိုင်ငံများနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများက လက်မခံတော့ပါ။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တွင်လည်း အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ အချုပ်အခြာကို လေးစားတန်ဖိုးထားသကဲ့သို့ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးဖောက်ဖျက်မှုသည် နိုင်ငံတကာငြိမ်းချမ်းရေးကို ထိပါးနှောင့်ယှက်စေနိုင်သည်ဟုလည်းခံယူသည်။

နိုင်ငံတကာဥပဒေများတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တရပ်ကဲ့သို့ ဥပဒေထုတ်ပြန်နိုင်သော၊ ထိုပြဌာန်းထုတ် ပြန်လိုက်သော ဥပဒေအမိန့်အာဏာတည်မြဲရေးအတွက်လုပ်ဆောင်ရသော ရဲတပ်ဖွဲ့များ၊ တရားရုံးများမရှိပေ။ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် တရားခံကို တရားရုံးသို့ ဆင့်ခေါ်၍ စစ်ဆေးအပြစ်ပေးနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံတကာဥပဒေများ တွင် နိုင်ငံတကာပါလီမန်များ၊ နိုင်ငံတကာတရားရုံးများ၊ နိုင်ငံတကာရဲတပ်ဖွဲ့များ၊ အကျဉ်းထောင်များမရှိပါ။ နိုင်ငံတကာဥပဒေများတွင် အမျိုးသားဥပဒေများတွင်ရှိသော ဥပဒေကဲ့သို့ ဆင်တူသောအရာမှာ စာချုပ်စာတမ်းများ၊ ပဋိညာဉ်များ၊ သဘောတူညီချက်များဖြစ်သည်။

စာချုပ်စာတမ်းဟုဆိုရာတွင် နှစ်နိုင်ငံအကြား သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နှစ်နိုင်ငံစာချုပ်များ၊ (ဥပမာ-ဩစတြလျနိုင်ငံနှင့် အင်ဒိုနီးရှားနှစ်နိုင်ငံအကြား လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နယ်စပ်ဒေသဆိုင်ရာစာချုပ်) ဒေသအတွင်းရှိနိုင်ငံများ သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးထားသော ဒေသဆိုင်ရာစာချုပ်များ (ဥပမာ- အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာစာချုပ်) နှင့် နိုင်ငံတကာက သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များ (ဥပမာ- ကုလသမဂ္ဂပင်လယ်ပြင်ဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်)တို့ပါဝင်သည်။

နိုင်ငံတကာဥပဒေ သဘောတူစာချုပ်များကို သက်ဆိုင်ရာအစိုးရက အတည်ပြုလက်မှတ် ရေးထိုးလိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ထိုနိုင်ငံသည် ထိုသဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်အလက်များကို လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု ခံဝန်ချက်ကတိပြုလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ အချို့နိုင်ငံများ၏ အမျိုးသားဥပဒေများတွင် ၎င်းတို့ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံတကာဥပဒေ သဘောတူစာချုပ်များပါ အချက်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေမရှိသော အချက်များ ပါဝင်နေလေ့ရှိသည်။ ထိုအခါ ပြဌာန်းထားသော အမျိုးသားဥပဒေထဲမှ မကိုက်ညီသော ဥပဒေများကို ပြောင်းလဲရန်လိုအပ်လာသည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ဥပဒေသစ်ကို ပြောင်းလဲအတည်ပြုပေးရသည်။

နိုင်ငံတကာဥပဒေများတွင် အမျိုးသားဥပဒေများကဲ့သို့ တရားရုံးတွင် မဖြစ်မနေ တရားရင်ဆိုင်အစစ်ဆေးခံရခြင်းမရှိပေ။ တရားရင်ဆိုင်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာတရားရုံး (International Court of Justice) ၏ ပါဝင်ပတ်သက် နိုင်မှုအဆင့်အတန်း၊ လက်မှတ်ထိုးသဘောတူထားသော စာချုပ်နှင့်

လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံ၏ သဘောတို့အပေါ် မူတည်သည်။ အချို့နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံတကာ တရားရုံးတွင် တရားရင်ဆိုင်ခြင်းကို လက်ခံသဘောတူသော်လည်း အချို့နိုင်ငံများကမူ ထိုသို့တရားရင်ဆိုင်ခြင်းကို လက်မခံကြ။ ထိုသို့ မဖြစ်မနေတရားရင်ဆိုင်ရန်အတွက် တောင်းဆိုနိုင်လောက်အောင် လုံလောက်သော ခိုင်မာသည့် ဥပဒေသက်ရောက်မှုလည်း မရှိပေ။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအားလုံး တက်ရောက်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်လေ့ရှိသော ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို နိုင်ငံတကာ တရားဥပဒေစီရင်ချက်များဟု မှတ်ယူနိုင်သော်လည်း လုံလောက်သောစည်းမျဉ်းများ မချနိုင်သေးချေ။ အကယ်၍ ထိုသို့ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းခံရသော နိုင်ငံက ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များကို လိုက်နာရန်ငြင်းဆန်သည့်အခါ မျိုး၌ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များအတိုင်း လိုက်နာလာအောင် ဖိအားပေးရာတွင်လည်း အားနည်းသည်ကို တွေ့ မြင်ရသည်။

ဖိအားပေးသည်ဟု ဆိုရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုဖြင့် နာမည်ဆိုးနေသော နိုင်ငံအား အရှက်ရစေအောင် ပထမဦးဆုံး လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ အမေရိကန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့ကဲ့သို့သော အင်အားကြီးနိုင်ငံများအပေါ် လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်မှုမှာ အလွန်နည်းပါးလှသော်လည်း နိုင်ငံတကာအလည်တွင်၎င်းတို့၏ အပြုအမူအပေါ် ဝေဖန်ဖွင့်ဟ ပြောဆိုခြင်းဖြင့် အရှက်ရစေနိုင်သည်။ ထိုနိုင်ငံသည် ၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်နေမှုများ၊ ဖိနှိပ်သည့်ပေါ်လစီများကို လွယ်လင့်တကူ ပြောင်းလဲချင်မှ ပြောင်းလဲမည်ဖြစ်သော်လည်း ထိုနိုင်ငံ၏ အစိုးရများနှင့် ပြည်သူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့သည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့်အညီ ကျင့်သုံးနေထိုင်ကြောင်းကို နိုင်ငံတကာအလယ်တွင် သက်သေပြသလိုသောစိတ်များ ပေါ်လာ စေမည်ဖြစ်သည်။ နောက်အဆင့်အနေနှင့် စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုနှင့် အခြားနည်းများဖြင့် ပိတ်ဆို့ခြင်းများကို လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ နောက်ဆုံးအဆင့်မှာ အင်အားသုံးခြင်းဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီအနေနှင့် နိုင်ငံတနိုင်ငံအပေါ် စစ်ရေးအရ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ရန် ပန်ကြားနိုင်သည်။

အခန်း(၄)

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့ အခွင့်အရေး ဥပဒေများ

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီးတွင် နိုင်ငံများ၏အစိုးရများသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာငြိမ်းချမ်းရေး ထွန်းကားရေးနှင့် ပဋိပက္ခများ ချုပ်ငြိမ်းရေးတို့အတွက် ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်လာခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံသား တယောက်၏ အသက်ရှင်ရပ်တည်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်ခွင့်ကို မည်သူတဦးတယောက်မှ ဥပဒေမဲ့ ထိပါးနှောက်ယှက် အန္တရာယ်မပြုနိုင်အောင် စောင့်ရှောက်နိုင်မည့် နည်းလမ်းကို တွေးတောကြံဆ လာခဲ့သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အစိုးရတရပ်က ၎င်းနိုင်ငံသားတယောက်အပေါ် လူ့အခွင့် အရေး ချိုးဖောက်ခြင်းများမပြုနိုင်အောင် အကာအကွယ်ပေးနိုင်သော၊ တကမ္ဘာလုံးကို လွှမ်းမိုးသော လူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်းများ ပေါ်ထွန်းလာရေးအတွက် တောင်းဆိုသံများ ကမ္ဘာအနှံ့ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ နိုင်ငံအသီးသီး၏ ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် တည်ရှိရမည်ဟူသော အယူအဆတရပ်လည်း ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ်သည် နိုင်ငံအတော်များများက ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားလိုသည့် တင်းမာသောနိုင်ငံတော်အချုပ်အခြာဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကို ပျက်ယွင်းစေခဲ့သည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း

(Universal Declaration of Human Rights)

ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်း၏ အပိုဒ် (၆၈) အရ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (Commission on Human Rights) အပါအဝင် ကုလသမဂ္ဂအထူးကော်မရှင်များကို ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်လာ ခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ကို ၁၉၄၆ တွင်စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ထိုကော်မရှင်မှဦးစီးဆောင် ၍ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်းတွင်ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်ဆိုသော အဓိပ္ပာယ်များကို ဖွင့်ဆိုရှင်းပြနိုင်မည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရန် တာဝန်ပေးခဲ့သည်။ အမေရိကန်သမ္မတ ကတော်ဖြစ်သူ အယ်လီနာရိုစဘွဲ့ (Eleanor Roosevelt) ၏ ခေါင်းဆောင်မှုဖြင့် ရေးဆွဲခဲ့သော ထိုစာတမ်းအပေါ် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများက အထူးစိတ်ဝင်စားခဲ့ကြသည်။ အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များ၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များနှင့် အကြိမ်ကြိမ်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများ လုပ်ဆောင်အပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ထိုကြေညာစာတမ်းကို အပြီးသတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုမူကြမ်းကို အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန်လေ့လာမှုများပြုလုပ်အပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ (၁၀) ရက်နေ့တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပဲရစ်မြို့တွင်ကျင်းပသော ကမ္ဘာ့ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ

ညီလာခံမှနေ၍ ထိုကြေညာစာတမ်းကို အတည်ပြုပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံပေါင်း ၄၈ နိုင်ငံက ထောက်ခံခဲ့သည်။ ဘဲလတ်ရပ်၊ ချက်ကိုစလိုဗေးကီးယား၊ ပိုလန်၊ ဆော်ဒီအာရေးဗီးယား၊ တောင် အာဖရိက၊ ယူကရိမ်း၊ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုနှင့် ယူဂိုစလားဗီးယားနိုင်ငံစသည့် နိုင်ငံ(၈)နိုင်ငံတို့က မဲမပေးဘဲ ကြားနေခဲ့ကြပြီး ကန့်ကွက်နိုင်ငံလုံးဝမရှိဘဲ အတည်ပြုပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော အထွေထွေနှင့် အခြေခံအချက်များပါဝင်သည်။ ထိုလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းသည် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအနေနှင့် လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးရန် လိုအပ်သော သဘောတူစာချုပ်မျိုး မဟုတ်သော်လည်း ကြေညာစာတမ်းပါအချက်များကို တန်ဖိုးထား စောင့်ရှောက်ရန် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းတွင် တာဝန်ရှိသည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံက ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းလိုက်သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်းသည် လက်မှတ်ရေးထိုးစရာလိုအပ်သော သဘောတူစာချုပ်မဟုတ်သော်လည်း မည်သည့် နိုင်ငံမဆို ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက်ပြီး ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ ဖြစ်သွားသည်နှင့်တပြိုင်နက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းပါ အချက်များကို လေးစားလိုက်နာရန် တာဝန်ရှိသွားပြီဖြစ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်းကို ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်မှလွဲ၍ မည်သည့်စာချုပ်၊ မည်သည့်ဥပဒေကမှ မလွှမ်းမိုးနိုင်။ ဤ ကြေညာစာတမ်းကို နိုင်ငံအစိုးရများ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ လေးစားလိုက်နာမှုကို တိုင်းတာသော စံချိန်စံညွှန်းအဖြစ်အသုံးပြုလာခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံတွင် သာမက လုံခြုံရေးကောင်စီတွင်ပါ ကိုးကားကြရသည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေဆိုင်ရာ စာချုပ်များ တွင်လည်း ကိုးကားဖော်ပြကြသည်။ နိုင်ငံအတော်များများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်လည်း ကိုးကားဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ ထို့ပြင်နိုင်ငံအတော်များများ၏ ဥပဒေရေးဆွဲမှုများတွင်လည်း သြဇာသက်ရောက်မှုရှိသည်ကို တွေ့ရပြီး တခါတရံ အမျိုးသားဥပဒေများ၏ အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်လာ သည်။ နိုင်ငံအသီးသီး၏ နိုင်ငံတော်တရားရုံးများတွင်လည်း ဥပဒေအရ ကိုးကားလာခဲ့ကြသည်။

ထိုလူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် လူသားတို့၏ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး၊ နိုင်ငံရေး အခွင့် အရေး၊ စီးပွားရေးအခွင့်အရေး၊ လူမှုရေးအခွင့်အရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားသည်။ အပိုဒ်ပေါင်း (၃၀) ပါဝင်ပြီး အပိုဒ် (၁) နှင့် (၂) တို့သည် လူ့အခွင့်အရေး၏ အဓိပ္ပာယ် အယူအဆတို့ကို ဖွင့်ဆိုရှင်းပြထားသည်။ အပိုဒ် (၃) မှ (၁၆) နှင့် အပိုဒ် (၁၈) မှ (၂၁) တို့တွင် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားပြီး အပိုဒ် (၁၇) နှင့် အပိုဒ် (၂၂) မှ (၂၄) အထိသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၂၈) မှ (၃၀) အထိသည် ထိုအခွင့်အရေးများ လေးစားရန်၊ အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို လေးစားရန်၊ မည်သူမှ မချိုးဖောက်ရန် တာဝန်များကို ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည်။

နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး (Civil Rights) ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံသားတို့၏ အသက်ရှင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်ခွင့်တို့ကို အစိုးရက တရားလက်လွှတ် ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက်ခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးသော အခွင့်အရေးများဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်သည်။ ဥပမာ- အသက်ရှင်ခွင့်၊ လုံခြုံခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့်၊ တရားရေးအရ စီရင်ခံပိုင်ခွင့်တို့ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး (political rights) ဆိုသည်မှာ တိုင်းပြည်ရှိအစိုးရ၏ လုပ်ငန်းရေးရာများတွင် နိုင်ငံသားများက ပါဝင်ပတ်သက်ခွင့်ကို ဆိုလိုသည်။ ဥပမာ- မဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ရွေးချယ်ခံပိုင်ခွင့်၊ အစိုးရပေါ်လစီများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်မှုကို သိရှိပါဝင်လုပ်ဆောင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်၊ သတင်းဌာနများ လွတ်လပ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ စုဝေးခွင့်တို့ဖြစ်သည်။

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေး (Economic, Social and Cultural Rights) ဆိုသည်မှာ လူသားတို့၏ ဘဝလူနေမှုအဆင့်အတန်းများ တိုးတက်မြှင့်မားလာအောင် အဆင့်ဆင့် တောင်းဆိုသော အခွင့်အရေးများဖြစ်သည်။ ဥပမာ- ပညာသင်ကြားခွင့်၊ အလုပ်လုပ်ခွင့်၊ ကျန်းမာရေးနှင့်ကိုက်ညီသော အလုပ်ခွင်ရရှိခွင့်၊ တန်းတူလစာနှင့် တန်းတူအလုပ်လုပ်ခွင့်၊ မိမိဘာသာစကား ထိမ်းသိမ်းအသုံးပြုခွင့် တို့ဆိုလိုသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း၏ အတိုချုပ်ရှင်းလင်းချက်များမှာ -

အပိုဒ် (၁) - လူတိုင်းသည် မွေးဖွားလာကထည်းက တန်းတူညီမျှရှိသည်။

အပိုဒ် (၂) - မည်သူ့ကိုမှ ခွဲခြားဖိနှိပ်ခြင်းမရှိစေရ။

အပိုဒ် (၃) - လူတိုင်းအသက်ရှင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၄) - မည်သူ့ကိုမှ ကျွန်အဖြစ်စေခိုင်း၊ ရောင်းဝယ်ခြင်းမပြုရ။

အပိုဒ် (၅) - မည်သူ့ကိုမှ မတရားနှိပ်စက်ခြင်း၊ လူမဆန်စွာ၊ ရက်စက်စွာ ဆက်ဆံခြင်း အပြစ် ပေးခြင်းမပြုရ။

အပိုဒ် (၆) - တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် လူတိုင်းအား လူသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြု ခံပိုင်ခွင့်၊

အပိုဒ် (၇) - တရားဥပဒေရှေ့တွင် တန်းတူညီခွင့်၊

အပိုဒ် (၈) - မိမိအခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရပါက ဥပဒေအကူအညီရယူခွင့်၊

- အပိုဒ် (၉) - မတရားဖမ်းဆီးခြင်း၊ တိုင်းပြည်မှ နှင်ထုတ်ခြင်းအားကာကွယ်မှုရရှိခွင့်၊
- အပိုဒ် (၁၀) - လူအများကြားနာပြီး တရားမျှတသော တရားစီရင်မှုရရှိခွင့်၊
- အပိုဒ် (၁၁) - ခိုင်လုံသော အထောက်အထားမရှိမချင်း ထိုသူသည်အပြစ်မရှိဟူ၍ သတ်မှတ်ခံပိုင်ခွင့်၊
- အပိုဒ် (၁၂) - ပုဂ္ဂလိက ကိုယ်ရေးကိုယ်တာများအား ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးခြင်း၊
- အပိုဒ် (၁၃) - လွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားသွားလာခွင့်၊
- အပိုဒ် (၁၄) - မတရားအပြစ်ပေးခံရမည်ဆိုပါက အခြားနိုင်ငံများတွင် ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံပိုင်ခွင့်၊
- အပိုဒ် (၁၅) - နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်၊
- အပိုဒ် (၁၆) - အရွယ်ရောက်သူတိုင်း မိမိဆန္ဒဖြင့် လက်ထပ်အိမ်ယာထူထောင်ခွင့်၊
- အပိုဒ် (၁၇) - ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊
- အပိုဒ် (၁၈) - လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ် ယုံကြည် ကိုးကွယ်ခွင့်၊
- အပိုဒ် (၁၉) - လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်တင်ပြပြောဆိုခွင့်၊ သတင်းများရယူခွင့်၊
- အပိုဒ် (၂၀) - ငြိမ်းချမ်းစွာဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့များအား လွတ်လပ်စွာ ဝင်ရောက်ခွင့်၊ စုဝေးခွင့်၊
- အပိုဒ် (၂၁) - အစိုးရတွင် ပါဝင်ခွင့်၊
- အပိုဒ် (၂၂) - လူမှုဖူလုံရေးခံစားခွင့်၊
- အပိုဒ် (၂၃) - အလုပ်လုပ်ခွင့်၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများဝင်ရောက်ခွင့်၊
- အပိုဒ် (၂၄) - အပန်းဖြေအနားယူခွင့်၊
- အပိုဒ် (၂၅) - လုံလောက်သော လူမှုအဆင့်အတန်းခံစားခွင့်နှင့် ဆေးကုသခံပိုင်ခွင့်၊
- အပိုဒ် (၂၆) - ပညာသင်ကြားပိုင်ခွင့်၊
- အပိုဒ် (၂၇) - ယဉ်ကျေးမှုတဝတွင် ပါဝင်ပိုင်ခွင့်နှင့် မိမိတီထွင်မှုအကျိုးကို မိမိခံစားပိုင်ခွင့်၊
- အပိုဒ် (၂၈) - ထိုအခွင့်အရေးများကို လေးစားရန်တာဝန်၊
- အပိုဒ် (၂၉) - အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို လေးစားရန်တာဝန်၊
- အပိုဒ် (၃၀) - မည်သူမှ ဤအခွင့်အရေးများကို မချိုးဖောက်ရန်တာဝန်၊

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းသည် ကျင့်ဝတ်သိက္ခာဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးဥပဒေသတစ်ခုသာဖြစ်ပြီး ဥပဒေသက်ရောက်အကောင်အထည်ဖော်ရေးတွင် မောင်းနှင်ဖြည့်ဆည်းပေးမည့် ဥပဒေယန္တရားတစုံတရာမှ မပါရှိခဲ့။ သို့သော်တကမ္ဘာလုံးက ထိုလူ့အခွင့်အရေး

ကြေညာစာတမ်းကို လက်ခံသဘောတူနေပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ယင်း ကြေညာစာတမ်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်ကြီးနှစ်ရပ်တို့ကို လူ့အခွင့်အရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ကာကွယ် စောင့်ရှောက်မှုတို့အတွက် နိုင်ငံတကာက အသိအမှတ်ပြုထားသောစံများဟု အချို့က သတ်မှတ် ကြသည်။ ယင်းကြေညာစာတမ်းကို မောင်းနှင်အားပြည့်ပေးမည့် ယန္တရားတစ်ခုတရားမရှိသော်လည်း ယခုအခါတွင် နိုင်ငံတကာ ဓလေ့ထုံးစံဥပဒေများ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ရောက်ရှိလာပြီဟု ဆိုနိုင်သည်။

ထိုကြေညာစာတမ်းကိုအခြေခံ၍ နောက်ထပ်လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်များ အများအပြား ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ အချို့မှာအသက်ဝင်နေခဲ့ပြီးဖြစ်ပြီး အချို့မှာ နိုင်ငံများ အတည်ပြု လက်မှတ် ရေးထိုးဆဲသာ ရှိသေးသည်။ အချို့မှာမူ မူကြမ်းရေးဆွဲလျက်ပင် ရှိသေးသည်။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများကို ပြဌာန်းယူသက်သက်သာမဟုတ်လဲ ချိုးဖောက်သူများကို အရေးယူ ဆောင်ရွက်ရန်အတွက်လည်း ဝိုင်းဝန်းတိုးတက်လုပ်ဆောင်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။ နှစ်ပေါင်း များစွာ ပြင်းထန်စွာ ဝိုင်းဝန်းလှုံ့ဆော်မှုများ၏ နောက်ဆုံးရလဒ်အဖြစ် ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံ အစိုးရများသည် အီတလီနိုင်ငံ ရောမမြို့တွင် တွေ့ဆုံခဲ့ပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ (၁၇) ရက်နေ့တွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတရားရုံး (International Criminal Court - ICC) ကို ယာယီ အချိန်ပိုင်းမဟုတ်ဘဲ အမြဲတစေဖွင့်လှစ်ရန် ဆုံးဖြတ်သည့် ဥပဒေ (Rome Statute) ကို ပြဌာန်းခဲ့ ကြသည်။ ဤအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတရားရုံးသည် ကုလသမဂ္ဂတွင်ဖွဲ့စည်းထားသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတရားရုံးကဲ့သို့ နိုင်ငံအစိုးရအပေါ် အပြစ်ပေးအရေးယူရန်သာမဟုတ်ဘဲ ထိုအခွင့်အရေးကို အပြင်းအထန်ကျူးလွန်ဖောက်ဖျက်သော လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းချင်းကိုလည်း တိုင်ကြား အရေးယူနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး အပြင်းအထန်ကျူးလွန်သော အမှုများ ဆိုသည်မှာ အစုလိုက်အပြုံသတ်ဖြတ်ခြင်း၊ လူသားမျိုးနွယ်တစ်ခုလုံးကို အန္တရာယ်ပြုသောပြစ်မှုနှင့် စစ်ပွဲဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတို့ကို ဆိုလိုသည်။ သို့သော် (Rome Statute) စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး နောက်ပိုင်းတွင် ကျူးလွန်ခဲ့သော ပြစ်မှုများကိုသာ အရေးယူနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် သတ်မှတ်ထားသော နိုင်ငံပေါင်း (၆၀) သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးခဲ့သဖြင့် ထိုအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတရားရုံးကို ဖွင့်လှစ်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး မကြာမီ လုပ်ငန်းများ အကောင်အထည်ပေါ်လာ တော့မည်ဖြစ်သည်။ ထိုတရားရုံးကို အမြဲတစေဖွင့်လှစ်ထားမည်ဖြစ်ပြီး လူသားမျိုးနွယ်တစ်ခုလုံးကို အန္တရာယ်ပြုသောလုပ်ရပ်များ၊ လူသားမျိုးနွယ်တစ်ခုလုံးအပေါ် ကျူးလွန်သော ပြစ်ရပ်များ၊ ကမ္ဘာ့ စစ်ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သူများကို ထိုတရားရုံးမှနေ၍ ရုံးတင်စစ်ဆေး အပြစ်ပေးနိုင်တော့မည် ဖြစ်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေးစံချိန်စံညွှန်းများကို ပိုမို၍ တိတိကျကျ အသေးစိတ်ပြဌာန်းနိုင်ရန်နှင့် နိုင်ငံများအပေါ် ကြီးကြပ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ ပိုမိုလုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်ကြီးနှစ်ခုကို ၁၉၆၆ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၁၆) ရက်နေ့တွင် ပြဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်ကြီးနှစ်ခုမှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (International Covenant on Civil and Political Rights and Potocol) တို့ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံကြီးက အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် ထိုလူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်ကြီးနှစ်ခုကို စုပေါင်း၍ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ (International Bill of Human Rights) ဟု ခေါ်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းမှ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာစာချုပ်ကြီး နှစ်ရပ် ပေါ်ထွန်းလာရခြင်းကပင်လျှင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ မတူကွဲပြားသော ဒဿနဆိုင်ရာ ရေစီးကြောင်းနှစ်ခုရှိနေသည်ကို ပြပေသည်။ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် လူတိုင်းတယောက်ချင်း သဘောတူဆောင်သည်။ တဦးချင်းဘဝပေါ်တွင် နိုင်ငံတော်၏ ထိန်းချုပ်မှု နည်းနိင်သမျှ နည်းစေရေးဟူသည့် အနောက်နိုင်ငံ လစ်ဘရယ်ဝါဒ စရိုက်လက္ခဏာများနှင့် ထပ်တူကျသည်ဟုဆိုကာ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအချို့နှင့် ယခင်ဆိုရှယ်လစ်အုပ်စုနိုင်ငံများက အထူးသဘောမကျလှ။ ပြည်သူလူထုအတွက် ပညာရေး၊ အိုးအိမ်၊ လူမှုမှုလုံခြုံရေးနှင့် ကျန်းမာရေးအကူအညီတို့ကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်းသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်နှင့် ကိုက်ညီသည်ဟုဆိုကာ ထိုနိုင်ငံများက စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်ကိုပိုမိုထောက်ခံကြသည်။

စာချုပ်ကြီးနှစ်ခုကို အတည်ပြုပြဌာန်းခဲ့သည့် ၁၉၆၆ ခုနှစ်မှစတင်၍ ထိုစာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန် နိုင်ငံများကို ဖိတ်ခေါ်ခဲ့သည်။ သို့သော် (၁၀) နှစ်ကျော်ကြာမြင့်ခဲ့ပြီးမှ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ (၃၅) နိုင်ငံ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး စာချုပ်ပါဥပဒေများလည်း သက်ရောက်မှုအားကောင်းလာခဲ့သည်။ ထိုသို့ နှေးကွေးသည့်ဖြစ်စဉ်သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အယူအဆနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံများအနေနှင့် လက်ခံရန်ခက်ခဲနေခြင်းကို ညွှန်ပြလျက်ရှိသည်။ မိမိတို့၏ ပြည်တွင်းရေးရာ ကိစ္စများသာဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ခဲ့သည့် လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စများကို နိုင်ငံတကာမှ ကြီးကြပ်နိုင်ရန် တံခါးဖွင့်ပေးလိုက်ခြင်းသည် အချို့နိုင်ငံများအတွက် အဓိကအခက်အခဲပင်ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအယူအဆကို အကြီးအကျယ်ထောက်ခံနေပါသည်ဆိုသော နိုင်ငံများပင် လက်တွေ့အားဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်တချို့ သို့မဟုတ် အများအပြားကို

လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ငြင်းဆိုလျက်ပင် ရှိနေသေးသည်။ ဥပမာ- အမေရိကန်နိုင်ငံကဲ့သို့သော နိုင်ငံမျိုးသည်ပင် ကုလသမဂ္ဂ၏ အဓိက လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မရှိသေးချေ။

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော အဓိကသဘောတူစာချုပ်ကြီးနှစ်ခု ပေါ်ပေါက်လာရခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ မတူကွဲပြားသော ဒဿနဆိုင်ရာ ရေစီးကြောင်းနှစ်ခု ရှိနေသည်ကို ပြနေသည်။ နိုင်ငံရေးနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်း များကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လေးစားပြီး ထိုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်မှုပေးရမည်ဟု ရေးသားထားသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တွင် မိမိနိုင်ငံတွင်တည်ရှိသော ဓနရင်းမြစ်စံများကို အတတ်နိုင်ဆုံးအသုံးပြု၍ စာချုပ်ပါအချက်များ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာအောင် ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်ရမည်ဟုဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံရေးနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်သည် ချက်ချင်းလက်ငင်း အရေးယူအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရသည့် သဘောမျိုးရှိသည်။ နိုင်ငံရေးနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများက နိုင်ငံတော် အစိုးရအနေဖြင့် မိမိနိုင်ငံသားတိုင်းချင်းစီ၏ လွတ်လပ်မှုကို ထိပါးအနှောက်အယှက်ပြုခြင်း မပြုရန် တားမြစ်ထားသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် သည် မိမိနိုင်ငံရှိ ဓနရင်းမြစ်များကို အတတ်နိုင်ဆုံးနည်း လမ်းဖြင့်အသုံးပြု၍ တဖြည်းဖြည်းချင်း အကောင်အထည်ဖော် လုပ်ဆောင်ရသည့် သဘောရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအခွင့်အရေးများသည် မိမိနိုင်ငံအတွင်းရှိ ပြည်သူများအနေဖြင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ တိုးတက်ခံစားရရှိနိုင်အောင် စီမံကိန်းများ၊ အစီအစဉ်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရမည့် အစိုးရ၏ တာဝန်ဝတ္တရားကို ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

စာချုပ်လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းအဆင့်ဆင့်

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် စာချုပ်ပါအချက်အလက်များကို အမှန်တကယ် အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးရန်အတွက် ပဏာမအဆင့်လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း (Signature) ကို လုပ်ဆောင်ရ သည်။ အများအားဖြင့် နိုင်ငံ၏အကြီးအကဲက လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းဖြစ်ပြီး ထိုစာချုပ်ကို အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ဆန္ဒရှိကြောင်း၊ နောင်တချိန်တွင် နိုင်ငံရှိ အမျိုးသားဥပဒေ ထုံးတမ်းစဉ်လာ များအရ အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးမည်ဖြစ်ကြောင်း အသိပေးသည့်သဘော ဆောင်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ထိုစာချုပ်များအား အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းကို နိုင်ငံ၏ အကြီးအကဲကမ လုပ်ဆောင်ရပဲ ပါလီမန်ကသာ လုပ်ဆောင်ရသော အခြေခံဥပဒေများရှိတတ်သည်။

နောက်တဆင့်ဖြစ်သော အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း (Ratification) သည် စာချုပ်ပါ အချက်အလက်များ အားလုံးကို လေးစားလိုက်နာပါမည်ဖြစ်ကြောင်း သဘောတူလက်ခံသည့် သဘောဆောင်သည်။ ထိုသို့အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးမှသာ ထိုနိုင်ငံကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအဖြစ် လက်ခံခေါ်ဝေါ်နိုင်သည်။

အချို့ သဘောတူစာချုပ်များသည် ပြဌာန်းပြီးပြီးချင်း အသက်ဝင်လာခြင်း (Entry into force) မရှိပေ။ ဥပမာ- အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တို့ကို ၁၉၆၆ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့သော်လည်း ၁၉၇၆ ခု နှစ်ရောက်မှ အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ အသက်ဝင်လာပြီးဖြစ်သောစာချုပ်ကို နိုင်ငံတနိုင်ငံက လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်လာခြင်းအား (Accession) ဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။ ဥပမာ- ယခုအသက်ဝင်နေသော နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို နိုင်ငံတနိုင်ငံက ယနေ့လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက်ပါက ထိုနိုင်ငံသည် စာချုပ်ကို Accession ပြုလုပ်သည်ဟု ဆိုသည်။

သဘောတူစာချုပ်များကိုလက်မှတ်ရေးထိုးသော အချို့နိုင်ငံများသည် စာချုပ်ပါအချက်အလက်များ အားလုံးကို မ ခြွင်းမချန် လုံးဝလိုက်နာပါမည်ဟု သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းမဟုတ်ဘဲ စာချုပ်ပါအချို့အချက်အလက်များကို ခြွင်းချက်ထားပြီး လက်မှတ်မထိုးဘဲနေလေ့ရှိသည်။ ၎င်းကို ခြွင်းချက်ထားခြင်း (Reservation) ဟုခေါ်သည်။ စာချုပ်ပါအချက်အလက်များကို လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု သဘောတူညီသော်လည်း စာချုပ်ပါအချို့အချက်များကို လိုက်နာရန်အခက်အခဲရှိပါသည်ဟုဆိုကာ ခြွင်းချက်ထားခြင်းမျိုးကို အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ဖိနှိပ်ခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေး သဘောတူညီချက်တွင် အများဆုံးတွေ့ရသည်။

အချို့နိုင်ငံများကမူ စာချုပ်၏နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်များ (Protocol) ကို လက်ခံလိုက်နာရန် သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းမရှိကြ။ စာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ဆိုသည်မှာ ပင်မစာချုပ်ပါ အချက်အလက်များ၏ နောက်ဆက်တွဲအကြောင်းအရာများပင်ဖြစ်သည်။ ပင်မစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးသော်လည်း နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ကို မဖြစ်မနေ လက်မှတ်ရေးထိုးစရာ မလိုအပ်သဖြင့် နောက်ဆက်တွဲကို လက်မှတ်မရေးထိုးသော နိုင်ငံများလည်းရှိသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာဥပဒေ၏ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်တွင် ပင်မစာချုပ်ပါ အချက်အလက်များအား ချိုးဖောက်သော နိုင်ငံအကြောင်းကို လူတဦးတယောက်ချင်းအနေနှင့်

စာချုပ်ကော်မတီထံ တိုင်ကြားနိုင်သည်ဟု ရေးသားထားသည်။ နိုင်ငံအတော်များများက နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်တွင်ပါဝင်သော ထိုအချက်ကို လိုက်နာကျင့်သုံးရမည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့် ပင်မစာချုပ်ကိုသာ လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ကို လက်မှတ်ထိုးလေ့မရှိကြ။ ဥပမာ- အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပင်မစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးသော်လည်း နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းမရှိပေ။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအား မိမိတို့သဘောအလျောက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာစာချုပ်များတွင် လက်မှတ် ရေးထိုးစေပြီး ထိုစာချုပ်ပါအချက်များကို လေးစားလိုက်နာစေခြင်းမှာ ထိုစာချုပ်များ၏ အနှစ်သာရ ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂရှိ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်အတော်များများတွင် စာချုပ်လက်မှတ်ရေးထိုး ထားသော စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ (Signatory States) များအနေဖြင့် စာချုပ်ပါအချက်အလက်များ အပေါ်တွင် အမှန်တကယ်လေးစားလိုက်နာမှု ရှိမရှိကို စောင့်ကြပ်ရန်အတွက် စာချုပ်ကော်မတီများ ရှိသည်။ ဥပမာ - ကလေးသူငယ်များအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ပါအချက်များကို လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု လက်မှတ်ရေးထိုး သဘောတူထားသောနိုင်ငံများ၏ လုပ်ဆောင်မှုကို စောင့်ကြည့်ဆောင်ရွက်ရန် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကော်မတီက တာဝန်ယူရသည်။ ထို့အတူအမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့်ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုပျောက်ရေး သဘောတူ စာချုပ်ပါအချက်များကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လိုက်နာမှုရှိမရှိအပေါ် အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ်ကော်မတီက ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ရသည်။ ထိုစာချုပ်ကော်မတီများကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် (Treaty-bodies) ဟုခေါ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်များကို လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက် သည်နှင့် တပြိုင်နက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ထိုစာချုပ်ပါအချက်အလက်များအား မိမိတို့ အနေဖြင့် မည်ကဲ့သို့လေးစားတန်ဖိုးထား လုပ်ဆောင်နေသည်ကို စာချုပ်ကော်မတီထံသို့ မပျက် မကွက် အစီရင်ခံရန် တာဝန်ရှိလာသည်။ စာချုပ်အပေါ်မူတည်၍ အစီရင်ခံရမည့် နှစ်ကာလ အပိုင်းအခြား ကွဲပြားမှုရှိသည်။ အများအားဖြင့် စာချုပ်လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး တနှစ်သို့မဟုတ် နှစ်နှစ် အတွင်း ပထမစာချုပ်ကို တင်သွင်းရပြီး နောက်ဆက်တွဲပုံစံ အစီရင်ခံစာများကို သုံးနှစ် သို့မဟုတ် လေးနှစ်တကြိမ် ပုံမှန်တင်သွင်းရသည်။

နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်

(International Covenant on the Civil and Political Rights- ICCPR)

နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ ပထမပိုင်းတွင် ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ကုလသမဂ္ဂက ၁၉၆၆ ခုနှစ် တွင် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းပြီး ၁၉၇၆ ခုနှစ်၊ မတ်လ (၂၃) ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်လာသော နိုင်ငံသား နှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်တွင် အပိုဒ်ပေါင်း (၅၃) ပိုဒ်ပါဝင်သည်။ အပိုဒ် (၆) မှ (၂၇) တို့တွင် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည်။

- အပိုဒ် (၁) နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်တွင်ရော စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် နှစ်ခုစလုံး၏ ပထမဦးဆုံးသော အပိုဒ်တွင် လူတိုင်းတွင် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ် ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ယခုစာချုပ်တွင် လူတိုင်းသည် နိုင်ငံရေးအဆင့်အတန်း အပါအဝင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကို လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။
- အပိုဒ် (၂) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် မိမိနိုင်ငံ နယ်နိမိတ်အတွင်းတွင် ရှိသော လူမှုနိမိတ်မှုနှင့် နိုင်ငံ၏ တရားစီရင်ထုံးအောက်တွင် အကြီးဝင်သော လူမှုနိမိတ်မှုတို့ကို မည်သည့် အကြောင်းအရာနှင့်မှ ခွဲခြားခြင်း မရှိစေဘဲ ယခု စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို ခံစားခွင့်ပြုရမည်။ ထိုသူများ၏ ဤအခွင့် အရေးများကို ကာကွယ်ပေးရမည်။
- အပိုဒ် (၃) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး ခွဲခြားခြင်းမရှိစေဘဲ ယခု စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို ကျား၊မမရွေး တန်းတူခံစားခွင့်ရှိရန် အာမခံပေးရမည်။
- အပိုဒ် (၄) အရေးပေါ်အခြေအနေမျိုးတွင် အစိုးရအနေဖြင့် အချို့သော အခွင့်အရေး များအား ကန့်သတ်ဆိုင်းငံ့ထားနိုင်သော်လည်း လူသားတဦး၏ အသက် ရှင်ခွင့်၊ ဥပဒေရှေ့တွင် တန်းတူညီခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ယူဆပိုင်ခွင့်၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ ကျွန်ုပ်ပြုခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ ကြွေးမြီ အတွက် ထောင်ချခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ နောက်ကြောင်းပြန်၍ ဥပဒေအရ အရေးယူမှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်တို့ကို ပိတ်ပင်ခြင်း၊ ဆိုင်းငံ့ထားခြင်း မပြုနိုင်။

- အပိုဒ် (၅) စာချုပ်ပါအခွင့်အရေးများကို ပျက်စီးစေလိုသောရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဤစာချုပ်ကို မည်သူမှအသုံးမချရ။
- အပိုဒ် (၆) လူတိုင်းတွင် အသက်ရှင်နေထိုင်ခွင့် ရှိသည်။
- အပိုဒ် (၇) မည်သူ့ကိုမှ လူသားမဆန်သော၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော အပြုအမူများနှင့် နှိပ်စက်မှုများ မခံစားစေရ။
- အပိုဒ် (၈) မည်သူ့ကိုမှ ကျွန်ုပ်ခြင်းနှင့် ကျေးကျွန်အဖြစ် အလုပ်စေခိုင်းခြင်း မပြုစေရ။
- အပိုဒ် (၉) လူတိုင်းတွင် လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံမှုကို ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ မည်သူ့ကိုမှ မတရား ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်း မရှိစေရ။
- အပိုဒ် (၁၀) လွတ်လပ်မှု ဆုံးရှုံးခဲ့သော သူများကို လေးစားစွာဆက်ဆံရန် တာဝန်ရှိသည်။
- အပိုဒ် (၁၁) မည်သူ့ကိုမှ ကြွေးပြန်မပေးနိုင်၍ ထောင်ချခြင်းမပြုနိုင်။
- အပိုဒ် (၁၂) လူတိုင်း မိမိနိုင်ငံအတွင်း လွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားသွားလာခွင့်နှင့် တိုင်းပြည်သို့ ဝင်ထွက်ခွင့် ရှိသည်။
- အပိုဒ် (၁၃) နိုင်ငံအတွင်း တရားဝင် ဝင်ရောက်လာသော နိုင်ငံခြားသားများအား ဥပဒေအရ ဖြင့်သာ တိုင်းပြည်မှနှင်ထုတ်ခွင့်ရှိသည်။
- အပိုဒ် (၁၄) ဥပဒေ၊ ရာဇဝတ်မှုနှင့် တရားမ စီရင်ထုံးများတွင် လူတိုင်းတရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှမှုရှိသည်။ ခိုင်လုံသော အထောက်အထားဖြင့် အပြစ်ရှိသည်ဟု စီရင်ချက် မချမချင်း ထိုသူတွင် မပြစ်မရှိ။
- အပိုဒ် (၁၅) ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိသေးသောအချိန်က လုပ်ဆောင်ခဲ့မှုကို နောက်ကြောင်းပြန်၍ မည်သူ့ကိုမှ တရားစွဲဆိုခြင်း မပြုရ။
- အပိုဒ် (၁၆) မည်သည့်နေရာတွင်ဖြစ်စေ တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် လူသားအဖြစ် အသိအမှတ် ပြုခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- အပိုဒ် (၁၇) လူတိုင်းချင်းစီ၏ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာပိုင်ဆိုင်မှုများ၊ နေအိမ်များ၊ စာပေးစာယူများအား တရားမဝင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းနှင့် လူတိုင်း၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို မတရား ထိခိုက် စော်ကားခြင်းမရှိစေရ။
- (အပိုဒ်-၁၈) လူတိုင်းလွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခွင့် ရှိသည်။
- (အပိုဒ်- ၁၉) လူတိုင်းလွတ်လပ်စွာ စဉ်းစားထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် ရှိသည်။

- အပိုဒ် (၂၀) လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေး မုန်းတီးမှုများ၊ အကြမ်းဖက်မှုများ၊ ဖိနှိပ်စော်ကားမှုများ ဖြစ်ပွားစေရန်အတွက် သွေးထိုးလှုံ့ဆော် ဝါဒဖြန့်မှုများကို ဥပဒေဖြင့် တားဆီး ပိတ်ပင်ပေးရမည်။
- အပိုဒ် (၂၁) ငြိမ်းချမ်းစွာ စုဝေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- အပိုဒ် (၂၂) လူတိုင်း လွတ်လပ်စွာ အဖွဲ့အစည်းများ ထူထောင်ဝင်ရောက်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။
- အပိုဒ် (၂၃) အရွယ်ရောက်ပြီးသော ကျားမတိုင်း ဆန္ဒဖြင့် လက်ထပ်ထိမ်းမြားခွင့်၊ လက်ထပ်ပေါင်းသင်း ကွာရှင်းချိန်တွင် ကျားမအခွင့်အရေး၊ တာဝန်တူညီစွာ ရရှိခွင့်ရှိသည်။
- အပိုဒ် (၂၄) အရွယ်မရောက်သေးသော ကလေးများ၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ပေးရာတွင် ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ တန်းတူကာကွယ်ပေးရမည်။ ကလေးတိုင်း နိုင်ငံသား ဖြစ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- အပိုဒ် (၂၅) နိုင်ငံသားတိုင်း တိုင်းပြည်အတွင်းရှိ လူထုရေးရာ ဌာနများတွင် ပါဝင်ခွင့်၊ အစိုးရကို ရွေးချယ်ခံပေးခွင့်နှင့် ကိုယ်တိုင်ရွေးချယ် ခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- အပိုဒ် (၂၆) လူတိုင်း တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှခွင့်ရှိသည်။ ဥပဒေ၏ အကာအကွယ်ကို ခံယူရာတွင် ခွဲခြားမှုလုံးဝမရှိစေရ။
- အပိုဒ် (၂၇) နိုင်ငံအတွင်းတွင် နေထိုင်သော လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူနည်းစုများ၏ ယဉ်ကျေးမှုများကို ပိတ်ပင်ခြင်းမပြုရ။
- အပိုဒ် (၂၈-၅၃) တို့တွင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ၏ တာဝန်များကို ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၀၂ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလအထိ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်၏ ပင်မစာချုပ်ကို အတည်ပြုလက်မှတ်ထိုးထားသည့် နိုင်ငံပေါင်း (၁၄၈) နိုင်ငံနှင့် ပဏာမ လက်မှတ်ထိုးထားသော နိုင်ငံ (၇) နိုင်ငံရှိပြီဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်များ

နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တွင် နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (၂) ခုရှိသည်။ နောက် ဆက်တွဲစာချုပ်(၁)ကို ၁၉၆၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ (၁၆) ရက်နေ့တွင် ပြဌာန်းခဲ့ပြီး ၁၉၇၆ ခုနှစ် မတ်လ (၂၃) ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ အဓိကအားဖြင့် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်

နိုင်ငံတနိုင်ငံမှ နိုင်ငံသားတဦးချင်းအနေနှင့် မိမိ၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရမှုကို ကော်မတီထံ တိုင်ကြားခွင့်အားဖော်ပြထားသည်။ ဤနောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံက မိမိအပေါ် ပင်မစာချုပ်ပါအခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်၍ ချိုးဖောက်နေသည်ဟု သတ်မှတ်သော သူများသည် နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (၁)၏ အပိုဒ် (၁) အရ စာချုပ်၏ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီထံ ဆက်သွယ်တိုင်ကြား၍ရပေသည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် ပထမဦးဆုံးအနေနှင့် ထိုတိုင်ကြားမှုကို ကော်မတီကလက်ခံသင့်မသင့် ဆုံးဖြတ်သည်။ လက်ခံသင့်သည်ဟုဆုံးဖြတ်ပါက တိုင်ကြားသူ အပေါ်စာချုပ်ပါအချက်အလက်များ မည်သို့ချိုးဖောက်ခံရသည်ကို ကော်မတီကစုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး ဆုံးဖြတ်သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံအနေနှင့် အသိအမှတ်ပြုလာအောင် သိမ်းသွင်းဆောင်ရွက်သည်။ ထိုတိုင်ကြားသူသည် ထိုနိုင်ငံတွင်ရှိသောတရားဥပဒေများက သူ၏နစ်နာချက်များကို ပြည့်ဝအောင်မလုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သည့် အခြေအနေမျိုးဖြစ်ရမည်ဟု ထိုနောက်ဆက်တွဲစာချုပ်(၁)၏ အပိုဒ် (၂) က ဆိုထားပါသည်။ ထိုသို့တဦးချင်းတိုင်ကြားသောအမှုများကို လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီကလက်ခံပြီး သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံကို သိရှိစေရန်ဆက်လက်အကြောင်းကြားရပါသည်။ ထိုအကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်သောအချက်အလက်များကို ထိုနိုင်ငံကခြောက်လအတွင်း ကော်မတီထံ ပြန်လည်အစီရင်ခံတင်ပြရသည်။ ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ဖြစ်ပွားမှုများ၊ လေ့လာတွေ့ရှိရချက်များ၊ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများလုပ်ဆောင်ထားပါက မည်ကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ထားသည်စသည်ဖြင့် ပြည့်ပြည့်စုံစုံပြန်လည်အစီရင်ခံရပါသည်။ ထိုသို့တိုင်ကြားမှုများ၊ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ အစီရင်ခံချက်များကို လူအများသိစေရန်အတွက်မလုပ်ဆောင်ဘဲ တိုင်ကြားသူနှင့် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံအတွင်းသာ အသိပေးလုပ်ဆောင်ပါသည်။ ထိုသို့ကြားနာမှုများကို ကော်မတီက လုပ်ဆောင်အပြီး ကော်မတီ၏ အမြင်နှင့်ယူဆချက်များကို တိုင်ကြားသူနှင့် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံထံသို့ အသိပေးပါသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ချက်အကျဉ်းချုပ်ကို စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီမှတဆင့် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံသို့ တင်သွင်းသောအစီရင်ခံစာတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြပါသည်။

၂၀၀၂ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလအထိ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (၁) ကို အတည်ပြုလက်မှတ်ထိုးထားသော နိုင်ငံပေါင်း (၁၀၁) နိုင်ငံနှင့် ပဏာမလက်မှတ်ထိုးထားသောနိုင်ငံ (၄) နိုင်ငံရှိပြီဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (၂) ကို ၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင်ပြဌာန်းခဲ့ပြီး ၁၉၉၁ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ (၁၁)ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်ခဲ့သည်။ အဓိကမှာ သေဒဏ်ချမှတ်မှုဖျက်သိမ်းခြင်းကို ရည်ရွယ်သည်။ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (၂) ၏ အပိုဒ် (၁)တွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ တရားစီရင်ထုံးများအောက်တွင် မည်သူ့ကိုမှ သေဒဏ်ပေးခြင်း မရှိစေရ

ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ပြင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအနေဖြင့် မိမိနိုင်ငံ၏ တရားစီရင်ထုံးများတွင် သေဒဏ်ပေးမှုပျက်သိမ်းစေရေးကို နည်းမျိုးစုံဖြင့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သွားကြရန် တိုက်တွန်းထားသည်။

၂၀၀၂ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလအထိ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (၂) ကိုအတည်ပြုလက်မှတ်ထိုးထားသော နိုင်ငံပေါင်း (၄၆) နိုင်ငံနှင့် ပဏာမလက်မှတ်ထိုးထားသောနိုင်ငံ (၇) နိုင်ငံရှိပြီဖြစ်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ (Human Rights Committee)

နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များအပေါ် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ လေးစားလိုက်နာမှုအား စောင့်ကြည့်ရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းသည်။ ထိုကော်မတီကို နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကော်မတီဟု မခေါ်ဘဲ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီဟု ခေါ်သည်။ သို့သော် ကော်မတီ၏ အဓိကတာဝန်မှာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် ပါအချက်များအပေါ် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ လေးစားလိုက်နာမှုအား စောင့်ကြည့်ခြင်းဖြစ်သည်။

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများမှ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသော လွှတ်လပ်သည့် ကျွမ်းကျင်သူ (၁၈) ဦးဖြင့် ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ကော်မတီ၏ အဓိကတာဝန်မှာ (၁) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများက တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာများကို ဖတ်ရှုလေ့လာခြင်း၊ (၂) ထိုအစီရင်ခံစာများအပေါ် သုံးသပ်ချက်များ၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ခြင်းနှင့် (၃)သဘောတူစာချုပ်၏ ပထမနောက်ဆက်တွဲတွင် ပြဌာန်းထားသည့်အတိုင်း လူတိုင်းတယောက်ချင်းက တိုင်ကြားမှုများကို စစ်ဆေးခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် စာချုပ်ကိုအတည်ပြုလက်မှတ်ထိုးပြီး တနှစ်အတွင်း ကော်မတီသို့ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည်။ ပုံမှန်အစီရင်ခံစာကို (၅) နှစ်လျှင်တကြိမ် တင်သွင်းရသည်။ တင်သွင်းသည့် အစီရင်ခံစာများကို လူအများတက်ရောက်သော ကော်မတီအစည်းအဝေးများတွင် ဖတ်ကြားရသည်။

အစီရင်ခံစာကို နိုင်ငံ၏ ကိုယ်စားလှယ်တဦးက တင်သွင်းရပြီး လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီက စစ်ဆေးရသည်။ စစ်ဆေးသည်ဟုဆိုရာတွင် တရားစစ်ဆေးသကဲ့သို့ ကြားနာခြင်းစစ်ဆေးခြင်းမျိုး မဟုတ်ပေ။ အစီရင်ခံစာစစ်ဆေးခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ တရားစီရင်သကဲ့သို့ အပြစ်ပေးရန်

မဟုတ်ဘဲ စာချုပ်ပါအချက်အလက်များကို လိုက်နာရန်တာဝန်ရှိကြောင်း စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံကို အပြုသဘောဖြင့် ပြောဆိုခြင်းသာဖြစ်သည်။ အစီရင်ခံစာကို စစ်ဆေးနေစဉ်အတွင်း နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်၏ အစီရင်ခံမှုနှင့် နှုတ်ဖြင့်ပြောကြားမှုတို့အပေါ်အခြေခံ၍ အခြားကော်မတီဝင် များက နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်ကို မေးခွန်းများထုတ်ခြင်း၊ ခိုင်မာအောင် ပြန်လည်မေးခွန်းထုတ်ခြင်း များကို လုပ်နိုင်သည်။ ကော်မတီသည်အစိုးရမှ တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာတခုတည်းမှ အချက် အလက်များကိုသာ မှီငြမ်းကိုး ကားခြင်းမဟုတ်ဘဲ အခြားရင်းမြစ်များကရရှိသော သတင်းများကိုပါ မှီငြမ်းကိုးကားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အခြားအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များက ပေးပို့သော သတင်း များကို ကိုးကားနိုင်သည်။ သို့သော် ကော်မတီထံသို့ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များက တရားဝင် အစီရင်ခံစာများ တင်ပို့အစီရင်ခံနိုင်ခြင်းမရှိ။ ထို့ကြောင့်ကော်မတီဝင်တဦးချင်းစီသို့ အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့များက အချက်အလက်သတင်းများ ပေးပို့တတ်ကြသည်။ ထိုရရှိသော သတင်း အချက်အလက်များကို အခြေခံ၍ ကော်မတီသည် နိုင်ငံအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရသည်။ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံကို ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များအား အသိပေးရသည်။ သို့သော်ကော်မတီတွင် ဥပဒေ သက်ရောက်စေသော အာဏာ၊ သို့မဟုတ် အရေးယူနိုင်သည့် အာဏာ (Enforcement Power) မရှိပေ။

နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (၁) အရ စာချုပ်အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခံရသည်ဟူ၍တိုင်ကြားသော လူတဦးတယောက်ချင်း၏ တိုင်ကြားမှုများကို ကော်မတီကလက်ခံရသည်။ သို့သော်စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံက ချိုးဖောက်ပါသည်ဟူသော တိုင်ကြားမှုကိုသာ ကော်မတီက လက်ခံနိုင်သည်။

အကယ်၍ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတခုအပေါ် လူတဦးတယောက်က တိုင်ကြားလာပြီဆိုပါက ကော်မတီ က တံခါးပိတ်အစည်းအဝေးဖြင့် ထိုင်ကြားမှုကိုလက်ခံနိုင်မခံနိုင် ဆုံးဖြတ်သည်။ ကော်မတီက လက်ခံနိုင်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်လိုက်ပြီးမှသာ နောက်တဆင့်အနေဖြင့် ထိုစွပ်စွဲတိုင်ကြားချက်များကို လေ့လာသုံးသပ်စစ်ဆေးနိုင်သည်။ အကယ်၍ ထိုအခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ခိုင်လုံကြောင်း တွေ့ရပါက ကော်မတီက ဆုံးဖြတ်ချက်ချသော်လည်း သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအနေဖြင့် မဖြစ်မနေ လိုက်နာအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် စည်းနှောင်အား (Binding force) မရှိပါ။ လိုက်နာသင့်သည် ဟူသော တိုက်တွန်းချက်လောက်သာ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

ကော်မတီက လေ့လာစစ်ဆေးမှုမြောက်သော တိုင်ကြားမှုကိုစွဲဖြစ်ရန်မှာ အောက်ပါအချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိရမည်။

- (၁) အမှုတိုင်ကြားသောသူ သို့မဟုတ် တိုင်ကြားသူများသည် အမည်မဖော်လိုသောသူ မဟုတ်ရ။ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ၏ တရားစီရင်ထုံးများနှင့် အကြိုးဝင်သူဖြစ်ရမည်။
- (၂) ချိုးဖောက်ခံရသူကိုယ်တိုင် သို့မဟုတ် ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သူက တိုင်ကြားရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုချိုးဖောက်ခံရသူအနေဖြင့် သူကိုယ်တိုင်တိုင်ကြားမှုကို မတင်သွင်းနိုင်သည့် အခြေအနေမျိုး ရှိနေလျှင် ထိုတိုင်ကြားမှုကို ကော်မတီက လက်ခံစဉ်းစားမည်ဖြစ်သည်။
- (၃) တိုင်ကြားမှုသည် သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်သော အချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိရမည်ဖြစ်ပြီး နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်၏ တိုင်ကြားခွင့်ကို အလွဲသုံးစားလုပ်၍ တိုင်ကြားခြင်းမဖြစ်စေရ။
- (၄) ထိုအမှုကိုစွဲသည် အခြားသော နိုင်ငံတကာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနေရန် စဉ်းစားသုံးသပ်နေသော ကိစ္စမဖြစ်စေရ။
- (၆) တိုင်ကြားသူသည် နိုင်ငံတော်အဆင့် တိုင်ကြားမှုများကို လုပ်ဆောင်ပြီးသော်လည်း ကျေနပ်မှုမရသော အမှုမျိုးဖြစ်ရမည်။

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
(International Convention on the Economic, Social and Cultural Rights-ICESCR)

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များကို ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းကြီး၏ ဒုတိယပိုင်းတွင် ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ အထူးသဖြင့် စားဝတ်နေရေး၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုဖူလုံရေးခံစားခွင့်များ ပါဝင်သည်။ ထိုအချက်အလက် တော်တော်များများကို ၁၉၄၈ ခုနှစ် မတိုင်မီကတည်းက အသိအမှတ်ပြုထားပြီးဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာရေးအတွက် ၁၉၁၇ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (International Labor Organization) က ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်နေခဲ့သည်မှာ ယနေ့တိုင်ပင်ဖြစ်သည်။ ဤစာချုပ်ကို ကုလသမဂ္ဂတွင် ၁၉၆၆ ခုနှစ်တွင်ပြဌာန်းခဲ့ပြီး ၁၉၇၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ (၃) ရက်နေ့မှ အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်ဖေဖော်ဝါရီလအထိ ဤစာချုပ်ကို အတည်ပြုလက်မှတ်ထိုးထားသော နိုင်ငံပေါင်း (၁၄၅) နိုင်ငံရှိပြီး ပဏာမ လက်မှတ်ထိုးထားသည့် နိုင်ငံပေါင်း (၇) နိုင်ငံရှိသည်။

ယခုစာချုပ်တွင်အပိုဒ်ပေါင်း (၃၁) ပိုဒ်ပါဝင်သည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တို့တွင် ပါဝင်သော အပိုဒ် (၁)၊ (၃) နှင့် (၅) တို့သည် ထပ်တူနီးပါးဆင်တူနေသည်။ စာချုပ်နှစ်ခုစလုံး၏ အပိုဒ် (၁) တွင် မိမိကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် (Self Determination) သည် လူတိုင်း၏

အခွင့်အရေးဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ လူသားတိုင်းတွင် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး သူတို့၏ နိုင်ငံရေးအဆင့်အတန်းကို လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသလို စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် သူတို့ကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ဆိုထားသည်။ စာချုပ်နှစ်ခု စလုံး၏ အပိုဒ် (၃) တွင် အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးတို့သည် လူ့အခွင့်အရေးများ အားလုံးကို ခံစား ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထိုသို့ခံစားနိုင်စေရန်အတွက် အစိုးရက လုပ်ဆောင်ပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ စာချုပ်နှစ်ခုစလုံး၏ အပိုဒ် (၅) တွင် ထိုစာချုပ်များတွင် ပါဝင်သော အခွင့်အရေးများအပေါ် ဖိနှိပ် ချိုးဖောက်မှု၊ လွှဲမှားစွာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပြီး လုပ်ဆောင်မှု၊ ကန့်သတ်မှုတို့မှ ကာကွယ်ပေးရန် ရေးသားထားသည်။ အပိုဒ် (၆) မှ (၁၅) တို့တွင် ထိုစာချုပ်တွင် အထူးပြုထားသော အခွင့်အရေး များကို ဖွင့်ဆိုရှင်းပြထားသည်။

စာချုပ်တွင်ပါဝင်သော အဓိကအချက်များမှာ -

- အပိုဒ် (၁) နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တွင်ရော စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ် နှစ်ခုစလုံး၏ ပထမဦးဆုံးသော အပိုဒ်တွင် လူတိုင်းတွင် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ် ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ယခုစာချုပ်တွင် လူတိုင်းသည် နိုင်ငံရေး အဆင့်အတန်း အပါအဝင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကို လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- အပိုဒ် (၂) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် ယခုစာချုပ်တွင်ပါသော အခွင့်အရေး များကို မိမိတွင်ရှိသော ရင်းမြစ်များကို အစွမ်းကုန်အသုံးပြု၍ အမြင့် မားဆုံးသို့ တဖြည်းဖြည်း ရောက်ရှိခံစားနိုင်အောင် အဆင့်ဆင့်လုပ်ဆောင် ပေးရမည်။
- အပိုဒ် (၃) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး ခွဲခြားခြင်းမရှိစေဘဲ ယခုစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို ကျားမမရွေး တန်းတူခံစားခွင့်ရှိရန် အာမခံပေးရမည်။
- အပိုဒ် (၄) အစိုးရအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီလူ့ဘောင်ရှိ အများအကျိုးအတွက် ရှေ့ရှု၍ သင့်လျော်သော အချို့အခွင့်အရေးများအား ကန့်သတ်ထားနိုင်သည်။
- အပိုဒ် (၅) စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို ပျက်စီးစေလိုသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဤ စာချုပ်ကို မည်သည့် လူတိုင်းကဖြစ်စေ၊ အုပ်စုတစ်စုကဖြစ်စေ၊ အစိုးရက ဖြစ်စေ မပြုလုပ်ရ။

- အပိုဒ် (၆) စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို မည်သည့် လူတိုင်းက ဖြစ်စေ၊ အုပ်စုတစုက ဖြစ်စေ၊ အစိုးရက ဖြစ်စေ စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို ပျက်စီးစေလိုသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဤစာချုပ်ကို တလွဲအသုံးမချရ။
- အပိုဒ် (၇) ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများမရှိဘဲ လူတိုင်း အလုပ်ရှာပိုင်ခွင့်၊ သင်တန်းများ တက် ရောက်ခွင့်၊ ပညာ သင်ကြားခွင့်တို့ ရှိသည်။ အလုပ်ရှင်က ကြောင်းကျိုးမဲ့ အလုပ်မှထုတ်ပစ်ခြင်း၊ အဓမ္မလုပ်အား စေခိုင်းခြင်းတို့ကို ကာကွယ်ပေးရန် အစိုးရတွင် တာဝန်ရှိသည်။ အမျိုးသမီး အလုပ်သမားများအတွက် အမျိုး သားများထက် မနိမ့်ကျသော လုပ်ငန်းခွင် အခြေအနေများကို အာမခံရန် လည်း အစိုးရတွင် တာဝန်ရှိသည်။
- အပိုဒ် (၈) လူတိုင်း အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ ဖွဲ့စည်းခွင့်၊ ဆန္ဒပြခွင့်၊ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမား အဖွဲ့များနှင့် ပူးပေါင်းပါဝင်ခွင့် ရှိသည်။
- အပိုဒ် (၉) လူမှုဖူလုံရေး အခွင့်အရေးများကို ခံစားခွင့်ရှိရမည်။ ထိုလူမှုဖူလုံခွင့် အခွင့်အရေးများတွင် ဆေးဝါးကုသပိုင်ခွင့်၊ လစာနှင့်ဆေးခွင့်၊ သားဖွားခွင့် အာမခံ၊ အသက်အာမခံ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုအာမခံ၊ မတော်တဆ ဒဏ်ရာ ရမှု အာမခံ၊ အလုပ်မှ ထုတ်ပစ်ပါက လျှော်ကြေး အာမခံ၊ မိသားစု အာမခံတို့ အကြုံးဝင်သည်။
- အပိုဒ် (၁၀) မိသားစု ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးမှုကို အစိုးရကတာဝန်ယူ လုပ်ဆောင် ပေးရမည်။ အလုပ်လုပ်သူ မိခင်များနှင့်ကလေးအား စောင့်ရှောက်ရေး တို့ကို အစွမ်းကုန် ကာကွယ်ကူညီပေးရမည်။ ကလေးများအား စီးပွားရေး အမြတ်ထုတ်မှုမှ ကာကွယ်ပေးရမည်။ အလုပ်လုပ်ခွင့်ပြုသည့် ကလေး အသက်အရွယ်ကို ကန့်သတ်သတ်မှတ် ပေးရမည်။
- အပိုဒ် (၁၁) လုံလောက်မျှတသော လူနေမှုအဆင့်အတန်း ရရှိရေးအတွက် အစိုးရက လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။ လုံလောက်မျှတသော လူနေမှုအဆင့်အတန်း ရရှိ ရေးအတွက် လိုအပ်ချက်များဖြစ်သည့် တိုးတက်ကောင်းမွန်သော လူနေမှု အဆင့်အတန်း၏ လုံလောက်သော အစားအစာ၊ အဝတ်အစား၊ နေထိုင် စရာ အိမ်ယာစီမံကိန်းတို့ အားလုံး အကြုံးဝင်သည်။
- အပိုဒ် (၁၂) လူထု၏ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးကို အမြင့်မားဆုံး နှင့် အဖြစ်နိုင်ဆုံး ပြည့်ဆည်းပေးရန် အစိုးရတွင် တာဝန်ရှိသည်။ ထိုအခွင့်

အရေးများတွင် လုံခြုံပြီး ကျန်းမာရေးရှုထောင့်နှင့် ကိုက်ညီသော ပတ်ဝန်းကျင်ရရှိရေး အချက်လည်း အကြံပေးရပါသည်။

အပိုဒ် (၁၃) ကျား၊မ၊ အသက်အရွယ်၊ ကိုယ်အင်္ဂါချို့ယွင်းအားနည်းသူ၊ ရွှေ့ပြောင်း အလုပ်သမားများ၏ ရင်သွေးများ၊ လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေးလူနည်းစုတို့မှ ကလေးငယ်များအားလုံး အပါအဝင် လူတိုင်း ပညာသင်ကြားခွင့်ရှိရမည်။ အနိမ့်ဆုံး မူလတန်းပညာကို အခမဲ့ ဖြစ်ရမည်။

အပိုဒ် (၁၄) ထိုသို့မူလတန်းပညာ အခမဲ့ဖြစ်စေရန်အတွက် စီမံကိန်းများကို ချမှတ် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရမည်။

အပိုဒ် (၁၅) ယဉ်ကျေးမှုဘဝထဲတွင် လူတိုင်းပါဝင်ပိုင်ခွင့်သာမက ခေတ်မှီသိပ္ပံပညာ၏ တိုးတက်မှု အကျိုးကျေးဇူးများတွင် ပါဝင်ခံစားပိုင်ခွင့်တို့ရှိသည်။ လူတိုင်း တယောက်၏ သိပ္ပံပညာ၊ စာပေ၊ အနုပညာ ထူးချွန်မှုအပေါ် စိတ်ပိုင်းနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကာအကွယ်ပေးမှုတို့ကိုလည်း လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် ကော်မတီ
(Committee on Economic, Social and Cultural Rights)

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ၁၉၈၅ ခုနှစ်အထိ မိမိတို့နိုင်ငံ၏ အစီရင်ခံစာများကို ကုလသမဂ္ဂ၏ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီထံသို့ အစီရင်ခံစာတင်သွင်းခဲ့ကြရသည်။ ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ၏ လုပ်ဆောင်မှုများအပေါ် ပိုမို၍ စောင့်ကြည့်နိုင်ရန်အတွက် ကုလသမဂ္ဂ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီသည် လွတ်လပ်သော ကျွမ်းကျင်သူ (၁၈) ဦးပါဝင်သည့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကော်မတီကို သီးသန့်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အသစ် ဖွဲ့စည်းလိုက်သော စာချုပ်ကော်မတီသည် ကုလသမဂ္ဂရှိ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီ၏ အောက်တွင်သာ ဆက်လက်ရှိနေခဲ့သည့်အတွက် အခြားစာချုပ်ကော်မတီကဲ့သို့ စာချုပ်နှင့်သာ သက်ဆိုင်သော၊ သက်ဆိုင်ရာစာချုပ်အောက်တွင် ဖွဲ့စည်းထားသော ကော်မတီမဟုတ်ချေ။

ကော်မတီဝင် (၁၈) ဦးကို (၄) နှစ်လျှင်တကြိမ် ရွေးကောက်သော်လည်း ကော်မတီဝင်တဦးစီ၏ သက်တမ်းကုန်ဆုံးချိန်မှာ တယောက်နှင့်တယောက် မတူညီကြပါ။ (၁၈) ဦးအနက် (၁၅) ဦးကို အာဖရိက၊ အာရှ၊ အရှေ့ဥရောပ၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် အနောက်ဥရောပတို့မှ အညီအမျှ

ရွေးချယ်ပြီး ကျန်သုံးဦးကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများထဲမှ ဒေသအလိုက် ထပ်မံရွေးချယ်သည်။ ကော်မတီသည် တနှစ်လျှင် (၃) ပတ်တွေ့ဆုံ၍ အစည်းအဝေးကျင်းပသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်လာပြီး (၂) နှစ်အတွင်း ကော်မတီသို့ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရပြီး ပုံမှန် (၅) နှစ် လျှင်တကြိမ် အစီရင်ခံစာတင်သွင်းရသည်။ ဤကော်မတီသည် ၁၉၉၅ ခုနှစ်က ပနားမားနိုင်ငံရှိ အိမ်ယာစီမံကိန်းများကို စုံစမ်းဖော်ထုတ်ရန်အတွက် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အဖွဲ့ကို စေလွှတ်ခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ စေလွှတ်ပြီး ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ သွားရောက် စုံစမ်းခြင်းမျိုးကို အခြားစာချုပ်ကော်မတီများက လုပ်ဆောင်ခြင်းမရှိသေးချေ။

အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းမည့် နိုင်ငံအတွက် မေးခွန်းများ ပြင်ဆင်ရန် ကိုယ်စားလှယ် (၅) ဦးပါသော လုပ်ငန်းအဖွဲ့ကို ကြိုတင်ဖွဲ့စည်းလေ့ရှိသည်။ အစီရင်ခံစာရမည့်နိုင်ငံ ကိုယ်စားလှယ်သည် ကော်မတီအစည်းအဝေးတွင် အစီရင်ခံစာကို တင်သွင်းရသည်။ အစီရင်ခံစာတွင် စာချုပ်ပါ အချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် အားနည်းနေသည်ကို အစီရင်ခံလေ့ရှိသည်။ အများအားဖြင့် နိုင်ငံ၏ ဓနရင်းမြစ်တို့ကြောင့်ဟူ၍ အကြောင်းပြတတ်သည်။ အစီရင်ခံစာတွင် ပထမအပိုင်းအနေနှင့် နိုင်ငံ၏အထွေထွေအခြေအနေ၊ စာချုပ်ပါအချက်များ၏ အထွေထွေအခြေအနေများကိုတင်ပြ၍ ဒုတိယအပိုင်းတွင် စာချုပ်ပါအပိုင်းများကို အကောင်အထည်ဖော်မှုအကြောင်း အစီရင်ခံစာကို အပိုဒ်အလိုက် အစီရင်ခံရသည်။ ထိုနိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်အား လုပ်ငန်းအဖွဲ့က ပြင်ဆင်ထားသောကိစ္စများ၊ ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များက မေးမြန်းလိုသော မေးခွန်းများကို မေးမြန်းပြီး အစီရင်ခံစာကို လေ့လာကြသည်။ နောက်တရက် အစည်းအဝေး ပြန်စသည့်အခါ နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်က ယမန်နေ့က မေးခွန်းများကို ဖြေကြားရသည်။ ထို့နောက် တခါးပိတ်အစည်းအဝေးပြုလုပ်၍ တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းခံရသော ကော်မတီဝင် တဦးကထိုနိုင်ငံအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်မူကြမ်းကို ရေးဆွဲသည်။ ထို့နောက်ထိုမူကြမ်းကို ကျန်ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များအားလုံးက ဖတ်ရှု၍ သဘောတူညီချက်ရယူသည်။ နောက်ဆုံး လူအများတက်ရောက်သော အခမ်းအနားတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကြေညာသည်။ ထို့နောက် ကော်မတီအစီရင်ခံစာတွင် မှတ်တမ်းတင်သည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံအထိ သက်ရောက်မှုရှိသည်။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ (NGO) များသည် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ အစီရင်ခံစာကို လေ့လာရာတွင် ပါဝင်ခွင့်မရှိသော်လည်း၊ ထိုနိုင်ငံ၏ လုပ်ဆောင်မှုအခြေအနေများကို ပုံနှိပ်၍ ကော်မတီသို့ တင်သွင်းနိုင်သည်။ ကော်မတီ၏ တံခါးဖွင့်ဆွေးနွေးပွဲများတွင် (NGO) များအနေနှင့် ကျွမ်းကျင်သူများအဖြစ် ပါဝင်နိုင်သည်။ လုပ်ငန်းအဖွဲ့ထံသို့ နှုတ်ဖြင့်အစီရင်ခံနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဤကော်မတီနှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်သော NGOs များမှာ နည်းပါးလှသည်။ ထို့ပြင်လူ တဦးတယောက်ချင်းက ကော်မတီထံသို့ မိမိတို့ နိုင်ငံနှင့်အစိုးရတို့၏ လုပ်ဆောင်နေမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ တင်ပြတိုင်

ကြားပိုင်ခွင့်မရှိပေ။ ထိုသို့ တဦးချင်းတိုင်ကြားနိုင်မှုကို ခွင့်ပြုမည့် နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်တခု ပေါ်ထွန်းလာနိုင်စေရန် စတင်လှုံ့ဆော်လျက်ရှိသည်။ အချို့နိုင်ငံများအနေဖြင့် ဤစီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များကို လူ့အခွင့်အရေး အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားခြင်း မရှိသေးချေ။ ဥပမာ- အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် ထို အခွင့်အရေးများ အကြောင်းကို သမတ ကလင်တန် လက်ထက်တွင်မှသာ စတင်မိတ်ဆက်ပြောဆိုပြီး ဆွေးနွေးငြင်းခုံ နေဆဲရှိသေးသည်။ ထိုအချက်သည် ကုလသမဂ္ဂတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အယူအဆများ ဆွေးနွေးသည့်အခါတိုင်း အကန့်အသတ် ဖြစ်နေရသေးသည့်အချက်ဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားထားမှုအားလုံးဖျက်သိမ်းရေးသဘောတူစာချုပ်
(Convention on the Elimination of all Forms of
Discrimination against Women – CEDAW)

အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားထားမှုအားလုံးဖျက်သိမ်းရေးသဘောတူစာချုပ်ကို အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သောစာချုပ်အဖြစ် ကမ္ဘာက အလေး ထားလျက်ရှိသည်။ ဤစာချုပ်တွင် အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့်ခွဲခြားထားမှုနှင့် တန်းတူ ညီမျှရှိရမည့် အချက်များကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားယုံမျှမက ထိုသို့ခွဲခြားထားမှုများ ပပျောက်အောင် မည်သို့အကောင်အထည်ဖော်ကြရမည် ဆိုသည်ကို ဖွင့်ဆို ထားသည်။

ဤစာချုပ်ကို ၁၉၇၉ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၁၀) ရက်နေ့တွင်ပြဌာန်းခဲ့ပြီး ၁၉၈၁ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ (၃) ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အပါအဝင် နိုင်ငံပေါင်း (၁၆၈) နိုင်ငံက အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးထားပြီး နောက်ထပ် (၃) နိုင်ငံက ပဏာမ လက်မှတ်ထိုးထားသည့်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံအရေအတွက်များပြားသော စာချုပ်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဤစာချုပ်ကို ၁၉၉၇ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ (၂၂) ရက်နေ့တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။

စာချုပ်၏ အဖွင့်တွင် ယခုလက်ရှိအချိန်အထိ အမျိုးသမီးများအပေါ် ဖိနှိပ်ချိုးနှိမ်မှု အများအပြား တည်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထိုသို့ဖိနှိပ်ချိုးနှိမ်မှုများသည် လူသားတို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်းတူညီမျှမှုအပေါ် တန်ဖိုးထားမှုအား ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဤစာချုပ်က ဆိုပါသည်။ စာချုပ်တွင်အဓိကအားဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး၊ အမျိုးသမီးများ အတွက် တရားဥပဒေအရ သတ်မှတ်ပေးထားသည့် အဆင့်အတန်းစံများအပြင် အမျိုးသမီးများ မျိုးဆက်ပြန့်ပွားရေး အခွင့်အရေးနှင့် အချို့သောယဉ်ကျေးမှု လက်ခံချက်များက လိင်အရခွဲခြားမှုကို ဖြစ်စေသည့်အချက်များ စသည်တို့ကိုပါ ထည့်သွင်းရေးသားထားသည့်အတွက် ထူးခြားလှသည်။

စာချုပ်၏ -

အပိုဒ် (၁) တွင် အမျိုးသမီးများအား ဖိနှိပ်ချိုးနှိမ်မှုတို့ကို နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးနှင့် အခြားသောကဏ္ဍမျိုးစုံတို့တွင် အမျိုးသမီးများအား လိင်အရ ကွဲပြားမှုအပေါ် အခြေခံ၍ ခွဲခြားခြင်း၊ သီးသန့် ဖြစ်စေခြင်း၊ ကန့်သတ်ခြင်း စသည်တို့ကို ဆိုလိုသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

အပိုဒ် (၂) တွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ဖိနှိပ်ချိုးနှိမ်မှုများအပေါ် ပြစ်တင်ဝေဖန်ရှုတ်ချရန် ဆိုထားပြီး ထိုသို့ ဖိနှိပ်ချိုးနှိမ်မှုတို့ ရပ်ဆိုင်းသွားအောင် လိုအပ်သလို အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ရေးသားထားသည်။

အပိုဒ် (၃) တွင် ထိုသို့ အရေးယူဆောင်ရွက်ရာတွင် ဥပဒေများ ပြဌာန်းခြင်း၊ အမျိုးသမီးများ တိုးတက်မြင့်မားရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်း၊ အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ ခံစားပိုင်ခွင့် ရရှိရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ခြင်း စသည်တို့ ပါဝင်ကြောင်း ဖွင့်ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၅) တွင် လိင်ကွဲပြားမှု အပေါ်မူတည်၍ ပတ်ဝန်းကျင်က ပုံသေသတ်မှတ်လိုက်သော တဖက်သတ် အယူအဆများ၊ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့အကြား အလုပ်အကိုင်ခွဲခြားမှုများ၊ အမျိုးသမီးတို့သည် အမျိုးသားတို့ထက် နိမ့်ကျသည်ဟူသော အယူအဆများအပေါ် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ကိုင်တွယ်လုပ်ဆောင်ရန်ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၆) တွင် အမျိုးသမီးများအား ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းနှင့် ပြည့်တန်ဆာအဖြစ် အသုံးချ အမြတ်ထုတ်မှုတို့ ပပျောက်ရေးအတွက် လိုအပ်သလို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန်ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၇) တွင် အမျိုးသမီးများမဲပေးပိုင်ခွင့်၊ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုတို့တွင် ပါဝင်ပိုင်ခွင့်တို့ကို ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ၁၉၅၂ ခုနှစ် အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များကို ဤစာပိုဒ်တွင် ထည့်သွင်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။

အပိုဒ် (၈) တွင် အမျိုးသမီးများအနေနှင့် အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ အစိုးရအဖွဲ့ရာထူးများ၊ နိုင်ငံတကာအဆင့်အတန်းများတွင် ပါဝင်လာစေရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများက အရေးယူ ဆောင်ရွက်ရန် ညွှန်းဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၉) တွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ နိုင်ငံသားဖြစ်ပိုင်ခွင့်၊ ပြောင်းလဲပိုင်ခွင့်၊ လျှောက်ထားပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ဆိုထားသည်။ ၁၉၅၇ ခုနှစ် လက်ထပ်ပြီးသော အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်ပါ အချက်များကို ဤအပိုဒ်က ထပ်မံညွှန်းဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။

အပိုဒ် (၁၀) တွင် အမျိုးသမီးများအား ပညာရေးတွင် ခွဲခြားမှုမရှိစေရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။ အမျိုးသမီးများအား အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ ညီမျှသောပြဌာန်းချက် စာအုပ်သင်ကြားချက်များ၊ ညီမျှသော ကျောင်းဝင်ခွင့်သတ်မှတ်ချက်များ ထားရှိစေရန်အပြင် အမျိုးသမီးများ ကျောင်းမှ နှုတ်ထွက်သောနှုန်း လျော့ပါးစေရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ရန် ဆိုထားသည်။ ထိုမျှမက မိသားစု ကျန်းမာရေး၊ ဖူလုံရေးတို့အပြင် မိသားစု ရင်သွေးယူရေးစီမံကိန်းတို့ အတွက် လိုအပ်သော သတင်းများ၊ အသိပညာများကို ပညာပေးဖြန့်ဖြူး လုပ်ဆောင်ရန် ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၁၁) (၁၂) (၁၃)နှင့် (၁၄) တို့တွင် ပညာရေး၊ အလုပ်အကိုင်ရရှိရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး လုပ်ငန်းများတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများမရှိရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အရေးယူလုပ်ဆောင်ရန် ဖွင့်ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၁၅) တွင် အမျိုးသမီးများအနေနှင့် အမျိုးသားများနည်းတူ တရားဥပဒေ ရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှမှုရှိစေရန် ဖွင့်ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၁၆) တွင် အမျိုးသမီးများ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်း၊ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် ရင်သွေးယူ ခွင့်တို့ကို ဖွင့်ဆိုထားသည်။ အိမ်ထောင်ဖက်ကို လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်ခွင့်၊ အိမ်ထောင်စုအတွင်း ညီမျှသောအခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ရရှိခွင့်၊ ရင်သွေးအရည်အတွက်နှင့် ရင်သွေးတဦးနှင့်အဦးအကြား ကာလကွာခြားမှုတို့ကို ခင်ပွန်းနှင့်တန်းတူလွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ် တာဝန်ယူဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်၊ မိသားစုအမည်နှင့် အလုပ်အကိုင်တို့ကို တန်းတူရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်များ ဖော်ပြထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်ပေါင်းများစွာအနက် ထိုကဲ့သို့ မိသားစုစီမံကိန်းနှင့် ပတ်သက်သော အချက်များကို ဤစာချုပ်တစ်ခုထည်းတွင်သာ ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရ သည်။

အပိုဒ် (၁၇) မှ အပိုဒ် (၃၀) အထိမှာ အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားထားမှု အားလုံး ဖျက်သိမ်းရေးစာချုပ် ကော်မတီ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ လုပ်ဆောင်မှု များကို ပြဌာန်းထားသည်။

အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဤစာချုပ်၏ အပိုဒ်ပေါင်း (၂၁) ပိုဒ်ပါဝင်သည့် နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်ကို ၁၉၉၉ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ (၆) ရက်တွင် ပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုနောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်အရ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ၏ တရားစီရင်ထုံးအောက်တွင်ရှိသော လူတစ်ဦးတယောက်ချင်း သို့မဟုတ် လူတစ်စုချင်းသည် ဤစာချုပ်ပါအခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံရပါက စာချုပ်ကော်မတီသို့ တိုက်ရိုက်တိုင်ကြားနိုင်ခွင့်ရှိလာသည်။ ဤစာချုပ်သည် ၂၀၀၀ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ (၂၂) ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်လာခဲ့ပြီး ၂၀၀၂ ခုနှစ်မတ်လအထိ အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံပေါင်း (၃၆) နိုင်ငံနှင့် ပဏာမလက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံ (၇၄) နိုင်ငံ ရှိခဲ့ပြီဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားထားမှုအားလုံးဖျက်သိမ်းရေး စာချုပ်ကော်မတီ
(Committee on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women – CEDAW)

အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားထားမှုအားလုံး ဖျက်သိမ်းရေးစာချုပ်ပါအချက်များကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများက လေးစားလိုက်နာဆောင်ရွက်မှု ရှိမရှိအပေါ် စောင့်ကြည့်ရန် အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားထားမှုအားလုံး ဖျက်သိမ်းရေး စာချုပ်ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းထားသည်။

ကော်မတီတွင် အဖွဲ့ဝင် (၂၃) ဦးပါဝင်ပြီး စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက တင်သွင်းသော အမည်စာရင်းများကတဆင့် လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ဖြင့် ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ စာချုပ်ပါအချက်များ ရည်ရွယ်ချက်များကို အောင်မြင်အောင် ကြိုးစားဆောင်ရွက်နိုင်မည့် သူများဖြစ်ရမည်ဟူသော စံဖြင့် ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကော်မတီဝင်များသည် စာချုပ်အဖွဲ့ နိုင်ငံများက အဆိုပြုသူများဖြစ်သော်လည်း သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများကို ကိုယ်စားပြုသူများမဟုတ်ဘဲ သီးခြားလွတ်လပ် ကျွမ်းကျင်သူများသာဖြစ်သည်။ သက်တမ်းမှာ (၄) နှစ်ဖြစ်သည်။ ကော်မတီအစည်းအဝေးကို အမေရိကန်နိုင်ငံ၊ နယူးယောက်မြို့တွင် နှစ်စဉ် ဇန်နဝါရီလကုန်မှစတင်၍ (၃) ပတ်ကြာကျင်းပလေ့ရှိသည်။

စာချုပ်တွင်အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက်သော နိုင်ငံသည် လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး တနှစ်အကြာတွင် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည်။ ပုံမှန်အစီရင်ခံစာကို (၄) နှစ်လျှင်တကြိမ် တင်သွင်းရသည်။ ကော်မတီသည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများနှင့် အခြားအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ၏ ယှဉ်ပြိုင်အစီရင်ခံစာများကို လက်ခံသည်။ ထိုကော်မတီသည် သဘောတူစာချုပ်တွင် ပြဌာန်းထားသော အချက်များအပေါ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ကျင့်သုံးနေသည်ကို ပုံမှန်စောင့်ကြည့်သည်။ သဘောတူစာချုပ်ပါ ရည်ရွယ်ချက်ပန်းတိုင်များသို့ တက်လှမ်းနိုင်ရေးအတွက် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရ၏ ပေါ်လစီချမှတ်ရာတွင် စေ့စပ်သေချာစေရန် အခြေခံလိုအပ်

ချက်များကို ထောက်ကူပေးသည်။ အမျိုးသမီးများ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးကို ဖော်ဆောင်စေမည့် အစိုးရပေါ်လစီများတွင် အများပြည်သူများက ပါဝင်နိုင်မည့်နည်းကို ထောက်ကူပေးသည်။ သဘောတူစာချုပ်ပါအချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် ကြံ့တွေ့ရမည့်ပြဿနာ အခက်အခဲများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရေးအတွက် အကူအညီပေးခြင်း၊ ထိုပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်မည့် ပေါ်လစီများ ချမှတ်ခြင်းတို့ကို ကူညီဆောင်ရွက်သည်။ ထို့ပြင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား သတင်းဖလှယ်မှုကို ထောက်ကူပေးသည်။

ကော်မတီသည် အစီရင်ခံစာတင်သွင်းရမည့်နိုင်ငံထံ မိမိတို့သိလိုသောကိစ္စများ၊ မေးခွန်းများကို အစီရင်ခံစာ မတင်သွင်းမီ ကြိုတင်အသိပေးပြီး အစီရင်ခံစာထဲတွင်ဖြေကြားရန် ပန်ကြားနိုင်သည်။ အစီရင်ခံစာတင်သွင်းရသည့် နိုင်ငံ၏ ကိုယ်စားလှယ်သည် ကော်မတီအစည်းအဝေးတွင် နှုတ်ဖြင့်အစီရင်ခံလေ့ရှိသည်။ ကော်မတီဝင်များက ထိုနိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာနှင့် အခြားသောအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များက ပေးပို့သောသတင်းများကိုအခြေခံ၍ ထိုနိုင်ငံအပေါ် အကြံပေးချက်များ ထုတ်ပြန်ရသည်။ နောက်တကြိမ် အစီရင်ခံရာတွင် သိလိုသော အချက်များအား သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံသို့ အသိပေးရသည်။ ကော်မတီအစည်းအဝေး ပြီးဆုံးပါက ထိုအကြံပေးချက်များကို ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံသို့ တင်ပြသည်။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များသည် ကော်မတီထံသို့ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံသည် စာချုပ်ပါအချက်များ အပေါ် ချိုးဖောက်နေသည်ကို တရားဝင်တင်ပြအစီရင်ခံနိုင်ခြင်းမရှိသော်လည်း ထိုနိုင်ငံရှိ အမျိုးသမီးများ အခြေအနေများ အကြောင်းကို ယှဉ်ပြိုင်အစီရင်ခံစာများရေးသား၍ တင်ပြနိုင်သည်။ အစိုးရများက တင်သွင်းသောအစီရင်ခံစာများသည် အများအားဖြင့် အဖြစ်မှန်များကို ထိမ်ချန်ထား တတ်လေ့ရှိသဖြင့် ထိုနိုင်ငံအကြောင်းကို တိတိကျကျသိရှိ ကျွမ်းကျင်သော အဖွဲ့များ၏ အစီရင်ခံ စာများ၊ သတင်းအချက်အလက်များသည် ကော်မတီအတွက် အသုံးဝင်သည်။ ထိုသို့သော ယှဉ်ပြိုင် အစီရင်ခံစာများနှင့် သတင်းများကို သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ ကိုယ်စားလှယ်က ကော်မတီအစည်းအဝေး တွင် အစီရင်ခံစာ မတင်သွင်းမီ ကြိုတင်၍ ပေးပို့နိုင်ပါက ပိုမိုအကျိုးရှိသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုအစီရင်ခံစာများ၊ သတင်းအချက်အလက်များအပေါ် ကိုးကား၍ ကော်မတီသည် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရကို မေးခွန်းများကြိုတင်ပေးပို့၍ ဖြေကြားစေနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ယှဉ်ပြိုင်အစီရင်ခံစာ များသည် တိကျမှု၊ တိုတောင်းမှုရှိရန် လိုအပ်သည်။

အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားထားမှု အားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် ပေါ်ပေါက်လာပုံအဆင့်ဆင့်

- ၁၉၇၂ ခု - ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေအတွင်းရေးမှူးက အမျိုးသမီးအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်အား အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်သော စာချုပ် အသစ်နှင့် ပတ်သက်၍ အစိုးရများ၏ ဆန္ဒများ၊ စာချုပ် တွင် ပါဝင်စေလိုသည့် အချက်များ မည်ကဲ့သို့ရှိသည်ကို လေ့လာစုံစမ်းရန် တာဝန်ပေးခဲ့သည်။
- ၁၉၇၃ ခု - စာချုပ်အသစ်နှင့်ပတ်သက်သော အစိုးရများ၏ သဘောသဘာဝများ သည်အပြုသဘောဆောင်သည့်အတွက် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ (ECOSOC) သည် အမျိုးသမီးအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၏ တင်ပြချက်ကို လက်ခံခဲ့ပြီး အမျိုးသမီးစာချုပ်သစ်ကို မူကြမ်းရေးဆွဲရန် အဖွဲ့ဝင် (၁၅) ဦးပါသည့် အလုပ်အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းတာဝန်ပေးခဲ့သည်။
- ၁၉၇၄ ခု - ထိုစာချုပ်၏ မူကြမ်းကိုတင်ပြရန် အမျိုးသမီး အဆင့် အတန်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်က ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။
- ၁၉၇၅ ခု - နိုင်ငံတကာအမျိုးသမီးနှစ် ညီလာခံကြီးက ထိုသဘောတူစာချုပ်မူကြမ်း အား ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။
- ၁၉၇၆ ခု - ထိုသဘောတူစာချုပ်၏မူကြမ်းကို အမျိုးသမီးအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်က စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးကောင်စီနှင့် အထွေထွေညီလာခံ၏ တတိယကော်မတီတို့တွင် တင်ပြဆွေးနွေးခဲ့သည်။
- ၁၉၇၇ ခု - ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက ထိုမူကြမ်းကို ဆက်လက်ပြင်ဆင်ရန် အလုပ်အဖွဲ့ကို ဆက်လက်တာဝန်ပေးခဲ့သည်။
- ၁၉၇၈ ခု - ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံက ထိုမူကြမ်းကို အပြီးသပ်ရန် အလုပ်အဖွဲ့ကိုတိုက်တွန်းခဲ့သည်။
- ၁၉၇၉ ခု - ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက စာချုပ်ကိုအတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး လက်မှတ်ထိုးရန် နိုင်ငံများကိုဖိတ်ကြားခဲ့သည်။
- ၁၉၈၁ ခု - သတ်မှတ်ထားသော နိုင်ငံ (၂၀) ကအတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သဖြင့် စာချုပ်အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။
- ၁၉၈၂ ခု - အမျိုးသမီးစာချုပ်၏ ယန္တရားစတင်လည်ပတ်ခဲ့သည်။

ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Rights of the Child – CRC)

ကလေးသူငယ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး စာချုပ်နှင့် ပတ်သက်သော အယူအဆသည် ၁၉၇၉ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ ကလေးများနှစ်ကို ကျင်းပရန် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ရာမှ စတင်ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ မူလအစတွင် အရှိန်ကောင်းကောင်းဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းမဟုတ်ခဲ့ချေ။ ကလေးများနှစ် အထိမ်းအမှတ် သဘောတူစာချုပ်သည် ပြင်ဆင်ရန်ရည်ရွယ်ခဲ့ပြီး ထိုသို့ပြင်ဆင်ရေးသားရန်အတွက် အဓိက တာဝန်ကို ပိုလန်နိုင်ငံက ၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင် ဦးဆောင်တာဝန်ယူခဲ့သည်။ စာချုပ်မူကြမ်း ဒုတိယပိုင်းကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲနေချိန်အထိ စာချုပ်အပေါ် နိုင်ငံများစွာကလည်း အလေးပေး စိတ်ဝင်စားမှုမရှိခဲ့။ နိုင်ငံတကာနိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ် (ICCPR)၏ အပိုဒ် ၂၄ တွင် ကလေးသူငယ်များဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို သီးခြားဖော်ပြထားပြီး ဖြစ်သောကြောင့် နောက်ထပ် ကလေးသူငယ်ဆိုင်ရာ စာချုပ်တခု ထပ်မံမလိုအပ်တော့ ဟူသောအယူအဆမျိုး နိုင်ငံတော်တော်များများတွင် ရှိခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အနောက်နိုင်ငံများက အရှေ့ဥရောပနိုင်ငံများက ရေးဆွဲသော စာချုပ်မူကြမ်းသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများအပေါ် အသားပေးသည်ဟူ၍ စိတ်ဝင်စားခြင်း မရှိခဲ့ကြချေ။

မူကြမ်းရေးဆွဲမှုသည် ၁၉၇၉ မှ ၁၉၈၉ ခုနှစ်အထိ ကြာမြင့်ခဲ့သည်။ သို့သော် ၁၉၈၈ ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်က ခန့်အပ်လိုက်သော အလုပ်အဖွဲ့က စာချုပ်ကို အပြီးသတ် လေ့လာ ရေးဆွဲသည့် အချိန်မှစ၍ အစိုးရများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့များစွာတို့သည် ထိုစာချုပ်မူကြမ်း ရေးဆွဲရာတွင် စိတ်ဝင်စားလာပြီး အင်တိုက်အားတိုက် ပါဝင်လာခဲ့ကြသည်။ မူလရေးဆွဲထားသော မူကြမ်းကို အခြေခံ၍ အစိုးရများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များက ထပ်မံဖြည့်စွက် မွမ်းမံမှုများ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (WHO)၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (ILO) စသည့်အဖွဲ့များ၏ တင်ပြချက်များကိုလည်း လက်ခံသုံးသပ်ခဲ့ကြသည်။ နောက်ဆုံး ၁၉၈၉ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံကနေ၍ ကလေးအခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို ပြဌာန်းခဲ့ပြီး ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွင် သတ်မှတ်ထားသည့် နိုင်ငံအရေအတွက် (၂၀) ပြည့်သွားသဖြင့် စာချုပ်အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဤစာချုပ်ကို ၁၉၉၁ ခုနှစ် ဇူလိုင် (၁၅) ရက်နေ့တွင် အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။

ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်များထဲတွင် ကလေးသူငယ်များဆိုင်ရာ စာချုပ်သည် အခြားစာချုပ်များထက် ထူးခြားမှုရှိသည်။ ထူးခြားသည့်ပထမအချက်မှာ အခြားလူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များထက် ပိုမိုပြည့်စုံကျယ်ပြန့်သော အခွင့်အရေးများ ဤကလေးသူငယ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး

စာချုပ်တွင် ပါဝင်နေသည်။ ထိုစာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ လုပ်ဆောင်မှုကို အစီရင်ခံစေ၍ စောင့်ကြပ်သော လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အခြားစာချုပ်များ ထက်ပိုမိုကောင်းမွန်သော လုပ်ငန်းစဉ်ကို ရေးဆွဲနိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ထိုစာချုပ်ကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲချိန်တွင် အစိုးရနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ၏ လက်တွဲပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုသည် အခြားစာချုပ်များကို ရေးဆွဲစဉ်နှင့်မတူ အထူးကောင်းမွန်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များတွင် ဤကလေးသူငယ် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာစာချုပ်ကို နိုင်ငံတကာက အထူးလေးစားထောက်ခံခဲ့သဖြင့် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံပေါင်း (၁၉၁) နိုင်ငံက အတည်ပြုလက်မှတ်ထိုးထားသည့် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် အများဆုံးစာချုပ် ဖြစ်နေဆဲဖြစ်သည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ် မတ်လအထိ လက်မှတ် မထိုးသေးသော နိုင်ငံများ မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် ဆိုမားလီးယားနိုင်ငံတို့သာ ကျန်ခဲ့တော့သည်။

စာချုပ်တွင် အပိုဒ်ပေါင်း (၅၄) ပိုဒ်ပါဝင်ပြီး နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားသော အရေးကိစ္စများအားလုံး ပါဝင်သည်။ စာချုပ်တွင် အဓိကအားဖြင့် ကလေးသူငယ်များသည်လည်း အရွယ်ရောက်ပြီးသော သူများကဲ့သို့ ညီမျှသော တန်ဖိုးရှိသည်။ ကလေးသူငယ်တိုင်း အခွင့်အရေးရှိသည်။ ကလေးသူငယ်များ၏ အတွေး အမြင်များကို တန်ဖိုးထားရမည်။ ကလေးသူငယ်များ၏ အကျိုးအတွက် လုပ်ဆောင်မှုများ၊ ကာကွယ်မှုများ လုပ်ရမည်ဟူသော သဘောများ ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားသည်။ ကလေးများ၏ ကိုယ်ရေးအကြောင်းအရာများနှင့်ပတ်သက်သည့် အပိုဒ် (၈)၊ ပြုစုစောင့်ရှောက်ခွင့်၊ မွေးစားခွင့်တို့နှင့် ပတ်သက်သော အပိုဒ် (၂၀) (၂၁)၊ လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများအတွင်းတွင် နှိပ်စက်ခံရသော ကလေးများအား စိတ်ပိုင်းနှင့် ရုပ်ပိုင်းပြန်လည်နာလန်ထလာစေရန် လုပ်ဆောင်ပေးရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အပိုဒ် (၃၉) တို့သည် မည့်သည့်လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များတွင်မှ လွှမ်းခြုံပါဝင်ခဲ့ခြင်း မရှိသေးသော အကြောင်းအရာ အချက်အသစ်များ ဖြစ်သည်။

ထိုကလေးစာချုပ်တွင်ပါဝင်သော ကလေးအခွင့်အရေးများကို (၁) အသက်ရှင်ရပ်တည်ခွင့် အခွင့်အရေးများ (Survival rights) (၂) ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (Development rights) (၃) ကာကွယ်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (Protection rights) နှင့် (၄) ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (Participation rights) ဟူ၍ အကြမ်းအားဖြင့် အမျိုးအစားလေးမျိုး ခွဲခြားနိုင်သည်။

အသက်ရှင်ရပ်တည်ခွင့် အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ ကလေးများ၏ အသက်ရှင်ခွင့်နှင့် အသက်ရှင်နိုင်ရန် လိုအပ်သော အခြေခံအချက်များကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ လုံလောက်သော နေထိုင်မှုအဆင့်အတန်း၊ အိမ်ယာ၊ အဟာရနှင့် ဆေးဝါးကုသမှုဆိုင်ရာများရယူခွင့်စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများဆိုသည်မှာ သူတို့၏စွမ်းရည်ရှိသမျှ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေသော အရာများကို ဆိုလိုသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပညာသင်ကြားခွင့်၊ အားကစားနှင့် အပမ်းဖြေအနားယူခွင့်၊ ယဉ်ကျေးမှုလှုပ်ရှားမှုများ၊ သတင်းများရယူပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာတွေးတောခွင့်နှင့် ကိုးကွယ် ယုံကြည်ခွင့် တို့ဖြစ်သည်။

ကာကွယ်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများမှာ မတရားပြုမှုခြင်း၊ လစ်လျူခြင်းနှင့် အမြတ်ထုတ် စော်ကားခြင်းတို့မှ ကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်သော အချက်များဖြစ်သည်။ ထိုအရာများမှာ ဒုက္ခသည် ကလေးများအား ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ နှိပ်စက်မှုများမှ ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ ရာဇဝတ်မှုဥပဒေများ အောက်ရှိ ကလေးများကို ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ လက်နက်ကိုင်စစ်ပွဲများအတွင်းမှ ကလေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ကလေးအလုပ်သမား စေခိုင်းမှုမှတားဆီးခြင်း၊ ကလေးများအား လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ စော်ကားမှုကို တားဆီးစောင့်ရှောက်ပေးခြင်း စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများဆိုသည်မှာ ၎င်းတို့၏မိသားစု၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုဘဝ များထဲတွင် ပါဝင်ခွင့်ရှိခြင်း၊ ၎င်းတို့နှင့်ပတ်သက်သော အကြောင်းအရာများကို တိုင်ပင်ဆွေးနွေး ရာတွင် အသိပေးခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ ယူဆချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းတို့ကို ဆိုလိုသည်။ လွတ်လပ်စွာ တင်ပြပြောဆိုခွင့်၊ အဖွဲ့အစည်းများဖွဲ့စည်းခွင့်၊ ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးခွင့်တို့ကို ဆိုလိုသည်။ ကလေးများ ဖွံ့ဖြိုးလာမှုနှင့်လိုက်လျောညီစွာ ၎င်းတို့၏ပတ်ဝန်းကျင် လူ့ဘောင်လုပ်ငန်းများအတွင်း တိုးတက်ပါဝင်ခွင့်ပေးမှသာ အရွယ်ရောက်လာချိန်တွင် တာဝန်သိသော လူသားတယောက် ဖြစ်လာစေပေမည်။

ကလေးအခွင့်အရေးစာချုပ်တွင် အောက်ပါအချက်များ ပါဝင်သည်။

- အပိုဒ် (၁) အသက် သတ်မှတ်ချက် (၁၈) နှစ်၊
- အပိုဒ် (၂) မည်သည့်ကလေးကိုမှ ခွဲခြားခြင်းမရှိရ၊
- အပိုဒ် (၃) နိုင်ငံတော်အစိုးရက ကလေးများနှင့်သက်ဆိုင်သောကိစ္စများတွင် ကလေးများအတွက် အကောင်းဆုံးအကျိုးကို လေးစားလုပ်ဆောင်ပေးရန်
- အပိုဒ် (၄) ကလေးများအခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ရန်အတွက် နိုင်ငံတော်အစိုးရက ဘက်ပေါင်းစုံမှ အစွမ်းကုန် ကာကွယ်လုပ်ဆောင်ရန်၊
- အပိုဒ် (၅) ကလေးအခွင့်အရေးများနှင့် လျော်ညီသော မိဘများ၏ တာဝန်ယူ၊ ထိမ်းသိမ်းလမ်းညွှန်ခွင့်ကို အစိုးရကလေးစားရန်၊
- အပိုဒ် (၆) ကလေးများ၏ အသက်ရှင်ရပ်တည်ခွင့်၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခွင့်၊

- အပိုဒ် (၇) အမည်မှည့်ပိုင်ခွင့်နှင့် မွေးစာရင်းမှတ်ပုံတင်ခွင့်၊
- အပိုဒ် (၈) ကလေးများ၏ မိဘမျိုးရိုး နောက်ကြောင်းအပါအဝင် ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များသိရှိခွင့်ကို အစိုးရကလေးစားရန်၊
- အပိုဒ် (၉) အတတ်နိုင်ဆုံး မိဘနှင့်မခွဲခွာရန် သို့သော် ကလေးများအတွက် အကောင်းဆုံး အကျိုးဖြစ်ပါက မိဘများနှင့် ခွဲခွာထားနိုင်ခြင်း၊
- အပိုဒ် (၁၀) မိသားစုချင်းပြန်လည်ဆုံတွေ့နိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံအတွင်းလာရောက်ခွင့်၊ ထွက်ခွာခွင့်ပြုရန်၊
- အပိုဒ် (၁၁) ကလေးများအား နိုင်ငံခြားသို့ ပြန်လမ်းမရှိခေါ်ဆောင်ခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးရန်၊
- အပိုဒ် (၁၂) ကလေးများ၏ အတွေးအမြင် အယူအဆများကို တင်ပြခွင့်၊ ကလေးများနှင့် ပတ်သက်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် ထိုအယူအဆများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းများ လုပ်ဆောင်ရန်၊
- အပိုဒ် (၁၃) ကလေးများ၏ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်၊ သတင်းများရယူခွင့်၊
- အပိုဒ် (၁၄) ကလေးများ၏ လွတ်လပ်စွာတွေးခေါ်ခွင့်၊ ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခွင့်၊
- အပိုဒ် (၁၅) ကလေးများ၏ လွတ်လပ်စွာအဖွဲ့အစည်းဖွဲ့စည်းခွင့်၊ စုဝေးခွင့်၊
- အပိုဒ် (၁၆) ပုဂ္ဂလိကလွတ်လပ်ခွင့်ကို မတရားစွက်ဖက်မှုမှကင်းဝေးရေး၊
- အပိုဒ် (၁၇) ကလေးများ၏ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စာရိတ္တဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် လူထုသင်တန်းလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်ပေးရန်၊
- အပိုဒ် (၁၈) ကလေးများ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အဓိကတာဝန်ရှိသော မိဘအုပ်ထိမ်းသူများကို နိုင်ငံတော်က လိုအပ်သော အကူအညီ ထောက်ပံ့မှုများ ပေးရန်၊
- အပိုဒ် (၁၉) ကလေးများအား ရုပ်ပိုင်းစိတ်ပိုင်းနှိပ်စက်မှုမှ ကာကွယ်ရန် နိုင်ငံတော်က လိုအပ်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ပေးရန်၊
- အပိုဒ် (၂၀) မိသားစုနှင့် ဝေးကွာသော ကလေးများကို နိုင်ငံတော်က ကူညီကာကွယ်မှုများ လုပ်ဆောင်ပေးရန်၊
- အပိုဒ် (၂၁) ကလေးများ၏ အကောင်းဆုံးကောင်းကျိုးအတွက်ဖြစ်ပါက မွေးစားခြင်းကို နိုင်ငံတော်အစိုးရက ခွင့်ပြုရန်၊
- အပိုဒ် (၂၂) ဒုက္ခသည်ကလေးများအား လိုအပ်သော ကူညီကာကွယ်မှုများ နိုင်ငံတော်က လုပ်ဆောင်ပေးရန်၊
- အပိုဒ် (၂၃) ရုပ်ပိုင်းစိတ်ပိုင်းကူညီမှု အထူးလိုအပ်သော ကလေးများကို အခြားကလေးများနှင့် တန်းတူဖွံ့ဖြိုးစေရေးအတွက် နိုင်ငံတော်က လုပ်ဆောင်ပေးရန်၊

- အပိုဒ် (၂၄) ကလေးများအတွက် အမြင့်မားဆုံး ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ရရှိစေရေးကို နိုင်ငံတော်က လုပ်ဆောင်ပေးရန်၊
- အပိုဒ် (၂၅) စောင့်ရှောက်ရေးဌာနများအောက်ရှိ ကလေးများကို အချိန်မှန်မှန် ဆန်းစစ်ခွင့်ရှိရန်၊
- အပိုဒ် (၂၆) ကလေးများ လူမှုဖူလုံရေး အကျိုးများ ခံစားခွင့်ရှိရန်၊
- အပိုဒ် (၂၇) လုံလောက်သော လူနေမှုဘဝအဆင့်အတန်း ရရှိစေရေး၊
- အပိုဒ် (၂၈) မူလတန်းပညာ မသင်မနေအပါအဝင် တန်းတူပညာသင်ကြားခွင့်၊
- အပိုဒ် (၂၉) ကလေးများ၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးနှင့် ဗလငါးတန် တိုးတက်စေသော ပညာရေးဖြစ်ရေး၊
- အပိုဒ် (၃၀) တိုင်းရင်းသားနှင့် မူရင်းဌာနေလူမျိုးစုဝင် ကလေးများ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကားကို ကာကွယ်ပေးရန်၊
- အပိုဒ် (၃၁) ကလေးများ၏ အပန်းဖြေအနားယူခွင့်၊
- အပိုဒ် (၃၂) မတရားစီးပွားရေး အမြတ်ထုတ်မှု၊ စေခိုင်းမှုတို့မှ ကာကွယ်ပေးရေး၊
- အပိုဒ် (၃၃) ကလေးများအား မူးယစ်ဆေးဝါး လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်စေမှုမှ ကာကွယ်ပေးရေး၊
- အပိုဒ် (၃၄) ကလေးများအား လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ စော်ကားအမြတ်ထုတ်မှုမှ ကာကွယ်ပေးရေး၊
- အပိုဒ် (၃၅) ကလေးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးရေး၊
- အပိုဒ် (၃၆) ကလေးများ၏ ဘဝကို ထိခိုက်စေမည့် အဂတိ၊ အစွဲများမှ ကာကွယ်ပေးရေး၊
- အပိုဒ် (၃၇) ကလေးများအား မတရားအပြစ်ပေးနှိပ်စက်ခြင်း၊ သေဒဏ်ပေးခြင်းတို့မှ ကာကွယ်ပေးရေး၊
- အပိုဒ် (၃၈) အသက် (၁၅)နှစ်အောက် ကလေးများအား စစ်မှုထမ်းစေခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးရေး၊
- အပိုဒ် (၃၉) စော်ကားပစ်ပယ်ခံ ကလေးများအား ပြန်လည်နာလန်ထလာစေရန်၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း အတွင်းပြန်လည်နေရာ တကျဖြစ်ရန်လုပ်ဆောင်ပေးရေး၊
- အပိုဒ် (၄၀) ရာဇဝတ်မှုနှင့် ပတ်သက်နေသော ကလေးများကို ကလေးဥပဒေများ ဖြင့်သာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်၊

ကလေးအခွင့်အရေးစာချုပ်တွင် လက်နက်ကိုင်စစ်ပွဲများအတွင်း ကလေးများပါဝင်မှုနှင့် ပတ်သက်သော နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်နှင့် ကလေးများအားရောင်းချခြင်း၊ ကလေးပြည့်တန်ဆာနှင့် ကလေးညစ်ညမ်း စာပေများအကြောင်းတို့နှင့် ပတ်သက်သော နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်တို့ရှိသည်။ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် နှစ်ခုစလုံးအား ၂၀၀၀ ခုနှစ် မေလ (၂၅) ရက်နေ့တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး လက်နက်ကိုင်စစ်ပွဲများအတွင်း ကလေးများပါဝင်မှုနှင့် ပတ်သက်သော နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်သည် ၂၀၀၂ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ (၁၂) ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်လာသည်။ ၂၀၀၂ ခု မတ်လအထိ စာချုပ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ (၂၂) နိုင်ငံရှိလာပြီး ပဏာမလက်မှတ်ထိုးသည့်နိုင်ငံပေါင်း (၁၀၁) နိုင်ငံရှိသည်။ ထို နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်အရ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အသက် (၁၈) နှစ် မပြည့်သေးသော ကလေးငယ်များအား စစ်ပွဲများအတွင်း အသုံးပြုခြင်းကို တားဆီးပိတ်ပင်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲအတွင်း ပါဝင်နေသော အဖွဲ့များအားလုံးက အသက် (၁၈) နှစ်အောက် ကလေးများအား အတင်းအကြပ်ဖြစ်စေ၊ အကြပ်ကိုင်၍ဖြစ်စေ၊ မိမိဆန္ဒအလျောက် ပါဝင်ခြင်းဖြစ်စေ ကလေးစစ်သားများ အသုံးပြုခြင်းကို တားမြစ်ရန် အစိုးရတွင် တာဝန်ရှိသည်။

ကလေးများအား ရောင်းချခြင်း၊ ကလေးပြည့်တန်ဆာနှင့် ကလေးညစ်ညမ်း စာပေများအကြောင်း တို့နှင့် ပတ်သက်သော နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်သည် ၂၀၀၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ (၁၈) ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်လာပြီး စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် (၂၂) နိုင်ငံနှင့် ပဏာမလက်မှတ်ထိုးသည့် နိုင်ငံပေါင်း (၉၆) နိုင်ငံရှိသည်။ ထိုစာချုပ်အရ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ကလေးများအား ရောင်းချခြင်း၊ ပြည့်တန်ဆာအဖြစ် စေခိုင်းခြင်း၊ ညစ်ညမ်းစာပေများတွင် အသုံးပြုခြင်းတို့ကို ကျူးလွန်သော သူများကို ကလေးအခွင့်အရေးအား အပြင်းအထန်ကျူးလွန်သူများအဖြစ် ရာဇဝတ်ဒဏ်ပေးရန်၊ ထိုသို့ နိုင်ငံပေါင်းများစွာ ပါဝင်ပတ်သက်နေသော လုပ်ငန်းကြီးအား ဝိုင်းဝန်းကာကွယ် တားဆီး နိုင်ရန်အတွက် လူထုအကြား အသိပညာပေးလုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ သတင်းဖြန့်ချိခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ရန် စာချုပ်နိုင်ငံများတွင် တာဝန်ရှိသည်။

ကလေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်ကော်မတီ (Committee on the Rights of the Child)

ကလေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် ကော်မတီကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ၏ လုပ်ဆောင်မှုများကို စောင့်ကြည့်ရန်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ လွတ်လပ်ပြီး ကျွမ်းကျင်သူ (၁၀) ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် စာချုပ်တွင် အတည်ပြုလက်မှတ်ထိုးပြီး (၂) နှစ်တွင် ကော်မတီသို့ အစီရင်ခံစာတင်သွင်းရပြီး ပုံမှန်အစီရင်ခံစာကို (၅) နှစ်လျှင်တကြိမ် တင်သွင်းရသည်။ ဤကော်မတီသည် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီများထဲတွင် အစိုးရမဟုတ်သော

အဖွဲ့များ၏ အခန်းကဏ္ဍကို နေရာအပေးဆုံး၊ ထိုအဖွဲ့များ၏ ပါဝင်လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နိုင်မှု အခန်းကဏ္ဍ အများဆုံး ကော်မတီဖြစ်သည်။

ကော်မတီသည် တနှစ်လျှင် (၂) ကြိမ် ဇန်နဝါရီလနှင့် စက်တင်ဘာလတို့တွင် ဂျီနီဗာမြို့၌ တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးသည်။ ပုံမှန်အစည်းအဝေးများအပြီး နောက်တကြိမ် အစည်းအဝေးအတွက် ကော်မတီဝင် များ ပါဝင်သော အလုပ်အဖွဲ့ငယ်ကို ဖွဲ့စည်း၍ နောက်ထပ် (၅) ရက် အစည်းအဝေးပြုလုပ်သည်။ သာမန်အားဖြင့် ထိုအလုပ်အဖွဲ့ငယ်၏ ပဏာမအစည်းအဝေးကို ဖေဖော်ဝါရီလနှင့် အောက်တိုဘာ လတို့တွင် ကျင်းပသည်။ ထိုအလုပ်အဖွဲ့ငယ်၏ တာဝန်မှာ နောက်နှစ်တွင် အစီရင်ခံစာတင်ပြရန် အလှည့်ကျသော နိုင်ငံအပေါ် မိမိတို့သိလိုသော အကြောင်းအရာများ၊ အချက်အလက်များကို ပြင်ဆင်မေးမြန်းရန်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ - မြန်မာနိုင်ငံသည် သက္ကရာဇ် ၂၀၀၀ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ တွင် ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးကော်မတီသို့ ပုံမှန်အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရန် အလှည့်ကျပါက ထိုအလုပ်အဖွဲ့ငယ်များသည် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ပတ်သက်သော မေးခွန်းများ၊ အချက်အလက်များကို ၁၉၉၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ အစည်းအဝေးအတွင်းတွင် ပြင်ဆင်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံသို့ ကြိုတင် ပေးပို့ရသည်။

ထိုအလုပ်အဖွဲ့ငယ်၏ ပဏာမအစည်းအဝေးသို့ ကုလသမဂ္ဂ အေဂျင်စီများသာ တက်ရောက်ခွင့်ရှိပြီး အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ တက်ရောက်ခွင့်မရှိ။ ခြွင်းချက်အဖြစ် အစီရင်ခံစာတင်သွင်းရန် အလှည့်ကျသော နိုင်ငံအကြောင်းကို အစီရင်ခံစာ ထုတ်ဝေဖြန့်ချိထားသည့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များလည်း ဖိတ်ကြားမှုခံရပါက တက်ရောက်နိုင်သည်။

ဖိတ်ကြားခြင်းခံနိုင်ရန်အတွက် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များအနေဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံရှိ ကလေးများနှင့် ပတ်သက်သော အစီရင်ခံစာကို ရေးသားရမည်။ အစီရင်ခံစာတွင် ထိုနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော ကလေးသူငယ်များ၏ အခြေအနေနှင့် အချက်အလက်များကို တင်ပြရမည်ဖြစ်ပြီး အစိုးရကတင်ပြသော နိုင်ငံအစီရင်ခံစာများကို ကော်မတီက လေ့လာရေးအတွက် အထောက် အကူဖြစ်စေရမည်။ ထိုအစီရင်ခံစာတွင် အချက်အလက်များကို ဦးစားပေးရေးသားပြီး နိုင်ငံရေး အငွေ့အသက်များ မပါစေရ။ အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ်၊ စပိန်ဘာသာ သုံးမျိုးအနက် ဘာသာစကား တမျိုးမျိုးနှင့် ရေးသားနိုင်ပြီး စာမျက်နှာ (၂၀) ထက် မကျော်လွန်စေရ။ တခြားဘာသာဖြင့် ရေးသား ထားသော အစီရင်ခံစာများကို ကော်မတီက လက်ခံစဉ်းစားမည်မဟုတ်။ အစီရင်ခံစာ ရေးသားပြီးပါက အစီရင်ခံစာ မိတ္တူနှင့်အတူ လုပ်ငန်းအဖွဲ့ငယ် အစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက် လိုကြောင်း ပန်ကြားလွှာကို ကော်မတီထံတင်သွင်းရသည်။

နိုင်ငံ၏ အစီရင်ခံစာကို ဦးဆောင်စစ်ဆေးရန် အလုပ်အဖွဲ့ငယ်အတွင်းမှ ကော်မတီဝင်တဦးကို ခေါင်းဆောင်အဖြစ် တင်မြှောက်လေ့ရှိသည်။ ထိုအလုပ်အဖွဲ့ငယ်၏ ပဏာမအစည်းအဝေးတွင် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့များက လုပ်ငန်းအဖွဲ့ငယ်၏ရှေ့မှောက်တွင် နှုတ်ဖြင့်အစီရင်ခံခြင်းကို ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အေလျင်စီများကလည်း နှုတ်ဖြင့်အစီရင်ခံနိုင်သည်။ ထိုသို့ နှုတ်ဖြင့် အစီရင်ခံမှုများပြီးဆုံးပါက ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များသည် ထိုတင်ပြချက်များအပေါ်မူတည်သုံးသပ်၍ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံအတွက် မေးခွန်းများ မေးမြန်းစုံစမ်းနိုင်သည်။

ထိုအလုပ်အဖွဲ့ငယ် ပဏာမအစည်းအဝေးအတွင်း သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံရှိကလေးများ အခြေအနေနှင့် ပတ်သက်၍ တင်ပြသော အချက်များကို အခြေခံ၍ သိလိုသောမေးခွန်းများကို သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရထံပေးပို့ကာ စာနှင့်ရေးသားဖြေဆိုရန် တောင်းဆိုလေ့ရှိသည်။ ထို့ပြင်သက်ဆိုင်ရာအစိုးရကို နောက်တကြိမ်ကျင်းပမည့် ကော်မတီအစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက်ရန် ဖိတ်ကြားရသည်။ ထိုအစည်းအဝေးတွင် အစိုးရကိုယ်စားလှယ်သည် ကော်မတီက ပေးပို့မေးမြန်းထားသော မေးခွန်းများကို ရှင်းလင်းဖြေကြားရသည်။ ဤတကြိမ်တွင် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များသည် လေ့လာ ယုံသာ လေ့လာခွင့်ရှိပြီး ဝင်ရောက်ဆွေးနွေးခွင့် မရှိပေ။ နောက်ဆုံးတွင် ကော်မတီက သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအပေါ် လေ့လာစုံစမ်းတွေ့ရှိချက်များကို ထုတ်ပြန်လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ထုတ်ပြန်မှုများကို အစည်းအဝေးတက်ရောက်သူများ အားလုံးသိရှိအောင် အများသိကြေညာသည်။ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရထံသို့လည်း ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပေးပို့သည်။

လူမျိုးရေးဖိနှိပ်မှု နည်းမျိုးစုံအား ဖျက်သိမ်းရေး သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination)

၁၉၆၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ (၂၀) ရက်နေ့တွင် လူမျိုးရေးဖိနှိပ်မှု နည်းမျိုးစုံအား ဖျက်သိမ်းရေး သဘောတူစာချုပ်ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး ၁၉၆၉ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ (၄) ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ဤစာချုပ်သည် လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံစာချုပ်ကြီးနှစ်ရပ် မပေါ်ပေါက်မီကပင် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ပြီး ယခုတိုင်ဆက်လက်တည်မြဲနေသောကြောင့် အားကောင်းလှသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် (၁) အရ လူမျိုးရေးဖိနှိပ်မှု ဆိုသည်မှာ “လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ မျိုးရိုး၊ လူမျိုးနှင့် လူမျိုးစုရင်းမြစ်တို့အပေါ် အခြေခံ၍ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အခြားသောလူနေမှုဘဝတို့တွင် တန်းတူညီမျှသော လွတ်လပ်ခွင့်၊ အခြေခံလူ့အခွင့်အရေး၊ အသိ အမှတ်ပြုမှုတို့အပေါ် ခွဲခြားခြင်း၊ ခွဲထုတ်ခြင်း၊ ကန့်သတ်ခြင်းနှင့် မျက်နှာသာပေးခြင်း” တို့ကို ဆိုလိုသည်ဟုဆိုသည်။

အပိုဒ် (၂) တွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအနေဖြင့် လူမျိုးရေးဖိနှိပ်မှုများ ချုပ်ငြိမ်းစေရန်နှင့် လူမျိုးများ အတွင်း နားလည်မှုများ ပွားများလာစေရေးအတွက် ပေါ်လစီများ ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၃) နှင့် (၄) တွင် လူမျိုးရေး မုန်းတီးစေမှုများ၊ ထိုသို့ဖြစ်စေရန် လှုံ့ဆော်မှုများ၊ အကြမ်းဖက်မှု များကို အရေးပေါ်တားဆီး လုပ်ဆောင်သွားရန် ဖော်ပြထားသည်။

ဤသဘောတူစာချုပ်တွင် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများအဖြစ်-

- တရားစီရင်ရေးဌာနများရှေ့တွင် ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ တန်းတူဆက်ဆံခံပိုင်ခွင့်၊
- ပြည်သူတို့အား အကြမ်းဖက်မှုများမှ လုံခြုံမှုပေးခွင့်၊ ကာကွယ်ပေးခွင့်၊
- ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်မဲပေးခွင့်၊ အစိုးရနှင့် ပြည်သူရေးရာဌာနများတွင် ပါဝင်ခွင့်၊
- လွတ်လပ်စွာသွားလာခွင့်၊
- မိမိတိုင်းပြည်အတွင်းမှ ထွက်ခွာခွင့်နှင့် ပြန်လည်ဝင်ရောက်ပိုင်ခွင့်၊
- နိုင်ငံသားဖြစ်ပိုင်ခွင့်၊
- အိမ်ယာထူထောင်ခွင့်နှင့် အိမ်ထောင်ဖက်ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်၊
- မိမိကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်း သို့မဟုတ် အခြားသူနှင့် ဖက်စပ်၍ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊
- အမွေဆက်ခံပိုင်ခွင့်၊
- လွတ်လပ်စွာတွေးခေါ်၊ ယုံကြည်၊ ကိုးကွယ်၊ ဖော်ထုတ်ပြောဆိုခွင့်၊
- ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖွဲ့စည်းစုဝေးခွင့် တို့ကိုဖော်ပြထားသည်။

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများအဖြစ်-

- အလုပ်လုပ်ခွင့်၊ သင့်တင့်မျှတသောလုပ်ငန်းခွင်ရရှိခွင့်၊ အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်ခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးခြင်း၊
- အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ ဖွဲ့စည်းဝင်ရောက်ခွင့်၊
- နေထိုင်ရာအိမ်ယာများရရှိခွင့်၊
- လူထုကျန်းမာရေး၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် လူမှုလုံခြုံရေးခံစားခွင့်၊
- ပညာရေးနှင့် သင်တန်းများရရှိခွင့်၊
- ယဉ်ကျေးမှုဘဝတွင် တန်းတူပါဝင်ပိုင်ခွင့် စသည်တို့ဖြစ်သည်။

လူမျိုးရေးဖိနှိပ်မှု နည်းမျိုးစုံအား ဖျက်သိမ်းရေး သဘောတူစာချုပ် ကော်မတီ
(Committee on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination-
CERD)

လူမျိုးရေးဖိနှိပ်မှုနည်းမျိုးစုံအား ဖျက်သိမ်းရေး သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များအပေါ် စာချုပ်အဖွဲ့များ၏ လေးစားတန်ဖိုးထား လုပ်ဆောင်မှုကို စောင့်ကြည့်ရန်အတွက် ကျွမ်းကျင်သူ အဖွဲ့ဝင် (၁၈) ဦးပါသော ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းထားသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် စာချုပ်တွင် အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးပြီး တနှစ်အကြာတွင် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည် ။ ပုံမှန် အစီရင်ခံစာကို (၄) နှစ်လျှင်တကြိမ် တင်သွင်းရသည်။ ထိုအစီရင်ခံစာတွင် စာချုပ်ပါ အချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ တရားဥပဒေ ရေးဆွဲရေး၊ စီရင်ရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အခြားသောကဏ္ဍများတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရက လုပ်ဆောင်ထားသည့် အချက်များကို တင်ပြရသည်။ အစိုးရကထိုသို့ မိမိလုပ်ဆောင်မှုများကို တင်ပြသော အစီရင်ခံစာသာမက စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက အခြားအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် စာချုပ်ပါအချက်များကို ကောင်းမွန်စွာ ကြိုးစားဆောင်ရွက်မှုမရှိဟု တိုင်ကြားပါကလည်း ထိုတိုင်ကြားချက်ကို ကော်မတီက လက်ခံနိုင်သည်။ ထို့အပြင် စာချုပ်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက လူတဦးအပေါ် သို့မဟုတ် လူတစုအပေါ် စာချုပ်ပါအချက်များ ချိုးဖောက်နေပါသည်ဟူ၍ တိုင်ကြားသော တဦးချင်း တိုင်ကြားမှုများကိုလည်း လက်ခံလေ့လာသည်။

ဥရမ်းပမ်းနိုင်ငံစက်မှုနှင့် အခြားရက်စက်မှု၊ လူသားမဆန်သော လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ ညှိုးနွမ်းစေသော
ပြုကျင့်မှုတို့ကို ဆန့်ကျင်သော သဘောတူစာချုပ်၊
(Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading
Treatment or Punishment) (CAT-1984)

ညဉ့်ပမ်းနှိပ်စက်မှုဆိုင်ရာ သလောတူစာချုပ်ဟု အတိုကောက်ခေါ်သော ဤစာချုပ်ကို ၁၉၈၄ ခီဇီကာလ (၁၀) ရက်နေ့တွင် ပြဌာန်းခဲ့ပြီး ၁၈၇၅ ဇွန်လ (၂၆) ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။

စာချုပ်၏ အပိုဒ် (၁) တွင် နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုဆိုသည်မှာ

“လူတယောက်ထံမှ ထိုသူ့အကြောင်း သို့မဟုတ် အခြားသူတဦးတယောက်အကြောင်း သတင်းများနှင့် ခံဝန်ချက်များ ရယူစေရန်အတွက် လည်းကောင်း၊ ထိုသူ သို့မဟုတ် အခြားသူတဦးတယောက်က ကျူးလွန်ခဲ့သော သို့မဟုတ် ကျူးလွန်သည်ဟု သံသယ ရှိရသော အပြုအမူ သို့မဟုတ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှု အကြောင်းအချက်တခုခုအပေါ် အခြေခံသော

အကြောင်းအချက်တို့နှင့် ပတ်သက်၍လည်းကောင်း၊ ဒဏ်ပေးခြင်း၊ အနှောင့်အယှက် ပေးခြင်း၊ အကြပ်ကိုင်ခြင်းကြောင့် စိတ်ပိုင်း သို့မဟုတ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အလွန်အမင်း နာကျင်စေခြင်း သို့မဟုတ် ခံစားရစေခြင်းသော အပြုအမူမှန်သမျှကို ဆိုလိုပြီး ထိုသို့ နာကျင်ခံစားစေခြင်းကို ပြည်သူ့ဝန်ထမ်း သို့မဟုတ် ထိုရာထူးအဆင့်အတန်း တာဝန်ယူ ထားရသူက သိသိရက်နှင့် သို့မဟုတ် မသိကျိုးကျွန်ပြုလျက် ကျူးလွန်စေခြင်း သို့မဟုတ် ကျူးလွန်အောင် အားပေးအားမြှောက် ပြုခြင်း မြှောက်ရမည်။”

ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ထားသည်။

အပိုဒ် (၂)တွင် စာချုပ်ပါအချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် တရားဥပဒေ ရေးဆွဲရေး၊ စီရင်ရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အခြားသော ကဏ္ဍများတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရက အရေးယူ ဆောင်ရွက် လုပ်ဆောင်ရန် ဖော်ပြထားသည်။ နောက်ပိုင်းအပိုဒ်များတွင် ထိုသို့ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုကို အစိုးရက ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် အပြစ်ပေးအရေးယူရန်၊ ထိုသို့ ကျူးလွန်မှုများကို အပြစ်ပေးစီရင်နိုင်ရန် အတွက် လိုအပ်သော ဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ဆောင်ပေးရန်၊ ကျူးလွန်ခံရသည်ဟု တိုင်ကြားသူ များအား တိုင်ကြားခွင့်ပြုရန်၊ လုံလောက်သော ကုစားမှုနှင့် လျော်ကြေးများပေးရန် စသည်တို့ကို ဖော်ပြထားသည်။

စာချုပ်ကော်မတီကို အကြောင်းအရာကို အထူးနားလည်ကျွမ်းကျင်သော ကျွမ်းကျင်သူ (၁၀) ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် (၄) နှစ်လျှင်တကြိမ် ပုံမှန်အစီရင်ခံစာကို စာချုပ် ကော်မတီထံ တင်သွင်းရသည်။

ဂျီနီဗာစစ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်စာချုပ် (Geneva Convention)

အထက်ပါ သဘောတူစာချုပ်များအပြင် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှုကို အခြေခံ၍ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများအတွင်း အရပ်သားနှင့် စစ်သုံးပမ်းများကို ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ ဆက်ဆံရန် အတွက် ဂျီနီဗာသဘောတူညီချက်ကို အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာ ကြက်ခြေနီ ကော်မတီ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် ၁၈၆၄ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုသဘောတူညီချက်အပေါ် ၁၉၀၆ ခုနှစ်၊ ၁၉၂၉ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၄၉ ခုနှစ်တို့တွင် ပြင်ဆင်မှုများ ထပ်မံပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် သဘောတူညီချက် (၄) ခုကို ပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၇ ခုနှစ်တွင် သဘောတူညီချက်၏ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (၂) ခုကို ထပ်မံပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ သဘောတူညီချက် (၁) သည် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများအတွင်း ဒဏ်ရာ ဖျားနာရသူများကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ရေးနှင့် ပတ်သက်သည်။ သဘောတူညီချက် (၂) သည်

ပင်လယ်ပြင်အတွင်း သင်္ဘောပျက်သည့်စစ်သည်များ၊ ဒဏ်ရာရသူများ၊ ဖျားနာသူများအား ပြုစုစောင့်ရှောက်ရေးနှင့် ပတ်သက်သည်။ သင်္ဘောတူညီချက် (၃) သည် စစ်သုံးပမ်းများအား ဆက်ဆံရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး သင်္ဘောတူညီချက် (၄) သည် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများအတွင်း အရပ်သားများအား ကာကွယ်မှုပေးရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ် (၁) သည် နိုင်ငံတကာ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများကြောင့် ဒုက္ခရောက်ကြရသူများကို ကာကွယ်ပေးရေးနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (၂) သည် ပြည်တွင်း လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများအတွင်း ဒုက္ခရောက်ကြရသူများကို ကာကွယ်ပေးရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဂျီနီဗာစစ်ပက် ဆိုင်ရာ စာချုပ်ကို ၁၉၉၂ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ (၂၄) ရက်နေ့တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။

အခြားလူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များ

လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် ပင်မစာချုပ်နှစ်ခုတို့အပြင် ကုလသမဂ္ဂတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြားအဓိက စာချုပ်များလည်း ရှိသေးသည်။ ထိုစာချုပ်များက အထူး ကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်သော အုပ်စုအခွင့်အရေးများကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆို၍ နိုင်ငံအစိုးရများ အနေဖြင့် ထိုအခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာရန် တိုက်တွန်းထားသည်။

ထိုစာချုပ်များအနက် အချို့ထင်ရှားသောစာချုပ်များမှာ-

- လူသားများအား အစုလိုက်အပြုံလိုက် မျိုးဖြတ်သတ်ဖြတ်မှုကို ကာကွယ်တားဆီးပြီး ကျူးလွန်သူများကို အပြစ်ပေးသည့် သင်္ဘောတူစာချုပ် (Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide – 1948)
- ဒုက္ခသည် အဆင့်အတန်းဆိုင်ရာနှင့် သက်ဆိုင်သော သင်္ဘောတူစာချုပ် (The Convention Relating to the Status of Refugees- 1951)
- ဒုက္ခသည် အဆင့်အတန်းဆိုင်ရာနှင့် သက်ဆိုင်သော နောက်ဆက်တွဲ သင်္ဘောတူစာချုပ် (The Protocol Relating to the Status of Refugees- 1967)
- ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုများ အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာ သင်္ဘောတူစာချုပ် (Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families- 1990)

ထိုသို့ သင်္ဘောတူစာချုပ်အဆင့်ကို မရောက်သေးသော်လည်း လူ့အခွင့်အရေးအဆင့်အတန်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကုလသမဂ္ဂက ပြဋ္ဌာန်းထုတ်ပြန်ထားသော ကြေညာစာတမ်းများလည်း ရှိသေးသည်။

လက်မှတ်ရေးထိုးရသည့် စာချုပ်များကဲ့သို့ ထိမ်းချုပ်မောင်းနှင်အား (Binding force) မရှိသေးသော်လည်း လူ့အခွင့်အရေးစံချိန်စံညွှန်းအရ လေးစားလိုက်နာသင့်သည်ဟု လက်ခံထားသော ကြေညာစာတမ်းများအနက် အချို့မှာ-

- ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှုတို့အပေါ်အခြေခံ၍ သည်းမခံမှုများနှင့် ဖိနှိပ်မှုများအားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်း (The Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and Of Discrimination Based on Religion and Belief - 1981)
- ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခွင့်ဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်း (The Declaration on the Right to Development - 1986)
- လူမျိုးရေး၊ လူမျိုးစုရေး၊ ဘာသာရေး၊ ဘာသာစကားတို့ကြောင့် လူနည်းစုဖြစ်နေရသော သူများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်း (The Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious, and Linguistic Minorities) တို့ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်များပေါ်ပေါက်လာခြင်းအဆင့်ဆင့်

၁၉၄၅ ခု	ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂဖွဲ့စည်းခြင်း၊ (Founding of the United Nations)
၁၉၄၆ ခု	လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ (Creation of the Commission on Human Rights by ECOSOC)
၁၉၄၈ ခု	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း၊ (Adoption of the UDHR)

အမေရိကန်ဆိုင်ရာ လူသားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များ ကြေညာစာတမ်း (American Declaration of the Rights and Duties of Man)

လူအစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုကို ကာကွယ်အပြစ်ပေးရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (The Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide) |
| ၁၉၄၉ ခု | လူသားများအား ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု ပိတ်ပင်ရေး သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Suppression of Traffic in Persons) |
| ၁၉၅၀ ခု | ဥရောပဒေသ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်မှုများ ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedom) |

- ၁၉၅၁ ခု ဒုက္ခသည်များအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ် (Convention on the Status of Refugees)
- ၁၉၅၂ ခု အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Political Rights of Women)
- ၁၉၅၃ ခု ၁၉၂၆ ခု ကျွန်ုပ်တို့ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို ပြင်ဆင်သော နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ် (Protocol amending the 1926 Slavery Convention)
- ၁၉၅၆ ခု ကျွန်ုပ်တို့ခြင်းအား ဖျက်သိမ်းမှုဆိုင်ရာ ဖြည့်စွက်သော စာချုပ် (Supplementary Convention on the Abolition of Slavery)
- ၁၉၅၇ ခု အိမ်ထောင်ရှိသော အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Nationality of Married Women)
- ၁၉၅၈ ခု လုပ်အားပေးစေခြင်းမှု ဖျက်သိမ်းရေး သဘောတူစာချုပ် (Abolition of Forced Labor Convention)
- ၁၉၅၉ ခု အလုပ်လုပ်သည့်အခါနှင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်သည့်အခါ ဖိနှိပ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Discrimination [Employment and Occupation] Convention)
- ၁၉၆၀ ခု ပညာရေးတွင် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုဆန့်ကျင်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention Against Discrimination [Education])
- ၁၉၆၁ ခု ဥရောပဒေသဆိုင်ရာလူမှုချာတာ (European Social Charter)
- ၁၉၆၂ ခု အိမ်ထောင်ပြုသည့်ဆန္ဒ၊ အနိမ့်ဆုံးအိမ်ထောင်ပြုရသည့် အသက်နှင့် မှတ်ပုံတင်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration of Marriages)
- ၁၉၆၅ ခု လူမျိုးရေးခွဲခြားဖိနှိပ်မှုအမျိုးမျိုး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)
- ၁၉၆၆ ခု စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)
- ၁၉၆၆ ခု နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (International Covenant on Civil and Political Rights)

- ၁၉၆၇ ခု ဒုက္ခသည်များအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲသဘောတူစာချုပ်၊
(Protocol relating the Status of Refugees)
အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ဖိနှိပ်ခွဲခြားထားမှုအားလုံး ပပျောက်ရေး
ဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်း (Declaration on the Elimination of
Discrimination against Women)
- ၁၉၆၈ ခု တီဟီရမ် ကြွေးကြော်သံများ၊ (Proclamation of Teheran)
- ၁၉၆၉ ခု အမေရိကန် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်၊ (American
Convention on Human Rights)
လူမှုတိုးတက်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်း၊
(Declaration on Social Progress and Development)
- ၁၉၇၁ ခု စိတ်ဓာတ်ပိုင်းချို့ယွင်းနေသော သူများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာ
စာတမ်း၊ (Declaration of the Rights of Mentally Retarded
Persons)
- ၁၉၇၃ ခု အသားအရောင်ခွဲခြားမှုအား တားဆီးရေးနှင့် အပြစ်ပေးရေးဆိုင်ရာ
နိုင်ငံတကာသဘောတူ စာချုပ် (International Convention on the
Suppression and Punishment of Apartheid)
- ၁၉၇၄ ခု ငတ်မွတ်မှုနှင့်အဟာရချို့တဲ့မှု တိုက်ဖျက်ရေး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေညာ
စာတမ်း၊ (Universal Declaration on the Eradication of Hunger
and Malnutrition)
အရေးပေါ်နှင့် လက်နက်ကိုင်စစ်ပွဲများအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေး
များအား ကာကွယ်မှုဆိုင်ရာကြေညာစာတမ်း၊ (Declaration on the
Protection of Women and Children in Emergency and Armed
Conflict)
- ၁၉၇၅ ခု ခန္ဓာကိုယ်မသန်စွမ်းသောသူများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်း
(Declaration on the Rights of Disabled Persons)
- ၁၉၇၆ ခု နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာစာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲ (၁)၊
(Optional Protocol-1 to the International Covenant on Civil
and Political Rights)
- ၁၉၇၉ ခု အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့်ခွဲခြားထားမှုအားလုံး ပပျောက်ရေး
ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Elimination of All
Forms of Discrimination Against Women)

- ၁၉၈၁ ခု အာဖရိကဒေသဆိုင်ရာ လူနှင့်ပြည်သူ့အခွင့်အရေး ချာတာ (African Charter of Human and People's Rights)
- ၁၉၈၁ ခု ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှုများကို အခြေခံသော သည်းမခံမှုများနှင့် ဖိနှိပ်ခွဲခြားထားမှုအားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်း၊ (Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Beliefs)
- ၁၉၈၄ ခု နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းခြင်း၊ လူမဆန်စွာနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာ ညှိုးနွမ်းအောင် ဆက်ဆံ အပြစ်ပေးခြင်း ဆန့်ကျင်ရေး သဘောတူစာချုပ် (Convention Against Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)
- ၁၉၈၆ ခု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခွင့်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Declaration on the Rights to Development)
- ၁၉၈၉ ခု ကလေးသူငယ်များအခွင့်အရေးဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ် (Convention on the Rights of the Child)
- ၁၉၉၀ခု ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများနှင့် ၎င်းတို့၏မိသားစုများ၏ အခွင့်အရေး ကာကွယ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families)
- ၁၉၉၃ ခု အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်းဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်း (Declaration on the Violence Against Women)
- ၁၉၉၈ ခု အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးပေါ်ပေါက်ရေးဆိုင်ရာ Rome Statute စာချုပ်
- ၁၉၉၉ ခု အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နောက်ဆက်တွဲ (Protocol of the CEDAW)
- ၁၉၉၉ ခု အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားထားမှုအားလုံး ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (Optional Protocol of the CEDAW)
- ၂၀၀၀ ခု ကလေးသူငယ်များစာချုပ် - (၁၈) နှစ်အောက်ကလေးများ စစ်မှုထမ်းခြင်း ဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်
- ၂၀၀၀ ခု ကလေးသူငယ်များစာချုပ် - ကလေးများအား လိင်လုပ်ငန်းများတွင် အသုံးပြုခြင်းဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်

အခန်း(၅) အမျိုးသမီးများနှင့် လူ့ အခွင့်အရေး

အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးသမိုင်းအကျဉ်းချုပ်

အမေရိကန်တော်လှန်ရေးနှင့် ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးတို့သည် လူ့အခွင့်အရေး သမိုင်းကြောင်းတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်ခဲ့သော်လည်း ထိုတော်လှန်ရေးများ ပြီးဆုံးခဲ့ပြီး အချိန်တော်တော်ကြာကြာအထိ အမျိုးသမီးများ၏ အခြေခံအခွင့်အရေးများမှာ ငြင်းပယ်ခံနေရဆဲ ဖြစ်ကြောင်းကို သမိုင်းတွင် တွေ့ရသည်။ အမေရိကန် လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် လူသားတိုင်းသည် ညီတူညီမျှ မွေးဖွားလာသည်ဟု ရေးသားထားသော်လည်း လူသားဟူသော စကားလုံးကို (Men) အမျိုးသားဟူသာ ရေးသားထားခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် မဲပေးနိုင်သူ များမှာလည်း လူဖြူအမျိုးသားများသာဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး အတွင်းတွင် အမျိုးသမီးပေါင်းစုံတို့သည် အမျိုးသားများနှင့် လက်တွဲ၍ ပဒေသရာဇ်စနစ်ကို တွန်းလှန်ခဲ့သော်လည်း တော်လှန်ရေးပြီးဆုံး၍ အချိန်တော်တော်ကြာသည်အထိ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးမှာ ထူးခြားပြောင်းလဲလာခဲ့ခြင်း မရှိပေ။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုသည် လူ့အခွင့်အရေး မျိုးစေ့ချပေးခဲ့သော ထိုတော်လှန်ရေးနှစ်ရပ် ပြီးပြီးချင်း စတင်နိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိဘဲ အချိန်ကာလ အနည်းငယ်ကြာမှသာ စတင်လာခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။

ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးအတွင်းက တက်ကြွစွာ ပါဝင်ခဲ့သော အမျိုးသမီးတဦးဖြစ်သည့် အိုလံပီဒီဂေါ့ (Olympe de Gouges) သည် ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးအတွင်းက ထုတ်ပြန်ခဲ့သော လူသားနှင့် နိုင်ငံသားတို့၏ အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း (Declaration of the Rights of Man and Citizens) ကို အတုယူ၍ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသမီးနိုင်ငံသားများ အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း (Rights of Woman and the Female Citizen) ကို ကြေညာခဲ့သည်။ သို့သော် အမျိုးသားများက အလေးမမူဘဲ လစ်လျူရှုခဲ့ကြသည်။ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး အပြီးတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ပြဌာန်းခဲ့သော ဥပဒေတွင်လည်း အမျိုးသမီးများ၏ မဲပေးပိုင်ခွင့်ကို လစ်လျူရှုခဲ့သည်။

၁၇၉၂ ခုနှစ်တွင်မှသာ အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးရေးလှုပ်ရှားမှု အယူအဆများ စတင်လာခဲ့သည်။ အင်္ဂလန်နိုင်ငံမှ မေရီဂိုးစတုန်းခရပ်တံ ဆိုသူသည် အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးအား ကာကွယ်

ပြောဆိုမှုဟု အမည်ပေးထားသော စာတမ်းကို ၁၇၉၂ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုစာတမ်းတွင် အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီတူ ရရှိရေးအတွက် အဓိက အဟန့်အတားဖြစ်စေသော အချက်များမှာ အိမ်တွင်း အာဏာရှင်များ ရှိနေခြင်း၊ နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများ၊ ပညာရေး အခွင့်အရေးများနှင့် တန်းတူအလုပ်လုပ်ကိုင်ခြင်းတို့ကို ငြင်းပယ်ထားခြင်းတို့ဖြစ်သည်ဟု ရေးသားထားသည်။ အိမ်ထောင်ဖက် ခင်ပွန်းယောက်ျားအပေါ် ဇနီးအမျိုးသမီးက ငွေကြေးအရ မှီခိုနေရခြင်းသည် တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုထားသော ပြည့်တန်ဆာသဘော သက်ရောက်သည်ဟု ထိုစာတမ်းတွင် ဆိုခဲ့သည်။

အမေရိကန်နှင့် အင်္ဂလန်နိုင်ငံတို့ရှိ အမျိုးသမီးများမဲပေးခွင့် တောင်းဆိုတိုက်ပွဲဝင်မှုများသည် (၁၉)ရာစု အလယ်လောက်တွင်မှ အောင်မြင်မှုရလာခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် ၁၈၈၈ ခုနှစ်၌ နေရှင်နယ် အမျိုးသမီးများမဲပေးခွင့်အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည်။ အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင် ၁၈၆၀ ခုနှစ်မှ ၁၈၉၀ ခုနှစ်အတွင်းတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် လိုက်လျောမှုများ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ အင်္ဂလန် ပါလီမန်သည် အိမ်ထောင်ရှင် အမျိုးသမီးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းဥစ္စာ ထိမ်းသိမ်းခွင့်နှင့် စီးပွားရှာခွင့် တို့ကို ဥပဒေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုလာခဲ့သည်။ တက္ကသိုလ်များသို့ အမျိုးသမီးကျောင်းသူများ တက်ရောက်ခွင့်ရလာသည်။ ပြည့်တန်ဆာဟု သံသယရှိခံရသူ အမျိုးသမီးများကို ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များက ဆေးစစ်ခွင့်ဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။ သို့သော် အမျိုးသမီးများ မဲပေးခွင့်မရရှိသေးချေ။ ၁၈၉၇ ခုနှစ်၌ အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင် နေရှင်နယ် အမျိုးသမီးများ မဲပေးခွင့်သမဂ္ဂကို အမျိုးသမီးအဖွဲ့များ စုပေါင်း၍ ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည်။ ပထမပိုင်း၌ ထိုသမဂ္ဂတွင် ပါဝင်သူများမှာ အထက်တန်းလွှာ ကြေးရတတ် အမျိုးသမီးများသာ ဖြစ်သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် အလုပ်လုပ်သူအမျိုးသမီးပေါင်း ထောင်နှင့်ချီ၍ ပါဝင်လာသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုများသည် အကြမ်းဖက်မှုများ ဆက်စပ် လာခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများစွာတို့သည် အစိုးရ၏ အဖမ်းအဆီးခံခဲ့ရသည်။ ၁၉၁၃ ခုနှစ်တွင် အီမီလီလီပိုက်ဒင်းဒေဗီဆင်သည် အင်္ဂလန်ဘုရင်စီးသော မြင်းရှေ့တွင် လှဲအိပ်၍ အသက်အသေခံပြီး အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးအတွက် အသက်ပေးခဲ့သည်။ ပထမကမ္ဘာစစ်အတွင်း အမျိုးသမီး အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှု အင်အားနည်းသွားသော်လည်း ပျောက်ကွယ်သွားခြင်းမရှိပေ။ နောက်ဆုံး ၁၉၁၈ ခုနှစ်ရောက်မှ အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများ မဲပေးခွင့်ကို ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ ပထမပိုင်းတွင် အမျိုးသမီးများ မဲပေးခွင့် အသက်အပိုင်းအခြားကို အသက် (၃၀) နှစ် သတ်မှတ်ထားခဲ့ပြီး (၁၀) နှစ်ကြာခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းမှ အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ အသက်သတ်မှတ်ပေးခဲ့သည်။ ပထမ ကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် အမျိုးသမီးများမဲပေးခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုသောနိုင်ငံများ များပြားလာခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုသည် မဲပေးခွင့်ရရှိရေးမှ အခြားနိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ ဥပဒေရေး နယ်ပယ်များတွင် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူရရှိရေးဆီသို့ တောင်းဆိုလာခဲ့ကြသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်နှင့် ဖက်ဆစ်စနစ်ကို ဆန့်ကျင်ရာတွင် အမျိုးသမီးထူသည် အင်တိုက်အားတိုက် ပါဝင်ခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးစတွင် အမျိုးသမီးများအပို ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ရင်း အလုပ်ရှုပ်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၆၀ ခုနှစ်ဝန်းကျင်များတွင် အမျိုးသမီးများသည် ပြင်ပ လုပ်ငန်းခွင်များ၌ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခဲ့ရသည်။ ယခင်က အမျိုးသမီးများနှင့်မအပ်စပ်ဟု သတ်မှတ် ထားသော လုပ်ငန်းများ၌ပင် အမျိုးသမီးများ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခဲ့ကြရသည်။ အစိုးရများကလည်း တိုင်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးတွင် အမျိုးသမီးများ အင်တိုက်အားတိုက်ပါဝင်လာနိုင်စေရန် နေ့ ကလေးထိန်းကျောင်းများဖွင့်၍ ကူညီပေးသည်။ သို့သော် အချိန်ကြာလာသောအခါ အမျိုး သမီးများ၏ အဆင့်အတန်းသည် ယခင်ကမ္ဘာစစ်မတိုင်မီက အဆင့်သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိ သွားမည့် အဖြစ်သို့ ရောက်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် အလုပ်ခွဲခြားမှုသည် အဓိကပြဿနာဖြစ်လာသည်။ သို့သော်လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုနှင့် ဗီယက်နမ်စစ်ဆန့်ကျင်ရေး လှုပ်ရှားမှု များတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်လှုပ်ရှားမှု အားကောင်းလာသည်ကို တွေ့သည်။

၁၉၇၀ ခုနှစ်ဝန်းကျင်တွင် အမျိုးသမီးများ၏ တောင်းဆိုသံသည် နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးတို့တွင် တန်းတူညီမျှမှုရှိရေး ကြွေးကြော်သံထက် ပိုမိုလာခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများ၏ အယူအဆများတွင် အမျိုးသားများက အရာရာတွင် သူတို့စိတ်တိုင်းကျ တိုင်းတာ၍ အမျိုးသမီးများဘဝကို သတ်မှတ် ပေးထားသည်ဟူသော အယူအဆထွန်းကားခဲ့သည်။ “အမျိုးသမီး လှုပ်ရှားမှုသမိုင်းကို အမျိုးသား များက ရေးသားခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် နီဂရိုးလူမဲပြဿနာမရှိ၊ လူဖြူ များအတွက် ပြဿနာသာရှိသည်ဟု ဆိုသကဲ့သို့ အမျိုးသမီးများတွင် ပြဿနာလုံးဝမရှိ၊ အမျိုးသမီးများ လှုပ်ရှား တောင်းဆိုနေမှုကြောင့်သာ အမျိုးသားများမှာ ပြဿနာကို ရင်ဆိုင်နေကြရသည်” ဟု ယူဆသော အမျိုးသား များစွာရှိနေသည်။ “အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးတို့၏ ကံကြမ္မာတို့ကို ၎င်းတို့၏ လက်ထဲတွင် ဆုတ်ကိုင်ထားရင်း အမျိုးသမီးများ၏ ဆန္ဒကို အလေးမထားဘဲ သူတို့စိတ် သဘောအတိုင်း၊ သူတို့၏ စိုးရိမ်စိတ်များနှင့် လိုအပ်ချက်များ၏ စေ့ဆော်မှုအတိုင်း မည်သို့ဖြစ်သင့် သည်ကို ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်” ဟု ပြင်သစ်အမျိုးသမီး ဆိုင်မွန်ဒီဘောဗာက “ဒုတိယလိင်” ဟူသော စာအုပ်တွင် ရေးသားခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုဟု သတ်မှတ်ရာတွင် အိမ် ထောင်စုအတွင်း၊ လုပ်ငန်းခွင်အတွင်းနှင့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းဘဝ အတွင်းအမျိုးသမီးများအပေါ် ဖိနှိပ်မှု၊ အမြတ်ထုတ်မှုများ ပါဝင်သည်ဟု ဆိုခဲ့ကြသည်။ ထို့အတွက် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသား၏ စိတ်ထားများ ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်ကြောင်း ယူဆလာခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့သော အယူအဆသည် ဥရောပနှင့် မြောက်အမေရိကတိုက်တို့တွင်သာမ ဟုတ် ကမ္ဘာအနှံ့အပြားသို့ပင် ပြန့်နှံ့လာခဲ့သည်။

အာရှတိုက်၏ ကိုလိုနီဆန့်ကျင်ရေး လှုပ်ရှားမှုများနှင့် ၁၉ရာစုနှင့် ၂၀ရာစုခေတ်များအတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော လူမှု ပြောင်းလဲရေး လှုပ်ရှားမှုများတွင် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများသည်

အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည်။

အာရှဒေသရှိ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုများသည် ကိုလိုနီဆန့်ကျင်ရေး လှုပ်ရှားမှုကြီးတွင် ကျင့်သုံးခဲ့သော နည်းလမ်း (၃) ခုကြောင့် ဖြစ်ပွားခဲ့ရသည်ဟု အမျိုးသမီး သုတေသီ ကုမာရီ ကျာယာဝါဒီနာ (Kumari Jayawardena) က ဆိုပါသည်။ ကုမာရီက ပထမအချက်မှာ လူမှု အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုလုံးကို ခေတ်မီလာအောင် အတွင်းသဘောကိုပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၊ ဒုတိယ အချက်မှာ အတွင်းသဘောပိုင်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲရာတွင် အဟန့်အတားဖြစ်စေသော အချက်များကို ဖျက်ဆီးခြင်းနှင့် တတိယအချက်မှာ ပြည်သူတို့ကို နိုင်ငံချစ်စိတ်ဓာတ်များ ထက်သန်စေရန် စည်းရုံး လှုံ့ဆော်ပေးခြင်းတို့ဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ပထမအချက်ဖြစ်သည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းကို ခေတ်မီ အောင် အတွင်းသဘောပိုင်း ပြုပြင်ခြင်းသည် ခေတ်မီတိုးတက်သော အမျိုးသမီးများ မွေးထုတ်ပေး နိုင်ရန်အတွက် ပညာရေးနှင့် အခြားသော လွတ်လပ်ခွင့်များကို ခွင့်ပြုခြင်းဖြင့် အမျိုးသမီးများ အဆင့်အတန်း တိုးတက်လာရန် များစွာအထောက်အကူပြုခဲ့သည်။ နိုင်ငံချစ် စိတ်ဓာတ်များ တိုးတက်စေရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ရာတွင်လည်း အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် အသုံးပြုရသဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ ဘဝတိုးတက်လာခဲ့သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် အာရှဒေသ နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုများတွင် အမျိုးသမီးများသည် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်ခဲ့သည်ဟု ကုမာရီက ကောက်ချက်ချသော်လည်း အမျိုးသားများ ဦးဆောင်သော ပတ်ဝန်းကျင် အတွင်းတွင်သာ ကျင်လည်ခဲ့ရသည်ဟု သူမကထောက်ပြသည်။ အာရှရှိ အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုများ သည် ၎င်းထက်ပိုမိုကြီးမားသော နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုများအောက်တွင် တိမ်မြုပ်ခဲ့ရသည်ဟု သူမက ဆိုသည်။ ဥပမာ - အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုတွင် အိန္ဒိယအမျိုးသမီးတို့ တက်ကြွစွာ ပါဝင်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုကြီးတစ်ခု အနေနှင့် သိသာထင်ရှားသော ပြောင်းလဲမှုတစ်ရပ်ကို ဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့သော်လည်း တက်ကြွစွာပါဝင်ခဲ့သော အမျိုးသမီးများမှာ လူမှုဘဝဘောင်နှင့် အိမ်ထောင်စုစည်းမျဉ်းဘောင်အတွင်းတို့မှ ရုန်းမထွက်သာဘဲရှိခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး အတွက် တိုက်ပွဲဝင်သော အမျိုးသမီးတို့၏ စိတ်ဓာတ်နှင့် ဆန္ဒများမှာ နိုင်ငံလွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှု တိုက်ပွဲအတွင်းတွင် ပေါက်ဖွားလာနိုင်ခွင့် မရှိတော့ချေ။ အမျိုးသမီးများ သီးသန့်ပွဲစည်း ထားပြီး အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးအတွက် တိုက်ပွဲဝင်မည့် အမျိုးသမီးအဖွဲ့များလည်း ထွန်းကား လာခဲ့ခြင်းမရှိဘဲ အမျိုးသမီးများ၏ ခွန်အားနှင့် စွမ်းပကားများသည် နိုင်ငံလွတ်မြောက်ရေး တိုက်ပွဲ အောင်မြင်ရေး ရည်မှန်းချက်အောက်တွင် တိမ်မြုပ်သွားခဲ့ရသည်။ ထိုအချက်များကြောင့် လွတ်လပ်ရေးရရှိပြီးသည့် နောက်တွင် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုများ အရှိန်အဟုန် နှေးသွားခဲ့ရသည်။ နိုင်ငံလွတ်မြောက်ရေး တိုက်ပွဲအတွင်း အမျိုးသမီးများကို အသုံးပြု ရှေ့တန်းတင် ခဲ့သော အမျိုးသား နိုင်ငံရေးသမားများသည် လွတ်လပ်ရေးရသည်နှင့် အမျိုးသမီးများကို သူတို့၏

နေရာဟောင်းများဆီသို့ ပြန်လည်ပို့ဆောင်လိုက်သည်ဟု သုတေသီ ကုမာရီက ကောက်ချက်ချပြထားသည်။

အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးလှုပ်ရှားမှု သမိုင်းတလျှောက်ကို သုံးသပ်ကြည့်ပါက ကိစ္စအရာရာကို ဦးဆောင်ဆုံးဖြတ်သူများ ရွေးချယ်ရာတွင် အမျိုးသားများကိုသာ အဓိကရွေးချယ်ကြပြီး ၎င်းတို့ ဆုံးဖြတ်ထားသည်တို့ကိုလည်း ၎င်းတို့ဖာသာ အကောင်အထည်ဖော်ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ နိုင်ငံနှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုးသားများကသာ ကာလကြာရှည်စွာ အာဏာဆုပ်ကိုင် ထားသောကြောင့် အခွင့်အရေး တော်တော်များများမှာ အမျိုးသားများအတွက်သာ ဖြစ်နေပြီး ဥပဒေအတော်များများမှာလည်း အမျိုးသားများအကျိုးကို ကာကွယ်ပေးနေသော ဥပဒေများ ဖြစ်နေသည်။

လူ့အခွင့်အရေး အယူအဆ ထွန်းကားလာမှုအပေါ် လေ့လာသူများ၊ လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများသည်ပင် သမိုင်းကြောင်းအရ လူ့အခွင့်အရေးအယူအဆများ တိုးတက်ပြောင်းလဲလာမှုကိုသာ သတိပြုခဲ့ကြပြီး အမျိုးသမီးများ၏ တိုက်ပွဲဝင်မှုကို အလေးပေးလေ့လာရန် မေ့လျော့ခဲ့ကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေးတိုးတက်လာမှုဖြစ်စဉ်တွင် အရေးပါသောကာလကြီး (၃) ခုရှိသည်ဟု သုတေသီများက ဆိုထားခဲ့သည်။ ထိုကာလများမှာ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး၊ ဆိုရှယ်လစ်တော်လှန်ရေး၊ ကိုလိုနီချုပ်ငြိမ်းရေး ကာလတို့ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုကာလ (၃) ခုစလုံးတွင် ပါဝင်တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့သော အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍများမှာ မှေးမှိန်ခဲ့ပြီး အမျိုးသမီးများ၏ တောင်းဆိုသံတို့မှာလည်း လစ်လျူရှုခံခဲ့ရသည်။

များမကြာမီ ကာလအချိန်အထိ လူ့အခွင့်အရေး တိုက်ပွဲဝင်နေသူတို့သည် ၎င်းတို့၏ ဆွေးနွေးချက်များတွင် အမျိုးသမီးများအခွင့်အရေးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ အမျိုးသမီးများ အကြမ်းဖက်မှုကို လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံတကာက အလေးပေး လုပ်ဆောင်ကြရမည့် ကိစ္စတရပ်အဖြစ် ယူဆခဲ့သည်မှာ မကြာလှသေးချေ။

၁၉၇၃ ခုနှစ် ဗီယက်နာမြို့တွင် ကျင်းပသော ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံ၏ နောက်ပိုင်းတွင်မှ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှရေးနှင့် အခွင့်အရေးတို့ကို ဦးစားပေး လုပ်ဆောင်ရမည်ဟူသော ရည်မှန်းချက် လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်နိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော် ယနေ့တိုင် အောင် အမျိုးသမီးများနှင့်ဆိုင်သော နိုင်ငံတကာစာချုပ်များကို သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးရာတွင်လည်း နိုင်ငံအများအပြားသည် တာဝန်ယူရမှု နည်းပါးစေရန်အတွက် ခြွင်းချက်များထားပြီးမှ လက်မှတ်ရေးထိုးလေ့ရှိနေလျက်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်ကိုကြည့်၍ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်

အရေးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်လိုသော နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေးအမြင်များ နည်းပါးနေသေးကြောင်း ထင်ရှားစွာဖော်ပြနေသည်။

လူ့အခွင့်အရေးသည် တကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်၍ ခွဲခြား၍မရဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသော်လည်း အမျိုးသမီးအခွင့် အရေးများသည် လူ့အခွင့်အရေးများဖြစ်သည် (Women's Rights are Human Rights) ဟူသော အယူအဆကို အပြည့်အဝ လက်ခံရန် နှေးကွေးနေလျက်ရှိသေးသည်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများသည် ဒုတိယတန်းစား အခွင့်အရေးများသာဖြစ်သည်ဟု အများက လက်ခံနေလျက်ပင်ရှိသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို တက်ကြွစွာ လှုပ်ရှားနေသူများထဲတွင်ပင် အမျိုးသမီးများ အခွင့်အရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်နိုင်မှုတို့ကို အပြည့်အဝလက်မခံဘဲ ငြင်းပယ်နေ လျက်ရှိသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရေးသားချက်များ၊ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဥပဒေများ၊ ကျင့်ထုံးများ တွင် အမျိုးသမီး များ၏ အခွင့်အရေးကို ပြည့်စုံစွာမတွေ့ရပေ။ အသားအရောင်၊ ဇာတ်၊ အလွှာ၊ လူမျိုးနှင့် လူနည်းစု ခွဲခြားခံနေရသောသူများထဲတွင် ပါဝင်နေကြသော အမျိုးသမီးများသည် ထိုသို့သော အကြောင်းများကြောင့် ခွဲခြားခံနေသည့်အပြင် အမျိုးသမီးဖြစ်နေသည့် အချက်ကြောင့် ထပ်မံ၍ ခွဲခြားဖိနှိပ်ခံနေရသည်ဟူသော အချက်ကို မေ့လျော့နေလေ့ရှိသည်။

ယနေ့ အမျိုးသမီးများသည် လိင်ကွဲပြားမှုကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု (Gender-based Discrimination) မျိုးကို လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်၍ ထိုသို့ခွဲခြားမှုများ ချုပ်ငြိမ်းစေရန် တောင်းဆိုတိုက်ပွဲဝင်လျက်ရှိသည်။ အမျိုးသမီးများအား စနစ်တကျ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုကို ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်မှုပုံစံတခုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန်၊ အမျိုးသမီးများအား အတင်းအကြပ် ပြည့်တန်ဆာ အဖြစ် စေခိုင်းခြင်းကို ကျွန်ုပ်တို့ပုံစံတခုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန်၊ မုဒိန်းကျင့်ခြင်းကို လိင်အကြမ်းဖက်မှု ပုံစံတခုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန်၊ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်ဆက်ဆံခြင်းကို လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန်၊ သတို့သမီးအား ယဇ်ပူဇော်ခြင်းဟူသော လူ့အခွင့်အရေးချိုး ဖောက်မှုကို ဆန့်ကျင်တိုက်ပွဲဝင်ရန်၊ အမျိုးသမီးအင်္ဂါဇာတ်အား သင်းကွပ်ခြင်း ပပျောက်စေရန်၊ အမျိုးသမီးများအပေါ် မည်မျှသော ထောင်ဒဏ်စီရင်ခြင်းကို ဆန့်ကျင်ရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက် ရှိသည်။

အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများအား တိုးတက်မြှင့်မားလာအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် ကုလသမဂ္ဂက ကြိုးပမ်း၍ ကမ္ဘာ့အမျိုးသမီးညီလာခံများကို ကျင်းပခဲ့သည်မှာ လေးကြိမ်ရှိပြီဖြစ်သည်။ ပထမဆုံးအကြိမ် ညီလာခံကို မက္ကစီကိုနိုင်ငံ၊ မက္ကစီကိုစီတီးမြို့တွင် ၁၉၇၅ ခုနှစ် ဇွန်လ (၁၉) ရက်မှ ဇူလိုင်လ (၂) ရက်နေ့အထိ ကျင်းပခဲ့သည်။ ဒုတိယအကြိမ်ညီလာခံကို ဒိန်းမတ်နိုင်ငံ ကိုပင်ဟန်မြို့တွင် ၁၉၈၀ ခုနှစ် ဇူလိုင် (၂၄) ရက်မှ (၃၀) ရက်နေ့အထိ ကျင်းပခဲ့သည်။ ၁၉၈၅ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ (၁၅)

ရက်မှ (၂၆) ရက်နေ့တွင် တတိယအကြိမ် ကမ္ဘာ့အမျိုးသမီးညီလာခံကို ကင်ညာနိုင်ငံ နရှာဘီမြို့တွင် ကျင်းပ ခဲ့သည်။ ထိုတတိယအကြိမ်ညီလာခံတွင် ဘဝအစိတ်အပိုင်း အားလုံးတို့တွင် အမျိုးသမီး များနှင့် အမျိုးသားများ စစ်မှန်စွာ တန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုအားလုံး ချုပ်ငြိမ်း ပပျောက်ရေးတို့ အောင်မြင်အောင် လုပ်ဆောင်ကြရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ထားခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပခဲ့သော ဗီယက်နာ ကြေညာစာတမ်းတွင်လည်း ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေး ယန္တရားအတွင်း အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကို ပိုမိုတိုးတက်ပါဝင်အောင် လုပ်ဆောင်ကြရန် တိုက်တွန်းထားသည်။

စတုတ္ထအကြိမ် ကမ္ဘာ့အမျိုးသမီးညီလာခံကို ၁၉၉၅ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ (၄) ရက်မှ (၁၅) ရက်အထိ တရုတ်နိုင်ငံ ဘီဂျင်းမြို့တွင် ကျင်းပခဲ့ပြန်ပါသည်။ ထို ဘီဂျင်း ကုလသမဂ္ဂ အမျိုးသမီးညီလာခံကြီးသည် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများသည် လူ့ အခွင့်အရေးများဖြစ်သည်ဟူသော ကြွေးကြော်သံများနှင့် အတူ သမိုင်းတွင်ရစ်ခဲ့သည်။ ထိုညီလာခံကြီးမှ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်သော ဘီဂျင်း ကြေညာချက်စာတမ်းနှင့် ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်များကို ထုတ်ပြန်ပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးများဘဝ တိုးတက်မြင့်မားအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းတို့တွင် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရများတွင်လည်း တာဝန်ရှိကြောင်း ထိုကြေညာစာတမ်း တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ချမှတ်ထားသော ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်များကို အောင်မြင်အောင် အကောင် အထည်ဖော် လုပ်ဆောင်ရန်မှာ အစိုးရတိုင်း၏ တာဝန်ဖြစ်သည်ဟု ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်ထဲတွင် ရေးသား ထားသည်။ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အောက်ပါအချက်များကို အလေးပေးဆောင်ရွက်၍ အမျိုးသမီးများဘဝ တိုးတက်ရေးကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဆိုထားသည်။ ၎င်းတို့မှာ - အမျိုးသမီးများနှင့် ဆင်းရဲ ငတ်မွတ်မှု၊ အမျိုးသမီးများ၏ ပညာရေးနှင့် လေ့ကျင့်ပျိုးထောင်ရေး၊ အမျိုးသမီးများနှင့် ကျန်းမာရေး၊ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ အမျိုးသမီးများနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၊ အမျိုးသမီးများနှင့် စီးပွားရေး၊ အမျိုးသမီးများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်သော အဆင့်အတန်း၊ အမျိုးသမီးများ တိုးတက် မြင့်မားရေးအတွက် အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ အမျိုးသမီးများ၏ လူ့အခွင့်အရေး၊ အမျိုးသမီးများနှင့် သတင်းဌာန၊ အမျိုးသမီးများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ အမျိုးသမီးငယ်များ၏ အရေးတို့ဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂတွင် အမျိုးသမီးများ အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့် ခွဲခြားမှုများ ပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ်နှင့် ၎င်း၏စာချုပ်ကော်မတီ၊ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေး ရေးအရာရှိ (Special Rapporteur on Violence Against Women) တို့မှာ ထင်ရှားသည်။ (အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့် ခွဲခြားမှုပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ်နှင့် ၎င်း၏ စာချုပ်ကော်မတီအကြောင်းအကျယ်ကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများ အခန်းတွင် ကြည့်ပါ။)

အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့် ခွဲခြားမှုပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ်နှင့် ၎င်း၏ စာချုပ် ကော်မတီတို့သည် အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့် ခွဲခြားမှုပျောက်ရေးနှင့် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တွင် ပြဌာန်းထားသော အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီး တန်းတူညီတူရှိစေရေးတို့အတွက် ရည်ရွယ်ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးများအပေါ်အကြမ်းဖက်ခြင်း

အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုကို သမိုင်းစဉ်တလျောက်လုံးတွင် မှတ်တမ်းမတင်ခဲ့ဘဲ တိမ်မြုပ် နေခဲ့ကြရသည်။ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုကို မကြာသေးမီကမှစတင်၍ ကျယ်ကျယ် လောင်လောင်ပြောဆိုလာခဲ့ကြပြီး ယခုတိုင် အချို့အစိုးရများက အရေးယူဆောင်ရွက် တားဆီးမှုများ မလုပ်ဆောင်ကြသေးပါ။ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုသည် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်မှုဖြစ်သည် ဟူသောအယူအဆကို အစိုးရအချို့က လက်မခံကြသေးပါ။ အမျိုးသမီး များအပေါ်အကြမ်းဖက်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု တခုဖြစ်သည်ဟူသော အယူအဆ သည် ပြီးခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်အတွင်းမှစ၍ ကျယ်ကျယ်လောင်လောင် ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။

အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်ခြင်းဆိုသည်မှာ

“အမျိုးသမီးများအား စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရဖြစ်စေ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအရဖြစ်စေ၊ ရုပ်ပိုင်း ဆိုင်ရာအရဖြစ်စေ အန္တရာယ်ဖြစ်စေသော၊ အတနာတရ ခံစားစေသော၊ ခံစားစေရမည့် ဟူ၍ ခြိမ်းခြောက်မှုများအပါအဝင် ခြောက်လှန့်သိမ်းသွင်းမှုများ၊ ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်မှု များအား မတရားဖယ်ရှားခြင်းများဖြစ်စေမှု၊ ထိုသို့ဖြစ်စေနိုင်လောက်သော အပြုအမူများ အားလုံး”

ဟူ၍ ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ကျင်းပခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံ၏ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုပျောက်ရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ထားသည်။ တနည်းအားဖြင့်ဆိုသော် အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားများအကြား အမျိုးသမီးများ အပေါ် တဆင့်နိမ့်သော အမြင်ကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာရသော မညီမျှသည့် အကြမ်းဖက်မှုကို ဆိုလိုသည်။

၁၉၉၃ ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံတွင် ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် ဆွေးနွေးခဲ့ကြပြီး အမျိုးသမီးများအား အိမ်ထောင်အတွင်းနှင့် ပြင်ပတို့တွင် အကြမ်း ဖက်မှုကို ကာကွယ်ရန်တင်ပြခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်းဆိုင်ရာ ကြေညာ

စာတမ်းကို ၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၂၀) ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ် မတ်လတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိကို ပထမဦးဆုံးအကြိမ် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ထိုစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိအား အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများနှင့် အကျိုးဆက်များ လေ့လာဖော်ထုတ်ရန် တာဝန်လုပ်ပိုင်ခွင့် အပြည့်အဝပေးခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများသည် အဘယ်ကြောင့် အကြမ်းဖက်ခံနေရသည်ကို အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိက သူမ၏ အစီရင်ခံစာတွင် အောက်ပါအတိုင်း ဆိုထားသည်။

“အမျိုးသမီးများသည် သူမတို့၏ လိင်ကြောင့် အဓမ္မကျင့်ခံရခြင်း၊ လိင်အင်္ဂါအား ဖျက်ဆီးခြင်း စသည်တို့နှင့် ရင်ဆိုင်ရသည်။ အမျိုးသားများနှင့် ဆက်သွယ်နေမှုကြောင့် အိမ်တွင်းရှိ မိသားစု အတွင်း အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ ဇနီးအားသတ်ဖြတ်ခြင်း စသည်တို့နှင့် ရင်ဆိုင်ရသည်။ လူမျိုးတမျိုး သို့မဟုတ် အုပ်စုတစုဝင်ဖြစ်သောကြောင့် အဓမ္မကျင့်ခံရခြင်း၊ လူမျိုးစုများအားဖိနှိပ်ရာတွင် အဓမ္မ ကျင့်ခံရခြင်းများကို ရင်ဆိုင်ရသည်။

မိသားစုအတွင်းတွင် အမျိုးသမီးဖြစ်ရခြင်းကြောင့် ရိုက်နှက်ခြင်း၊ လိင်အရ စော်ကားခံရခြင်း၊ အခွင့်အရေးများ ငြင်းပယ် ခံရခြင်း၊ အလိုမတူဘဲ မိမိခင်ပွန်းက လိင်ဆက်ဆံခြင်း စသည်တို့ကို ကြုံတွေ့ရသည်။ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတွင်လည်း အဓမ္မကျင့်ခံရခြင်း၊ ရောင်းဝယ်ခံရခြင်း၊ အဓမ္မ ပြည့်တန်ဆာအဖြစ် စေခိုင်းခံရခြင်းတို့ကို ရင်ဆိုင်ရသည်။ နိုင်ငံအတွင်းတွင်လည်း အကျဉ်းထောင် အတွင်း အဓမ္မကျင့်ခံရခြင်းများ၊ အမျိုးသမီးများအား ဖိနှိပ်သောဥပဒေများနှင့် ရင်ဆိုင်ရခြင်းများကို ကြုံတွေ့သည်” ဟုဆိုထားသည်။

အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုသည် အမျိုးသမီးများအား လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကွဲပြားမှုအရ ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကြောင်းအရာတစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။ အကြမ်းဖက်မှု သည် ပုံသဏ္ဌာန်မျိုးစုံဖြင့် နေရာတိုင်း၊ နိုင်ငံတိုင်းတွင် တွေ့မြင်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည်။ လက်ခံကျင့်သုံး နေသော အမျိုးသမီးများအပေါ် ဖိနှိပ်သည့် ယဉ်ကျေးမှုအစဉ်အလာအချို့၊ ဘာသာရေး ကျင့်စဉ် အချို့နှင့် ဥပဒေအချို့တို့အပြင် ပိုဝါဒကြီးစိုးလွှမ်းမိုးနေသော ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် နိုင်ငံရေး အခြေအနေ တချို့က အမျိုးသမီးများအပေါ် ဖိနှိပ်မှုကို တွန်းအားပေးနေသည်။

အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုကို (၁) အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှု၊ (၂) ပတ်ဝန်းကျင်အတွင်း အကြမ်းဖက်မှုနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရ အကြမ်းဖက်မှု၊ လစ်လျူရှုမှုဟူ၍ သုံးမျိုးခွဲခြားနိုင်သည်။

အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်ခြင်းတွင် ရုပ်ပိုင်းစိတ်ဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်ရိုက်နှက်ခြင်းအပြင် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်ခြင်းနှင့် ဆန္ဒမပါဘဲ လိင်ဆက်ဆံခြင်းတို့ အကြုံးဝင်သည်။ ထိုသို့ အကြမ်းဖက်ခြင်းကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို အကောင်းမြင်သော စိတ်များလျော့ပါးလာပြီး စိတ်ဒုက္ခခံစားစေသည်။ စိတ်ဓာတ်ကျဆင်းမှုများဖြစ်ပေါ်လာပြီး စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာဝေဒနာများ ခံစားလာစေတတ်သည်။ အိမ်ထောင်ရေးအတွက်လည်း မကောင်းသော အလားအလာများဖြစ်သည့် အိမ်ထောင်ကွဲမှု သို့မဟုတ် အိမ်ထောင်ရေး ဖောက်ပြန်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ရင်သွေးရှိသော မိသားစုများတွင် ကလေးများအတွက် ပိုမိုထိခိုက်နစ်နာစေမှုများ ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ကလေးဘဝမှာ တွင် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဒဏ်ရာများဖြစ်စေပြီး မိဘများ၏ နွေးထွေးမှု၊ သာယာကြည်နူးမှုတို့ မရရှိသဖြင့် အားငယ်မှုများ၊ ယုံကြည်မှု နည်းပါးမှုများဖြင့် ဘဝကိုဖြတ်သန်းလာခဲ့ရသည်။ ထိုမျှမက အကြမ်းဖက်မှု သံသရာကို ဆက်လက်တွန်းအားပေးရာသို့ ရောက်စေနိုင်သည်။ သုတေသန တွေ့ရှိချက်များအရ အကြမ်းဖက်မှုကို ကျူးလွန်သော အမျိုးသားများ၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် ငယ်စဉ်က မိဘများ၏ အကြမ်းဖက်မှုကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ဘူးသူများဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ မိမိတို့ မြန်မာယဉ်ကျေးမှုအပါအဝင် ယဉ်ကျေးမှုအချို့တို့တွင် အိမ်တွင်းပြဿနာများ၊ လင်မယားကြား ပြဿနာများကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရန် မသင့်ဟူသောယူဆပြီး ထိုသို့ပြဿနာ ဖြစ်လာပါက ဝင်ရောက်ပြောဆို ဖြန်ဖြေလေ့မရှိကြချေ။ သို့သော် အချို့နိုင်ငံများတွင် ထိုသို့ အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှုကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရပါက ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသည့် အဖွဲ့များဖွဲ့စည်းပေါ်ပေါက် လာပြီဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အကြံဉာဏ်ပေးသည့်အဖွဲ့များ၊ စိတ်ဖိစီးမှု လျော့ပါးရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ပေးသည့် အဖွဲ့များ၊ အရေးပေါ်ခိုလှုံရာ နေရာများ ဖွင့်လှစ်သည့် အဖွဲ့များလည်း ပေါ်ပေါက်လာလျက်ရှိသည်။ သက်ဆိုင်ရာသို့ တိုင်ကြားနိုင်ကြောင်း အသိပညာပေး လုပ်ငန်းများ အထူးလုပ်ဆောင်လျက်ရှိသော်လည်း အမျိုးသမီးများ၏တိုင်ကြားမှုမှာ နည်းပါးနေလျက် ရှိသေးသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများအား အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုနှင့် ပတ်သက်သော အသိပညာပေးမှု အားနည်းခြင်း၊ ၎င်းပြဿနာကို မြင်သာအောင် လုပ်ဆောင်ပေးသည့် ပညာပေးမှုနည်းပါးခြင်း၊ ထိုအကြမ်းဖက်မှုကို ပြဿနာအဖြစ် လက်ခံနားလည်ထားမှု နည်းပါးနေခြင်း၊ ပြဿနာအား ရင်ဖွင့်ဖွင့်ပြောရန် မဝံ့မရဲဖြစ်နေကြခြင်းတို့ကြောင့် ထိုပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အဓိက အခက်အခဲများ ရှိနေသေးလျက်ရှိသည်။

ပတ်ဝန်းကျင်အတွင်း အကြမ်းဖက်မှုဆိုသည်မှာ မိမိတို့နေထိုင်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်နေရာများတွင် ဖြစ်ပေါ်တတ်သော အကြမ်းဖက်မှုများကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ မိမိတို့ ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဖြစ်ပေါ် နေသော အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများက လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း အမျိုးသမီး

များအား တဆင့်နိမ့် လူသားများအဖြစ် မြင်နေကြောင်း သက်သေပြနေသည်။ ထိုအမြင်များက အမျိုးသမီးများကို စော်ကားစရာ ပစ်မှတ်ထားသော အခြေအနေမျိုး ဖန်တီးပေးနေပြန်သည်။ ထိုသို့ ပတ်ဝန်းကျင်က အမျိုးသမီးများအပေါ် စော်ကားမှုမျိုးကို နိုင်ငံတော်က မိမိတို့ ကျူးလွန်သော အမှုမဟုတ်သောကြောင့် မိမိတို့နှင့် မသက်ဆိုင်ဟူ၍ မျက်ကွယ်ပြုတတ်ကြသည်။

များသောအားဖြင့် အမျိုးသမီးများမှာ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ နောင်ယှက်ခံရခြင်း၊ အစော်ကား အဖျက်ဆီးခံရခြင်း၊ အတင်းအကြပ် လိင်ပိုင်းစော်ကားခံရခြင်း၊ အတင်းအကြပ် လက်ထပ် ထိမ်းမြားစေခြင်း၊ အတင်းအကြပ် ကိုယ်ဝန်ဆောင် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချစေခြင်း၊ အစီအစဉ်တကျ မဟုတ်ဘဲ သားကြောဖြတ်စေခြင်း၊ မိန်းကလေးရင်သွေးများကို မွေးဖွားလာစဉ်နှင့် ကိုယ်ဝန် ဆောင်ချိန်အတွင်း သတ်ပစ်ခြင်း၊ အမျိုးသမီးများ တန်းတူကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ခံပိုင်ခွင့်မရှိခြင်း၊ အမျိုးသားတဦးအား လက်ထပ်ရန်အတွက် မင်္ဂလာကြေးပေးဆောင်ရခြင်း၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျွန်ပြခြင်း၊ လူကုန်ကူးခြင်း၊ အတင်းအကြပ် ပြည့်တန်ဆာအဖြစ်သွပ်သွင်းခြင်း၊ အတင်းအကြပ် လုပ်အားစေခိုင်းခြင်းစသည်တို့သည် ပတ်ဝန်းကျင်တွင်ကြုံတွေ့ရသော အမျိုးသမီး များအား အကြမ်းဖက်မှုများထဲမှ ထင်ရှားသော အဖြစ်များပင်ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်ဆက်ဆံမှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေရခြင်း အကြောင်း များမှာ အမျိုးသမီးများအရေးအား အမျိုးသမီးများကိုယ်တိုင် သိမြင်သဘောပေါက်လာစေရန်နှင့် အမျိုးသားများကပါ နားလည်လာပြီး ပူးပေါင်းပါဝင်လာစေရန် လုပ်ဆောင်မှုတို့မှာ အလွန်အားနည်း နေသေးသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံအစိုးရများကနေ၍ အကောင်အထည်ဖော်ပေးရန်ကို စိတ်ဝင်စားမှုအားနည်းနေသေးသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးများ လုပ်ကိုင်ခွင့်ရအောင် အခြေအနေမပေးသေးသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ကျူးလွန်မှုများအတွက် အပြစ်ရှိသူမှာ ကျူးလွန်သူဖြစ်သော်လည်း ထိုအဖြစ်အပျက်များ လျော့နည်းချုပ်ငြိမ်းအောင် လုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်ရှိသူမှာ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရ၏ တာဝန်ပင်ဖြစ်သည်။ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရ အနေဖြင့် ထိုသို့ အကြမ်းဖက်စော်ကားမှုများကို ကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် တရားဥပဒေများပြဌာန်း၍ လိုအပ်သလို ကာကွယ်အရေးယူမှုများ လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သလို ထိုပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးရန် တာဝန်ရှိသည့် တရားရုံးများ၊ ကြားနာစစ်ဆေးသူများကိုလည်း အမျိုးသမီးများ အကြမ်းဖက်ခံရ ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ သက်ဆိုင်သော ပညာပေးမှုများ ပြုလုပ်ရပေမည်။ ထို့အပြင် ကျူးလွန်သူများ ကိုလည်း ပညာပေးမှုများ လုပ်ဆောင်ရမည်။ ထို့အတွက် ပြည်တွင်းရှိ အမျိုးသမီးများနှင့် နိုင်ငံတကာ မှ အမျိုးသမီး တတ်သိပညာရှင်များ အချင်းချင်းတွေ့ဆုံမှု၊ ဆက်သွယ်မှုများကိုလည်း အားပေးရ ပေမည်။

နိုင်ငံတော် အစိုးရက ကျူးလွန်ခြင်း၊ လစ်လျူရှုခြင်း ဆိုသည်မှာ ကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်သော အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် ပျက်ကွက်ခြင်း၊ အစိုးရ ကိုယ်တိုင်က အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ဖိနှိပ်သော ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ တို့ပင်ဖြစ်သည်။

ပြည်တွင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံများအကြား ဖြစ်ပွားသော စစ်ပွဲများကြောင့် အမျိုးသမီး များဘဝသည် အမျိုးသားများထက် လုံခြုံမှုပိုမိုကင်းမဲ့တတ်ပေသည်။ လက်နက်ကိုင်စစ်ပွဲများ အတွင်းတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုကို ပိုမိုတွေ့မြင်ရလေ့ရှိသည်။ လိင်ကွဲပြား သောကြောင့် အမျိုးသမီးများသည် စစ်ပွဲကာလအတွင်း အကြမ်းဖက်မှုမျိုးစုံကို ရင်ဆိုင်ရ လေ့ရှိသော်လည်း ထိုသို့အကြမ်းဖက်များသည် လက်နက်ကိုင်စစ်ပွဲများအတွင်း ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့်ကျူးလွန်နေသော အဖြစ်ဆိုးများဖြစ်ကြောင်း မကြာသေးမီကမှ နိုင်ငံတကာက လက်ခံခဲ့ သည်။ ရှေးကာလပဝေဿဏီကထည်းက စစ်ပွဲများအတွင်း အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုများ ထောင်ပုံရာပုံရှိခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံတကာက ထိုဖြစ်မှုများကို စစ်ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် မမှတ်ယူခဲ့၊ ထို့အတွက်ကြောင့် ကုလသမဂ္ဂ၏ အမျိုးသမီးများ အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိက “အမျိုးသမီးများအား အဓမ္မကျင့်မှုသည် လူအများက ပြစ်တင်ရှုတ်ချမှု အနည်းဆုံး စစ်ရာဇဝတ်မှုဖြစ်သည်” သူမ၏ အစီရင်ခံစာထဲတွင် ထည့်သွင်းရေးသားထားသည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရသော် အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုသည် အမျိုးသမီးများ တန်းတူရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင်လုပ်ဆောင်မှုကို နှောင့်နှေးစေပြီး အမျိုးသမီးများ၏ လူ့အခွင့် အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်မှုတို့ကို တားဆီးနေရာရောက်နေသည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများအတွင်းမှ လူနည်းစုလူမျိုးစုဝင်များ၊ ဒုက္ခသည်များ၊ တရားမဝင်အလုပ်သမားများ၊ ကျေးလက်နေအမျိုးသမီးများ၊ အကျဉ်းကျခံအမျိုးသမီးများ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုအမျိုးသမီးများ၊ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ၊ မသန်စွမ်းသူများ၊ လူကုန်ကူးခံရသူများ၊ ဆင်းရဲသူများ၊ စစ်ပွဲအတွင်း အသက်ရှင်နေထိုင်သူများသည် အခြားအမျိုးသမီးများထက် ပိုမိုအကြမ်းဖက်ခံရန် နီးစပ်သည်။ ကျူးလွန်သူများမှာလည်း သာမန်နိုင်ငံသားများသာမက အစိုးရဝန်ထမ်း စစ်တပ်၊ ရဲ၊ လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင်တို့ ပါဝင်တတ်သည်။

ထိုသို့ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုကို ချုပ်ငြိမ်းစေရန်အတွက် အဆင့်တိုင်း၊ နေရာတိုင်း တွင် ဖြစ်ပွားနေသော အကြမ်းဖက်မှုများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန်လိုအပ်သည်။ ထိုသို့ လျော့နည်း ချုပ်ငြိမ်းစေရန်အတွက် အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားအကြား ဖြစ်ပေါ်နေသော ပြဿနာများကို နှစ်ဖက်လုံးပူးပေါင်းဖြေရှင်းခြင်း၊ သင်ကြားနေသော ပညာရေးကဏ္ဍတွင် မိမိကိုယ်ကိုမိမိ လေးစားတတ်အောင်နှင့် လိင်ကွဲပြားမှုကြောင့် ခွဲခြားခြင်းကို နားလည် သဘောပေါက်အောင်

သင်ကြားဆွေးနွေးစေခြင်း၊ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော အကြောင်းအရာ၏ နောက်ကွယ်မှ သာမန် မမြင်နိုင်သော အကြောင်းရင်းအချက်များကို မြင်သာအောင်ဖော်ထုတ်၍ ထိုအချက်များ ပပျောက် အောင် ဘယ်လိုလုပ်ရမည်ဆိုသည်ကို စဉ်းစားဆင်ခြင်စေခြင်းများ လုပ်ရန်လိုအပ်သည်။

အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်းဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်းတွင် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ များကို အမျိုးသမီးများ အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ -

- အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုအား ကန့်ကွက်ရှုတ်ချရန်မှာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တိုင်း၏ တာဝန်ဖြစ်သည်။ ယဉ်ကျေးမှု၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာ၊ ဘာသာရေးတို့ကို အကြောင်းပြ၍ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုကို ရပ်တန့်ရန်၊
- အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုအပေါ် ကာကွယ်စုံစမ်းပြီး ကျူးလွန်သူကို နိုင်ငံ တော်ကဖြစ်စေ၊ တဦးတယောက်ကဖြစ်စေ၊ တရားဥပဒေနှင့်အညီ အရေးယူ ဆောင်ရွက်ရန်၊
- အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့အကြား မိရိုးဖလာသတ်မှတ်လာခဲ့သော မတူညီသည့် အဆင့်အတန်း သတ်မှတ်မှုများ၊ ယဉ်ကျေးမှုယူဆချက်များ၊ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် နိမ့်ကျသည်ဟူသော အယူအဆများ ပပျောက်စေရေးအတွက် ဘက်ပေါင်းစုံမှ ကြိုးစားဆောင်ရွက်ရန် အထူးသဖြင့် ပညာရေးဖက်တွင် အထူး လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန်၊
- အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ အကြမ်းဖက်ခြင်းအမျိုးအစားများ၊ သဘာဝများ၊ အချက်အလက်များ၊ စာရင်းဇယားများ စုဆောင်းခြင်း၊ သုတေသန လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် အားပေးထောက်ပံ့ခြင်းများ ပြုလုပ်ရန်၊
- အကြမ်းဖက်ခံရသော အမျိုးသမီးများကို အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသော ကာကွယ်မှု ပေးနိုင်ရန် တရားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရား ကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်ရန်၊
- အကြမ်းဖက်ခံရသော အမျိုးသမီးများအတွက် ကူညီမှုများ၊ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်းများကို အလေးပေးလုပ်ဆောင်ရန်၊
- တရားရေးဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းများနှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များကို သင်တန်းများပို့ချရန်၊
- အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့် ဖိနှိပ်နေမှုများ ပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန်၊
- အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်ခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော အစီရင်ခံတင်ပြချက်များကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များသို့ မခြွင်းမချန်တင်ပြရန် စသည်တို့ကို တိုက်တွန်းထားသည်။

အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးကာကွယ်ရေး၊ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုတားဆီးပညာပေးရေး တို့တွင် အထူးသဖြင့် အမျိုးသားများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်လာစေရေးမှာ အထူးအရေးကြီးလှသည်။ အမျိုးသားများအပါအဝင် လူထုလူတန်းစားတိုင်းကို အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သင်တန်းများ ပေးခြင်း၊ ဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပခြင်းတို့ဖြင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သင့်သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် အမျိုးသားများကိုယ်တိုင်ကလည်း အကြမ်းဖက်မှုကျူးလွန်လိုစိတ် လျော့နည်းသွားစေနိုင်သည်။ အမျိုးသမီးများ ရင်ဆိုင်နေရသည့် အဖြစ်အပျက်များကိုလည်း အမျိုးသားအနေဖြင့် နားလည် သဘောပေါက်လာပြီး အမျိုးသမီးများဖက်ကို စာနာနားလည်ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုများ ပြုလာစေနိုင်သည်။

အခန်း(၆)

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂမိတ်ဆက်

ဗာဆီလီ သဘောတူစာချုပ်အရ “နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု တိုးတက်ရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးရရှိစေရန်” ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး (The League of Nations) ကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခဲ့သည်။ သို့သော် ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီး အပြီးတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကို တားဆီးနိုင်ခြင်းမရှိဘဲ ပျက်ပြားသွားရသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ် အပြီးတွင် နောက်ထပ် ကမ္ဘာစစ် တားဆီးနိုင်စေရေးအတွက် နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာပါဝင်သော အသင်းတခုကို ဖွဲ့စည်းရန်ရည်ရွယ်ခဲ့ကြသည်။ ယခင်က ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ထင်သလောက်အောင်မြင်မှု မရရှိခဲ့သော နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီး၏ သင်ခန်းစာကို ယူ၍ မည်ကဲ့သို့ အောင်မြင်အောင်ဖွဲ့ စည်းနိုင်မည်ကို လေ့လာအားထုတ်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ် တွင် အမေရိကန်နိုင်ငံ၊ ဆန်ဖရန်စစ္စကိုမြို့၌ ကျင်းပခဲ့ သော ကုလသမဂ္ဂ၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း ညီလာခံသို့ တက်ရောက်လာကြသော နိုင်ငံပေါင်း (၅၀) မှ ကိုယ်စားလှယ်များက ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၏ အခြေခံအသက်သွေးကြောဖြစ်သော ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ် (United Nations Charter) ကို ရေးဆွဲပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ စစ်ကြောင့် ညီလာခံသို့ မတက်ရောက်နိုင်သော ပိုလန်နိုင်ငံကပါ နောက်ပိုင်းတွင် အတည်ပြုခဲ့သဖြင့် ကုလသမဂ္ဂကို စတင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် နိုင်ငံအရေ အတွက်သည် (၅၁)နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ် စတင်အသက်ဝင်ခဲ့သည့် ၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၂၄) ရက်နေ့ မှစ၍ ကုလသမဂ္ဂကြီးလည်း အသက်ဝင်လှုပ်ရှား လည်ပတ်ခဲ့သည်။ ယခုအခါတွင် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံပေါင်း (၁၈၀) ကျော် ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ -

- တကမ္ဘာလုံး ငြိမ်းချမ်းရေး စိုးမိုးစေရန်၊
- နိုင်ငံများအတွင်း မိတ်ဘက်ဆန်သော ဆက်သွယ်မှု တိုးတက်စေရန်၊
- ပြည်သူများ ဘဝတိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရန်၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှု၊ စာမတတ်မြောက်မှုနှင့် ရောဂါဘေး ထူပြောမှုတို့ကို တိုက်ဖျက်ရန်၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဖျက်ဆီးမှုကို ရပ်တံ့ရန်နှင့် တဦး၏ အခွင့် အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုကို တဦးက အပြန်အလှန် လေးစားရန်၊
- ထိုရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်စေရန်အတွက် နိုင်ငံများအကြား ဗဟိုချက်အဖြစ် စွမ်းဆောင် ပေးရန် တို့ဖြစ်သည်။

ထိုရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်စေရန်အတွက် ကုလသမဂ္ဂကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တို့အပေါ်တွင် အခြေတည်၍ ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂ၏ မူဝါဒများမှာ -

- အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း အချုပ်အခြာအာဏာ တန်းတူမှုရှိသည်။
- အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်ကို လိုက်နာရမည်။
- နိုင်ငံများသည် မတူကွဲပြားမှုများကို ငြိမ်းချမ်းသော နည်းလမ်းများဖြင့်သာ ဖြေရှင်းရမည်။
- နိုင်ငံများသည် အင်အားသုံးခြင်း သို့မဟုတ် အင်အားသုံးရန် ခြိမ်းခြောက်ခြင်းတို့ကို ရှောင်ကြဉ်ရမည်။
- ကုလသမဂ္ဂသည် မည်သည့်နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေးရာကိုမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းမပြု။
- နိုင်ငံများသည် ကုလသမဂ္ဂအား ဝိုင်းဝန်းပံ့ပိုး ကူညီသင့်သည်။

ကုလသမဂ္ဂကို စတင်ဖွဲ့စည်းရာတွင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်၏ စစ်နိုင်နိုင်ငံများက ထူထောင်ခဲ့သဖြင့် လူဖြူများ အသင်းဟုပင် ခေါ်ဝေါ်ခံခဲ့ရပြီး ဥရောပတိုက်သားများနှင့် အမေရိကန်များက လွှမ်းမိုးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဗျူရိုကရေစီနှင့် နိုင်ငံရေး ပေါ်လစီများ ရေးရာတွင် ယနေ့တိုင် ၎င်းတို့၏ ဩဇာ အာဏာအင်အား သက်ရောက်နေလျက်ရှိသည်ကို တွေ့မြင် နိုင်သည်။

ကုလသမဂ္ဂစနစ်အရ ဝန်ထမ်းများနှင့် ကုလသမဂ္ဂရှိ ကော်မတီများ၊ ဌာနများကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ပထဝီနယ်မြေများ အလိုက် ခွဲတမ်းချထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဝန်ထမ်းများနှင့် ဌာနတိုင်းတွင် နယ်မြေ အလိုက် ကန့်သတ်ထားသော အရေအတွက်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို ဒေသအလိုက် အောက်ပါအတိုင်း အကြမ်းအားဖြင့် ခွဲခြားထားသည်။

- (က) အာဖရိက နိုင်ငံများ (၅၀ နိုင်ငံ)
- (ခ) အာရှ နိုင်ငံများ (၅၀ နိုင်ငံ)
- (ဂ) အရှေ့ဥရောပ နိုင်ငံများ (၁၈ နိုင်ငံ)
- (ဃ) လက်တင်အမေရိက နှင့် ကရောဘီယံ နိုင်ငံများ (၃၄နိုင်ငံ)
- (င) အနောက်ဥရောပ နှင့် အခြားနိုင်ငံများ (၂၃နိုင်ငံ) တို့ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ကနေဒါနိုင်ငံနှင့် ဩစတြေးလျ နိုင်ငံတို့ကို ဒေသ (င) တွင် ထည့်သွင်းထားပြီး တူရကီနိုင်ငံသည် ဒေသ (င) အပြင် အာရှနိုင်ငံများတွင်လည်း ပါဝင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဖော်ပြပါဒေသ ခွဲခြားမှုတွင်ပင် အာဖရိ က၊ အာရှ၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် ကရောဘီယံနိုင်ငံများ၏ စုပေါင်းမဲအရေအတွက်သည် စုစုပေါင်း မဲအရေအတွက်၏ သုံးပုံနှစ်ပုံထက်ပိုနေသဖြင့် မဲခွဲရာတွင် အားကောင်းမှု ရရှိနေသည်ကို တွေ့ရသည်။

ကုလသမဂ္ဂ ၏ အဓိက ဌာနကြီးများ

- (၁) အထွေထွေ ညီလာခံ (General Assembly)
- (၂) လုံခြုံရေး ကောင်စီ (Security Council)
- (၃) စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီ (ECOSOC – Economic and Social Council)
- (၄) ဘဏ္ဍာထိန်း ကောင်စီ (Trusteeship Council)
- (၅) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံး (International Court of Justice)
- (၆) အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ်ရုံး (Secretariat)

(၁) အထွေထွေ ညီလာခံ (General Assembly)

ကုလသမဂ္ဂတွင် အထွေထွေညီလာခံသည် အဓိကဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတစ်ခုစီမှ မဲတစ်ကျစီ ကိုယ်စားပြု ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံကို နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း စက်တင်ဘာလ၏ တတိယမြောက် အင်္ဂါနေ့မှ ဒီဇင်ဘာလလည်အထိ (၃) လ ကျင်းပပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း တက်ရောက်သည်။ အထွေထွေ ညီလာခံ၏ ဆန္ဒမဲသုံးပုံနှစ်ပုံဖြင့် သဘာပတိတဦးကို ရွေးချယ်ပြီး တနှစ်တာ တာဝန်ထမ်းဆောင်စေသည်။ အများအားဖြင့် အဆိုတင်သွင်းမှုမရှိဘဲ ဒေသအလိုက် နောက်ကွယ်တွင် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုဖြင့် အလှည့်ကျရွေးချယ်ကြသည်။ သဘာပတိသည် ဒုတိယသဘာပတိ (၂၁) ဦးနှင့်အတူ ညီလာခံကို ဦးဆောင်ရပြီး သဘာပတိ မအားလပ်သည့်အခါ ဒုတိယသဘာပတိက တာဝန်ယူရသည်။

အထွေထွေ ညီလာခံသည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက တကမ္ဘာလုံးတွင် ဖြစ်ပျက်နေသော အကြောင်းအရာများကို ဆွေးနွေးရန် ညီလာခံပင်ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးရာများ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရေးကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေသလို လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အရေးတယူဆောင်ရွက်ကြရန် အားပေးသည်။ ထိုအထွေထွေညီလာခံမှနေ၍ ထူးခြားသော သဘောတူညီချက်များ၊ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအသစ်များ ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။ အထွေထွေညီလာခံမှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သော သဘောတူညီချက်များသည် အကြံပေးချက်များသာ ဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံကို မလုပ်မနေရအမိန့်ပေးစေခိုင်းနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ သို့သော် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံအများစုက ကိုယ်စားပြုသည့် အကြံပေးချက်များ ဖြစ်သောကြောင့် အားကောင်းသော အကြံပေးချက်များဟု ဆိုနိုင်သည်။

အထွေထွေညီလာခံ၏ လက်အောက်တွင် အောက်ပါအတိုင်းထပ်မံဖွဲ့စည်းထားသည်။

- (က) ပင်မကော်မတီများ (Main Committees)
- (ခ) လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ကော်မတီများ (Procedural Committees)
- (ဂ) အမြဲတမ်း ကော်မတီများ (Standing Committees)
- (ဃ) အထောက်အကူဆိုင်ရာ၊ အရေးပေါ်နှင့် အခြားကော်မတီများ (Subsidiary, “ad hoc” and Other bodies) တို့ဖြစ်သည်။

ပင်မကော်မတီအောက်တွင် ကော်မတီ (၇) ခုရှိသော်လည်း တခုမှာ အထောက်အကူပြု ကော်မတီ ဖြစ်သည့်အတွက် ပင်မကော်မတီ (၆) ခုဟုသာ ဆိုကြသည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- (၁) ပထမကော်မတီ (လုံခြုံရေးနှင့် လက်နက်ဖျက်သိမ်းရေးဆိုင်ရာ)
- (၂) နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အထူးကော်မတီ (ပထမကော်မတီ၏ အလုပ်တာဝန်များကို အထောက်အကူပြု လုပ်ဆောင်သည်)
- (၃) ဒုတိယကော်မတီ (စီးပွားရေးနှင့် ငွေကြေးဆိုင်ရာ)
- (၄) တတိယကော်မတီ (လူမှုရေး၊ လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ)
- (၅) စတုတ္ထကော်မတီ (ကိုလိုနီဖျက်သိမ်းရေး)
- (၆) ပဉ္စမကော်မတီ (အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ငွေစာရင်းဆိုင်ရာ)
- (၇) ဆဋ္ဌမကော်မတီ (ဥပဒေဆိုင်ရာ) တို့ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး တိုက်ပွဲဝင်သူများအတွက် တတိယနှင့် စတုတ္ထကော်မတီတို့သည် အရေးပါသည်။ မိမိတို့နိုင်ငံအပေါ် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံကြီးက ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် အရှိန်အဟုန် ကောင်းမွန်စေရန်အတွက် တတိယ ကော်မတီတွင် တွန်းအားပေး လှုံ့ဆော်ကြသည်။ ထိုမှတဆင့် အထွေထွေညီလာခံသို့ တက်ရောက်လာသော နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့များ၏ ထောက်ခံမှု ရရှိပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်များ အတည်ပြု ချမှတ်လာနိုင်ရန် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များကို ချဉ်းကပ်လှုံ့ဆော်ကြရသည်။

သို့ရာတွင် တတိယကော်မတီတွင် စတုတ္ထကော်မတီမှာကဲ့သို့ တသီးပုဂ္ဂလများသည် အထွေထွေရေးရာ အခြေအတင် ဆွေးနွေးမှုများတွင် ပါဝင်နိုင်ခွင့်မရှိပေ။ ထို့ကြောင့်မိမိ နိုင်ငံအတွက် အရှိန်အဟုန်ကောင်းသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်လာအောင် လှုပ်ရှားသူတို့သည် အထွေထွေ ညီလာခံသို့ တက်ရောက်လာသော နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များကို မိမိတို့နိုင်ငံ၏ ကိစ္စရပ်များကို တင်ပြပေးရန်အတွက် တွန်းအားပေးကြရသည်။ ပထမဦးဆုံးအနေဖြင့် မိမိနိုင်ငံ၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများနှင့် ပတ်သက်၍ မိမိနိုင်ငံ၏ အစိုးရအပေါ် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံကြီးတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်စေရန် ဆုံးဖြတ်ချက်မူကြမ်း တင်သွင်းမည့် နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို

ချဉ်းကပ်ရသည်။ မိမိတို့ဖြစ်စေလိုသော ဆုံးဖြတ်ချက် စကားလုံးများနှင့် မူကြမ်းတင်သွင်းမည့် နိုင်ငံ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့က တင်သွင်းလိုသည့် စကားလုံးများအကြား ညှိနှိုင်းမှုများစွာ ပြုလုပ်ရတတ် သည်။ ကုလသမဂ္ဂသုံး စကားလုံးများသည် တခုနှင့်တခု အဓိပ္ပာယ်မတိမ်းမယိမ်းရှိသယောင်နှင့် ကွဲပြားသောကြောင့် ထိုသို့စကားလုံးများကို ညှိနှိုင်းရာတွင်ပင် အချိန်ကြာကြာ ညှိနှိုင်းရလေ့ရှိသည်။ တချိန်တည်းမှာပင် အခြားနိုင်ငံ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များအား မိမိနိုင်ငံအတွင်း ဖြစ်ပျက်နေသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံနေရမှု အခြေအနေများကို ကောင်းမွန်စွာ နားလည်စေရန် ချဉ်းကပ် စည်းရုံးရသည်။ ထိုမျှမက ဆုံးဖြတ်ချက်မူကြမ်း တင်သွင်းသည့် အခါတွင် ပါဝင်တင်သွင်းနိုင်အောင်၊ သို့မဟုတ် တင်သွင်းသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ဝိုင်းဝန်းထောက်ခံပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ် အတည်ပြု နိုင်အောင် စည်းရုံးရသည်။ တနိုင်ငံလျှင်တမဲသာပေးရသည့် အထွေထွေညီလာခံတွင် ဆုံးဖြတ်ချက် တခုချမှတ်ရာ၌ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ မဲအရေအတွက်အများစုကိုရရှိရန် အရေးကြီးလှသည့်အတွက် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များထံ ချဉ်းကပ်စည်းရုံးရန်လိုအပ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် အထွေထွေညီလာခံကြီးမှ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခဲ့သည့် ကာလတလျှောက်တွင် တင်သွင်းခဲ့သော မူကြမ်း များကို ကန့်ကွက်သူမရှိ ထောက်ခံလေ့ရှိသော်လည်း အချို့နိုင်ငံ၏ အရေးကိစ္စများတွင် ကန့်ကွက်သူနှင့် ထောက်ခံသူများ ရှိတတ်သဖြင့် မဲခွဲဆုံးဖြတ်ရလေ့ရှိသည်။

ချဉ်းကပ်ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်နေသည့် မိမိနိုင်ငံ၏ အစိုးရနှင့် ရင်းနှီးသော၊ ဆက်ဆံမှု ရှိသော၊ နိုင်ငံများမှ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များကိုလည်း လစ်လျူရှု၍မရပေ။ ထိုနိုင်ငံများကိုလည်း ချဉ်းကပ်၍ ၎င်းတို့၏ သဘောထားများ ပြောင်းလဲလာစေရန် ချဉ်းကပ်သင့်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံကြီးတွင် အရှိန်အဟုန်ကောင်းမွန်သော ဆုံးဖြတ်ချက် များ ချမှတ်လာစေရန် သွားရောက်လှုံ့ဆော်သူများသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအခြေအနေများ၊ နိုင်ငံတကာက မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် ထားရှိသော သဘောထားများကို ကျေညက်စွာ နားလည်ထားမှသာ ထိုကဲ့သို့ နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်အများအပြားကို ချဉ်းကပ်ရာတွင် အောင်အောင်မြင်မြင်နှင့် ချဉ်းကပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ညီလာခံအချိန်အတွင်း ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ အများအပြားကို တွေ့ဆုံချဉ်းကပ်ရသည့်အတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရန် အထူး လိုအပ် သည်။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်မည့် စာရွက်စာတမ်းများ၊ အထောက် အထားများ၊ အစီရင်ခံစာများ၊ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်များ၊ ဓာတ်ပုံများကိုလည်း စုဆောင်း ပြင်ဆင်ရန် အထူးလိုအပ်သည်။ မိမိတို့ သွားရောက်ချဉ်းကပ်စည်းရုံးမည့် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များ သည် မြန်မာနိုင်ငံ အရေးကိစ္စ တခုတည်းသာမဟုတ်၊ အခြားသော ကိစ္စများစွာ ရှိသည်ကို သတိပြုသင့်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသို့သွားရောက်မည့် သူများအနေဖြင့် ဆက်ဆံပြောဆိုရာတွင် ကျွမ်းကျင်သူများဖြစ်ရန်လည်း လိုအပ်လှသည်။ ယခင်နှစ်များက ချမှတ်ခဲ့သော အထွေထွေ ညီလာခံကြီး၏ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်များအား သေချာစွာလေ့လာထားရန်လည်း

လိုအပ်သည်။ အတွေ့အကြုံရှိ၍ သံတမန်ဆက်ဆံရေး ကောင်းမွန်သော အတွင်းရေးမှူး သို့မဟုတ် စီစဉ်သူတစ်ဦး ထားရှိနိုင်ပါက အချိန်တိကျ၍ အောင်မြင်သော ချဉ်းကပ်မှုများ၊ အစည်းအဝေးများ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေသည်။

(၂) လုံခြုံရေးကောင်စီ (Security Council)

လုံခြုံရေးကောင်စီကို အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင် (၅) နိုင်ငံဖြစ်သော အမေရိကန်၊ ဗြိတိန်၊ ဆိုဗီယက်၊ ပြင်သစ်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့အပြင် အမြဲတမ်းမဟုတ်သော အဖွဲ့ဝင် (၁၀) နိုင်ငံဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင် (၅) နိုင်ငံတွင် ဗီတိုအာဏာရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဗီတိုအာဏာ ပေးအပ်ထားခြင်းကြောင့်သာ အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် အခြားအင်အားကြီးနိုင်ငံတို့ကို ကုလသမဂ္ဂတွင် ပါဝင်လာအောင် ဆွဲဆောင်နိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်း၏တာဝန်မှာ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တွင် ပြဌာန်းထားသည့်အတိုင်း ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းရေး၊ စစ်တားဆီးရေး၊ ကျူးကျော်မှုများကို တားဆီးအပြစ်ပေးရေးတို့ ဖြစ်သည်။ အထွေထွေ ညီလာခံကဲ့သို့ ကုလသမဂ္ဂ၏ ဌာနများသည် အစိုးရများကို ၎င်းတို့အကြံပေးချက်များကို လေးစားလိုက်နာရန် အကြံပေးပန်ကြားရုံသာ ပန်ကြားနိုင်သော်လည်း လုံခြုံရေးကောင်စီတွင်ပါသော အမြဲတမ်း အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် တာဝန်ရှိရှိ လုပ်ဆောင်ရမည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်နိုင်သည့် ပါဝါရှိသည်။ လုံခြုံရေးကောင်စီသည် ကမ္ဘာ့ပုလိပ်အဖွဲ့တဖွဲ့ ကဲ့သို့ပင်ဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေးကောင်စီအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်မူကြမ်းတရပ်ကို ထောက်ခံမဲ (၉) မဲ ရရှိမှသာ အတည်ပြုနိုင်သည်။ အမြဲတမ်း အဖွဲ့ဝင် (၅) နိုင်ငံအနက် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက ဗီတိုအာဏာသုံးပြီးကန့်ကွက်ခဲ့လျှင် စုစုပေါင်း (၁၄) မဲ ရရှိစေကာမူ ဆုံးဖြတ်ချက် အထမမြောက်ပေ။ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် အစွဲရေးနှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ ကိစ္စများတွင် ဗီတိုအာဏာသုံး၍ ကန့်ကွက်ခဲ့သည်ကို တွေ့သည်။ အာဖဂန်နစ္စတန်တွင် စစ်ဖြစ်ပွားသောအခါ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုက ဗီတိုအာဏာ သုံးမည်ပြုခဲ့သဖြင့် လုံခြုံရေးကောင်စီမှ ဝင်ရောက်အရေးယူဆောင်ရွက်မှု မပြုနိုင်ခဲ့ပေ။ ပြင်သစ်နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံတို့သည် ဗီတိုအာဏာကို သုံးခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည်လည်း တိုင်ဝမ်ကျွန်း အရေးကိစ္စ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ၁၉၇၂ ခုနှစ်ကတည်းမှစ၍ ဗီတိုအာဏာနောက်ထပ်သုံးခြင်း မရှိခဲ့ချေ။ လုံခြုံရေးကောင်စီ အမြဲတမ်း (၅) နိုင်ငံ၏ အားပြိုင်မှုများကို ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးသစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရာတွင် မကြာခဏ တွေ့ရတတ်သည်။ ထို့ကြောင့်အမြဲတမ်း အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တနိုင်ငံသည် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်ထက်ပင် ပိုမိုအာဏာရှိသည်ဟု ဆိုကြသည်။

အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ပဋိပက္ခတခု ဖြစ်လာပါက လုံခြုံရေးကောင်စီက သိရှိလာအောင် တင်ပြနိုင်သည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် လုံခြုံရေးကောင်စီက ပဋိပက္ခဖြစ်နေသောနိုင်ငံများကို ငြိမ်းချမ်းသောနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းကြရန်ပန်ကြားနိုင်သည်။ ထိုသို့ဖြစ်နေသော ပဋိပက္ခကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ဖြေရှင်း

နိုင်ခြင်း မရှိသည့်အခါ ထိုပြဿနာကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံး (ICJ) သို့ တင်ပြ၍ ထိုတရားရုံးမှ နေ၍ မည်သူမှန်သည်၊ မည်သူမှားသည်ကို ဆုံးဖြတ်သည်။ လုံခြုံရေးကောင်စီက ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို နိုင်ငံတနိုင်ငံ သို့မဟုတ် နိုင်ငံများအပေါ် ကုန်သွယ်မှုများ ရပ်တန့်ပိတ်ဆို့ရန်၊ ပင်လယ်၊ လေကြောင်း၊ မီးရထားလမ်း၊ စာတိုက်၊ တယ်လီဖုန်း၊ ရေဒီယို အစရှိသည့် ဆက်သွယ်ရေး နည်းလမ်းများ ပိတ်ဆို့အရေးယူရန် ပန်ကြားနိုင်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်မှုများ မအောင်မြင်ပါက လုံခြုံရေးကောင်စီသည် ကုလသမဂ္ဂ ငြိမ်းချမ်းရေးတပ်များကို စေလွှတ်၍ လုံခြုံရေး နှင့် စစ်မဲ့ဇုန်များ တည်ဆောက်ရန် သို့မဟုတ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဆွေးနွေးရန် တာဝန်ပေး စေခိုင်းနိုင်သည်။ သို့သော် ပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသော နိုင်ငံများအားလုံးက သဘောတူခွင့်ပြုမှသာ ကုလသမဂ္ဂ ငြိမ်းချမ်းရေးတပ်များကို စေလွှတ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အချို့အရေးကိစ္စများတွင် လုံခြုံရေး ကောင်စီက အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအား စစ်ရေးအရ ဝင်ရောက်ဖြန့်ဖြေပေးရန် အာဏာပေးနိုင်သည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကလည်း ထိုသို့အရေးကိစ္စ ဖြစ်ပေါ်လာပါက မိမိတို့စစ်တပ်အင်အားများကို စေလွှတ်ကူညီရန် တာဝန်ရှိသည်။

အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင် မဟုတ်သော နိုင်ငံများ၏ သက်တမ်းကို (၂) နှစ် သတ်မှတ်ထားပြီး သက်တမ်း တိုးခွင့် မရှိပေ။ ထိုကဲ့သို့ အမြဲတမ်းမဟုတ်သော နိုင်ငံများကို ရွေးချယ်ရာတွင် ဆန္ဒမဲ သုံးပုံနှစ်ပုံ အများစုရန်လိုပြီး ဒေသဆိုင်ရာ နိုင်ငံများက သဘောတူပါက အမြဲတမ်းမဟုတ်သော အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်နိုင်သည်။ လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် အင်္ဂလိပ်အက္ခရာ အစီအစဉ်အတိုင်း လစဉ်ပြောင်းလဲ တာဝန်ထမ်းဆောင်စေသည်။

စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးကောင်စီ (Economic and Social Council – ECOSOC)

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီကို အတိုကောက် အီကောဆော့ (ECOSOC) ဟုခေါ်ဆိုလေ့ရှိ သည်။ ဤကောင်စီသည် အထွေထွေဥလာခံပြီးလျှင် အကြီးဆုံးသောကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင် (၅၄) ဦးပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီအောက်တွင် လုပ်ငန်းကော်မရှင် (၆) ခု (Functional Commissions)၊ ဒေသ ကော်မရှင် (၅) ခု (Regional Commissions)၊ အမြဲတမ်း ကော်မတီများ (Standing Committees)၊ အမြဲတမ်း ကျွမ်းကျင်သူများအဖွဲ့ (Standing Expert Bodies) နှင့် ကုလသမဂ္ဂ အေဂျင်စီများ (Specialized Agencies) တည်ရှိသည်။

လုပ်ငန်းကော်မရှင်များတွင် စာရင်းအင်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၊ လူဦးရေဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၊ လူမှုဘဝ တိုးတက်မြှင့်တင်ရေး ကော်မရှင်၊ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်၊ အမျိုးသမီးများ အဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၊ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၊ ရာဇဝတ်မှုတားဆီးရေးနှင့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၊ တည်တံ့ခိုင်မြဲသောဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ကော်မရှင်၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ သိပ္ပံနှင့်စက်မှုပညာ ကော်မရှင် စသည်တို့ကို ဖွဲ့စည်းထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေး လုပ်ငန်းနှင့်ပတ်သက်၍ လူ့အခွင့် အရေးကော်မရှင် (Commission on Human Rights) နှင့် အမျိုးသမီးများ အဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင် (Commission on the Status of Women) တို့မှာ ထင်ရှားသည်။

ဒေသဆိုင်ရာကော်မရှင်များတွင် အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသ၊ အာဖရိကဒေသ၊ ဥရောပဒေသ၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် ကရေတီယံဒေသ၊ အနောက်အာရှဒေသဆိုင်ရာ ကော်မရှင်များရှိသည်။

အမြဲတမ်းကော်မတီများနှင့် အမြဲတမ်း ကျွမ်းကျင်သူများ အဖွဲ့တို့တွင်ရှိသော အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များကော်မတီ (NGO Committee) သည် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထား သော အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ (ကုလသမဂ္ဂ တွင် အတိုင်ပင်ခံအဆင့် ရရှိထားသော အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ၏ လုပ်ဆောင်မှုကို ဤစာအုပ်ပါ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များအခန်းတွင် အကျယ် ကြည့်ပါ။)

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီအောက်တွင်ရှိသော ကုလသမဂ္ဂ အေဂျင်စီများတွင် အထူးပြု အေဂျင်စီများနှင့် ကုလသမဂ္ဂရံပုံငွေနှင့် အစီအစဉ်များ အေဂျင်စီဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ဤအထူးပြု အေဂျင်စီများကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ကွဲပြားသောဖွဲ့စည်းပုံ၊ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၊ ပေါ်လစီနှင့် လုပ်ငန်း များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (International Labor Organization – ILO) ၊ ကုလသမဂ္ဂ အစားအစာနှင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့ (Food and Agricultural Organization – FAO) ၊ ပညာရေး၊ သိပ္ပံပညာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO)၊ ကမ္ဘာ့ ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ကြီး (World Health Organization –WHO) တို့သည် အထူးပြု အေဂျင်စီများ ဖြစ်ကြသည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ် (World Bank) နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ငွေကြေးရံပုံငွေ အဖွဲ့ကြီး (International Monetary Fund) တို့သည်လည်း အထူးပြု အေဂျင်စီများဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂ ရံပုံငွေနှင့် အစီအစဉ်များ အေဂျင်စီများကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ဆန္ဒဖြင့် ငွေကြေး ထောက်ပံ့မှုတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ကလေးသူငယ်များ ရံပုံငွေအဖွဲ့ (United Nations Children's Fund – UNICEF)၊ ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ် (United Nations

Development Program – UNDP)၊ ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီး ရုံး (UN High Commissioner for Refugees – UNHCR) တို့သည် ကုလသမဂ္ဂ ရံပုံငွေနှင့် အစီအစဉ် အေဂျင်စီများ ဖြစ်သည်။

ဘဏ္ဍာထိန်းကောင်စီ (Trusteeship Council)

ဤကောင်စီသည် ယခင်ကိုလိုနီနယ်မြေများအား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိအောင် အခြားနိုင်ငံများ ကနေ၍ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ပေးရန်အတွက် စီမံဆောင်ရွက်သော ကောင်စီဖြစ်သည်။ ၁၉၄၄ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ကိုလိုနီနယ်မြေဟောင်းဖြစ်သည့် မိုင်ခရိုနီးယားကျွန်းစုမှ ပေါ်လာအူကျွန်း လွတ်လပ်ရေး ရပြီးနောက်ပိုင်း ဤကောင်စီ၏ လုပ်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို ရပ်တန့်လိုက်ခဲ့သည်။

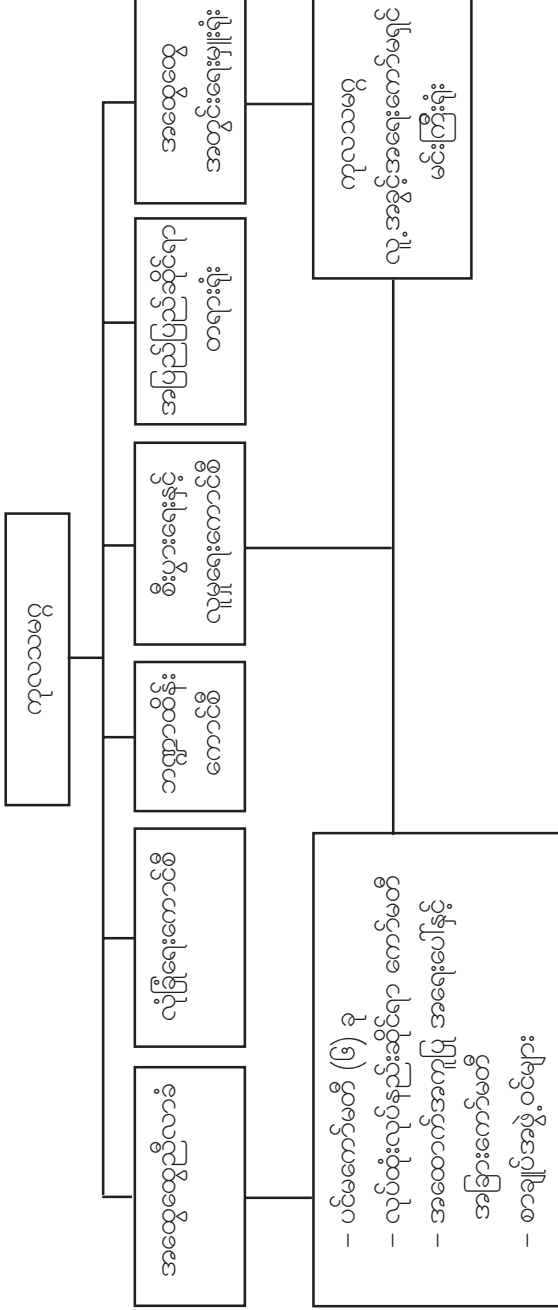
အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံး (International Court of Justice)

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံးတွင် အထွေထွေညီလာခံက ခန့်အပ်ထားသော တရားသူကြီး (၁၅) ဦး ပါဝင်သည်။ ထိုတရားသူကြီးများကို နိုင်ငံအလိုက် ရွေးချယ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ထိုသူတို့၏ အရည် အချင်းများအလိုက် ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် တနိုင်ငံထည်းမှ တရားသူကြီးနှစ်ဦး မဖြစ်စေ ရပါ။ တရားရုံးကို နယ်သာလန်နိုင်ငံ ဟားဒ်မြို့တွင် ရုံးစိုက်ပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက နယ်စပ်ဒေသ အငြင်းပွားမှုများ၊ ငါးဖမ်းခွင့်၊ သဘာဝတွင်းထွက်ထုတ်ယူခွင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများနှင့် ပဋိညာဉ်နှင့် ပတ်သက်သော အခြားလုပ်ငန်းများကို ပေးပို့တိုင်ကြားနိုင်သည်။ အထွေထွေညီလာခံကဖြစ်စေ လုံခြုံရေးကောင်စီကဖြစ်စေ ဤတရားရုံးထံ အကြံဉာဏ်များ တောင်းခံနိုင်သည်။

အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်ရုံး (Secretariat)

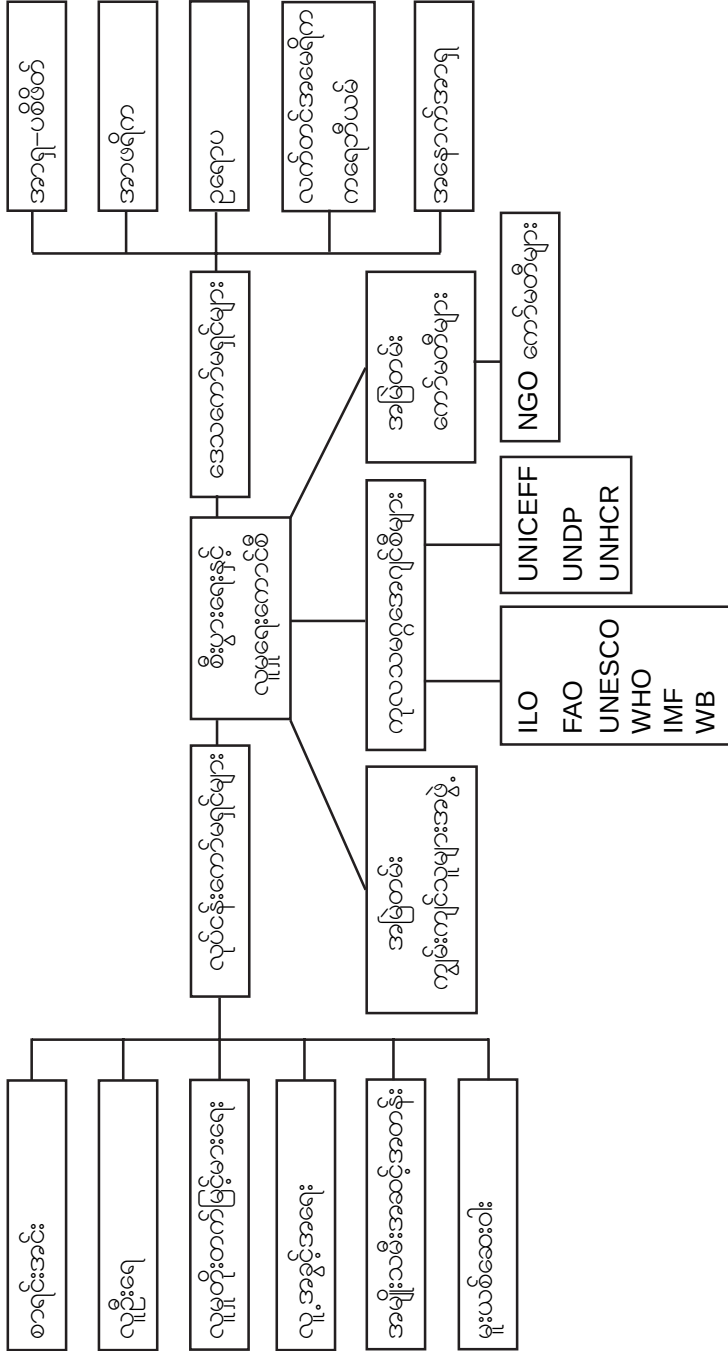
အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးများသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ အုပ်ချုပ်ရေး တာဝန်များကို ထမ်းဆောင် သည်။ ကုလသမဂ္ဂတစ်ခုလုံးတွင်ရှိသော ဝန်ထမ်းပေါင်း တသောင်းငါးထောင်အား စီမံအုပ်ချုပ်သည်။ ဌာနချုပ်မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံ နယူးယောက်မြို့တွင်ဖြစ်ပြီး အခြားဌာနများမှာ ဂျီနီဗာမြို့နှင့် ဗီယက်နာ မြို့တို့တွင် အခြေစိုက်သည်။

ကုလသမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်းပုံ

ECOSOC

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ ဖွဲ့စည်းပုံ

အခန်း(၇)

ကုလသမဂ္ဂ လူ့ အခွင့်အရေး အေဂျင်စီများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

ကုလသမဂ္ဂတွင်ရှိသော လူ့အခွင့်အရေး အေဂျင်စီများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ သာမန်လူများအတွက် ရှုတ်ထွေးစရာဖြစ်သော်လည်း လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သူများ အနေနှင့် လေ့လာထားမှသာ ကုလသမဂ္ဂ၌ မိမိတို့အရေးကိစ္စများကို လှုံ့ဆော်ရာတွင် အောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂသည် နိုင်ငံတကာ၏ အစိုးရများဖြင့် စုစည်းထားသော အဖွဲ့တစ်ခုဖြစ်ပြီး တရားရုံးတရပ် မဟုတ်သောကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင် အားနည်းမှုများရှိသည်။ သို့သော် လူ့အခွင့်အရေးစံများကို နိုင်ငံတကာအနေဖြင့် ကြပ်မတ်ပေးနိုင်ရန် အနီးစပ်ဆုံးမှာ ကုလသမဂ္ဂသာဖြစ်သည့်အတွက် ကုလသမဂ္ဂမည်သို့လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်သည်ကို နားလည်သဘောပေါက်ရန် လိုအပ်သည်။ သို့မှသာ ၎င်းကို သုံးသပ်ပြီးနောက် ပိုမိုကောင်းမွန်သော ကြီးကြပ်မှုများ၊ နည်းစနစ် ယန္တရားများကို လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (Commission on Human Rights)

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်သည် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ၏ အောက်တွင်ရှိပြီး ထိုကောင်စီ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ပေးရသည့် ကော်မရှင်ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းဖော်ထုတ်ခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော အစီအစဉ်များနှင့် ပေါ်လစီသစ်များအတွက် အဆိုတင်သွင်းခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးအတွက် အကူအညီလိုအပ်သော နိုင်ငံများကို အကြံဉာဏ်များနှင့် နည်းပညာ အကူအညီများ ပေးခြင်း၊ ယင်းရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ဆက်စပ်နေသော ကဏ္ဍများအတွက် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းသည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးစံများကို လိုက်နာရန် တာဝန်ရှိသည်။ အခြားစာချုပ်စာတမ်းများကို လက်မှတ်ထိုးသည်ဖြစ်စေ၊ မထိုးသည်ဖြစ်စေ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပါ လူ့အခွင့်အရေး စံများကို လိုက်နာရန်မှာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း၏ တာဝန်နှင့် ဝတ္တရားများ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်မှ ဆင်းသက်လာသော ဤ လူ့အခွင့်

အရေး ကော်မရှင်သည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအနက် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော စာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းမရှိသော နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကိုပါ ဝေဖန်နိုင်သော အာဏာရှိသည့် အဖွဲ့ဖြစ်သည်။

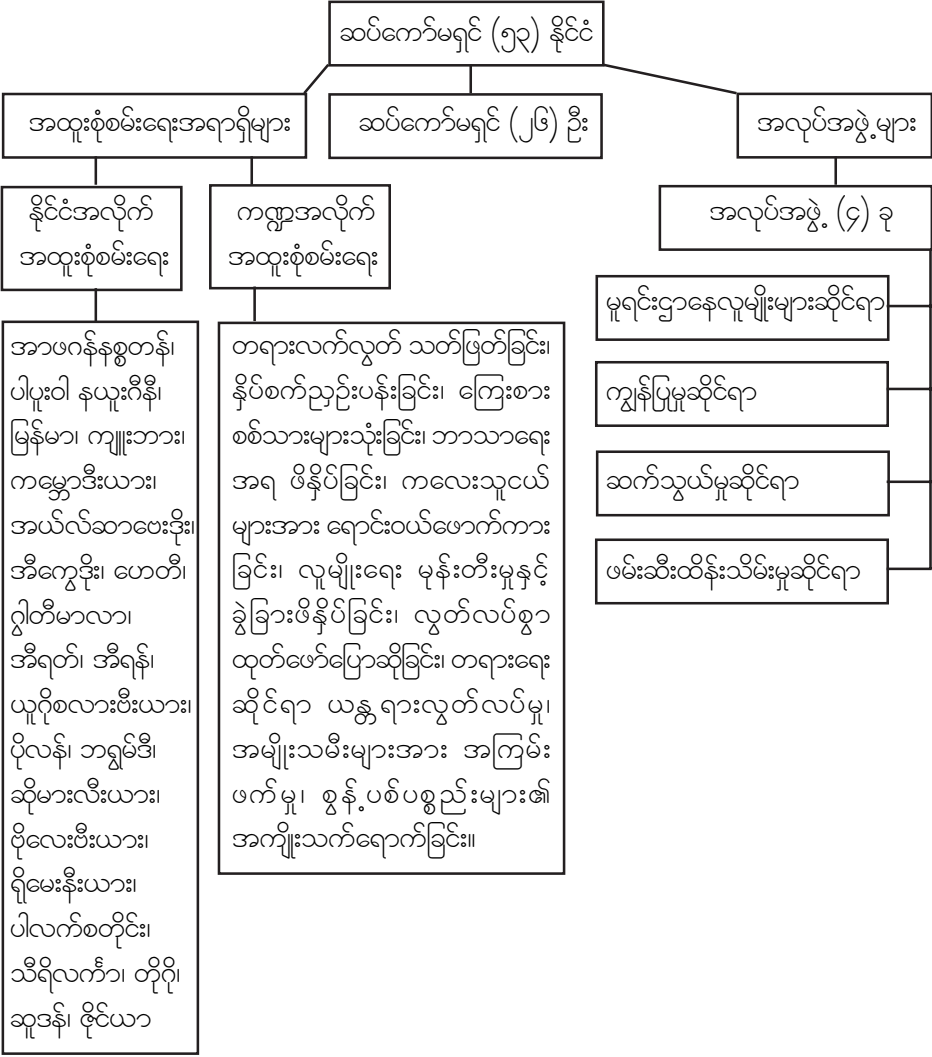
လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ကို စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီက ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ယနေ့တိုင် နှစ်စဉ် ဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ်၍ လူ့အခွင့်အရေး လုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက် နေသည်။ မူလက ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် (၁၈) နိုင်ငံဖြင့် စတင်ခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင် (၅၃) နိုင်ငံဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားရှိသည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှာ ရာသက်ပန်မဟုတ်ဘဲ (၃) နှစ်လျှင် တကြိမ် ရွေးကောက်သည်။ ရွေးကောက်ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂနည်းစနစ်အတိုင်း ဒေသအလိုက် ခွဲခြား ထားသော နိုင်ငံများ၏ ခွဲတမ်းစနစ်အရ အာဖရိကဒေသမှ (၁၅) ဦး၊ အာရှဒေသမှ (၁၂) ဦး၊ အရှေ့ ဥရောပဒေသမှ (၅) ဦး၊ တောင်အမေရိကဒေသမှ (၁၁) ဦး၊ အနောက်ဥရောပနှင့် အခြားဒေသဟု သတ်မှတ်ထားသော ဩစတြေးလျ၊ ကနေဒါ၊ နယူးဇီလန်နှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံများမှ (၁၀) ဦး စသည်ဖြင့် ရွေးကောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းများကို စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီ၏ စည်းမျဉ်း၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ လုပ်ဆောင်ရသည်။ ငွေကြေးကိစ္စနှင့် ဆိုင်သော အဆိုပြုချက်များ၊ အကြံပြုချက်များ၊ ငွေစာရင်းနှင့် အစီအစဉ်များကိုလည်း စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ကောင်စီက အမြဲတမ်းပြန်လည်သုံးသပ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ကို စတင်ဖွဲ့စည်းစဉ်က နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်းများ ချမှတ်သည့် အဖွဲ့ပုံစံမျိုးမှ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော ကိစ္စရပ်မျိုးစုံကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအပေါ် တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်သော ပုံစံမျိုးသို့ တဖြည်းဖြည်းချင်း ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်မှစတင်၍ ရဝမ်ဒါနှင့် ယခင်ယူဂိုစလားဗီးယား နိုင်ငံများကဲ့သော လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေ ဆိုးဆိုးဝါးဝါး ဖြစ်ပွားခဲ့သော နိုင်ငံများနှင့် ပတ်သက်၍ အထူးဆွေးနွေးမှု အစည်းအဝေးများ ကျင်းပခဲ့သည်။ ယခုအခါတွင် ကော်မရှင်သည် လေ့လာမှုများ လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ အကြံပေးချက်များ ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စာချုပ်များမူကြမ်း ရေးဆွဲခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအကြောင်း တိုင်ကြားမှုများကို လက်ခံဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၏ဖွဲ့စည်းပုံ

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ (၅၃) နိုင်ငံသည် ကော်မရှင်၏ များပြားလှသော လုပ်ငန်း များ အားလုံးကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန် မလွယ်ကူသောကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်၏

အောက်တွင် အလုပ်အဖွဲ့များ၊ နိုင်ငံအလိုက် လူ့အခွင့်အရေး အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများ၊ ကဏ္ဍအလိုက် လူ့အခွင့်အရေး အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများအပြင် လွတ်လပ်၍ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ဆပ်ကော်မရှင် (Sub-Commission) တို့ကို ဖွဲ့စည်း ခန့်အပ်ထားသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်အောက်ရှိအလုပ်အဖွဲ့များတွင်-

- အတင်းအကြပ်ဆန္ဒမပါဘဲ ပျောက်ဆုံးမှုဆိုင်ရာအလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Enforced or Involuntary Disappearance)
- တရားလက်လွှတ် ဖမ်းဆီးထိမ်းသိမ်းမှုဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Arbitrary Detention)
- ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာအလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on the Right to Development) တို့ပါဝင်သည်။

ထို့ပြင် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်သည် နိုင်ငံအလိုက် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများ ခန့်အပ်၍ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် တာဝန်ပေးအပ်လေ့ရှိသည်။ ယခုအချိန်အထိ အာဖဂန်နစ္စတန်၊ ပါပူဝါနယူးဂီနီးယား၊ မြန်မာ၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ကျူးဘား၊ အယ်လ်ဆာဗေးဒိုး၊ အီကွေဒိုး၊ ဂွါတီမာလာ၊ ဟေတီ၊ အီရတ်၊ အီရန်၊ ယူဂိုစလားဗီးယား၊ ပိုလန်၊ ဆိုမားလီးယား၊ တိုဂို၊ ဗိုလေးဗီးယား၊ ဘရွမ်ဒီ၊ ရိုမေးနီးယား၊ ပါလက်စတိုင်း၊ သီရိလင်္ကာ၊ ဆူဒန်နှင့် ဇိုင်ယားနိုင်ငံတို့အတွက် အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများ ခန့်အပ်စေလွှတ်ခဲ့သည်။

ထို့ပြင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်သည် ကဏ္ဍအလိုက် အထူးကိုယ်စားလှယ်များ (thematic precedures) ခန့်အပ်ခြင်းကိုလည်း ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ယခုအချိန်အထိ တရားလက်လွှတ်သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်း၊ ကြေးစားစစ်သားများသုံးခြင်း၊ ဘာသာရေးအရ ဖိနှိပ်ခြင်း၊ ကလေးသူငယ်များအား ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်း၊ လူမျိုးရေးမုန်းတီးမှုနှင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်ခြင်း၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း၊ တရားရေးဆိုင်ရာ ယန္တရားလွတ်လပ်မှု၊ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှု၊ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ၏ အကျိုးသက်ရောက်ခြင်း စသည့်ကဏ္ဍများဆိုင်ရာ အထူးကိုယ်စားလှယ်များကို ခန့်အပ်ထားသည်။ ထို့အပြင် ဆန္ဒမပါဘဲ ပျောက်ဆုံးခြင်း၊ မတရားချုပ်နှောင်ခြင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခွင့်နှင့် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ အကြောင်းတို့နှင့် ပတ်သက်၍ စုံစမ်းရန် အလုပ်အဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ပြည်တွင်း၌ အခြေတကျ မနေထိုင်ရသော သူများ (Internally Displaced Persons) တို့အကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အထူးကိုယ်စားပြု (Special Representative) တဦးကို ခန့်အပ်ထားသည်။ ထိုတာဝန်ရှိသူများက ကော်မရှင်ထံသို့ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းစေသည်။ နိုင်ငံအလိုက် တင်သွင်းခြင်း မဟုတ်ဘဲ အကြောင်းအရာ ကဏ္ဍအလိုက် တင်သွင်းခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအလိုက်နှင့် ကဏ္ဍအလိုက် ခန့်အပ်ထားသော အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိထံသို့ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များက လှုံ့ဆော်ခြင်း၊ လိုအပ်သော သတင်းများကို ထောက်ပံ့ခြင်းများ လုပ်ဆောင်လေ့ ရှိသည်။

ကော်မရှင်အောက်တွင် နောက်ထပ်ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့အစည်းမှာ ဆပ်ကော်မရှင်ဖြစ်သည်။ ဆပ်ကော်မရှင်သည် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်အောက်ရှိ တခုတည်းသော ကော်မရှင်ဖြစ်ပြီး အမည်အပြည့်အစုံမှာ လူနည်းစုများအပေါ် ခွဲခြားမှုကို တားဆီးရေးနှင့် စောင့်ရှောက်ရေး ဆပ်ကော်မရှင် (Sub- Commission on the Prevention of Discrimination and the Protection of Minorities) ဖြစ်သည်။ ကော်မရှင်၏ လူ့အခွင့်အရေးရာ ကိစ္စများ လုပ်ဆောင်မှုကို အဓိက အထောက်အကူပြုသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နှင့် ဆပ်ကော်မရှင်အကြား ကွာခြားချက်မှာ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ကို နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး ဆပ်ကော်မရှင်ကို လွတ်လပ်၍ ကျွမ်းကျင်သူ (၂၆) ဦးနှင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို (၂၆) ဦးကို (၄) နှစ် သက်တမ်းစနစ်ဖြင့် ကော်မရှင်က ရွေးချယ်လေ့ရှိပြီး တဦးနှင့်တဦး သက်တမ်း ကုန်ဆုံးသည့် နှစ်များလည်း မတူကြပေ။ ထိုသို့ ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ ကို ကိုယ်စားမပြုသည့် လွတ်လပ်ကျွမ်းကျင်သူများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသောကြောင့် အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များ၏ နိုင်ငံရေးအရ တိုက်ရိုက်ပါဝင်စွက်ဖက်မှုမှ ကင်းဝေးသည်။ သို့သော် ဆပ်ကော်မရှင်ရှိ အဖွဲ့ဝင်များကို ၎င်းတို့၏ အစိုးရအသီးသီးက အမည်စာရင်း တင်သွင်းကြရသဖြင့် လွတ်လပ်၍ ကျွမ်းကျင်သူများသည် လက်တွေ့တွင် မည်မျှလွတ်လပ်သနည်းဆိုသည်မှာ မေးခွန်းထုတ်စရာပင်။ အချို့မှာ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံများတွင် အစိုးရဝန်ထမ်းများပင် ဖြစ်နေတတ်သည်။

ဆပ်ကော်မရှင်သည် နှစ်စဉ်ဩဂုတ်လတွင် (၄)ပတ်ကြာ အစည်းအဝေး ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ထို အစည်းအဝေးများသို့ လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နေကြသော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့ပေါင်းများစွာ တက်ရောက်၍ ပါဝင်ဆွေးနွေးကြသည်။

ဆပ်ကော်မရှင်အောက်တွင် အလုပ်အဖွဲ့ (၄) ခုရှိပြီး ထိုအလုပ်အဖွဲ့များသည် ဆပ်ကော်မရှင် အစည်းအဝေး မတိုင်မီ တွေ့ဆုံကြသည်။ ယင်းအလုပ်အဖွဲ့ (၄) ခုမှာ -

- (၁) မူရင်းဌာနေလူမျိုးများဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Indigenous Populations – WGIP)
- (၂) ကျွန်ုပ်တို့ဆိုင်ရာအလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Slavery)
- (၃) ဆက်သွယ်မှုဆိုင်ရာအလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Communication)
- (၄) ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာအလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Detention) တို့ဖြစ်သည်။

ပထမ အလုပ်အဖွဲ့ တွေ့ဆုံခြင်းနှစ်ခုသို့ လူအများ တက်ရောက်ဆွေးနွေးနိုင်သော်လည်း တတိယ တခုမှာ တံခါးပိတ် ဆွေးနွေးပွဲဖြစ်သည်။ တတိယ အလုပ်အဖွဲ့သည် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နှင့်

ဆပ်ကော်မရှင်တို့ထံသို့ တင်သွင်းလာသော လူတဦးတယောက်ချင်းစီ၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရမှု တိုင်ကြားချက်များကို လက်ခံစိစစ်သော အလုပ်အဖွဲ့ဖြစ်သည်။

၁၉၇၀ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုပြဌာန်းလိုက်သော ကုလသမဂ္ဂ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၁၅၀၃ အရ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ အစိုးရ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်သော အကြောင်းအရာများကို ကုလသမဂ္ဂသို့ တိုက်ရိုက်တိုင်ကြားနိုင်သည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်သော လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်ကို (၁၅၀၃ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း) ဟုခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ဤလုပ်ထုံးလုပ်နည်းသည် ကုလသမဂ္ဂအနေဖြင့် တဦးချင်းတိုင်ကြားမှုကို လက်ခံအရေးယူ ဆောင်ရွက်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဖြစ်သဖြင့် ထူးခြားသော နည်းလမ်းဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း အဆင့်ဆင့်စစ်ဆေးပြီးမှ လုပ်ဆောင်သောကြောင့် အားနည်းချက် များစွာရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုသို့ တိုင်ကြားရာတွင် လူတဦးချင်းဖြစ်စေ၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့ကဖြစ်စေ တိုင်ကြားနိုင်သည်။ ကိုယ်တိုင်ခံစားရသူ ဖြစ်စရာမလိုပါ။ သို့သော် သတင်းစာ၊ သတင်းများအပေါ် အခြေခံ၍ တိုင်ကြားမှု မဖြစ်စေရပါ။ တိုင်ကြားမည့်သူသည် အမည်မဖော်ဘဲ တိုင်ကြား၍ မရပါ။ တိုင်ကြားသည့်အမှုကို နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားစီရင်ထုံးများက ဖြေရှင်းပေးရန် မစွမ်းသာသော အဖြစ်မျိုးဖြစ်ရမည်။ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် ဖြေရှင်းမှုသည် ကျူးလွန်ခံရသူအတွက် အကောင်းဆုံးဖြစ်အောင် မဖန်တီးနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်ရမည်။ ကျူးလွန်သော အစိုးရအပေါ် ပုတ်ခတ်စော်ကား ပြောဆိုခြင်း ပါဝင်ပါကလည်း ထိုတိုင်ကြားချက် အထမြောက်မည် မဟုတ်ပါ။

ထိုသို့ တိုင်ကြားမှုများကို အလုပ်အဖွဲ့၏ တာဝန်ခံက လက်ခံသည်။ တိုင်ကြားစာ ပေးပို့သူထံသို့ တိုင်ကြားမှုကို လက်ခံရရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြု ပြန်စာပေးပို့သည်။ ထိုတိုင်ကြားမှု မိတ္တူကို သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရသို့ ပေးပို့ပြီး မေးခွန်းများထုတ်ရသည်။ ထို့နောက် ထိုတိုင်ကြားမှုနှင့် ပတ်သက်သော အနှစ်ချုပ်တင်ပြချက်ကို လစဉ်လတိုင်း အထူးလျှို့ဝှက်စွာဖြင့် ဆပ်ကော်မရှင်တွင် ထိုကိစ္စအား ဆက်လက်ကိုင်တွယ်မည့်သူထံ အစီရင်ခံရသည်။ ထို့နောက် အလုပ်အဖွဲ့ဝင် (၅) ဦးသည် တနှစ်လျှင်တကြိမ် တွေ့ဆုံပြီး ထိုတိုင်ကြားချက်များကို လေ့လာစစ်ဆေးသည်။ တိုင်ကြားချက်များနှင့် အစိုးရထံမှ တုန့်ပြန်ချက်များအပေါ်မူတည်၍ အလုပ်အဖွဲ့သည် ထိုတိုင်ကြားမှုသည် အမှန်တကယ် ကြီးကြီးမားမား လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု ဟုတ်မဟုတ်ကို မဲခွဲ၍ ဆုံးဖြတ်သည်။ အမှန်တကယ် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုဖြစ်သည်ဟု ယူဆပါက ထိုတိုင်ကြားချက်ကို ဆပ်ကော်မတီထံသို့ တင်သွင်းပြီး ထိုမှတဆင့် မဲဆန္ဒဖြင့် ကော်မရှင်ထံသို့ ဆက်လက်တင်သင့်၊ မတင်သင့်ကို ဆုံးဖြတ်သည်။ ကော်မရှင်အနေဖြင့် ထိုသို့တင်သွင်းလာသော တိုင်ကြားမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ ထိုတိုင်ကြားချက်ကို ပယ်ချခြင်း၊ နောက်နှစ်ကျမှ စဉ်းစားဆောင်ရွက်ရန် ဆိုင်းငံ့လိုက်ခြင်း၊ ဖြစ်ပျက်သည့်အမှုကိစ္စတစ်ခုလုံးကို လေ့လာခြင်း (thorough

study)၊ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရက သဘောတူပါက ကော်မရှင်သည် အထူးကော်မတီ (Ad hoc) ဖွဲ့စည်း၍ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ထိုသို့တိုင်ကြားမှုကို လက်ခံစစ်ဆေးနေသော ကာလတစ်ခုလုံး ထိုအမှုများအကြောင်းကို လူသိရှင်ကြား ထုတ်ဖော်ကြေညာခြင်းမရှိရန် အထူး စည်းကမ်းသတ်မှတ်ထားသည်။ တိုင်ကြားသူကိုလည်း တိုင်ကြားမှုသည် မည်သည့်အဆင့်သို့ ရောက်ရှိနေကြောင်းကိုလည်း အသိပေးခြင်းမရှိပေ။ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရကို အသိပေးခြင်း၊ ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်သော အချက်များကို ဖြေကြားရန် ဖိတ်ကြားခြင်းတို့ကိုသာ လုပ်ဆောင်သည်။ ဖြစ်ပျက် သည့် အမှုကိစ္စတစ်ခုလုံးကို လေ့လာခြင်းကို ၁၉၇၀ ခုနှစ်မှစ၍ ယူဂန်ဒါ (uganda) နှင့် ကူနီးယား (Equatorial Guinea) နှစ်နိုင်ငံတွင်သာ လုပ်ဆောင်ခဲ့ဖူးသည်။ အထူးကော်မတီ (Ad hoc) ဖွဲ့စည်း၍ စေလွှတ်စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းကို လုပ်ဆောင်လေ့မရှိပေ။ မေးခွန်းများ ပေးပို့ခြင်း၊ အစိုးရထံ ဆက်သွယ်ရေးကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်က တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်စေခြင်း၊ ကုလသမဂ္ဂ ဝန်ထမ်းအား ထိုနိုင်ငံသို့ စေလွှတ်ခြင်း၊ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိ ခန့်အပ်၍စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းတို့ကိုသာ လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။

၁၅၀၃ လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်

တိုင်ကြားမှုကိုလက်ခံသည်။

အကယ်၍ တိုင်ကြားမှုသည် သတ်မှတ်ထားသော အချက်များနှင့် ကိုက်ညီသည် ဆိုပါက လက်ခံစဉ်းစားသည်။ သို့သော် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်က လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအောက်တွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မဟုတ်သေးချေ။ ယခုအဆင့်မှစတင်၍ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရသို့ ထိုတိုင်ကြားမှုနှင့် ပတ်သက်သော အကြောင်းအရာများကို ဖြေဆိုရန် မေးခွန်းများ ပေးပို့သည်။

ဇူလိုင်လ ။ ဆပ်ကော်မရှင်အောက်ရှိ ဆက်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့မှ ကိုယ်စားလှယ် (၅)ဦးတို့က ထိုတိုင်ကြားမှုကို စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး “အမှန်တကယ် ပြင်းထန်စွာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု” မြောက်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ပါက ဆပ်ကော်မရှင်ထံ တင်ပြသည်။

ဩဂုတ်လ ။ ဆပ်ကော်မရှင်က ထိုအမှုကို ပြန်လည်သုံးသပ်သည်။ ဆက်သွယ်မှုဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့ကို ပြန်ကြားသည်။ အကယ်၍ ထိုအမှု ထင်ရှားပါက လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ထံ တင်ပြသည်။

ဖေဖော်ဝါရီ-မတ်လ ။ ကော်မရှင်၏ အလုပ်အဖွဲ့ကနေ၍ ကော်မရှင် ညီလာခံမစတင်ခင် ထိုအမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ပြန်လည်သုံးသပ်သည်။ ထိုအမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ကော်မရှင်အား မည်သို့ အရေးယူသင့်ကြောင်း အကြံပေး တင်ပြသည်။

မတ်-ဧပြီလ။ ကော်မရှင်ညီလာခံအတွင်း ထိုအမှုနှင့်ပတ်သက်၍ လှို့ဝှက် စွာ စဉ်းစားသုံးသပ်သည်။ သို့သော် ပါဝင်ပတ်သက်သော အစိုးရများကို ထိုအမှုနှင့် ပတ်သက်၍ တင်ပြဖြေရှင်းရန် ဖိတ်ခေါ်သဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရများ ပါဝင်နိုင်သည်။

အမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ကျူးလွန်ခြင်းမမြောက်သော နိုင်ငံ၏အမည်များ၊ ဆက်လက်စဉ်းစားသုံးသပ်နေသော နိုင်ငံ၏အမည်များကို ထုတ်ပြန်သည်။ တခါတရံ ထိုအမှုများကို အခြားသူများသိအောင် ကြေညာခြင်း များ လုပ်ပြီး ကော်မရှင်တွင် လူသိရှင်ကြား ဆွေးနွေးရန်အကြောင်းများ ဖြစ်လာလေ့ရှိသည်။

အကယ်၍ တိုင်ကြားမှုသည် သတ်မှတ်ထားသော အချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှု မရှိပါက နောက် အဆင့်သို့ မတက်တော့ဘဲ တိုင်ကြားမှု ရပ်ဆိုင်းသွားသည်။

“အမှန်တကယ် ပြင်းထန်စွာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု” မမြောက်ဟု ဆုံးဖြတ်ပါက ထိုအမှုကို ပယ်ချခြင်း သို့မဟုတ် နောက်တနှစ်အထိ ဆိုင်းငံ့ထားခြင်း ပြုလုပ်သည်။

အကယ်၍ ထိုအမှုသည် ထင်ရှားမှုမရှိဟု သုံးသပ်ပါက ထိုအမှုကို ပယ်ချခြင်း သို့မဟုတ် နောက်တနှစ်အထိ ဆိုင်းငံ့ထားခြင်း ပြုလုပ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် ညီလာခံ

ခြောက်ပတ်ကြာမြင့်သော လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ညီလာခံကို နှစ်စဉ်မတ်လလည်မှ ဧပြီလ ကုန်အထိ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၊ ဂျီနီဗာမြို့တွင် ကျင်းပသည်။ ညီလာခံတွင် ပထမဦးဆုံး ကော်မရှင်၏ ဥက္ကဋ္ဌတဦး၊ ဒုတိယ ဥက္ကဋ္ဌ သုံးဦးနှင့် မှတ်တမ်းတင်တဦးကို ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည်။ ထို့နောက် ညီလာခံ အစီအစဉ်နှင့် အချိန်ဇယားတို့ကို သတ်မှတ်ကြသည်။

ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များသည် ညီလာခံ မစတင်မီနှင့် ညီလာခံအတွင်းတွင် ၎င်းလက်အောက်ရှိ အလုပ်အဖွဲ့ငယ်များ အားလုံးနှင့် တွေ့ဆုံသည်။ ညီလာခံမစတင်မီ တွေ့ဆုံသောတွေ့ဆုံမှုကို (Pre-session Working Group Meeting) ဟုခေါ်ပြီး ညီလာခံအတွင်း အလုပ်အဖွဲ့များနှင့် တွေ့ဆုံမှု များကို (Sessional Working Group Meetings) များဟုခေါ်သည်။ အချို့လုပ်ငန်းအဖွဲ့များ၏ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများတွင် လူအများ ပါဝင်တက်ရောက်နိုင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ညီလာခံသို့ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအပြင် အဖွဲ့ဝင်မဟုတ်သော နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကုလသမဂ္ဂ အေဂျင်စီများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကုလသမဂ္ဂတွင် အတိုင်ပင်ခံအဆင့် ရရှိထားသော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့များ တက်ရောက်နိုင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ညီလာခံလုပ်ငန်းစဉ်များ

ညီလာခံတွင် ဆွေးနွေးမည့် ခေါင်းစဉ်ကိစ္စများကို ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး၏ ကိုယ်စားလှယ်က မိတ်ဆက်ကြေညာပြီး ထိုခေါင်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်သော နောက်ခံသမိုင်း ကြောင်းနှင့် စာရွက်စာတမ်းများကို တင်ပြသည်။ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိနှင့် ကျွမ်းကျင်သူ များ၏ နိုင်ငံအလိုက် သို့မဟုတ် ကဏ္ဍအလိုက် အစီရင်ခံစာများကို ခေါင်းစဉ်များမဆွေးနွေးခင် တင်ပြလေ့ရှိသည်။ ထို့နောက် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်တဦးက ခေါင်းစဉ်ကို မိတ်ဆက်ပေးပြီး ကော်မရှင် မဟုတ်သော နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ကုလသမဂ္ဂတွင် အတိုင်ပင်ခံအဆင့် ရရှိထားသော အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့များ၏ ကိုယ်စားပြုသူများ၏ ကိုယ်တိုင်ဝင်ရောက်ပြောဆိုတင်ပြခြင်း (Inter-vention) ကို ပြုလုပ်သည်။ ထို့ပြင် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အပေါ် သို့မဟုတ် လူ့အခွင့်အရေး ကဏ္ဍတစ်ခုအကြောင်း အစီရင်ခံစာများကို ထုတ်ဝေဖြန့်ချိနိုင် သည်။ ထိုသို့ပြောဆိုခံရသော နိုင်ငံအနေဖြင့်လည်း ထိုပြောဆိုချက်များအပေါ် ပြန်လည်ချေပခွင့် ရှိသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ထိုခေါင်းစဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ

က မူကြမ်းတင်သွင်း၍ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များက မဲဆန္ဒပေးကာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည်။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် မဟုတ်သော နိုင်ငံများသည် ဆုံးဖြတ်ချက်မူကြမ်းကို ပူးတွဲတင်သွင်းနိုင်သော်လည်း မဲပေး၍ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေးအတွက် ဆွေးနွေးရာတွင် ပါဝင်ခွင့်မရှိပေ။ ထိုသို့ ကော်မရှင်က ချမှတ်လိုက်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များကို စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကော်မတီက အတည်ပြုရန် လိုအပ်သည်။

ရှင်းလင်းရမည်ဆိုလျှင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုကို လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် ညီလာခံတွင် ဆွေးနွေးသည့်အခါ ပထမဆုံးယခင်နှစ်များက မြန်မာနိုင်ငံအပေါ်ချမှတ်ခဲ့သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ နောက်ခံအကြောင်းအချက်များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်၍ ရေးသားထားသော စာရွက်စာတမ်းများဖြင့် စတင်ဖွင့်လှစ်လိုက်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် တာဝန်ပေးအပ်ခံရသည့် အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိက သူ၏အစီရင်ခံစာကိုတင်ပြသည်။ ထို့နောက် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်တဦးက မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်၍ တင်ပြဆွေးနွေးမည့် အစီအစဉ်များကို ဖတ်ကြားပြီးနောက် အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များ၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့ကိုယ်စားလှယ်များက မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို အကြောင်းအရာအလိုက် တင်ပြဖတ်ကြားကြသည်။ ထိုသို့ ကိုယ်တိုင်ဝင်ရောက် ပြောဆိုခြင်းအပေါ် မြန်မာနိုင်ငံ ကိုယ်စားလှယ်က ပြန်လည်ချေပ ပြောဆိုနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နောက်ဆုံးတွင် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်က ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် ညီလာခံတွင် နိုင်ငံအချင်းချင်း တွေ့ဆုံညှိနှိုင်းမှုများ လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ တွန်းအားပေး လှုံ့ဆော်ခြင်းများကို လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ကော်မရှင်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အထွေထွေ ညီလာခံကြီး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များအထိ အရှိန်ကောင်းသည့်အတွက် လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများသည် ကော်မရှင်ညီလာခံအတွင်း မိမိတို့ တိုက်ပွဲဝင်နေသော အရေးကိစ္စများအတွက် ကောင်းမွန်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။

ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့များအနက် ဤလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နှင့် ၎င်း၏ အထောက်အကူပြု ဆပ်ကော်မရှင်တွင်သာ အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့များ တိုက်ရိုက်ပါဝင် လှုပ်ရှားနိုင်သည့်အတွက် ထူးခြားသည်ဟုဆိုနိုင်သည်။ ထိုအဖွဲ့များသည် လူ့အခွင့်အရေး အစီရင်ခံစာများကို ပြုစုရေးသားထုတ်ဝေပြီး တင်ပြနိုင်ရုံမျှမက မိမိတို့တင်ပြသောနိုင်ငံ သို့မဟုတ် အကြောင်းအရာ ကဏ္ဍများအပေါ် စိတ်ဝင်စားထောက်ခံလိုစိတ်ရှိသည့် နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များ၏ ရှေ့မှောက်တွင် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ အစီရင်ခံတင်ပြနိုင်သည်။ ထို့ပြင် မိမိတို့ချမှတ်စေလိုသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်စေရေးအတွက် တွန်းအားပေး တိုက်တွန်းလှုံ့ဆော်မှုများ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ

အထွေထွေညီလာခံကို နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များသာ တက်ရောက်နိုင်သော်လည်း လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်တွင် နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များ သာမက အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များပါ ပါဝင်တက်ရောက် နိုင်သောကြောင့် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ဆောင်မှုကို အသိအမှတ်ပြုသော ကုလသမဂ္ဂ၏ ညီလာခံတခုဟု ဆိုနိုင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်၍ လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သူများသည် ဤလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် ညီလာခံကို လစ်လျူရှုထား၍မရပေ။ အထွေထွေညီလာခံကြီးတွင် စည်းရုံးလှုံ့ဆော် သကဲ့သို့ ဤလူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံတွင်လည်း လှုံ့ဆော်မှုများ ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အထွေထွေညီလာခံတွင် နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့များကိုသာ ချဉ်းကပ်၍ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် ပိုမို ကောင်းမွန်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရန် ဆောင်ရွက်ရသော်လည်း ဤလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် ညီလာခံတွင် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များကိုပါ ချဉ်းကပ်စည်းရုံးရသည်။ မြန်မာပြည်၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုအကြောင်းကို အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များအနေနှင့် ကောင်းစွာ သိရှိပြီး လိုအပ်သော အချက်အလက်များ ထုတ်ပြန်နိုင်ရန်၊ ညီလာခံအတွင်း ကိုယ်တိုင် ဝင်ရောက် ပြောဆိုမှုများ လုပ်ကိုင်ရန်အတွက် တွန်းအားပေးမှုများ လုပ်ဆောင်ရသည်။ ထို့ပြင် မိမိတို့ကို ကုလသမဂ္ဂတွင် အတိုင်ပင်ခံအဆင့်ရရှိထားသော အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့ တဖွဲ့ဖွဲ့က တာဝန်ယူပြီး ကိုယ်စားပြုခွင့် (Accreditation) ပေးပါက ညီလာခံသို့ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျတက် ရောက်နိုင်သည်။ ကုလသမဂ္ဂတွင် အတိုင်ပင်ခံအဆင့် ရရှိထားသော အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့က ပေးထားသည့် ကိုယ်စားပြုခွင့်ဖြင့် ညီလာခံတွင်မိမိကိုယ်တိုင် ဝင်ရောက်ပြောဆိုနိုင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူ့အခွင့် အရေး ချိုးဖောက်မှုများ၊ စစ်အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့၏ လိမ်လည်ထွက်ဆိုချက်များကို ကိုယ်တိုင် ကိုယ်ကျ တင်ပြထောက်ပြနိုင်သည်။ မိမိတို့ ချမှတ်စေလိုသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်ရန် အတွက် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များမှတစ်ဆင့် သို့မဟုတ် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် စိတ်ဝင်စား ထောက်ခံသော နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင်များမှတစ်ဆင့် တွန်းအားပေးစည်းရုံးလှုံ့ဆော်နိုင်သည်။

ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံအရေးကို လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ညီလာခံတွင် သွားရောက်လှုံ့ဆော် ကြမည့် သူများသည် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များကိုလည်း ဂရုတစိုက်လှုံ့ဆော်နိုင်အောင် ကြိုးပမ်းပြင်ဆင်ရမည်။ မည်သည့်အဖွဲ့များသည် အတိုင်ပင်ခံအဆင့် ရရှိသည်၊ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်တွင် လေးစားမှု မည်မျှရရှိထားသည်၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိလူ့ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံနေရမှု မျိုးစုံတွင် မည်သည့်ကိစ္စကို ပိုမို၍ စိတ်ဝင်စားသည်၊ ထို့အတွက်ကြောင့် မည်သည့်အထောက် အထား၊ အစီရင်ခံစာ၊ ဓာတ်ပုံ၊ ဗီဒီယိုမှတ်တမ်းများကို ယူဆောင်သွားရမည် စသည်ဖြင့် ကြိုတင် ပြင်ဆင်ရမည်ဖြစ်သည်။ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း ရာပေါင်းများစွာ တက်ရောက်သော ညီလာခံဖြစ်သည့်အတွက် တဖွဲ့ချင်းဆီကို လိုက်လံစည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရန် မလွယ်ကူလှချေ။ ထို့ကြောင့်

ညီလာခံကျင်းပနေစဉ်အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို အဖွဲ့အစည်းများ ပိုမိုသိရှိနားလည်လာစေရေးအတွက် ဟောပြောပွဲများ၊ ဆွေးနွေးပွဲများ၊ ဓာတ်ပုံနှင့် ဗီဒီယိုပြပွဲများ ပြုလုပ်နိုင်ရန် ကြိုတင်ပြင်ဆင်သင့်သည်။ မသွားရောက်မီ မည်သည့်အဖွဲ့က မိမိအား ကိုယ်စားခွင့်ပြုမည်၊ မည်သည့်အကြောင်းအရာကို ဦးစားပေးတင်ပြမည်၊ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရာတွင် မည်သည့်အချက်များကို ပါဝင်စေချင်သည် စသည်တို့ကို ပြင်ဆင်ထားမှသာ တိုတောင်းသည့် ရက်သတ္တပတ် (၆) ပတ်ကြာညီလာခံအချိန်အတွင်း အောင်မြင်စွာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မိမိကိုယ်တိုင် ဝင်ရောက်ပြောဆိုခြင်း ပြုလုပ်မည်ဆိုပါက ပြောဆိုမည့်ပြောဆိုချက်ကို (၅) မိနစ်မှ (၁၀) မိနစ် ကာလစာ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရမည်ဖြစ်သည်။ မလိုအပ်သော အချက်များ၊ အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် ပြောကြားချက်များ မပါဝင်စေဘဲ တိကျခိုင်လုံသော အချက်များ၊ အရေးအသားများဖြင့်သာ ရေးသားပြောဆိုသင့်သည်။ မိမိပြောဆိုသည့်အချိန်မတိုင်မီ ပြောဆိုမည့် စာရွက်ကို မိတ္တူကူးထားပြီး သတင်းနှင့်ပြန်ကြားရေးတာဝန်ခံနှင့် ညီလာခံ အခန်းတာဝန်ခံထံ ကြိုတင်ဖြန့်ဝေထားနိုင်ပါက နေ့စဉ်သတင်းထုတ်ပြန်ချက်တွင် ပါဝင်နိုင်ပေမည်။ ထို့ပြင် ဘာသာပြန်များအနေနှင့် ကြိုတင် လေ့လာထားနိုင်သဖြင့် အကောင်းဆုံးဘာသာပြန်နိုင်ရန် အထောက်အကူပြုပေမည်။ ထိုသို့ ပြောဆိုချက်သာမက ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ သီးခြားထုတ်ပြန်ချက်များ ထုတ်ပြန်ထားပါက ထိုထုတ်ပြန်ချက်များကိုလည်း မိမိပြောဆိုမည့်စာရွက်နှင့်ပူးတွဲ၍ ဖြန့်ဝေနိုင်သည်။ ဖတ်ကြားရာတွင်လည်း မဏာမအနေဖြင့် ညီလာခံဥက္ကဋ္ဌအပေါ် သူ၏ရွေးချယ်တင်မြှောက် ခံရမှုအား ချီးကျူးဂုဏ်ယူကြောင်းဖြင့် စတင်ပြီး မိမိပြောဆိုချက်များကို မမြန်လွန်း၊ မနှေးလွန်း ဖတ်ကြားသင့်သည်။

အခြားစာချုပ်အခြေခံအဖွဲ့များ

ကုလသမဂ္ဂတွင် ရေးသားထားသော သဘောတူစာချုပ်များကို အခြေခံပြီး ဖွဲ့စည်းထားသည့် စာချုပ်အခြေခံအဖွဲ့များတွင် သက်ဆိုင်ရာ စာချုပ်ကော်မတီများ ပါဝင်သည်။

ထိုစာချုပ်ကော်မတီများသည် အကြမ်းအားဖြင့် နိုင်ငံများက တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာများကို လေ့လာသုံးသပ်ခြင်း၊ အစီရင်ခံစာ အချက်များကို လေ့လာ၍ စောင့်ကြပ်ခြင်း၊ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရများကို ပြဿနာအားအသိအမှတ်ပြုလာ အောင်လုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် သတင်းဖလှယ်ခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်သည်။

ထင်ရှားသော စာချုပ်ကော်မတီများနှင့် သက်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များမှာ—

- လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ - နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ (International Covenant on Civil and Political Rights)

- စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ - စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး နှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့် အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)
- လူမျိုးရေး ဖိနှိပ်မှုမျိုးစုံ ပပျောက်ရေး ကော်မတီ- လူမျိုးရေး ဖိနှိပ်မှုမျိုးစုံ ပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ်၊ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)
- သုံးဦးကော်မတီ - အသားအရောင် ခွဲခြားသော ရာဇဝတ်မှု ချုပ်ငြိမ်းရေးနှင့် အပြစ်ပေးရေး ကော်မတီ (International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid)
- အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ဖျက်သိမ်းရေးကော်မတီ - အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ဖျက်သိမ်းရေး သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women)
- ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီ - ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Rights of child)
- ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေးကော်မတီ - ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဆန့်ကျင်ရေး သဘောတူစာချုပ် (Convention Against Torture)
- ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုများ အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေး ကော်မတီ - ရွှေ့ပြောင်း အလုပ်သမားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုများ အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေး သဘောတူစာချုပ် (Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families)

ထိုစာချုပ်ကော်မတီများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များမှာ တခုနှင့်တခု တူညီမှုမရှိပေ။ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ၏ လုပ်ဆောင်နိုင်မှုမှာလည်း မတူညီပေ။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာများကို စိတ်ဝင်စားသည့် ကုလသမဂ္ဂ အခြားဌာနများ

အမျိုးသမီးအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင် (The Commission on the Status of Women)

အမျိုးသမီး အဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်သည် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီအောက်တွင် ဖွဲ့စည်းထားသော လုပ်ငန်းကော်မရှင် (၉) ခုအနက် တခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ (၁၉၄၇) ခုနှစ်တွင်

စတင်ထူထောင်ခဲ့သော အမျိုးသမီးအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၏ တာဝန်မှာ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံသားရေးနှင့် ပညာရေးနယ်ပယ်များတွင် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများ တိုးတက်မြှင့်တင်ပေးရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် အစီရင်ခံစာများ၊ အကြံပေးချက်များအား စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီသို့ ပြင်ဆင်ပေးရန်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး နယ်ပယ်ထဲတွင် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး တန်းတူအခွင့်အရေး ရရှိရေးအတွက် ချက်ချင်းဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်သော ပြဿနာများနှင့် ပတ်သက်၍ အကြံဉာဏ်များလည်း ပေးနိုင်သည်။

နောက်ပိုင်းတွင် ကော်မရှင်၏ တာဝန်များ ပိုမိုကျယ်ပြန့် အားကောင်းလာခဲ့ပြီး အမျိုးသမီး အခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်းများ သတ်မှတ်ရေး၊ ဆက်သွယ်မှု လုပ်ငန်းများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရေး၊ အထွေထွေ အကြံပေးချက်များ ထုတ်ပြန်ရေးတို့အထိ ကျယ်ပြန့်လာခဲ့သည်။ ကော်မတီသည် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် လက်ထပ်ပြီးသော အမျိုးသမီး များ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ဆိုင်ရာ စာချုပ်တို့ကို မူကြမ်းရေးဆွဲခဲ့သည်။ ကော်မတီ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် ကမ္ဘာ့အမျိုးသမီးညီလာခံ (၄) ခုကို မက္ကစီကန်စီတီး၊ ကိုပန်ဟန်၊ နိုင်ဂျီာနှင့် ဘီဂျင်းမြို့တို့တွင် အောင်မြင်စွာ ကျင်းပနိုင်ခဲ့သည်။ မူလ စတင်ဖွဲ့စည်းစဉ်က ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် (၁၅) ဦးရှိရာမှ နောက်ပိုင်းတွင် (၄၅) ဦးထိ တိုးပွားလာသည်။ ထိုကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များသည် ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရများကို ကိုယ်စားပြုသည်။

- ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး

ဖော်ပြခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်အခြေခံအဖွဲ့များနှင့် စာချုပ်အခြေခံအဖွဲ့များအပြင် လူ့အခွင့် အရေးနှင့် ဆက်စပ်နေသော ဌာနမှာ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (UN High Commissioner for Human Rights) ဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စများကို ထိုကဲ့သို့ မဟာမင်းကြီးရုံးမှူး ဖွင့်လှစ်ပြီး လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်ရန် ကာလအတန်ကြာကပင် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သို့သော် နိုင်ငံအများ အပြား၏ ထောက်ခံမှုနည်းပါးမှုကြောင့် ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဗီယက်နာမြို့တွင် ကျင်းပသော ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့် အရေး ညီလာခံ ကျင်းပသည့်တိုင်အောင် အကောင်အထည်ပေါ်လာခဲ့ခြင်း မရှိပေ။ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့် အရေး ညီလာခံသို့ တက်ရောက်လာသော နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များအကြား အချေအတင်ပြောဆိုမှု များစွာဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး နောက်ဆုံးမှ “ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ကြီး၏ လူ့အခွင့်အရေး လုပ်ငန်းများကို ပိုမို ကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာ မင်းကြီးရုံးကို ဖွဲ့စည်းရန်” ဆိုသော လုပ်ငန်းစဉ်ကို ညီလာခံ၏ ကြေညာချက်တွင် ထည့်သွင်းနိုင်

ခဲ့သည်။ အထွေထွေညီလာခံအား ဆုံးဖြတ်ချက်ချရန် တာဝန်ပေးခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၂၀) ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံကြီးက လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီး ရုံးကို ဖွဲ့စည်းရန် ကန့်ကွက်မဲမရှိ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (၃၁) ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်က အီကွေဒိုးနိုင်ငံမှ မစ္စတာဂျိုစ် အာယာလာလက်ဆို (Mr. Jose Ayala-Lesso) ကို ပထမဦးဆုံးသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့ပြီး ဧပြီလ (၅) ရက်နေ့တွင် တာဝန်များစတင်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ လက်ရှိလူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးမှာ မေရီရောဘင်ဆင် (Mary Robinson) ဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးကို ဂျီနီဗာမြို့တွင် အခြေစိုက်ပြီး နယူးယောက် မြို့တွင် ပြန်ကြားဆက်သွယ်ရေးရုံးတရုံး ဖွင့်လှစ်ထားရှိသည်။ မဟာမင်းကြီး၏ သက်တမ်းကို (၄) နှစ်သက်တမ်း သတ်မှတ်သည်။ ကျွမ်းကျင်သော ဝန်ထမ်းများဖြင့် ပေါ်လစီနှင့် လမ်းညွှန်မှုများ သတ်မှတ်ဖော်ပြခြင်း၊ အစိုးရများနှင့် ပူးပေါင်းဆက်ဆံလုပ်ကိုင်ခြင်း၊ ကြေညာချက်နှင့် အစီရင်ခံစာများ ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အစည်းအဝေးများတွင် ပါဝင်သက်ရောက်ခြင်း၊ သတင်းဌာနများနှင့် ဆက်ဆံခြင်း စသည်တို့ကို ဆောင်ရွက်နေသည်။

- လူ့အခွင့်အရေးဌာနကြီး (Center for Human Rights)

နောက်ဌာနတခုမှာ ကုလသမဂ္ဂတွင် အရေးပါသော လူ့အခွင့်အရေးဌာနကြီးဖြစ်သည်။ ဂျီနီဗာမြို့ တွင် အခြေစိုက်ပြီး လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လက်ထောက် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်က တာဝန်ယူ ဦးဆောင်သည်။ ဤဌာနကို လက်ထောက် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်ရုံးနှင့် အဓိက ဌာနခွဲ (၆) ခုတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေး အစီအစဉ်များကို ကြီးကြပ်၍ အထက်ပါကော်မတီများက လိုအပ်သော ဝန်ထမ်းများကို ဖြည့်ဆည်းပေးသည်။

အခြားလူ့အခွင့်အရေးနှင့်ဆက်စပ်နေသော ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများမှာ-

- ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာမဟာမင်းကြီးရုံး (UNHCR)
- အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (International Labor Organization – ILO)
- ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့ (UNESCO)
- ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (WHO) တို့ဖြစ်သည်။

- ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (UNHCR)

၁၉၅၀ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၁၄) ရက်နေ့တွင်ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံကြီး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အရ ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးကို ၁၉၅၁ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (၁) ရက်နေ့တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အတွင်း ဒုက္ခသည်များပြဿနာကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းသည့် အဓိကအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။ ဤဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးက “ဒုက္ခသည်ဆိုသည်မှာ လူမျိုးရေးကိစ္စ၊ ဘာသာရေးကိစ္စ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ နိုင်ငံရေးအယူအဆနှင့် လူမှုအဖွဲ့ တဖွဲ့သို့ အဖွဲ့ဝင်ရောက်မှုတို့ကြောင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက် အပြစ်ပေးခံရမည်ဟု ကြောက်ရွံ့ ရန် ခိုင်လုံသော အချက်အလက်များရှိသူ၊ ထိုသို့ ကြောက်ရွံ့မှုကို အကြောင်းပြု၍ မိမိတို့ နိုင်ငံ အစိုးရ၏ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို မခံယူနိုင်သောသူများ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ဤမဟာမင်းကြီးရုံးသည် ဒုက္ခသည်များနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတကာ ကာကွယ်မှုများပေးရန်နှင့် ဒုက္ခသည်များ ပြဿနာကို ထာဝရဖြေရှင်းနိုင်သော အချက်များရှာဖွေရန် အဓိကလုပ်ဆောင်သည်။ နေရပ်သို့ ပြန်လည်နေထိုင်ခဲ့သော ဒုက္ခသည်များနှင့် ပြည်တွင်းမှာပင် လှည့်လည်နေထိုင်နေသော နေရာအတည်တကျ မနေထိုင်ရသူများအပါအဝင် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ဒုက္ခသည်ပေါင်း သန်း (၃၀) ခန့်၏ အရေးကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်နေရသည်။ နိုင်ငံတကာ ကာကွယ်မှုဟုဆိုရာတွင် ဒုက္ခသည်များအား မိမိဆန္ဒမပါဘဲ အတင်းအကြပ်ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခြင်းကို ကာကွယ်ရန်၊ ဒုက္ခသည်များအား ဖမ်းဆီးထိမ်းသိမ်းခြင်းကို ကာကွယ်ရန်နှင့် ဒုက္ခသည်များ၏ လုံခြုံရေးကို တာဝန်ယူရန်တို့ ပါဝင်သည်။ ထိုမျှမက ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို နိုင်ငံများက သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုး လာစေရန်၊ မိမိသဘောအလျောက် နေရပ်သို့ပြန်သည့် အစီအစဉ်များဖြင့် ဒုက္ခသည် ပြဿနာ များကို ဖြေရှင်းရန်နှင့် အခြားကယ်ဆယ်ရေးအဖွဲ့များနှင့် ပူးပေါင်းလက်တွဲ၍ ဒုက္ခသည်များအား ကူညီထောက်ပံ့မှုများ လုပ်ဆောင်ရန်တို့ကို ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသည်။ လက်ရှိတာဝန်ထမ်းဆောင်နေ သော ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးမှာ နယ်သာလန်နိုင်ငံ၏ ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်းဖြစ်သူ ရူဒ်လတ်ဗ်ဘာ (Ruud Lubbers) ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာက ဒုက္ခသည်များကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်နှင့် ပတ်သက်သော အခြေခံအချက် များမှာ -

ဒုက္ခသည်များအား အတင်းအကြပ် နေရပ်သို့ ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခြင်းအား တားမြစ်ခြင်း။

ဒုက္ခသည်များအား ကာကွယ်ပေးရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အခြေခံအကျဆုံး ကာကွယ်ပေးမှုမှာ ထိုဒုက္ခသည်များကို နေရပ်သို့ မောင်းထုတ်ခြင်း၊ ပြန်ပို့ခြင်းမပြုရန်ဖြစ်သည်။ သူ၏လူမျိုးဖြစ်မှု၊ ကိုးကွယ်မှု၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ လူမှုရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအသင်းအဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှုကြောင့်

နေရပ်ကိုပြန်လျှင် အန္တရာယ်ကျရောက်နိုင်ပါက ထိုဒုက္ခသည်ကို သူ၏နေရင်းအရပ်သို့ ပြန်လည် ပို့ဆောင်ခြင်း မပြုရပေ။

ဒုက္ခသည်များ၏လုံခြုံမှု။

ဒုက္ခသည်များ၏ လုံခြုံမှုမှာလည်း အခြေခံကျသော အချက်အချာဖြစ်သည်။ ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံသော သူများသည် သူတို့ဘဝ အသက်ရှင်သန်ရေးအတွက် ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသည်များ ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံနေသော နယ်မြေတွင် ထိုသူတို့ကို လုံခြုံမှုမပေးနိုင်ပါက ဒုက္ခသည်များအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုသည် အဓိပ္ပာယ်မဲ့ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ဒုက္ခသည်များ၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ လုံခြုံရေးနှင့် ဒုက္ခသည်များ ခိုလှုံရာနေရာဒေသများ၏ လုံခြုံရေးလည်း ဤအချက်တွင် အကြီးစင်သည်။ အမျိုးသမီး ဒုက္ခသည်များအား လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုသည်လည်း ယခုအချက်တွင် အကြီးစင်ပါသည်။

ဒုက္ခသည်များအား ဖမ်းဆီးခြင်း။

မိမိအသက်ရှင်ခွင့်ကို အန္တရာယ်ပေး အနှောက်အယှက်ပြုနေသော တိုင်းပြည်မှ အခြားတိုင်းပြည် အတွင်းသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာသော မည်သည့်ဒုက္ခသည်ကိုမှ တိုင်းပြည်အတွင်း တရားမဝင် ဝင်ရောက်မှုသက်သက်ဖြင့် ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်း မပြုရပေ။ သူ၏ လူမျိုးဖြစ်မှု၊ ကိုးကွယ်မှု၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ လူမှုရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအသင်းအဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှုကြောင့် သူ၏တိုင်းပြည်တွင် အန္တရာယ်ရှိ၍ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာသူသည် ထိုအချက်ကို သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရထံတွင် ခိုင်ခိုင် လုံလုံတင်ပြနိုင်ပါက ၎င်းတို့ကို တိုင်းပြည်အတွင်း တရားမဝင် ဝင်ရောက်မှုဖြင့် ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်၍ မရပေ။

ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးသည် ဝန်ထမ်းပေါင်း ငါးထောင်ကျော်ဖြင့် လည်ပတ်လျက်ရှိသည်။ ဝန်ထမ်းများ၏ (၈၀) ရာခိုင်နှုန်းမှာ လက်တွေ့နယ်ပယ်များတွင် လုပ်ကိုင်လျက်ရှိပြီး နိုင်ငံပေါင်း (၁၁၅) နိုင်ငံတွင် ရုံးခွဲပေါင်း (၂၀၀) ကျော် ဖွင့်လှစ်ထားသည်။ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး၏ ဗဟိုကော်မတီဝင် နိုင်ငံပေါင်းမှာ (၅၀) နိုင်ငံရှိသည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (International Labor Organization – ILO)

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်သည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး မပေါ်ပေါက်ခင် ကတည်းက တည်ရှိနေခဲ့သော အဖွဲ့ကြီးဖြစ်သည်။ ၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ဤအဖွဲ့သည် ဗာဆီလီ ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်၏ အသီးအပွင့်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အလုပ်သမားများအား

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဆင့်အတန်းများနှင့်အညီ ကာကွယ်ပေးရန်နှင့် ကမ္ဘာ့အလုပ်သမား ပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းမည့် အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ထူထောင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ နှစ်အနည်းငယ်အတွင်းတွင် နိုင်ငံများတွင်ရှိသော ဥပဒေပြုသူများအား လုပ်ငန်းခွင်အဆင့်အတန်း၊ လူမှုဖူလုံရေးနှင့် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ရေးနှင့် စောင့်ရှောက်ရေးတို့နှင့် ပတ်သက်သော လမ်းညွှန်ချက်များ သတ်မှတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ ပထမဦးဆုံး အထူးပြုအေဂျင်စီတစ်ခု ဖြစ်လာပြီး အလုပ်သမားရေးရာများ၊ လူမှုရေးရာများကို အဓိကထား လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ အဖွဲ့ဝင်ပေါင်း (၁၇၄) နိုင်ငံရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၉၅၅ ခုနှစ်ကတည်းက အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော် အဓမ္မလုပ်အား စေခိုင်းမှုကြောင့် ၁၉၆၄ ခုနှစ်မှ စတင်၍ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်ကြီး၏ ညီလာခံတွင် ပြစ်တင်ဝေဖန်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ၁၉၇၇ ခုနှစ်၊ မတ်လ (၂၇) ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အဓမ္မလုပ်အား စေခိုင်းမှုကို စုံစမ်းရန် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မရှင်တစ်ရပ်ကို တာဝန်ပေးဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်ဇူလိုင်လ (၂) ရက်နေ့တွင် ထိုကော်မရှင်က မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း အဓမ္မလုပ်အားပေးစေခိုင်းမှုများနှင့်ပတ်သက်သော အစီရင်ခံစာကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ် ဇွန်လ (၁၇) ရက်နေ့တွင် အလုပ်သမားကွန်ဖရင့်ကနေ၍ မြန်မာနိုင်ငံအား အဖွဲ့ချုပ်၏ စာချုပ်အမှတ် (၂၉) ကိုပြင်းထန်စွာချိုးဖောက်မှုကြောင့် နည်းပညာ အကူအညီများ ရပ်တံ့ရန်နှင့် အစည်းအဝေးများ တက်ရောက်ခြင်းကို ခွင့်မပြုရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်တွင် အလုပ်သမားကွန်ဖရင့်၊ ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရုံးတို့နှင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ထူးခြားချက်မှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ အဆင့်တိုင်းတွင် အစိုးရမဟုတ်သော ကိုယ်စားလှယ်များ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်နေခြင်းဖြစ်သည်။

အလုပ်သမားကွန်ဖရင့်ကို နှစ်စဉ်ဇွန်လတွင် ဂျီနီဗာမြို့၌ကျင်းပပြီး ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည်။ အဖွဲ့၏ ငွေကြေးသုံးစွဲမှု၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမား အဆင့်အတန်းစံများသတ်မှတ်မှု၊ အလုပ်သမားနှင့် လူမှုပြဿနာများကို ကွန်ဖရင့်အတွင်းတွင် ဆွေးနွေးသည်။ ကွန်ဖရင့်သို့ တက်ရောက်သော အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တွင် အစိုးရကိုယ်စားလှယ် (၂) ဦး၊ အလုပ်ရှင် ကိုယ်စားလှယ် (၁) ဦးနှင့် အလုပ်သမား ကိုယ်စားလှယ် (၁) ဦးတို့ ပါဝင်လေ့ရှိသည်။ လိုအပ်ပါက အတတ်ပညာ ကျွမ်းကျင်သူများလည်း လိုက်ပါတက်ရောက်နိုင်သည်။ အလုပ်ရှင်နှင့် အလုပ်သမား ကိုယ်စားလှယ်များသည် လွတ်လပ်သော ကိုယ်စားလှယ်များဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့ အစိုးရကိုယ်စားလှယ်နှင့် ဖြစ်စေ၊ အချင်းချင်းပင်ဖြစ်စေ သဘောကွဲလွဲမှုများ ရှိတတ်ကြသည်။

ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ အချုပ်အခြာဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင် (၅၆) ဦးကို ကွန်ဗရင့်မှ (၃) နှစ်တကြိမ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပြီး တနှစ်လျှင်သုံးကြိမ် တွေ့ဆုံကာ ကွန်ဗရင့်အတွက် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ အခြားအစည်းအဝေး အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲသည်။ အဖွဲ့ဝင် (၅၆) ဦးတွင် အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ် (၂၈) ဦး၊ အလုပ်သမား ကိုယ်စားလှယ် (၁၄) ဦးနှင့် အလုပ်ရှင် (၁၄) ဦးတို့ပါဝင်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရုံးသည် အဖွဲ့၏ အတွင်းရေးမှူးရုံးဖြစ်ပြီး ဂျီနီဗာမြို့တွင် အခြေစိုက်သည်။ အဖွဲ့၏ အစည်းအဝေးများကို ကမကထပြုလုပ်ခြင်း၊ အတတ်ပညာ ကူညီမှုများပေးခြင်း၊ သုတေသနနှင့် ပညာရေး အစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ လုပ်ငန်းစဉ်

အလုပ်သမားများ၏ ဘဝအဆင့်အတန်းများ သတ်မှတ်ခြင်းသည် အဖွဲ့ချုပ်၏ အဓိကတာဝန် ဖြစ်သည်။ ၁၉၁၉ ခုနှစ်မှ စတင်ပြီး အလုပ်သမားရေးရာနှင့် ပတ်သက်၍ ကွန်ဗရင့်မှ ချမှတ်ပြဌာန်း ထားသော စာချုပ်များနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ပေါင်း (၃၅၁) ခုရှိပြီး ၎င်းတို့ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသူ ပေါင်း (၅၅၀၀) ကျော်ရှိသည်။ ထိုသို့ အဆင့်အတန်းစံများ သတ်မှတ်ခြင်းအပြင် ဆုံးဖြတ်ချက်၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ အောက်ပါအတိုင်း လုပ်ဆောင်သည်။

သဘောတူညီချက် အသစ်များနှင့် ပတ်သက်၍ လုပ်ဆောင်ချက်

အဖွဲ့ချုပ်တွင် သဘောတူညီချက်အသစ် ချမှတ်လိုက်ပါက အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ အားလုံးသည် ထို သဘောတူညီချက် အသစ်ကို (၁) နှစ်အတွင်း မိမိနိုင်ငံ၏ ပါလီမန် သို့မဟုတ် ကွန်ဂရက် သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သို့ မဖြစ်မနေ တင်သွင်းရသည်။ သို့မှသာ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် အဖွဲ့ချုပ်က ချမှတ်သော သဘောတူညီချက်အသစ်အပေါ် လေ့လာမှုများ ပြုလုပ်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ပြည်သူတို့ အကြားတွင်လည်း ထိုကိစ္စကို ဆွေးနွေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံက ထိုဆုံးဖြတ်ချက် အသစ်ကို သဘောတူလက်မှတ် မရေးထိုးရသေးသည့် အဖြစ်မျိုးတွင် ပြည်တွင်းရှိ အလုပ်သမား သမဂ္ဂများက အစိုးရအား ထိုဆုံးဖြတ်ချက်အသစ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ဖိအားပေးနိုင်သည်။

လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသော သဘောတူညီချက်များ၊ အကြံပြုချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ လုပ်ဆောင်ချက်

ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် သဘောတူညီချက်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသော နိုင်ငံများကိုလည်း ထိုသဘောတူညီချက်ပါ အချက်များကို ဥပဒေအရ လက်တွေ့အရ မည်သို့လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေကြောင်း အစီရင်ခံရန် တောင်းဆိုနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်နေသော သဘောတူညီချက်များကို အစီရင်ခံရန် တောင်းဆိုတတ်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် သဘောတူညီချက်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးသေးသော နိုင်ငံများအား နောင်တွင်လက်မှတ်ထိုးလာရန် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော သဘောတူညီချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ လုပ်ဆောင်ချက်

အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေ အပိုဒ် (၂၂) အရ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် မိမိတို့ သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော သဘောတူညီချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ မိမိတို့ မည်သို့လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေသည်ကို အစီရင်ခံရန် တာဝန်ရှိသည်။ အစိုးရများသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် အရေးကြီးသော သဘောတူညီချက်များ နှင့်ပတ်သက်၍ မိမိတို့ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေမှုကို (၂) နှစ်လျှင်တကြိမ် အစီရင်ခံရပြီး အခြားသဘောတူချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ (၄)နှစ်တကြိမ် အစီရင်ခံရသည်။ ထိုအစီရင်ခံစာများတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော သဘောတူညီချက်များ၏ အနှစ်သာရများ၊ ရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်ရန် မိမိတို့နိုင်ငံရှိ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် မည် ကဲ့သို့ ပြဋ္ဌာန်းလုပ်ဆောင်နေကြောင်းကို ထည့်သွင်းအစီရင်ခံရသည်။

ကျွမ်းကျင်သူ (၂၀) ဦး ပါဝင်သည့် ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီက ထိုသို့တင်သွင်းလာသော အစီရင်ခံစာများကို လေ့လာရသည်။ အကယ်၍ တင်သွင်းလာသော အစီရင်ခံစာများတွင် ပါဝင်သော အချက်များသည် ကျေနပ်ဖွယ်မရှိပါက သက်ဆိုင်ရာအစိုးရကို မှတ်ချက်ပေးနိုင်သည်။ ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီသည် လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသော သဘောတူညီချက်များအပြင် အကြံပြုချက်များနှင့် ပတ်သက်သော အစီရင်ခံစာများနှင့် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော သဘောတူညီချက်များနှင့် ပတ်သက်သော အစီရင်ခံစာများကိုပါ လက်ခံစစ်ရသည်။

ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီသည် ကွန်ဖရင့်သို့ နှစ်စဉ် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည်။ ထိုသို့ တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာကို အခြေခံ၍ ကွန်ဖရင့်ကော်မတီသည် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရကို

ဖိတ်ခေါ်၍ သဘောတူညီချက်ပါ အနှစ်သာရများ၊ ရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်ရန် လုပ်ဆောင်ရာတွင် ချို့ယွင်းအားနည်းချက်များကို ဖြေရှင်းရန် တောင်းဆိုနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ကွန်ဖရင့်သို့ တက်ရောက်လာသော အလုပ်သမား ကိုယ်စားလှယ်များက ထိုအစိုးရများအပေါ် အလုပ်ခွင့် စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် ပတ်သက်၍ မေးခွန်းများ ထုတ်နိုင်ရန် အခွင့်အလမ်းများ ရရှိနိုင်သည်။ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရက သဘောတူညီချက်ပါ အချက်များကို လေးစားလိုက်နာ ဆောင်ရွက်ရန် ဆက်လက်ပျက်ကွက်နေပါက အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်သည် ကိုယ်စားလှယ် ခန့်အပ်၍ ထိုအစိုးရနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်ရန် တာဝန်ပေးအပ်နိုင်သည်။

အခန်း(၈)

ဒေသဆိုင်ရာ လူ့ အခွင့်အရေး အဖွဲ့ အစည်းများ

လူ့အခွင့်အရေး အဆင့်အတန်း တိုးတက်ကောင်းမွန်ရေးအတွက် ဒေသအတွင်းတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားတိုးတက်မှုများ အောင်မြင်ရန်အတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အချက်ဖြစ်သည်။ ဒေသအတွင်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့တဖွဲ့ ရှိပါက ထိုအဖွဲ့သည် ဒေသအတွင်းရှိ ပြည်သူများ၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို အနီးကပ် စောင့်ကြည့်နိုင်ပြီး ဒေသအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေး ပြဿနာများကို ဒေသအတွင်းမှာပင် ပိုမိုပြေလည်စွာ ဖြေရှင်းနိုင်လေ့ရှိသည်ကို တွေ့သည်။ ထိုမျှမက ဒေသအတွင်းရှိ နိုင်ငံတစ်ခုအပေါ် ဒေသအတွင်းက နိုင်ငံရေး ဖိအားပေးမှုသည် အခြားဒေသများက ပြစ်တင်ပြောဆိုမှုများထက် ပိုမိုထိရောက်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ထို့ကြောင့် ကုလသမဂ္ဂ အေဂျင်စီများသည် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့များ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် အထူးအားပေးဆောင်ရွက်နေလျက်ရှိသည်။

ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ဟု ဆိုသော်လည်း အချို့အဖွဲ့များမှာ ပထဝီဓါတု အနေအထားအရ ဖွဲ့စည်းထားခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ အခြားဒေသမှ နိုင်ငံများပါ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ အဖွဲ့များ၏ ဦးတည်ချက်၊ ရည်မှန်းချက်၊ သဘောတူညီချက်များအပေါ် လက်ခံသဘောတူ နိုင်သည့် နိုင်ငံများသည် ဒေသအလိုက်ခွဲခြားမှုမဟုတ်ဘဲ မိမိနှစ်သက်ရာအဖွဲ့သို့ ပူးပေါင်းတတ်သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ဥရောပဒေသ

ဥရောပကောင်စီ(The Council of Europe) နှင့်ဥရောပလူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ် (The European Convention for the Protection of Human Rights)

ဥရောပကောင်စီသည် အနောက်ဥရောပ နိုင်ငံများအားလုံး ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းတခုဖြစ်သည်။ ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပသော ဥရောပ ကွန်ဂရက်သို့ တက်ရောက်လာကြသည့် နိုင်ငံပေါင်း(၁၆)နိုင်ငံမှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းသည်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်ကုန်တွင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံပေါင်း (၄၁) နိုင်ငံရှိပြီဖြစ်သည်။

ဥရောပကောင်စီတွင် အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ နိုင်ငံတော် ပါလီမန်များနှင့် နိုင်ငံတော်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များကို သုံးမျိုးခွဲခြား၍ ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်များသည် ဥရောပကောင်စီ၏ အစိတ်အပိုင်းသုံးခုအနက် တခုဖြစ်သော ဝန်ကြီးများ ကော်မတီ (Committee of Ministers) တွင် ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံများ၏ ပါလီမန်များက ရွေးချယ် တင်မြှောက်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်များသည် နောက်ထပ်အစိတ်အပိုင်းတခုဖြစ်သည့် ကောင်စီ၏ ပါလီမန်လွှတ်တော် (Parliamentary Assembly) တွင် ပါဝင်သည်။ နောက်ထပ်အစိတ်အပိုင်းတခု ဖြစ်သည့် ဥရောပဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များကွန်ဂရက် (Congress of Local and Regional Authorities of Europe) ကို ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ထို့ပြင် ဥရောပကောင်စီသည် အတိုင်ပင်ခံအဆင့်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားရသော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့ပေါင်း ၄၀၀ ကျော်နှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။

ဥရောပကောင်စီသည် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေး အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် ဥရောပဒေသ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေး သဘောတူစာချုပ် (The European Convention for the Protection of Human Rights) ကို ၁၉၅၀ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့ပြီး ၁၉၅၃ ခုနှစ်တွင် အသက်ဝင်လာသည်။ ထိုစာချုပ်သည် လက်ရှိတည်ရှိနေသော ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်များထဲတွင် အပြည့်စုံဆုံးနှင့် အခိုင်မာဆုံးသော စာချုပ် ဖြစ်သည်။

စာချုပ်ပါ သဘောတူညီချက်များကို ကြီးကြပ်နိုင်ရန်အတွက် ဥရောပဒေသ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နှင့် ဥရောပ ဒေသ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တရားရုံးတို့ကို ဖွဲ့စည်းထားခဲ့သည်။ သို့သော် ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် ထိုကော်မရှင်နှင့် တရားရုံးတို့ကို ပေါင်းစပ်၍ ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး (European Court of Human Rights) အဖြစ် ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ ထို တရားရုံးသစ်ကို ဥရောပကောင်စီနှင့် တွဲဖက်၍ Strasbourg မြို့တွင် ၁၉၉၈ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ (၁) ရက်နေ့မှ စတင်၍ ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့သည်။ တရားသူကြီးများသည် လွတ်လပ်သောသူများ ဖြစ်ကြပြီး ၎င်းတို့ကို ဥရောပကောင်စီရှိ ဥရောပပါလီမန်လွှတ်တော်က ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည်။ လူပုဂ္ဂိုလ် တဦးချင်းစီနှင့် နိုင်ငံများကနေ၍ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို တိုင်ကြားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ဥရောပကောင်စီတွင် နောက်ထပ်အရေးကြီးသော လူမှုရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်တခုဖြစ်သော ဥရောပ လူမှုချာတာသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရန် ပြဌာန်းထားသော စာချုပ်ဖြစ်သည်။ ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့သည်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ချာတာတွင် အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ စည်းရုံးပိုင်ခွင့်၊

ဆေးကုသခံပိုင်ခွင့်၊ လူအများနှင့် စုပေါင်း၍ လုပ်ခ၊ အလုပ်ချိန်စသည်တို့အပေါ် အလျော့အတင်း လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ လူမှုဖူလုံရေး ခံစားပိုင်ခွင့်၊ အလုပ်သမားများ၏ မိသားစုဝင်များပါ အလားတူ အကျိုးခံစား ပိုင်ခွင့်၊ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများနှင့် ၎င်းတို့ မိသားစုများအတွက် အကာအကွယ်နှင့် အကူအညီ များ တောင်းခံခွင့်များအပြင် လုပ်ငန်းခွင်တွင် တန်းတူညီမျှအခွင့်အရေး ရရှိရေးနှင့် ကလေးသူငယ် များနှင့် လူငယ်များအပေါ် ကာကွယ်ပေးရေးတို့ ပါဝင်သည်။

စာချုပ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံများသည် စာချုပ်ပါ အချက်အလက်များကို လေးစား လိုက်နာဆောင်ရွက်နေကြောင်း (၂) နှစ်လျှင်တကြိမ် အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည်။ လွတ်လပ်ပြီး ကျွမ်းကျင်သူများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ကော်မတီက ထိုအစီရင်ခံစာများကို စိစစ်လေ့လာရသည်။

အမေရိကန်ဒေသ

အမေရိကန်နိုင်ငံများအဖွဲ့ (The Organization of American States- OAS)

အမေရိကန်နိုင်ငံများအဖွဲ့ကို ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး အမေရိကန်ဒေသ၊ လူ၏တာဝန်နှင့် အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ပြဌာန်းခဲ့သည်။ ၁၉၆၉ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေသ လူ့အခွင့် အရေး သဘောတူစာချုပ်ကို ပြဌာန်းခဲ့ပြီး ၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင် စာချုပ် အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ (၃၅) နိုင်ငံရှိလာသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာ စာတမ်းနှင့် အခြေခံအနှစ်သာရ တူညီသော်လည်း အမေရိကန်ဒေသ၊ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူ စာချုပ်၏ ထူးခြားချက်မှာ နိုင်ငံသားတို့၏ တာဝန်ကို အပိုဒ် (၁၀) ပိုဒ်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုရှင်းပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။

စာချုပ်ပါ အချက်များကို ကြီးကြပ်ရန် အမေရိကန်နိုင်ငံများကော်မရှင် (The Inter-American Commission) နှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံများဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး (The Inter-American Court of Human Rights) တို့ကို ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ကော်မရှင်သည် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ အားလုံး၏ လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန်၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု များကို သွားရောက်စုံစမ်းပြီး အစီရင်ခံရန်၊ လူတိုင်းတယောက်ချင်းစီ၏ တိုင်ကြားချက်များကို ဖြေရှင်းရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံး၏ လုပ်ငန်းများကို ကူညီလုပ်ဆောင်ရန်တို့ ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံများဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးကို တရားသူကြီး (၇)ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအပေါ် အခြားနိုင်ငံများက လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုဖြင့် စွဲချက် တင်သည့်အခါ တရားရုံးက ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရသည်။ ထိုသို့ စွပ်စွဲချက်မျိုးကို ကော်မရှင်မှတစ်ဆင့် တရားရုံးက လက်ခံလေ့ရှိသည်။

၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် နောက်ထပ် အမေရိကန်ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်တစ်ရပ် ထပ်မံအသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံများ၏ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်း ဖက်မှုအား ကာကွယ်ရေး၊ အပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ရေးနှင့် ချုပ်ငြိမ်းစေရေး သဘောတူစာချုပ် ဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်အတွက် အမေရိကန်ဒေသ၊ အမျိုးသမီးဆိုင်ရာ ကော်မရှင်ကိုဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ စာချုပ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ချိုးဖောက်မှုများ ကျူးလွန်နေပါက ထိုနိုင်ငံများမှ လူပုဂ္ဂိုလ်တဦးချင်းကဖြစ်စေ၊ အဖွဲ့လိုက်ဖြစ်စေ၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း များကဖြစ်စေ အမျိုးသမီးကော်မရှင်ထံ တိုင်ကြားနိုင်သည်။ ကော်မရှင်က ထိုတိုင်ကြားချက်များ ကို စုံစမ်းအရေးယူဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်သည်။

အာဖရိကဒေသ

အာဖရိကညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ (The Organization of African Unity – OAU)

အာဖရိကဒေသတွင်ရှိသော ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းမှာ အာဖရိက ညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၁ ခုနှစ်တွင် အာဖရိက လူနှင့် ပြည်သူတို့၏ အခွင့်အရေး ချာတာ (African Charter on Human and People's Rights) ကို ပြဌာန်းခဲ့ပြီး ၁၉၈၆ ခုနှစ်တွင် အသက်ဝင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ်အထိ အာဖရိကန် နိုင်ငံပေါင်း (၄၉)နိုင်ငံက လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ချာတာတွင် ပါဝင်သော အချက်များမှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များနှင့် အခြေခံအားဖြင့် တူညီပြီး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်၍ လွတ်လပ်စွာပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် မိသားစုကာကွယ်မှု ခံစားပိုင်ခွင့်တို့ကို ပြဌာန်းထားသည်။

စာချုပ်ပါ အချက်များကို ကြီးကြပ်ရန် အာဖရိက ဒေသဆိုင်ရာ ကော်မရှင်ကို ၁၉၈၇ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ကော်မရှင်ကို အာဖရိက ညီညွတ်ရေးအဖွဲ့က ရွေးကောက်တင်မြှောက်

လိုက်သော ကိုယ်စားလှယ် (၁၁) ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ နိုင်ငံများ၊ အဖွဲ့အစည်းများ၏ တိုင်ကြားချက်များအပြင် လူတိုင်းချင်းစီ၏ တိုင်ကြားချက်များကိုပါ အရေးယူစုံစမ်းသည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် (၂) နှစ်လျှင်တကြိမ် ကော်မရှင်ထံ မိမိတို့နိုင်ငံ၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို အစီရင်ခံတင်သွင်းရသည်။ သို့သော် တည်ဆဲဥပဒေများ အကြောင်းများသာဖြစ်ပြီး လက်တွေ့မကျ လှပေ။ ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ယန္တရားများထဲတွင် သက်တမ်းအနုဆုံးဖြစ်သည့် အာဖရိက ပုံစံသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အနည်းဆုံးနှင့် သက်ရောက်မှုအနည်းဆုံး ဖြစ်နေသေးသည်။ ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးတခု ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ကျခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း သဘောတူ လက်မှတ်ထိုးမည့် နိုင်ငံအရေအတွက် မပြည့်သေးသည့်အတွက် အသက်ဝင်လာခြင်း မရှိသေးပါ။

အာရပ်ဒေသ

အာရပ်ဒေသတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်မရှိသေးသော်လည်း ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွင် အစ္စလာမ်အဖွဲ့အစည်းများ ညီလာခံ (Organization of Islamic Conference) က ကိုင်ရှိ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ သို့သော် အချို့သော လေ့လာသူများက ထိုစာတမ်းတွင် ပါသော သဘောတရားများသည် လူ့အခွင့်အရေးသည် တကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည် ဟူသော အယူအဆနှင့် ကွဲလွဲနေသည်ဟု ထောက်ပြကြသည်။ ၁၉၉၄ ခုတွင် အာရပ်နိုင်ငံများ ပေါင်းချုပ်အဖွဲ့ (League of Arab States) က အာရပ်လူ့အခွင့်အရေး ချာတာ (Arab Human Rights Charter) ကို လက်ခံသဘောတူခဲ့ပြီး လူ့ အခွင့်အရေး ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီ (Human Rights Committee of Experts) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ထိုကော်မတီက အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများကို (၃) နှစ်လျှင်တကြိမ် လေ့လာသုံးသပ်သည်။ သို့သော် တရားရုံးမရှိသေးချေ။ ထိုချာတာသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေးသည် တကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်ဟူသော အယူအဆကို ချန်လှပ်ထားပြီး အရေးပေါ်အချိန်တွင် ပြည်သူတို့၏ အခွင့်အရေးများကို အစိုးရကနေ၍ ဆိုင်းငံ့ထားခွင့် အပြည့်ပေးထားသည်။

အာရှဒေသ

အာရှဒေသသည် လူ့အခွင့်အရေးကဏ္ဍတွင် နိုင်ငံတကာ၏ စောင့်ကြပ်ထိန်းချုပ်မှုအပေါ် အားပေးထောက်ခံမှု အနည်းဆုံးဒေသဖြစ်သည်။ အာရှဒေသအတွင်းရှိ အချို့နိုင်ငံ အစိုးရများက နိုင်ငံသားနှင့်

နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေး ဆိုသည်မှာ အင်အားကြီး နိုင်ငံများ၏ လွှမ်းမိုးမှုကို တဖက်လှည့်နှင့် ဖုံးကွယ်ထားသော စကားလုံးဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ အချို့ကလည်း တတိယနိုင်ငံများ၏ လက်ရှိ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုရှိအောင် လုပ်ဆောင်နေသော အခြေအနေမျိုးတွင် လူ့အခွင့်အရေးများ အပေါ် ကန့်သတ်မှုများထားရှိရန် လိုအပ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ အာရှနိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ အတွေးအမြင်များအပေါ် အနှောင့်အယှက်ပြုနေသော အချက်မှာ အာရှဒေသရှိ အာဏာရှင် အစိုးရများသည် ၎င်းတို့ ခံစားနေသော အခွင့်ထူးများ ပျောက်ပျက်သွားမည်ကို စိုးရိမ်နေကြခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့က လူ့အခွင့် အရေး အတွေးအမြင်များသည် ဥရောပ လစ်ဘရယ်ဒီမိုကရေစီနှင့် ဆိုရှယ်ဝါဒတို့၏ အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်ပြီး အာရှဒေသအတွက် အထူးအဆန်းများ ဖြစ်နေသည်ဟု ဆိုကြသည်။

အခန်း(၉)

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (Non Governmental Organization - NGO) သည် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်မြှင့်တင်ရေးတို့အတွက် တိုက်ပွဲဝင်ရာတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသည်။ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်မပါဝင်ဘဲ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာမည် မဟုတ်ပေ။ ကုလသမဂ္ဂရှိ လူ့အခွင့်အရေး အေဂျင်စီများသည် လူ့အခွင့်အရေးများ ထွန်းကားရေးကို ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်နေပြီး နိုင်ငံတကာတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်နေသော အစိုးရများကိုလည်း ပြစ်တင်ဝေဖန်မှုများ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂ ကိုယ်စားလှယ်များမှာ အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များသာ ဖြစ်နေသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အစိုးရတစ်ခုက အခြားအစိုးရတစ်ခုကို ဝေဖန်သည့်အခါ အငြင်းပွားစရာများနှင့် ကြုံရတော့သည်။ အခြားနိုင်ငံကို မိမိဝေဖန်လျှင် မိမိနိုင်ငံ၏ အကျိုးကိုပါ ထိခိုက်လာနိုင်သည်ဟူသော စိုးရိမ်မှုဖြင့် ပြတ်ပြတ်သားသား မလုပ်ဆောင်နိုင်တော့ချေ။ ထို့ကြောင့် အစိုးရ အချင်းချင်း မိမိအကျိုးစီးပွားချင်း ကာကွယ်ရင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေခြင်းတို့ကြောင့် အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများကို တာဝန်ပေးခြင်းသည် ပိုမို ကောင်းသည်ဟူသော အယူအဆပေါ်လာသည်။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အဓိကကျောရိုးဖြစ်သည်။ အမြတ်အစွန်းရရှိရေးအတွက် မရည်ရွယ်ဘဲ ဖွဲ့စည်းထားသောအသင်းအဖွဲ့များ၊ အဖွဲ့အစည်းများ၊ အုပ်စုများနှင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းများတို့သည် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သည်။ အဖွဲ့တဖွဲ့ချင်းစီ၏ ဖွဲ့စည်းမှုများရည်ရွယ်ချက်များ၊ အဓိကလုပ်ငန်းများမှာ ကွဲပြားမှုရှိသည်။ အချို့က ပညာရေးဆိုင်ရာ၊ အချို့က သတင်းဆိုင်ရာနှင့် အချို့က ကူညီထောက်ပံ့မှုများ ပေးသောအဖွဲ့များ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးရှိသည်။ တူညီသော အချက်မှာ ထိုအဖွဲ့များသည် အစိုးရ၏ အစိတ်အပိုင်းတခု မဟုတ် ဆိုသော အချက်တချက်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်အား အစိုးရက ထိုအဖွဲ့အပေါ် ထောက်ပံ့မှု ရှိမရှိဟူသော အချက်ဖြင့် စံချိန်ထိုးနိုင်သည်။ အစိုးရ၏ ထောက်ပံ့မှုရှိသော အဖွဲ့မျိုးသည် တနည်းအားဖြင့် အစိုးရ၏ ကန့်သတ်မှုများအောက်တွင် တည်ရှိနေတတ်ပြီး တခါတရံတွင် အစိုးရပေါ်လစီများအတွက် လုပ်ဆောင်နေတတ်သည်ကို တွေ့ရသည်။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော အဓိကလုပ်ငန်း (၃) ရပ်မှာ -

(၁) လူ့အခွင့်အရေး အဆင့်အတန်း စံများသတ်မှတ်ခြင်း (Setting Human Rights Standards)

ကျွမ်းကျင်သော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများသည် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရနှင့် ပူးပေါင်းပြီး လူ့အခွင့်အရေး အဆင့်အတန်းစံချိန်အဆင့်များကို သတ်မှတ်ရာတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်တတ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများ၊ လူ့အခွင့်အရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်အညီ လူ့အခွင့်အရေး စံများ ပေါ်ထွန်းလာအောင် လုပ်ဆောင်သည်။

(၂) ပြည်သူများအကြားလှုံ့ဆော် ဆော်ကြခြင်း (Advocacy among people)

လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာအောင် လှုံ့ဆော် ဆော်ကြမှုများကို အောက်ခြေ ပြည်သူများအကြားတွင် လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတကာအဆင့်တွင် လည်းကောင်း၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများတွင် လည်းကောင်း လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူလူထုအကြားတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အမြင်များ၊ ဗဟုသုတများ တိုးပွားစေနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာပေး ခြင်းများအပြင် လူထုဆန္ဒပြပွဲများ၊ သတင်းဌာနများတွင် သတင်းပေးမှုများကိုလည်း လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

(၃) တိုက်ရိုက် အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်း (Intervention)

အရေးကိစ္စများအပေါ်မူတည်၍ တိုက်ရိုက် အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်း အမျိုးမျိုးရှိသည်။ ဥပမာ - နိုင်ငံတော်တွင် လိုအပ်နေသော လူ့အခွင့်အရေး သင်တန်းများ၊ ဆွေးနွေးပွဲများ ဖွင့်လှစ်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ လွတ်မြောက်ရေးအတွက် အစိုးရထံ အရေးဆိုလှုံ့ဆော်ခြင်း စသည်တို့ဖြစ်သည်။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ လှုပ်ရှားမှုများကို တကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူမှုလှုပ်ရှားမှုအသွင်ဖြင့်လည်း မြင်နိုင်သည်။ လှုပ်ရှားမှုများကြောင့် ပြည်သူတို့အကြားတွင် အတွေးအမြင်သစ်များ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုများသည် လူမှုလှုပ်ရှားမှုများပင်ဖြစ်ပြီး ထိုလှုပ်ရှားမှုများ၏ လှုံ့ဆော် ဆော်ကြမှုများ အကျိုးဆက်အဖြစ် ပြည်သူတို့၏ အတွေးအမြင်များ တဖြည်းဖြည်း ပြောင်းလဲလာစေသည်။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း အမျိုးအစားများ

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများကို အောက်ပါအတိုင်း အကြမ်းအားဖြင့်ခွဲခြားနိုင်သည်။

(က) အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ

အလုပ်သမားသမဂ္ဂများကို ပထမပိုင်းတွင် အလုပ်သမားအခွင့်အရေးများ တောင်းဆိုရန်အတွက် သာ ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အချို့ဖွဲ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများရှိ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများသည် အင်အားကြီးမားသော နိုင်ငံရေး အခြေခံအင်အားများ ဖြစ်လာသဖြင့် လူမှုတရားရေး ကဏ္ဍများ၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းများကို အောင်မြင်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။

အလုပ်သမားသမဂ္ဂများသည် အလုပ်သမားများ၏ ရံပုံငွေထည့်ဝင်ခြင်းဖြင့် ရပ်တည်နေကြ သောကြောင့် လွတ်လပ်သော အဖွဲ့များဖြစ်သည်။ မိမိတို့လုပ်ငန်းများကို လွတ်လပ်စွာ လုပ်ကိုင် နိုင်သည်။ အချို့အလုပ်သမားသမဂ္ဂများသည် နိုင်ငံရေးပါတီများကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးအခြေခံမူဝါဒများ ချမှတ်ထားပြီး အခြားနိုင်ငံရေးသမားများ၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်း၍ အချို့ ကိစ္စရပ်များကို လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ ဥပမာ - နယူးကယ်လီဗိုးနီးယားနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေး တိုက်ပွဲအပေါ် နိုင်ငံတကာမှ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများက အပြည့်အဝထောက်ခံမှုများပေးခဲ့ပြီး တက်ကြွစွာဝိုင်းဝန်းလှုပ်ရှား ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

အလုပ်သမား အခွင့်အရေးများနှင့် အခြားသော လူ့အခွင့်အရေးများအတွက် တိုက်ပွဲဝင်နေကြသော လှုပ်ရှားသူများသည် နိုင်ငံတကာတွင်ရှိသော အလုပ်သမားသမဂ္ဂများနှင့် ဆက်သွယ်၍ -

- (၁) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားနိုင်သည်။
- (၂) မိမိတို့လှုပ်ရှားနေသော အရေးကိစ္စများအပေါ် ထောက်ခံသော အားပေးထောက်ခံစာများ ရရှိနိုင်သည်။
- (၃) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားသမဂ္ဂ ညီလာခံများတွင် မိမိတို့အရေးကိစ္စကို လှုံ့ဆော် စေနိုင်သည်။
- (၄) လုပ်ငန်းအမျိုးအစားအလိုက် သပိတ်မှောက်ပွဲများ စီစဉ်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ (ဥပမာ - ဖီဂျီနိုင်ငံ၏ အာဏာသိမ်းမှုကို ကန့်ကွက်သည့်အနေဖြင့် ဩစတြေးလျနိုင်ငံ ဆိပ်ကမ်း အလုပ်သမားများသမဂ္ဂက ဖီဂျီ သင်္ဘောများကို ကုန်ပစ္စည်းချခွင့်ပိတ်ပင်ခဲ့သည်။)
- (၅) ရန်ပုံငွေအားနည်းသော အဖွဲ့များအတွက် ထောက်ပံ့ငွေများရရှိနိုင်သည်။

(ခ) နိုင်ငံတကာကူညီထောက်ပံ့ရေးအေဂျင်စီများ

ဤအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ဆဲနိုင်ငံများကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာနှင့်

အရေးပေါ်လိုအပ်သော အကူအညီများ ထောက်ပံ့ရန် ရည်ရွယ်ဖွဲ့ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံများတွင် အခြေစိုက်လေ့ရှိပြီး ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများ၌ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်အဖွဲ့များ ဖွင့်လှစ်ထားရှိပြီး လိုအပ်သော အကူအညီများ ထောက်ပံ့လေ့ရှိသည်။ အချို့အဖွဲ့များသည် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရ၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများကို ထောက်ပံ့သည်။ အချို့အဖွဲ့များက ဘာသာရေး ရည်ရွယ်ချက် ရှိတတ်ကြသလို အချို့အဖွဲ့များက နိုင်ငံရေးအရ ရည်ရွယ်ချက်များရှိတတ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုနှင့် ပတ်သက်၍ အကူအညီပေးနိုင်သောအဖွဲ့ အနည်းငယ်လည်း ရှိတတ်သည်။ ရည်ရွယ်ချက်ကောင်းကောင်းနှင့် ထောက်ပံ့ကူညီမှုများပေးသောအဖွဲ့များသည် အများအားဖြင့် မိမိကူညီနေသောသူများ၏ ဘဝတိုးတက်မြှင့်တင်ရေးကို ရည်မှန်းသော ရည်ရွယ်ချက်ရှိသည်။ အဝေးမှနေ၍ ထိန်းချုပ်သောအဖွဲ့မျိုးမဟုတ်ဘဲ ဒေသအတွင်းရှိ အခြားလုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် အဖွဲ့များမှ တဆင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ရာတွင်လည်း အမျိုးသမီးများနှင့် လူနည်းစုများအပေါ် အဓိကထား ထောက်ပံ့သော အစီအစဉ်များကို ဦးစားပေး လုပ်ဆောင်တတ်သည်။

(ဂ) မိမိကိုယ်မိမိ နှိုင်းသောအဖွဲ့အစည်းများ

ဤအဖွဲ့များသည် စစ်မှန်သောနိုင်ငံရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများအတွက် အခြေခံဖွဲ့စည်းထားပြီး ကမ္ဘာအနှံ့အပြားတွင်ရှိသည်။ ရံပုံငွေဖြင့် လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိသော်လည်း အရေးကိစ္စတစ်ခုအပေါ် အထူးစိတ်ဝင်စားသောသူများ စုပေါင်းဖွဲ့စည်း၍ အခြေတည် လှုပ်ရှားသည်။ ရည်ရွယ်ချက်လည်း အမျိုးမျိုးရှိတတ်သည်။ ထိုအဖွဲ့မျိုးသည် သေးငယ်ပြီး လခစား ဝန်ထမ်းများမရှိတတ်ပေ။ သို့သော် လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများ၏ အရေးကိစ္စများကို ထိုအဖွဲ့ ငယ်များ မူတည်လှုပ်ရှားနေသည့် လူတန်းစားအသိုင်းအဝိုင်း အဖွဲ့အစည်းများအကြားတွင် သတင်း ပြန့်ပွားအောင် အထူးအထောက်အကူပြု လှုံ့ဆော်ပေးနိုင်သည်။

(ဃ) လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းများ

ဤအဖွဲ့မျိုးကို နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားသူ အများစုက ဖွဲ့စည်းထားပြီး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် အခြားကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များတွင် ဖော်ညွှန်းထားသော လူ့အခွင့်အရေး စံများအပေါ် အခြေတည်၍ လှုပ်ရှားလေ့ရှိသည်။

လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းအများစုသည် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများအပေါ် အဓိက

အလေးထား ဆောင်ရွက်တတ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုအခွင့်အရေးများသည် အများဆုံး ချိုးဖောက်ခံနေရသော အခွင့်အရေးများ ဖြစ်နေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ထိုအခွင့်အရေး များကို စောင့်ကြပ်ရန်နှင့် အစီရင်ခံနိုင်သော ဥပဒေယန္တရားများ အခြေတည်နေပြီး ဖြစ်သောကြောင့် လည်းဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့များသည် အနောက်နိုင်ငံများနှင့် သတင်းဌာနများ၏ စိတ်ဝင်စားမှု ရရှိ အောင်လည်း လုပ်ဆောင်နိုင်ကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသော အဖွဲ့တွင် နှစ်မျိုးရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ပထမတမျိုးမှာ နိုင်ငံရေးလှုံ့ဆော်ရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သော အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့မျိုး၏ ရည်ရွယ်ချက်တွင် နိုင်ငံရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး သို့မဟုတ် အခြားနိုင်ငံရေး အဖွဲ့ အစည်းတခု အာဏာရရှိရေးတို့ ပါဝင်တတ်သည်။ ဒုတိယအမျိုးအစားမှာ နိုင်ငံရေး လှုံ့ဆော်မှု လုပ်ငန်းများတွင် မပါဝင်သောအဖွဲ့မျိုးဖြစ်သည်။ အဖွဲ့တခုခု အာဏာရရှိရေးကို မရည်ရွယ်ရုံမျှမက အဖွဲ့အားလုံး၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို တပြေးညီဆက်ဆံ ဆောင်ရွက်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး လုပ်ကိုင်ရာတွင် အချို့က တဦးချင်း ဆောင်ရွက်တတ်သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ အများစုမှာ ရှေ့နေများဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားများ၊ မိမိယုံကြည်ချက်ကြောင့် အကျဉ်းကျ နေသူများဖက်မှ ရှေ့နေလိုက်ပေးခြင်း၊ မတရားသည့် အမိန့်များကို ဖျက်သိမ်းပေးရေး တိုက်ပွဲဝင်ခြင်း များကို ကူညီဆောင်ရွက်ပေးကြသည်။ အချို့မှာ သူတို့၏ လုပ်ဆောင်မှုကို အစိုးရက အန္တရာယ်ပြု လာခဲ့သည့်အတွက် တိုင်းပြည်က တိမ်းရှောင်ရသည်အထိ ရှိခဲ့သည်။ အချို့ရှေ့နေများက အသင်း အဖွဲ့များဖွဲ့စည်း၍ လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စများကို တက်ကြွစွာလှုပ်ရှားသည်။ ဥပမာ - နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် အဖွဲ့ကြီးကို ဗြိတိသျှရှေ့နေတဦးက စတင်ဖွဲ့စည်းတည် ထောင်ခဲ့ရာ ယခုအခါ တွင် အဖွဲ့ဝင် တသန်းကျော်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို တင်ပြရေးသား၊ ဖော်ထုတ်တိုက်ပွဲဝင်နေသူများထဲတွင် စာရေး ဆရာများ၊ ကဗျာဆရာများ၊ အယ်ဒီတာများနှင့် သတင်းစာဆရာများလည်း ပါဝင်သည်။ ၎င်းတို့ သည် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရ၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းဖော်ထုတ်ပြီး ပြည်သူများ အကြားနှင့် နိုင်ငံတကာသို့ တင်ပြတတ်ကြသည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်မှုကြောင့် အချို့မှာ ဖမ်းဆီးခံရ ပြီး အချို့မှာ အသက်ဆုံးရှုံးသည်အထိ ရင်ဆိုင်ခဲ့ကြရသည်။ နယူးယောက်မြို့ရှိ သတင်းစာဆရာများ ကာကွယ်ရေးကော်မတီက မတရားဖမ်းဆီးနှိပ်စက်ခံနေရသည့် ကလောင်ရှင်များစာရင်းကို နှစ်စဉ် ထုတ်ပြန်ကြေညာယုံမျှမက ကလောင်ဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးတိုက်ပွဲဝင်သူများထဲမှ ထူးချွန်စွာ တိုက်ပွဲဝင်သူ အချို့ကို ဂုဏ်ပြုဆုချီးမြှင့်လေ့ရှိသည်။

အချို့ဆရာဝန်များ၊ ဆေးပညာရှင်များသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုများတွင် ပါဝင် ကြသည်။ ၎င်းတို့သည် ညဉ့်ပန်းနှိပ်စက်ခံရရင်း သေဆုံးသွားသူများ၏ အလောင်းကို ခွဲစိတ်

ကြည့်ရှုပြီး သေဆုံးသူများ နှိပ်စက်ခံရပုံ၊ သေဆုံးရသည့် အကြောင်းရင်းများကို စုံစမ်းဖော်ထုတ်၍ လိုအပ်သည့် တရားစွဲဆိုမှုများ၊ အရေးယူမှုများ လုပ်ဆောင်ရန် တင်ပြကြလေ့ရှိသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကြောင့် မိမိတို့အစိုးရကို ရဲရဲစွာ ဝေဖန်ပြောဆိုသူများထဲတွင် သိပ္ပံပညာရှင်များ၊ ပါမောက္ခများလည်း ပါဝင်သည်။ ဥပမာ - ဆိုဗီယက်သိပ္ပံပညာရှင် အင်ဒရီဆာခါရော့သည် သူ၏နာမည်ထင်ရှား ကျော်ကြားမှုကိုအသုံးပြု၍ ဆိုဗီယက်အစိုးရ၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ကမ္ဘာ့ကသိလာအောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သဖြင့် တိုင်းပြည်မှ နှင်ထုတ်ခံခဲ့ရသည်။ သမတ ဂေါဗာချော့ အာဏာရလာမှ သူ့ကိုပြန်လည် မြှောက်စားခဲ့သည်။ သူသည် ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများအတွက် ဆက်လက်တိုက်ပွဲဝင်ရင်း ကွယ်လွန်သွားခဲ့သည်။

ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင်များသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေး တိုက်ပွဲများတွင် ရှေ့တန်းမှ စွမ်းစွမ်းတမံ တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံမှ ခရစ်ယာန်ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဘုန်းတော်ကြီးများသည် အာဏာရှင်မားကို စစ်ကို ဖြုတ်ချနိုင်သည့် လူထုအောင်ပွဲများတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ဗီယက်နမ်၊ တိဘက်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့မှ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းတော်ကြီးများသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေး တိုက်ပွဲများတွင် ရှေ့တန်းမှပါဝင်ခဲ့ကြသည်။

(င) ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့များ

ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး ကိစ္စကို တန်ဖိုးထားလေးစား အရေးယူဆောင်ရွက်မှု များပြားလာအောင် လှုံ့ဆော်မှု၊ စည်းရုံးမှုများကို ယခင်ကထက် ပိုမိုလုပ်ဆောင်လာခဲ့ကြသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး၊ သစ်တောများ ပြုန်းတီးမှုမှ ကာကွယ်ရေး၊ သဘာဝတိရစ္ဆာန် စောင့်ရှောက်ရေး၊ ကမ္ဘာမြေကြီးအား ကာကွယ်ရေး၊ နျူကလီးယား ဆန်ကျင်ရေးဟူသော အသံများကို ယခုအခါ ကျယ်ကျယ်လောင်လောင် ကြားနေရပြီဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့မျိုးသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး ကိစ္စများကို စွမ်းစွမ်းတမံ ဆောင်ရွက်သည့် အဖွဲ့များဖြစ်သည်။ တခါတရံတွင် အစွန်းရောက်အမြင်ရှိသူ လှုပ်ရှားသူများကြောင့် အချို့ကိစ္စများတွင် မလိုလားအပ်သော ပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်တတ်သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ သို့သော် ယခုအခါတွင် တိုးတက်သော အမြင်များနှင့် အမှန်တကယ် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သည့် အဖွဲ့များ ပေါ်ပေါက်လာပြီဖြစ်သည်။

(၈) အမျိုးသမီးများဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ

အမျိုးသမီးများ ဖိနှိပ်မှုမှ လွတ်မြောက်ရန်နှင့် တရားမျှတသော အခွင့်အရေးများ ရရှိရန်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် နိုင်ငံတိုင်း၊ နေရာတိုင်းတွင် အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့များ တိုးပွားလာခဲ့သည်။ နှစ်ပေါင်းများစွာ ဖိနှိပ်ခံနေရသော အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများကို တန်ဖိုးထားလာရန်နှင့် အမျိုးသမီးများဘဝ တိုးတက်မြင့်မားရန် ဟူသော ကြွေးကြော်သံများဖြင့် အမျိုးသမီးများ တိုက်ပွဲဝင်လာခဲ့ကြသည်။ ကမ္ဘာ့လူဦးရေထက်ဝက်ရှိသော အမျိုးသမီးများကိုယ်တိုင်ပါဝင် တိုက်ပွဲဝင်မှု မရှိဘဲ ကမ္ဘာပေါ်တွင် အမျိုးသမီးများ အခွင့်အရေးကို အလိုအလျောက် ဆောင်ကျဉ်းပေးနိုင်မည် မဟုတ်ဟူသော အမြင်ဖြင့် အမျိုးသမီးများ သီးသန့်ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့များ၊ အမျိုးသမီးရေးရာကိုသာ အဓိကဆောင်ရွက်သော အမျိုးသမီးအဖွဲ့များတည်ရှိလာခဲ့သည်။ အချို့ အဖွဲ့အစည်းများသည် အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးသူငယ်များ၏ လူမှုဖူလုံရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ အမျိုးသမီးများဝင်ငွေ တိုးတက်ရေးအတွက် အိမ်တွင်းစီးပွားရေး လုပ်ငန်းငယ်များ ဖွင့်လှစ်ပေးခြင်း၊ တပိုင်တနိုင် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ မတည်ပေးခြင်း၊ စသည့်လုပ်ငန်းများကိုသာ လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့သော လုပ်ငန်းမျိုးသည် အမျိုးသမီးများ လုပ်ကိုင်ရမည့်၊ အမျိုးသမီးများနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည့် လုပ်ငန်းမျိုးဟု ထင်မြင်နေကြသော ပတ်ဝန်းကျင်မျိုးတွင် ထိုသို့ လုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ခြင်းကို ထောက်ခံကြသည်။ သို့သော် အချို့အဖွဲ့အစည်းများသည် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးအခန်းကဏ္ဍ တိုးတက်မြင့်မားရန်၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်နိုင်သည့် အဆင့်ဆီသို့ အမျိုးသမီးများ ရောက်ရှိစေရန် ရည်ရွယ်၍ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဝတိုးတက်မြင့်မားရေး အစီအစဉ်များ၊ အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်သင်တန်းများကို လုပ်ကိုင်လေ့ရှိသည်။ အမျိုးသမီးများသည် အိမ်ထောင်ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းများနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်ဟု ရှေးရိုးစွဲမြင်လာခဲ့ကြသော အချို့ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ထိုသို့ သင်တန်းများပေးခြင်း၊ အမျိုးသမီးများဘဝ မြင့်မားအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းများကို အလွယ်တကူ လက်မခံနိုင်ကြပေ။ အမျိုးသမီးသည် ၎င်းတို့နှင့်မဆိုင်သည့် ကိစ္စများကို လိုက်လံလုပ်ကိုင်နေသည်ဟု မြင်ကာ ထောက်ခံအားပေးမှုများ မပေးလိုကြချေ။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများကြီးစိုးနေသော မိမိပတ်ဝန်းကျင်အတွင်းတွင် မိမိတို့ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေသော လုပ်ငန်းများကို နားလည်သဘောပေါက် ထောက်ခံလာရန်ကိုလည်း ဆောင်ရွက်ရမည်။ မိမိတို့ လုပ်ကိုင်နေသော အရာများသည် အမျိုးသားများကို ရန်ဖက်သဖွယ် ယှဉ်ပြိုင်နေခြင်းမဟုတ်၊ ကာလများစွာ လစ်လျူရှုခံခဲ့ရသော အခွင့်အရေးများကို ပြန်လည်ဖော်ထုတ်၍ နောက်ကျကျန်ခဲ့သော အမျိုးသမီးဘဝများကို ပြန်လည်မြှင့်တင်ရန် ဟူသောအသိမျိုး ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ မိမိတို့အနေနှင့်လည်း အမျိုးသားများနှင့် ယှဉ်လျှင် အစစအရာရာ နောက်ကျကျန်ခဲ့သောဘဝမှ အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူတာဝန်ခွဲဝေမှု၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်နိုင်မှုများ လုပ်ကိုင်နိုင်ရန် အမျိုးသားများထက် နှစ်ဆကြိုးပမ်း လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အားပေးထောက်ခံမှုများ

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော အဖွဲ့အစည်းအမျိုးအစားများမှာ ကမ္ဘာပေါ်တွင်တွေ့မြင်ရသည့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းအမျိုးအစားများဖြစ်သည်။ အချို့အဖွဲ့များသည် အမျိုးအစား တမျိုးတည်းသာ မဟုတ် နှစ်မျိုး၊ သုံးမျိုးနှင့် အကြီးဝင်နေတတ်သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ အဖွဲ့အားလုံးတွင် တူညီသည့်အချက်မှာ မိမိတို့လုပ် ဆောင်နေသောလုပ်ငန်းများ အောင်မြင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတကာ၏ အားပေးထောက်ခံမှုကို လိုအပ်နေသောအချက်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ ထောက်ခံမှုဟု ဆိုရာတွင် ငွေကြေး၊ ကျွမ်းကျင်မှု၊ စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထောက်ခံအားပေးမှု စသည်တို့ ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံတကာ အားပေးထောက်ခံမှုမရှိဘဲ မိမိတို့လုပ်ငန်းများကို အောင်မြင်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် မလွယ်ကူလှချေ။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များအတွင်း အချင်းချင်း ဆက်သွယ်ရေး ကွန်ယက်တစ်ခု တည်ဆောက်ထားရန် အထူးအရေးကြီးသည်။ မိမိတို့အဖွဲ့က အရေးပေါ်သတင်းများ ထုတ်ပြန်ပြီး အချိန်အနည်းငယ်အတွင်း အခြားနိုင်ငံများမှ အဖွဲ့များက အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်သလို အခြားအဖွဲ့များ၏ အရေးပေါ် သတင်းများကို မိမိတို့အနေဖြင့်လည်း ချက်ချင်းအရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ထိုသို့ဆက်သွယ်ရေး ကွန်ယက်မှတစ်ဆင့် လိုအပ်သော သတင်းအချက်အလက်များကို တောင်းခံနိုင်သလို မိမိတို့ကလည်း ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်။ ထို့ပြင် မိမိတို့ကို အစိုးရ သို့မဟုတ် အာဏာပိုင်တို့က အနှောင့်အယှက်ပြုသည့်အခါတွင် ထိုဆက်သွယ်ရေး ကွန်ယက်မှတစ်ဆင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများကို အသိပေးပြီး နောက်ထပ်အနှောင့်အယှက်ပေးခြင်းကို ကာကွယ်နိုင်သည်။ အချို့အဖွဲ့များသည် အဆောတလျှင် အရေးယူဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (Urgent Action Network) များဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် ၎င်းတို့ထံ ကြေးနန်း၊ ဖက်စ်၊ ဖုန်းနှင့် အီးမေးလ်တို့မှတစ်ဆင့် ပေးပို့လာသော သတင်းမျိုး (ဥပမာ- လူတစ်ဦးအဖမ်းဆီးခံရခြင်း၊ သေဒဏ် ချမှတ်ခံရခြင်း၊ နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားတစ်ဦး ကျန်းမာရေး အထူးဆိုးဝါးနေခြင်း၊ ရရှိပါက ချက်ချင်း သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများထံ ထိုသူများကို ပြန်လွှတ်ပေးရန်၊ မသတ်ရန်နှင့် ဆေးကုသမှုပေးရန်တို့ကို တောင်းဆိုပန်ကြားနိုင်သည်။ မိမိကဲ့သို့ အခြားအဖွဲ့အစည်းများ၊ အခြားနိုင်ငံအစိုးရများကိုလည်း ထိုကဲ့သို့ တောင်းဆိုပန်ကြားစာများ ရေးပို့ရန် လှုံ့ဆော်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့များ၏ အားပေးထောက်ခံမှုများသည် လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများအတွက် ကာကွယ်မှုများ ဖြစ်စေသည်။

လူ့အခွင့်အရေး တိုက်ပွဲဝင်သူ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများကို အကာအကွယ်ပေးသော နည်းတရားများမှာ ထိုသူကို လူ့အခွင့်အရေးဆုများ တစ်ခုပြီးတစ်ခု ချီးမြှင့်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဆုများ ချီးမြှင့်ခြင်းသည် ဆုပေးခံရသူများကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုရာရောက်သည့်အပြင် ကမ္ဘာက

အာရုံမပျက် ဆက်လက်စိတ်ဝင်စားနေစေရန်လည်း အထောက်အကူပြုနိုင်သည်။ ထိုသို့ ဆုများ ချီးမြှင့်မှုကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်နေသူ အစိုးရအနေဖြင့် ထင်သလိုမလုပ်ရဲတော့ချေ။ ဥပမာ- မြန်မာပြည်မှ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ကို နိုင်ငံတကာက ဆုများအဆက်မပြတ် ချီးမြှင့်နေမှု ကြောင့် စစ်အစိုးရသည် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အပေါ် ထင်သလိုမလုပ်ရဲတော့ချေ။

၎င်းအပြင် အစိုးရတစ်ခု၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ၎င်းအစိုးရအပေါ် ဩဇာညောင်းသည့် အစိုးရတစ်ခုမှ သံတမန်နည်းအရ တိုးတိုးတိတ်တိတ် အရေးယူဆောင်ရွက်သည့် နည်းလမ်းလည်း ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားသူများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ဩဇာရှိသော အစိုးရများကို ချဉ်းကပ်၍ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ပေးမှုများလုပ်ဆောင်ရန် ပန်ကြားလေ့ရှိသည်။ အစိုးရများအပေါ် တိတ်တဆိတ်ချဉ်းကပ်၍ ပန်ကြားသည့် နည်းကိုသုံးသော လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့မှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြက်ခြေနီကော်မတီ (ICRC) ဖြစ်သည်။ (ICRC) သည် ထိုနည်းကို အသုံးပြု၍ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများကို တွေ့ခွင့်ရရန်အတွက် ကြိုးပမ်းရာတွင် တွေ့ခွင့်ရသည်က များသည်။ သို့သော် တိတ်တဆိတ်ပန်ကြားသော သံတမန်နည်းကိုသာ အသုံးပြုနေကြပါက အစိုးရ သည် သူတို့၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ရပ်တန့်ကရပ်လိမ့်မည်မဟုတ်သဖြင့် တိုက်ရိုက် ဝေဖန်ထုတ် ဖော်ပြောဆိုသော နည်းကိုလည်း ကျင့်သုံးရလေ့ရှိသည်။

အထက်ပါ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များအပြင် လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများကို လိုအပ်သော အချိန်တွင် လိုအပ်သော အကူအညီများ ပေးနိုင်သည့် တသီးပုဂ္ဂလိကများ၊ အသင်းများလည်း ရှိသေးသည်။ အချို့အဖွဲ့များသည် ပြည်တွင်းရှိ နိုင်ငံရေး အင်အားစုများကို ထောက်ခံအားပေး နေသည့် ပြည်ပရောက် အင်အားစုများကို အခြေခံဖွဲ့ထားသည်။ ထိုအဖွဲ့များသည် သတင်းဌာန များ၏ စိတ်ဝင်စားမှုရရှိအောင် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။ ငွေကြေး သို့မဟုတ် စေတနာ့ဝန်ထမ်း များဖြင့် ကူညီနိုင်သည်။ သက်ဆိုင်ရာ လူထုစုဝေးပွဲများ၊ ညီလာခံများ၊ အစည်းအဝေးများတွင် မိမိတို့ ကိုယ်စား လှုံ့ဆော်မှုများ ပြုလုပ်ပေးနိုင်သည်။ အခြားနိုင်ငံနှင့် အစိုးရတို့၏ ထောက်ခံမှုများ ရရှိ အောင် လှုံ့ဆော်စည်းရုံးပေးနိုင်သည်။ တိုင်းပြည်မှ တိမ်းရှောင်လာရသူများကို လုံခြုံမှုတာဝန်ယူ၍ ကူညီနိုင်သည်။

ထိုအဖွဲ့များအပြင် တက္ကသိုလ်များမှ ပညာရှင်များကလည်း အရေးပါသော လုပ်ငန်းများဖြင့် ကူညီ ပံ့ပိုးမှုများ ပေးနိုင်သည်။ ထိုသူများသည် ပညာရပ်ဆိုင်ရာအရ လူထုနှင့် သတင်းဌာနများ၏ လေးစားမှုကို ရရှိထားသူများဖြစ်သည်။ ထိုသို့ လေးစားမှုများကို အခြေခံ၍ မိမိတို့ အရေးကိစ္စများ အပေါ် လှုံ့ဆော်မှုများ လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သည်။ ထို့ပြင် မိမိတို့ အရေးကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ သုတေသန စာတမ်းများပြုစုခြင်း၊ အစီရင်ခံစာများ ရေးသားခြင်း၊ ညီလာခံများ ဦးဆောင်ကျင်းပခြင်း၊

သတင်းဌာနများကို ဆက်သွယ်၍ သတင်းများပေးခြင်း။ ဆောင်းပါးများရေးခြင်းတို့ လုပ်ကိုင်ရာတွင် ထိုသို့သော ပညာရှင်များသည် အသုံးဝင်လှသည်။

ကုလသမဂ္ဂ နှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ

ကုလသမဂ္ဂသည် နိုင်ငံများပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပြီး မဲဆန္ဒများ ပေးရာတွင် နိုင်ငံများကသာ ပေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် နောက်ပိုင်းတွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အေဂျင်စီများတွင် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ ပိုမိုအရေးပါလာသည်။

ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ် အပိုဒ် (၇၁) တွင်စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ ECOSOC ၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသည့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများကို အတိုင်ပင်ခံအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည်ဟု ရေးသားထားသည်။ ထိုသို့ သတ်မှတ်ခံရသော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ECOSOC နှင့် အခြားဌာနများ၏ အစည်းအဝေးများ၊ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်၏ အစည်းအဝေးများတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်လေ့ရှိသည်။ အစည်းအဝေး ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရာတွင် ထိုအဖွဲ့များသည် ပါဝင်ဆန္ဒမဲပေးခွင့်မရသော်လည်း ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် အရေးပါသော အစီရင်ခံစာများ တင်သွင်းခြင်း၊ ဖတ်ကြားခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် အခါတွင် လေ့လာသူအဖြစ် တက်ရောက်လေ့လာနိုင်သည်။ အတိုင်ပင်ခံအဆင့် ရရှိသော အဖွဲ့များ သည် လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နှင့် ဆပ်ကော်မရှင် စသည့် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့များ၏ လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြပ်မှု လုပ်ငန်းများတွင် တန်ဖိုးရှိသော သတင်းအချက်အလက်များ ပေးပို့ခြင်းဖြင့် အထောက်အကူ ပြုနိုင်သည်။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များအပေါ် ထားရှိသည့် အတိုင်ပင်ခံအဆင့်ကို (၃) မျိုး သတ်မှတ်ခဲ့ခြင်းထားသည်။ ပထမအဆင့်ဖြစ်သည့် အထွေထွေ အတိုင်ပင်ခံအဆင့် ဆိုသည်မှာ ECOSOC ၏ လုပ်ငန်းအများစုတွင် ရည်ရွယ်ချက်တူ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့များကို ပေးအပ်သော အဆင့်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအဆင့်ဖြစ်သော အထူးအတိုင်ပင်ခံအဆင့် ဆိုသည်မှာ ECOSOC ၏ လုပ်ငန်းများအနက် အချို့သောလုပ်ငန်းများတွင် ရည်ရွယ်ချက်တူ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့များကို ပေးအပ်သော အဆင့်ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးအဆင့်ဖြစ်သည့် (Roster) အဆင့်ဆိုသည်မှာ အထက်ပါအဆင့် နှစ်မျိုးလုံးနှင့် အကြီးမဝင်သော်လည်း

ECOSOC ကို အသုံးဝင် အရေးပါသော အချက်အလက်များ ကူညီထောက်ပံ့ နိုင်သည့် အဖွဲ့များကို ပေးအပ်သော အဆင့်ဖြစ်သည်။

ECOSOC က ဖွဲ့စည်းပေးထားသော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ ကော်မတီ (Committee on Non-Governmental Organizations – NGO Committee) သည် (၂) နှစ်လျှင်တကြိမ် တွေ့ဆုံဆွေးနွေး၍ အတိုင်ပင်ခံအဆင့် လျှောက်ထားလာသော အဖွဲ့များကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ECOSOC တွင် တင်ပြမည့်အချက်များကို တိုင်ပင်နှီးနှောခြင်းများ ပြုလုပ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂတွင် အတိုင်ပင်ခံအဆင့်ရရှိပြီး အလေးထားခံရသော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်ရန်အတွက် တိကျသော ပုံသဏ္ဌာန်အဆင့် ရှိရမည်။ တိကျမှန်ကန်သော သတင်းများ ပေးပို့နိုင်ရမည်။ ထို့ပြင် နောက်ဆက်တွဲ သတင်းများ ပေးပို့နိုင်ရမည်။ အဆင့်အတန်းမှီသော အစီရင်ခံမှုများ၊ အစီရင်ခံစာများ၊ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်များ ထုတ်ပြန်နိုင်ရမည်။ အရေးတယူ ရေးဆွဲထားသော စီမံချက်များနှင့် သေသပ်သော နည်းလမ်းကြောင်းများရှိရန် လိုအပ်သည်။

အခန်း (၁၀) လူ့အခွင့်အရေး ကြီးကြပ်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး ကြီးကြပ်ခြင်းဆိုသည်မှာ အဖြစ်အပျက် သို့မဟုတ် အခြေအနေတစ်ခုအပေါ် စုံစမ်း စစ်ဆေးပြီး အချက်အလက်များ ပြုစုရုံမျှမက ထိုအချက်အလက်များကို လူအများက တွင်တွင် ကျယ်ကျယ်သိရှိလာအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များပါဝင်သည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ကြီးကြပ်ခြင်း ဆိုသည်မှာ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု အဖြစ်အပျက်တစ်ခု သို့မဟုတ် ကဏ္ဍတစ်ခုကို အချက်အလက်စုဆောင်းပြီး စုံစမ်းခြင်းသာမကဘဲ ထိုကိစ္စအပေါ် သုတေသန ပြုလုပ်ခြင်း၊ မှတ်တမ်း ပြုစုခြင်း၊ အစီရင်ခံခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်လာအောင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်လှုံ့ဆော်ခြင်းတို့ပါ ပါဝင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးကြီးကြပ်မှုမဟုတ်ဘဲ အခြားသောကြီးကြပ်မှုများလည်းရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်မှု

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့များက ရွေးကောက်ပွဲသည် လွတ်လပ်၍ တရားမျှတမှု ရှိမရှိ ရွေးကောက်ပွဲအချိန်အတွင်း လာရောက်ကြီးကြပ်ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ အကျိုး သက်ရောက်မှု အထူးရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုသို့ကြီးကြပ်သူများ လာရောက်ကြီးကြပ်မှုကြောင့် မဲလိမ်မှုများ၊ မဲရောင်းဝယ်မှုများ၊ ပြိုင်ဖက်ပါတီများအပေါ် ဖိနှိပ်မှုများ လျော့နည်းသွားတတ်သည်။

- တရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှု

ရှေ့နေများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့များက အမှုကိုကြားနာချိန်၊ အယူခံဝင်ချိန်၊ သက်သေထွက်ဆို ချိန်နှင့် အမိန့်ချမှတ်ချိန်များတွင် လာရောက်၍ တရားမျှတမှုမှန်သော ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြစ်စေရန် ကြီးကြပ်ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ မတရား စွဲချက်တင်ခံနေရသူများ၊ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ၏ အမှုမျိုးကို ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။

- (၂၄)နာရီကြီးကြပ်မှု

လူ့အခွင့်အရေးကို တက်ကြွစွာကာကွယ်ဆောင်ရွက်နေမှုကြောင့် အသက်အန္တရာယ် စိုးရိမ်နေရ သူများကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ငြိမ်းချမ်းရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များက ငြိမ်းချမ်းရေးမျက်မြင်သက်သေ ဟူသော အမည်ဖြင့် စောင့်ရှောက်ကြီးကြပ်ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ကိုယ်ရံတော်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ ထိုသူများနှင့်အတူ လိုက်ပါခြင်းဖြင့် ပြန်ပေးဆွဲခြင်း၊ အကြမ်းဖက်ခြင်းများကို မျက်မြင်

ကြုံတွေ့ခံစားရပေမည်။ ထိုသို့ (၂၄) နာရီ လိုက်ပါနေခြင်းဖြင့် လူမသိသူမသိ လုပ်ကြံလိုသူများအဖို့ အခက်ကြုံနိုင်သည်။ ထိုသို့ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူများမှာ နိုင်ငံခြားသားများ ဖြစ်လေ့ရှိသဖြင့် ၎င်းတို့ကိုပါ လုပ်ကြံပါက နိုင်ငံခြားသားတစ်ဦးကို လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်လိုက်ခြင်းကြောင့် မလိုလားအပ်သော လူအများစိတ်ဝင်စားမှုများ ပေါ်ပေါက်စေနိုင်သောကြောင့် လုပ်ကြံလိုသူများ အခက်ကြုံရတတ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးကြီးကြပ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်

(က) အချက်အလက်စုဆောင်းစုံစမ်းခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး ကြီးကြပ်ခြင်းတွင် အခြေခံအကျဆုံးအဆင့်မှာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု အချက်အလက်များ၊ သတင်းများကို စုဆောင်းစုံစမ်းခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုဆုံစမ်းချက်များကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များဆီသို့ လည်းကောင်း၊ အစိုးရအဖွဲ့များထံသို့ လည်းကောင်း၊ သတင်းဌာနများနှင့် အခြားအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များဆီသို့လည်းကောင်း ပေးပို့ပြီးအစီရင်ခံရသည်။ ထိုသို့သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ရပ်တန့်နိုင်ရန်အတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် နောက်ထပ်တဆင့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရသည်။ ထို့ကြောင့်အခြေခံကျသော စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဆင့်တွင် တိကျမှန်ကန်သော သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိရန် အရေးကြီးလှသည်။

အချို့ကိစ္စများတွင် အချက်အလက် စုဆောင်းရေးအဖွဲ့သည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရသော သူတစ်ဦး သို့မဟုတ် လူအနည်းငယ်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်း၍ အချက်အလက်စုဆောင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သော်လည်း အချို့ကိစ္စများ (ဥပမာ- အကျဉ်းထောင်များအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု) ကို လေ့လာစုံစမ်းရာတွင် ထောင်ဝန်ထမ်းများ၊ ထောင်သားများ၏ မိသားစုများ၊ ထောင်ထွက်များကိုပါ လိုက်လံတွေ့ဆုံမေးမြန်းရန် လိုအပ်သည်။

အချက်အလက်စုဆောင်းသည့်အဖွဲ့ကို စေလွှတ်ရာတွင် အောက်ပါအတိုင်း လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

- အတွေ့အကြုံရှိသော လေ့လာသူများကို အချိန်ကာလ အပိုင်းအခြားအတွင်း ထိုဒေသသို့ စေလွှတ်၍စုံစမ်း စစ်ဆေးခြင်း၊
- လူ့အခွင့်အရေးစုံစမ်းရေး လုပ်သားများကို ဒေသအတွင်းသို့ ကာလကြာရှည်စွာ စေလွှတ်ထားပြီး လူ့အခွင့် အရေးသတင်းများကို စုဆောင်းစေခြင်း၊
- နီးစပ်ရာဒေသအတွင်းမှ ပုဂ္ဂိုလ်များပါဝင်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ကို စေလွှတ်ခြင်း၊
- လူသိများထင်ရှားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များပါဝင်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ကို စေလွှတ်ခြင်း၊
- နိုင်ငံတကာမှ နိုင်ငံခြားသားများ အများဆုံးပါဝင်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ကို စေလွှတ်ခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်သော အစိုးရမဟုတ်သည့် လူ့အခွင့်အရေး အတော်များများသာမက နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့များဖြစ်သော ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမား အဖွဲ့ချုပ်ကဲ့သို့သော အဖွဲ့များသည်လည်း မိမိတို့စိတ်ဝင်တစား စုံစမ်းမည့်ကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်၍ အချက်အလက်များစုဆောင်းရန် ထိုအခင်းဖြစ်ပွားရာ ဒေသသို့ မိမိတို့၏ အချက်အလက် စုံစမ်းစုဆောင်းရေးအဖွဲ့ (Fact Finding Mission) များကို စေလွှတ်လေ့ရှိသည်။ ထိုအဖွဲ့များ၏ လုပ်ငန်းများ၊ ရည်ရွယ်ချက်များသည် ကွာခြားတတ်သော်လည်း အချက်အလက် စုဆောင်းရာတွင်မူ ထူးထူးခြားခြား ကွဲပြားခြားနားမှု မရှိတတ်ပေ။

- ကုလသမဂ္ဂကဲ့သို့ အဖွဲ့မျိုးက စေလွှတ်သောလူ့အခွင့်အရေး အချက်အလက် စုဆောင်းရေး အဖွဲ့များတွင် အကြမ်းအားဖြင့် လမ်းညွှန်ချက်များ ချမှတ်ထားတတ်သည်။ ထိုလမ်းညွှန်ချက်များမှာ-
- လွတ်လပ်စွာ စုံစမ်းစစ်ဆေးနိုင်ခွင့်နှင့် မိမိအစီအစဉ်ကို မိမိ လွတ်လပ်စွာဆုံးဖြတ်နိုင်ခွင့်၊
 - လွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားနိုင်ခွင့်၊
 - လုံခြုံရေးအတွက် အာမခံချက်ရှိမှုနှင့် ကိုယ်ပိုင်သီးသန့်လွတ်လပ်ခွင့်ရှိမှု၊
 - မိမိပိုင်ဆိုင်မှုများ၊ အသံသွင်းထားမှုများကို လုံခြုံစွာထားနိုင်ခွင့်၊
 - လွတ်လပ်သော နေရာထိုင်ခင်းရှိမှုနှင့် အစီအစဉ်များရှိမှု၊
 - သီးသန့်လွတ်လပ်သော လူတွေ့စစ်ဆေးမှုနှင့် ကြားနာမှုရှိမှု၊
 - မျက်မြင်သက်သေများကို အစိုးရက လုံခြုံမှုတာဝန်ယူကြောင်း ရေးသားထားသော စာရရှိမှု၊
 - စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အဖွဲ့ဝင်များကို ဥပဒေကင်းလွတ်ခွင့်များရှိမှု၊
 - မှတ်တမ်းများအား သိမ်းဆည်းမှုတွင် မိမိသဘောဖြင့် ထားပိုင်ခွင့်ရှိမှု၊
 - လွတ်လပ်စွာ သတင်းထုတ်ပြန်ခွင့်များရှိမှု စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂမှ စေလွှတ်သော အဖွဲ့မျိုးမဟုတ်သည့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များတွင် ထိုသို့ လမ်းညွှန်မှုများ တိတိကျကျ သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် သံတမန်လမ်းကြောင်းမှတစ်ဆင့် ချိန်းဆိုခြင်း၊ လုံခြုံရေးတောင်းခံခြင်းများ မလုပ်နိုင်ပေ။ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု များလည်း လုပ်စရာမလိုပေ။ သို့သော် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များသည် ပျော့ပျောင်းသော တဖက်လှည့် လုပ်ဆောင်မှုများအား ပိုမိုလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဥပမာ- စုံစမ်းစစ်ဆေးသူများကို ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသည်များအသွင်ဖြင့် နိုင်ငံတွင်းသို့ စေလွှတ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများအနေနှင့် မလုပ်နိုင်သော အဆက်အသွယ်ရှာဖွေခြင်း၊ ဆက်သွယ်ခြင်း များကို အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများမှ စေလွှတ်ထားသော စုံစမ်းစစ်ဆေးသူများက ပိုမိုလုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ထိုသူများသည် နိုင်ငံတကာက စေလွှတ်သူများထက် အတွေ့အကြုံ နည်းကောင်းနည်းနိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း စုံစမ်းရမည့်နေရာသို့ သွားရောက်ခြင်း၊ သတင်းရယူခြင်း၊ အဆက်အသွယ်ရှာဖွေခြင်းတို့တွင် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့များလောက် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်စရာမလိုသဖြင့် စုံစမ်းရမည့်နေရာသို့ ပိုမိုလျင်မြန်စွာ ရောက်ရှိနိုင်ပြီး သတင်းများရရှိနိုင်သည်။

အချက်အလက်စုံစမ်းစုဆောင်းရာတွင် သတိပြုသင့်သည့်အချက်များ

- နှစ်ဖက်စလုံးမှ ပြောဆိုချက်များကို ရှာဖွေပါ။

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးသူများသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ အား ချိုးဖောက်ခံရသူ တဦးထည်းထံမှမဟုတ်ဘဲ ချိုးဖောက်ခံရသည်ဟု ယူဆရသော သူများထံမှ လည်း ရယူသင့်သည်။ တခါတရံတွင် လူ့အခွင့်အရေးများ မချိုးဖောက်ပါဟု ငြင်းဆိုနေသော အစိုးရ များ၏ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်များတွင် အဓိကအချက်ကို ဖုံးကွယ်ထားသော်လည်း ကျန်အချက် များကို ဝန်ခံထားရာရောက်နေသည်ကို တွေ့ရတတ်သည်။ ဥပမာ - နအဖသည် အဓမ္မလုပ်အား စေခိုင်းမှု မရှိပါဟု ငြင်းဆိုနေသော်လည်း ၎င်းတို့ထုတ်ပြန်သော သတင်းများတွင် လူထုလုပ်အား မည်မျှဖြင့် မည်သည့်လမ်းမကြီးကို မည်သည့်အချိန်က အောင်အောင်မြင်မြင် ဖွင့်လှစ်လိုက်ကြောင်း ရေးသားလေ့ရှိသည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် နအဖ ဖက်မှ တရားဝင်ထုတ်ပြန်သော အဓမ္မစေခိုင်းခံရသော အလုပ်သမားများ အရေအတွက်ကို ရရှိနိုင်သည်။

- သတင်းရရှိမည့်ရင်းမြစ်များကို ရှာဖွေပါ။

မျက်မြင်သက်သေများ၊ အမှန်တကယ် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုကို ကြုံတွေ့ခံစားရသူများနှင့် တွေ့ဆုံနိုင်လျှင် အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လိုအပ်သော သတင်းအချက်အလက်များအား ပေးနိုင်သူများကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ- တရားလက်လွှတ် သတ်ဖြတ်မှု ကြောင့် သတ်ဖြတ်ခံရသူ တဦးအကြောင်းကို စုံစမ်းရာတွင် သေဆုံးသူသည် ဘယ်သူဖြစ်သည်။

မည်သူက သတ်ဖြတ်သွားသည်။ မည်သည့်နေရာ၊ မည်သည့်အချိန်တွင် မည်သို့ သတ်ဖြတ်ခံရသည်။ မည်သူက အလောင်းကို မည်သည့်နေရာတွင် မည်သို့ စတင်တွေ့ရှိခဲ့သည် စသည့် အချက်များကို စုံစမ်းရမည်။ ထိုသို့ စုံစမ်းပါက ဒဏ်ရာကို ဆေးကုသပေးသော ဆရာဝန်များ၊ အသုဘတွင် အလောင်းပြင်ဆင်ပေးသော သူများ၊ မိမိထက်အရင် အလောင်းကိုတွေ့သူ သတင်းထောက်များ စသည်ဖြင့် အခြားသတင်းရင်းမြစ်များကို လေ့လာစုံစမ်းရမည်။ ထို့ပြင် သေဆုံးသူ၏ မိသားစုဝင်များမှတစ်ဆင့် သေဆုံးသူ၏ ပုံပန်း၊ ရန်သူရှိမရှိ၊ ဒေသအတွင်းရှိ ဒေသခံများမှတစ်ဆင့် ပထဝီဒေသအကြောင်း၊ သာမန်အရပ်သားတို့ထံမှ ဒေသအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု ကျူးလွန်တတ်သူများသတင်း စသည်တို့ကိုစုံစမ်းရမည်။

– အထောက်အကူပြုစာရွက်စာတမ်းများစုဆောင်းပါ။

လူ့အခွင့်အရေးသတင်းစုဆောင်းသူသည် မိမိစုံစမ်းနေသောသတင်းနှင့်ပတ်သက်သော စာရွက်စာတမ်းများကိုလည်း ရှာဖွေစုဆောင်းရန် လိုအပ်သည်။ တရားဥပဒေများ၊ တရားရုံး ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ အမိန့်များ၊ လုပ်အားပေးဆင့်ခေါ်စာ များ၊ ရိက္ခာထောက်ပံ့ရန် အမိန့်ပေးစာများ၊ ကြေညာချက်များ၊ သတင်းထုတ်ပြန်ချက်များ၊ သတင်းစာဆောင်းပါး သတင်းများ၊ အခြားအဖွဲ့များက ထုတ်ဝေသော စာစောင်၊ မှတ်စု၊ ဓာတ်ပုံများ စသည်တို့ကိုစုဆောင်းရမည်။ ထိုသို့စုဆောင်း၍ လေ့လာသည့် စာရွက်စာတမ်းများသည် မှန်ကန်ပြီး စိတ်ချယုံကြည်ရသော သတင်းအထောက်အထားများဖြစ်ရန် လိုအပ်သည်။ ဓာတ်ပုံများစုဆောင်းပါက မည်သည့်သတင်းရင်းမြစ်မှ ရရှိသည် ဟူသော သတင်းရင်းမြစ်များကိုပါ မှတ်သားရန်လိုအပ်သည်။

– မိမိသွားရောက်မည့်ဒေသကို ကြိုတင်ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်အောင်လုပ်ဆောင်ပါ။

အကယ်၍ မိမိသွားရောက်မည့်နေရာကို ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုမရှိပါက ထင်ရှားပြီးမပြောင်းလဲနိုင်သည့် နေရာအမှတ်အသားမျိုးကို ထိုဒေသတို့ မသွားရောက်မီ မြင်ယောင်အောင် စိတ်ဖြင့်မှတ်သားရမည်။ ဒေသ၏ အရှေ့ဖက်တွင် သံလွင်မြစ်ရှိသည်။ ရွာ၏အပြင်တောင်ဖက်တွင် စေတီတဆူရှိသော တောင်ကုန်းလေးရှိသည်။ ဒေသနှင့်အနီးဆုံးမြို့မှာ ထားဝယ်မြို့ဖြစ်သည်ဟူသော ဒေသန္တရ အချက်များကို မှတ်သားရမည်။ သို့မှသာ ဒေသသို့အမှန်တကယ် သွားရောက်သည့်အခါတွင် ရွာများ တည်နေရာ၊ အချင်းဖြစ်ပွားရာ နေရာများကို ခန့်မှန်းနိုင်မည်။

စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု ပြုလုပ်ရာတွင် ကြုံတွေ့တတ်သောအခက်အခဲများ

—မိမိသွားရောက်ရမည့်နေရာသို့ သွားရောက်ခွင့်ပိတ်ပင်ထားခြင်း

လက်နက်ကိုင်စစ်ပွဲများ ဖြစ်ပွားနေသောနေရာများ၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ အကြီးအကျယ်ဖြစ်ပွားနေသော နေရာများသို့ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ သွားရောက်စုံစမ်းနိုင်ရန်မှာ အလွန်ခက်ခဲသော အလုပ်ဖြစ်သည်။ အစိုးရတပ်များ၊ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များက ထိုသို့သွားရောက်စုံစမ်းခြင်းကို အလွယ်တကူခွင့်ပြုမည် မဟုတ်ပေ။ ထိုအခါမျိုးတွင်အခြား စိတ်ချရသော နည်းလမ်းများကို ရှာဖွေနိုင်သော်လည်း မရသည့်အဆုံးတွင် အချိန်ကိုရွှေ့ဆိုင်း၍ အဆင်ပြေသောအချိန်ကို စောင့်ရလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့စောင့်ဆိုင်းနေစဉ်အတွင်း စိတ်ချယုံကြည်ရသော သတင်းအချက်များ စုဆောင်းခြင်း၊ ထိုဒေသများမှ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာသောအရပ်သားများ၊ ဒုက္ခသည်များကို ရှာဖွေ၍ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းများ လုပ်ကိုင်နိုင်သည်။

— စုံစမ်းစုဆောင်းသူများ၏ အသက်အန္တရာယ်လုံခြုံမှု

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ကျူးလွန်နေသော အစိုးရများ၊ သို့မဟုတ် အခြားသူများသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းရန်ကြိုးစားသူများကို အနှောက်အယှက်ပြုနိုင်သည်။ အသက်အန္တရာယ်ကို ခြိမ်းခြောက်နိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့ငယ်များအဖို့ ထိုသို့သော အန္တရာယ်ရှိသော အဖြစ်အပျက်များကို ပိုမိုကြုံတွေ့နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအဖွဲ့မျိုးမှ စုံစမ်းစုဆောင်းသူများသည် မိမိလုံခြုံရေးအတွက် သတိထားဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်သင့်သည်။ မိမိတဦးတည်း စွန့်စားသွားလာခြင်း၊ တိုက်ပွဲအကြားတွင် အကာအကွယ်မဲ့ သွားလာခြင်းတို့ကို ရှောင်ကြဉ်ရမည်။ မိမိကိုစေလွှတ်သည့် အဖွဲ့ကိုလည်း မိမိသွားရောက်မည့် နေရာ၊ အစီအစဉ်၊ ဆက်သွယ်နိုင်မည့် နေရာသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိမည့် အချိန် စသည်တို့ကို သတင်းပေးပို့ထားရမည်။ မိမိသတ်မှတ်ထားသော အချိန်အတွင်း ပြန်မရောက်ပါက အန္တရာယ်ရောက်ရှိနေပြီဟု မှတ်ယူစေပြီး လိုအပ်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ပန်ကြားထားရမည်။ မိမိသွားရောက် စုံစမ်းမည့် ဒေသအကြောင်းများကို ကြိုတင်လေ့လာထားပြီး မည်သည့်အခြေအနေမျိုးနှင့် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နိုင်ကြောင်း ကြိုတင်တွက်ဆထားရမည်။ သို့မှသာ ထိုအခြေအနေမျိုးသို့ ကျရောက်ပါက မည်သို့လုပ်ဆောင်ပြီး အခက်အခဲကို မည်သို့လွတ်မြောက်အောင် ကြံဆနိုင်မည်ကို တွက်ဆနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

— မျက်မြင်သက်သေများ၊ သတင်းပေးသူများ၏ အသက်အန္တရာယ်လုံခြုံမှု

အချို့အခြေအနေများတွင် မိမိအားလူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု သတင်းများပေးသော သူများ၊ မျက်မြင်သက်သေများကို လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်သူများက တန်ပြန်ရန်ရှာတတ်သည်။ လူ့အခွင့်

အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို တင်ပြမှုကြောင့် ဖမ်းဆီးခံရခြင်း၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ တခါတရံ သတ်ဖြတ်ခံရခြင်းအထိ ရင်ဆိုင်ရတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသူများ၏လုံခြုံမှုနှင့် ဘေးကင်းမှုများ အတွက် အထူးဂရုစိုက်ဆောက်ရွက်ရမည်။ မိမိကိုသတင်းပေးသူသည် မည်သူဖြစ်ကြောင်း လူတကာ အား ထုတ်ဖော်ပြောကြားခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ရမည်။ ထိုသူ၏ အမည်နှင့် အခြားသိသာထင်ရှား စေမည့် နောက်ခံအချက်များကို လွှဲပြောင်း၍ဖြစ်စေ၊ မဖော်ပြဘဲဖြစ်စေ သတင်းကို ထုတ်ပြန်နိုင်သည်။ လူတွေ့မေးမြန်းခြင်းကို လူအများကြားတွင်မလုပ်ဘဲ လုံခြုံစိတ်ချရသည့် နေရာများတွင် လုပ်ကိုင်ခြင်း ဖြင့်လည်း ထိုသူကိုလူသိခြင်းမှ ကာကွယ်နိုင်သည်။ စုံစမ်းစစ်ဆေးသူ၏ အစီရင်ခံစာနှင့် သတင်း ထုတ်ပြန်မှုတွင် အမည်မဖော်ပြနိုင်သော သတင်းများ များပြားလွန်းနေပါကလည်း ထိုအစီရင်ခံစာ၊ သတင်းထုတ်ပြန်မှုသည် တိကျခိုင်လုံမှုမရှိဟူသောအမြင်မျိုး အမြင်ခံနိုင်ရသည်ကိုလည်း သတိထား ရမည်ဖြစ်သည်။

– တိကျခိုင်လုံမှုမရှိဘဲ ဘက်လိုက်သောသတင်းများရရှိတတ်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး စုံစမ်းသူများကို လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအကြောင်း ပြောကြားသော သူများသည် တခါတရံ တွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်သူ အစိုးရကို ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်နေသော အဖွဲ့ဝင်များ၊ ထိုအဖွဲ့နှင့်ပတ်သက်နေသူများ ဖြစ်တတ်သည်။ တခါတရံတွင် မိမိအား စကားပြန် အဖြစ် ကူညီလုပ်ကိုင်နေသူများသည် ထိုသို့သောသူများ ဖြစ်နေတတ်သည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် ထိုသူများသည် မိမိတို့အမှန်တကယ် ရင်ဆိုင်ခံစားခဲ့ရသော အဖြစ်မှန်ထက် ချဲ့ကား၍ ပြောတတ် ကြသည်။ ၎င်းတို့အဖွဲ့အပေါ် စာနာထောက်ခံလာအောင် သတင်းမှားများကို ပေါင်းစပ်၍ ပြော တတ်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် အာဏာရအစိုးရကို လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲဝင်နေသော လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ လှုပ်ရှားနေရာ အခြေခံဒေသများတွင် ထိုအဖြစ်မျိုးကို အများဆုံးကြုံရသည်။ ထို့ကြောင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးသူသည် မိမိရရှိသော သတင်းများကို မှန်မမှန်ပြန်လည်တွက်ဆခြင်း၊ အခြားသတင်းများနှင့် ချိန်ထိုးပြီး နှိုင်းယှဉ်ခြင်း စသည်တို့ လုပ်ဆောင်နိုင်သော အရည်အချင်းများ ရှိရန် လိုအပ်သည်။ ရရှိသောသတင်းအချက်အလက်များ ခိုင်လုံမှုရှိစေရန်အတွက် ရှေ့နောက် မညီညွတ်ဘဲ လွဲချော်နေချက်များရှိမရှိ သေချာစွာ စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်း၊ အခြားသောသတင်းများနှင့် လက်ရှိ သတင်းများကို မှန်ကန်မှုရှိမရှိ စစ်ဆေးခြင်း၊ အတတ်နိုင်ဆုံး ကိုယ်တိုင်ကြုံတွေ့သူထံမှ သတင်းရယူခြင်း စသည်တို့ဖြင့် စစ်ဆေးချိန်ကိုက်နိုင်သည်။

– မျက်မြင်သက်သေ၊ သို့မဟုတ် ကိုယ်တိုင်ကြုံတွေ့သူများက သတင်းပေးရန် တွန့်ဆုတ်နေခြင်း
တခါတရံတွင် မျက်မြင်သက်သေများ၊ သို့မဟုတ် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ကိုယ်တိုင် ကြုံတွေ့ခံစားရသူများ ကိုယ်တိုင်ကပင် ၎င်းတို့အကြောင်းများသည် အရေးမကြီး သို့မဟုတ် ထို အကြောင်းကို အသိပေးလိုက်ပါက ၎င်းတို့ အတွက် အန္တရာယ်ရှိနိုင်သည်ဟု ယူဆသည့်အတွက်

လိုအပ်သော သတင်းများကို ပြောကြားရန် တွန့်ဆုတ်နေတတ်ကြသည်။ ထိုသူများနှင့် ကြုံတွေ့ရသည့်အခါ ထိုသတင်းအချက်အလက်များသည် နောက်ထပ်ထိုသို့အဖြစ်အပျက်များ ထပ်မံမဖြစ်ပွားအောင် တားဆီးရာတွင် အထူးအရေးကြီးကြောင်း၊ အန္တရာယ်မဖြစ်အောင် ထိုသူများ၏ အမည်နှင့် ထင်ရှားသည့် အချက်များကို ထုတ်ဖော်ပြောကြားမည်မဟုတ်ကြောင်း ပြောဆိုရမည်။ နောက်ဆုံး ထိုသူတို့က ထုတ်ဖော်မပြောလျှင်လည်း စောင့်စားယုံမှတစ်ပါး အခြားလမ်းမရှိပေ။

– လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသည်ဟု မမှတ်ယူခြင်း

အချို့သူများသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ခံစားခဲ့ရသော်လည်း ထိုအချက်များကို လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရခြင်းဟု မမှတ်ယူကြချေ။ ဥပမာ – ထိုင်းနိုင်ငံတွင် တရားမဝင် လာရောက်အလုပ်လုပ်ကိုင်နေကြသော မြန်မာနိုင်ငံသားများသည် ထိုင်းရဲတပ်ဖွဲ့က နိုင်ငံသို့တရားမဝင် ဝင်ရောက်မှုဖြင့် ဖမ်းဆီးသည့်အခါ အချုပ်ခန်းအတွင်း ရိုက်နှက်ခြင်း၊ မိမိတို့ထံမှ ပစ္စည်းများနှင့် ငွေများကို အဓမ္မသိမ်းခြင်း စသည်တို့ကို လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအဖြစ် မမှတ်ယူတတ်ကြပေ။ လင်ယောကျ်ား၏ ရိုက်ပုတ်မှုကိုခံရသော ဇနီးများကလည်း ထိုသို့ အိမ်ထောင်တွင်း အကြမ်းဖက်ရိုက်နှက်မှုကို အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးအား ချိုးဖောက်မှုအဖြစ် မမှတ်ယူဘဲ အိမ်တွင်းရေး ပြဿနာများဟူ၍သာ မှတ်ယူပြီး လိုအပ်သော အချက်အလက်များ ပေးခြင်း မရှိချေ။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ မည်သည့်အရာများဖြစ်သည်ကို လူတိုင်းနားလည်သဘောပေါက်ရန် လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံသင်တန်း ပို့ချချက်များ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

(ခ) သုတေသနပြုလုပ်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ အချက်အလက်များကို သွားရောက်စုံစမ်းစုဆောင်းပြီးသည့်အခါ သုတေသနပြုလုပ်ရန် လိုအပ်သည်။ မိမိသွားရောက်လေ့လာ၍ တွေ့ရှိသော အချက်များသည် မည်သည့်နိုင်ငံတကာဥပဒေများကို ချိုးဖောက်နေသည်၊ ချိုးဖောက်နေသူများကို မည်သို့အရေးယူဆောင်ရွက်သင့်သည်၊ မည်သည့်အဖွဲ့အစည်း၊ မည်သည့်အစိုးရထံသို့ ချဉ်းကပ်၍ မည်သို့ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်အောင် ဆောင်ရွက်သင့်သည် စသည့်အချက်များကို သုတေသနပြုလုပ်ရမည်။ မိမိတွေ့ရှိထားသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ ပိုမိုတိကျခိုင်လုံရန် မည်သည့်အထောက်အထားများကို ထပ်မံရှာဖွေရမည်။ အခြားအဖွဲ့အစည်းများက ထုတ်ဝေထားသော မည်သည့်အစီရင်ခံစာကို ကိုးကားမှီငြမ်းရမည် စသည်တို့ကိုလည်း သုတေသနပြုရမည်။

(ဂ) မှတ်တမ်းတင်စုဆောင်းခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ စုံစမ်းစုဆောင်းပြီး ရရှိလာသော သတင်းအချက်အလက်များကို မှတ်တမ်းတင်သိမ်းဆည်းခြင်းသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေးကြီးကြပ်မှု၏ အဆင့်တဆင့်ဖြစ်သည်။ ရရှိသော သတင်းအချက်အလက်များကို စနစ်တကျသိမ်းဆည်းထားမှသာလျှင် လိုအပ်သော အချိန်တွင် လိုအပ်သလိုအသုံးပြုနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မှတ်တမ်းတင်စုဆောင်းရာတွင် မိမိအဖွဲ့ အစည်း၏ လုပ်ငန်းကိုလိုက်၍ စုဆောင်းနည်းအမျိုးမျိုးရှိသည်။ မိမိအဖွဲ့သည် အစီရင်ခံစာတစောင် ရေးသားထုတ်ဝေရန် ပြင်ဆင်နေပါက မိမိအစီရင်ခံစာတွင် ပါဝင်သော အချက်အလက်များကို လိုအပ်သလို အသုံးပြုနိုင်သောနည်းဖြင့် သိမ်းဆည်းထားရသည်။ အခြားအဖွဲ့များ လိုအပ်သော လူ့အခွင့်အရေး သတင်းများကို မှတ်တမ်းတင်ရန်ဆိုပါက ကဏ္ဍအလိုက်၊ နေရာဒေသအလိုက်၊ ဖြစ်ရပ်အလိုက်၊ ဖြစ်ပျက်သည့် နေ့စွဲအလိုက်၊ ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် သတင်းများကို သိမ်းဆည်းထားရန်လိုအပ်သည်။ ယခုအခါတွင် ခေတ်မှီ ကွန်ပျူတာ ပရိုဂရမ်များဖြင့် မိမိထံတွင် ရှိသော သတင်းများကို လိုအပ်သည့်အချိန်တွင် လိုအပ်သလို လွယ်လင့်တကူ ထုတ်ယူအသုံးပြု နိုင်ပြီဖြစ်သည်။ မှတ်တမ်းတင်သိမ်းဆည်းရာတွင် အသုံးဝင်သည့် ရေးသားချက်ပုံစံများ၊ ဇယားများ လည်း ပေါ်ထွက်လာပြီဖြစ်၍ မှတ်တမ်းတင်သိမ်းဆည်းသူများ၊ သတင်းအချက်အလက် လိုအပ် သူများအနေနှင့် လွယ်လွယ်ကူကူ သတင်းထုတ်နိုင်၊ ရှာဖွေနိုင်သည်။ မိမိကဲ့သို့ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို မှတ်တမ်းတင်ပြုစုသည့် အခြားအဖွဲ့များနှင့် ဆက်သွယ်ရေး ကွန်ယက်များ တည်ဆောက်ထားရန် အထူးအရေးကြီးသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များ၊ အဆက်အသွယ်များကို ထိမ်းသိမ်းနိုင်သည့်အပြင် ငွေကုန်ကြေးကျနည်းနည်းဖြင့် သတင်းများ ရယူနိုင်သည်။ ဖလှယ်နိုင်သည်။ အင်တာနက်ခေါ် ကွန်ပျူတာဆက်သွယ်ရေးစနစ်သည် ငွေကုန်ကျမှု နည်းနည်းဖြင့် မြန်ဆန်၊ အသုံးဝင်တိကျသော သတင်းအချက်အလက်များကို စုဆောင်းနိုင်သည်။ ထို့ပြင် အဖွဲ့တဖွဲ့နှင့်တဖွဲ့အကြား ယုံကြည်ကိုးစားမှုများ တည်ဆောက်နိုင်သည်။

(ဃ) အစီရင်ခံခြင်း

အစီရင်ခံခြင်းဆိုသည်မှာ မိမိတွေ့ရှိသုတေသနပြုလုပ်ထားသည့်အချက်ကို သက်ဆိုင်ရာအစိုးရ၊ အဖွဲ့အစည်းနှင့် ပြည်သူများ သိရှိနားလည်သဘောပေါက်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးညီလာခံများတွင် တက်ရောက်တင်ပြခြင်း၊ အစီရင်ခံစာများဖြန့်ဝေခြင်း၊ သတင်း ဌာနများနှင့် ဆက်သွယ်၍ လူအများသိရှိအာရုံစိုက်လာအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ အစည်းအဝေးများ၊ နှီးနှောဖလှယ်ပွဲများတွင် ဆွေးနွေးခြင်း စသည်တို့သည် အစီရင်ခံခြင်းအဆင့်တွင် အကြုံးဝင်သည်။

အရေးပေါ်အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ကိုင်ရန် နှိုးဆော်ခြင်း၊ အဖွဲ့အစည်းမှ ကြေညာချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းတို့သည်လည်း အစီရင်ခံခြင်းများပင်ဖြစ်သည်။

(င) ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်လာအောင် လှုံ့ဆော်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု တွေ့ရှိချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ မည်သို့သော လုပ်ဆောင်မှုများကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း တင်ပြထားသည့် မိမိ၏အကြံပေးချက်များ၊ တိုက်တွန်းချက်များ၊ တောင်းဆိုချက်များကို သက်ဆိုင်ရာအစိုးရ၊ နိုင်ငံနှင့် အဖွဲ့အစည်းများက လေးစားလိုက်နာ ဆောင်ရွက်လာအောင် လှုံ့ဆော်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး ကြီးကြပ်ခြင်း၏ နောက်ဆုံးအဆင့်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်နေသော အစိုးရကို ထိုသို့ချိုးဖောက်မှုများ ရပ်တန့်ရန်၊ ထိုသို့ချိုးဖောက်နေမှုကြောင့် နိုင်ငံတကာက ပြစ်တင်ရှုတ်ချရန်၊ လိုအပ်သလို အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းများ၊ စီးပွားရေး ပိတ်ဆို့မှုများ ပြုလုပ်ရန်၊ စသည်တို့ကဲ့သို့ သော အကြံပေးချက်များ၊ တိုက်တွန်းချက်များကို အကောင်အထည်ပေါ်ဆောင်ရွက်လာအောင် ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်သွား ကြရမည်။

အခန်း (၁၁)

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှု

သမိုင်းကြောင်း

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ၁၉၄၅ ခုနှစ်လောက်ကစတင်၍ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေများထဲတွင် စတင်ဖော်ပြရေးသားလာခဲ့ကြသည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ရေးဆွဲပြဌာန်းခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်း၌ “လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်မှုတို့အပေါ် လေးစားမှုအား တိုးတက်စေရေးနှင့် အားပေးရေးတို့အတွက်” နိုင်ငံများအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုကို ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ထားသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် နိုင်ငံတိုင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးတိုးတက်ရေးနှင့် အားပေးရေးတို့ကို လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် မိမိတို့ပြည်သူတို့အတွင်း လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှုများ၊ သင်ကြားပို့ချမှုများ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ အစိုးရများတွင်သာမက အစိုးရမဟုတ်သော နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများက လည်း လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှုများ လုပ်ဆောင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်များ ချမှတ်၍ အကောင် အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လာခဲ့ကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေး အကြောင်းအရာများကို သိရှိလေ့လာစေခြင်းဖြင့် ပြည်သူလူထုတို့သည် မိမိတို့အပေါ် ကျူးလွန်သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ကာကွယ်ရန်နှင့် မိမိတို့အခွင့်အရေးများကို တောင်းဆိုတတ်လာစေရန် ရည်ရွယ်၍ နည်းလမ်းတကျ လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုများ လုပ်ဆောင်လာကြသည်။

၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင်လည်း “ယခုစာတမ်းသည် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်မှုများ အပေါ် လေးစားမှုအား တိုးတက်စေရန်အတွက် ပညာပေးပို့ချမှုများ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် လူတိုင်း၊ နိုင်ငံတိုင်းအတွက် အကြိုးဝင်သော စံချိန်စံညွှန်းတခုဖြစ်သည်” ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် ပညာပေးမှုသည် ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်၏လုပ်ငန်းတခုဖြစ်သည့် လူ့အခွင့်အရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုသော လုပ်ငန်းနှင့် အထူးဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ ပညာပေးမှုဟု ဆိုရာတွင်လည်း အောက်ခြေလူထုကအစ ပါဝင်လေ့လာလုပ်ကိုင်သော၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ ကလည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သော၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏ နေရာတိုင်းတွင်ရှိသည့် အစိတ်အပိုင်းများနှင့် လူတိုင်းအတွက်ဖြစ်သော ပညာပေးပို့ချမှုဖြစ်စေရမည်ဟု ကြေညာစာတမ်း၏ စကားချီးတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၁၉၅၀ နှင့် ၁၉၆၀ ခုနှစ်များအတွင်း အနောက်နိုင်ငံများတွင် လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုများ လုပ်ဆောင်ရာ၌ စာသင်ကျောင်းများအတွင်းရှိ လူငယ်များအား လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း ဟောပြောပညာပေးခြင်းမျိုးကိုသာ လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၇၀ ခုနှစ်အတွင်း ဝင်ရောက်လာ ချိန်မှစ၍ လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေး သူများသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ဟောပြောပို့ချ သမျှ သက်သက်ကိုသာ လိုက်လံမှတ်သားစေသော လေ့လာမှုပုံစံမှနေ၍ ထိုသူများကိုယ်တိုင် တွေးခေါ်စဉ်းစားဆင်ခြင်မှုများ လုပ်လာတတ်စေရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရသူများအပေါ် စာနာကူညီလိုစိတ်များ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်လာခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း စာသင်ခန်းများအတွင်းရှိ လူငယ်များကိုသာ သင်ကြားပို့ချသော ပုံစံမျိုးသာ ရှိဆဲဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် လူမှုပြောင်းလဲမှုတခုအပေါ် သက်ရောက်စေသော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ တိုးတက်စေ သော၊ ကာကွယ်စေသော လှုပ်ရှားမှုတခုအတွက် မိမိတဦးချင်း ကိုယ်တိုင်တွင်လည်း တာဝန်ရှိ သည်ဟူသည့် အတွေးအမြင်မျိုး ပေါ်ပေါက်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိသေးချေ။

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုကို စတင်လုပ်ဆောင်ချိန်တွင် ကျောင်းစာသင်ခန်းအတွင်းရှိ လူငယ် အလွှာတရပ်ကိုသာ ဦးတည်လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပြီး ကျောင်းပြီးဆုံးသွားသူများ၊ ကျောင်းတက်ခွင့် မရသောသူများကို ထိတွေ့ပညာပေး လှုံ့ဆော်နိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ သို့သော် ၁၉၆၀ နှင့် ၁၉၇၀ ခုနှစ်များ အတွင်းတွင် လူမှုပြောင်းလဲရေးတခု ပေါ်ပေါက်လာရေးအတွက် လူ့အခွင့်အရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ အရေးပါပုံတို့ကို အသိအမှတ်ပြုလာခဲ့ကြယုံသာမက လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်းရှိ အလွှာတိုင်းက လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း နားလည်သဘောပေါက်ရန် အရေးကြီးကြောင်း နားလည်လက်ခံ လာခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံများအကြား စီးပွားရေးအရ ဆက်စပ်ဆောင်ရွက်မှုများ တိုးတက်လာခြင်းနှင့် ဆက်သွယ်မှု တိုးတက်ကောင်းမွန်လာခြင်း ဆိုသောအချက်များကလည်း ကမ္ဘာကို ခြုံလိုက်သကဲ့သို့ ဖြစ်ခဲ့ပြီး တနိုင်ငံနှင့်တနိုင်ငံအကြား ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုကို ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေခဲ့သည်။ ထို့ပြင် မိမိတိုင်းပြည်ရှိ ပြည်သူလူထုတဦးချင်း၏ အခွင့်အရေးကို တိုးမြှင့်ကာကွယ်ပေးရန်မှာ ထိုနိုင်ငံရှိ အစိုးရ၏ တာဝန်ဖြစ်ပြီး ထိုအခွင့်အရေးကို လူတိုင်းခံစားခွင့်ရှိသည် ဟူသောအယူအဆကို လက်ခံမှုများ ပိုမိုများပြားလာခဲ့သည်။ ထိုသို့ လူ့အခွင့်အရေး အသိအမြင်များ တိုးပွားလာခဲ့ရာတွင် ယခင်ကကဲ့သို့ စာသင်ခန်းအတွင်းရှိ လူငယ်များအတွက် သီးသန့်သာမဟုတ်ဘဲ အခြေခံလူတန်းစား များအတွင်းထိပါ ထိုအသိအမြင်များပြန့်ပွားလာစေရန် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုးက ရည်ရွယ်လုပ်ဆောင်လာခဲ့ကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဟူသော လုပ်ငန်းစဉ်အောက်တွင် အမျိုးသမီး များအား အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကလေးအလုပ်သမား အသုံးပြုမှုတို့ကို ဆန့်ကျင်သော လူမှုပြောင်းလဲမှု များ ဖြစ်ပေါ်စေရေးအတွက် လှုံ့ဆော်ဆောင်ရွက်လာကြသည်။ ဆင်းရဲသူများ၊ ဒုက္ခသည်များ၊ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ၊ မူရင်းဌာနေလူမျိုးများ၊ လိင်တူချင်း ချစ်သူများအကြား လူ့အခွင့်အရေး

ပညာပေးမှုများကို လုပ်ဆောင်ရင်း လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုလုပ်ငန်း၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ထိထိရောက်ရောက် ပြောင်းလဲလာစေနိုင်ခဲ့သည်။

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂက (၁၉၉၅-၂၀၀၄) ဆယ်နှစ်တာကာလကို လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှု ဆယ်စုနှစ်အဖြစ် သတ်မှတ်၍ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် မိမိနိုင်ငံအတွင်းမှ ပြည်သူများအတွင်း လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုများ လုပ်ဆောင်ရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ထားသည်။ ထိုသို့ လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးရာတွင် သမဂ္ဂကျကျောင်း ပညာရေးအရ ဖြစ်စေ၊ သမဂ္ဂကျမဟုတ်သော ပညာသင်ကြားမှု နည်းမျိုးအရ ဖြစ်စေ၊ လူအများနှင့် သက်ဆိုင်သော ပညာပေးအစီအစဉ်များမှတစ်ဆင့် ဖြစ်စေ၊ သက်ကြီးပညာရေး အစီအစဉ်များမှတစ်ဆင့် ဖြစ်စေ လူတိုင်းလူတိုင်းအား လူ့အခွင့်အရေး အသိပညာ ဗဟုသုတများ လေ့လာခွင့်ရစေရန်အတွက် လုပ်ဆောင်ပေးရန် တိုက်တွန်းပံ့ပိုးလျက် ရှိသည်။

မိမိအခွင့်အရေးကို မိမိမသိသူများအဖို့ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရရန် အလားအလာ ပိုများပေသည်။ တခါတရံတွင် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အားနည်းမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတရားများ အားနည်းမှုကြောင့် ထိုသို့သော ပြည်သူတို့အား စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရာတွင်လည်း ထိရောက်မှု နည်းပါးတတ်သည်။ ယခုအခါ ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံးတွင် လူ့အခွင့် အရေးအကြောင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်ဆိုသောအချက်ကို အသိအမှတ်ပြုလာစေသည်။ ယင်းသို့ဖြစ်ခြင်းကြောင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း လွတ်လပ်ခြင်း၊ ညီမျှခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းခြင်းတို့ကို တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှုသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအား ကာကွယ်ရန်အတွက် ထိရောက်သော နည်းလမ်းဖြစ်သည်ဟုလည်း တိုးတက်အသိအမှတ်ပြုလာလျက်ရှိသည်။

လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးခြင်းဆိုသည်မှာအဘယ်နည်း

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးခြင်းဆိုသည်မှာ ပြည်သူလူထုအား ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံများကို ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် နားလည်သဘောပေါက်စေပြီး ၎င်းတို့၏ ဘဝကို ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်လာ တတ်စေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဗဟုသုတများ၊ တန်ဖိုးများနှင့် အတတ်ပညာ ကျွမ်းကျင်မှုများကို အသုံးပြုကာ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပြင်ဆင် လုပ်ဆောင်ထားသည့် လေ့လာမှုလုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။

တနည်းဆိုသော် လူတိုင်းလူတိုင်းအား မိမိတွင်ကိုယ်စီရှိသော အတွေ့အကြုံများကို မိမိကိုယ်တိုင် နားလည်သဘောပေါက်လာစေပြီး ထိုအတွေ့အကြုံတန်ဖိုးများအားအသုံးပြု၍ မိမိတို့ လိုလားသော

ဘဝကို ရရှိစေရန်အတွက် ကိုယ်တိုင်လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် နည်းများကို ကိုယ်တိုင်လေ့လာ လုပ်ဆောင် စေသော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးသူဆိုသည်မှာ လူတိုင်းတယောက်ချင်း သို့မဟုတ် လူအုပ်စု တစုအား လူ့အခွင့်အရေး ဗဟုသုတများ၊ တန်ဖိုးများ၊ ကျွမ်းကျင်မှုများကို နားလည်သဘောပေါက် စေပြီး လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာတစ်ခုကိုဖြစ်စေ၊ လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေ တစ်ခုလုံး အတွက်ဖြစ်စေ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်တတ်လာစေရန် လုပ်ဆောင်သူဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂက သတ်မှတ်ထားသော လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှု ဆယ်စုနှစ် (၁၉၉၅-၂၀၀၄) ၏ ကြေညာစာတမ်းတွင် လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုဆိုသည်မှာ “တလောကလုံးနှင့် သက်ဆိုင် သည့် လူ့အခွင့်အရေး ယဉ်ကျေးမှုတရပ် ပေါ်ထွန်းရေးကို ရည်ရွယ်သည့် လေ့ကျင့်သင်တန်းပို့ချမှုများ၊ အချက်အလက်သတင်းများ ဖြန့်ဖြူးမှုများ စသည်တို့ကို ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ရာတွင် ဗဟုသုတများ၊ ကျွမ်းကျင်မှုများမှတစ်ဆင့် အောက်ပါအကြောင်းအချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ရပ်တည်ချက်အမြင်များ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပုံဖော်လုပ်ဆောင်စေခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့မှာ -

- (က) အခြေခံလွတ်လပ်မှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို ပိုမိုလေးစားစေခြင်း၊
 - (ခ) လူသားတို့၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာ အပြည့်အဝ ဖွံ့ဖြိုးစေခြင်း၊
 - (ဂ) နားလည်မှု၊ လေးစားမှု၊ လိင်ကွဲပြားမှုအပေါ် တန်းတူရည်တူရှိမှုနှင့် နိုင်ငံများ အတွင်း၊ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများအတွင်း၊ နိုင်ငံသားများ အတွင်း၊ လူမျိုးစုများ အတွင်း၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားကွဲပြားသော လူအုပ်စုများအတွင်း ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုတို့ကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊
 - (ဃ) လွတ်လပ်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း လူတိုင်းလူတိုင်းကို ထိရောက်စွာ ပါဝင်စေနိုင်ခြင်း၊
 - (င) ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ ငြိမ်းချမ်းမှုထိမ်းသိမ်းရေးလုပ်ရှားမှုကို မြှင့်တင်ခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။”
- ဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားသည်။

လူတိုင်းတယောက်၏ အခွင့်အရေးကိုသာမဟုတ်ဘဲ ထိုအခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်၍ တာဝန် ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုအကြောင်းများကိုပါ လေ့လာခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး သင်ကြားမှု၏ အနှစ်သာရ ဖြစ်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို လူတိုင်းတယောက်ချင်းနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုလုံးက ပိုင်ဆိုင် သည့်အလျောက် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် လေးစားမှု၊ ကာကွယ်မှုနှင့် တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်မှုတို့ကို လုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်ရှိမှု၊ တာဝန်ခံမှုမှလွဲလျှော့ လူတိုင်းတယောက်ချင်းရော၊ အများနှင့်ရော သက်ဆိုင်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုသည် ပဋိပက္ခများဖြေရှင်းခြင်းနှင့် လူမှုစနစ်မြှင့်တင်ခြင်းတို့ ပေါ်ထွန်းစေရန် အခြေခံထောက်ကူပေးပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးများသည် တခုနှင့် တခုဝိရောဓိများ ဖြစ်တတ် လေ့ရှိကြပါသည်။ လူအများအကျိုးအတွက် စောင့်ရှောက်ရန် လုပ်ဆောင်မှုတခုသည် အခြားလူ တဦးတယောက်၏ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် ဝိရောဓိ ဖြစ်နေနိုင်ပါသည်။ သို့သော် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတရားများသည် အပြန်အလှန် လေးစားမှု၊ လူသားအားလုံး၏ ညီမျှမှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာတို့အပေါ် အခြေခံထားသည့်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးသည် ထိုသို့ မတူညီကွဲပြား ခြားနားမှုများကို သုံးသပ်လေ့လာတတ်စေရန်နှင့် ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ပုံစံဖော်ပေးနိုင်ပါသည်။ လူ့အခွင့် အရေး ပညာပေးမှုသည် စေ့စပ်ဖြေရှင်းခြင်း၊ ကြားဝင်ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် အများစု သဘောဆန္ဒခံယူခြင်း ဆိုင်ရာ အရည်အသွေးများကိုလည်း လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှု၏ ရည်မှန်းချက်များ

လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှုသည် လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း (About human rights) နှင့် လူ့ အခွင့်အရေးအတွက် (For human rights) သင်ကြားပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ၎င်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ လူသားတို့အနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးတန်ဖိုးများကို နားလည်စေရန် သက်သက်မျှမဟုတ်ဘဲ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် တန်ဖိုးများအပေါ် လေးစားကာကွယ် မြှင့်တင်ရန် တို့အတွက် တာဝန်ယူတတ်စေရန်အတွက် ဖြစ်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှု၏ အရေး အကြီးဆုံးအချက်မှာ မိမိပညာပေးသည့်သူအား စွမ်းရည်မြှင့်တင်ခြင်း (Empowerment) ဖြစ်ပါ သည်။ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ခြင်း ဆိုသည်မှာ လူအများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးတို့အား ၎င်းတို့အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်စေသော ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် ၎င်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်ဘဝကို ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ထိန်းကျောင်းနိုင်သောအခြေအနေများ တိုးတက်လာအောင် လုပ်ဆောင်သော လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်ပါ သည်။ လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှု၏ အဆုံးစွန်သော ရည်မှန်းချက်မှာ လူ့အခွင့်အရေး၊ တရား မျှတမှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာအတွက် လူအများ အတူတကွ ဝိုင်းဝန်းဆောင်ရွက်လာကြစေရန် ဖြစ်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း ပညာပေးမှုဆိုသည်မှာ လူအများကို လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သတင်း အချက်အလက်များပေးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း ပညာပေးမှုတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်ပါသည်။

- လူအားလုံး၏ မွေးရာပါ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် သူတို့အနေဖြင့် လေးစားစွာဆက်ဆံခံရရန် အခွင့် အရေးများအကြောင်း၊
- လူ့အခွင့်အရေး သဘောတရားများ (ဥပမာ - လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်မှု၊ ခွဲခြား၍မရမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ တခုနှင့်တခု အပြန်အလှန်ဆက်နွှယ်မှု) အကြောင်း၊
- ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် ပါဝင်မှုနှင့် ပဋိပက္ခများကို ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖြေရှင်းမှုတို့ ဖော်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးများက မည်ကဲ့သို့မြှင့်တင်ပေးနိုင်သည် ဆိုသည့် အကြောင်း၊
- လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သမိုင်းကြောင်းနှင့် ဆက်လက်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နေသည့် အကြောင်း၊
- အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ကလေးသူငယ် များ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာဥပဒေများ အကြောင်း၊
- နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများကို အားဖြည့်ပေးကြသည့် နိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာ၊ ဒေသဆိုင်ရာ၊ ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ဥပဒေများအကြောင်း၊
- လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများကို အသုံးပြုပြီး ချိုးဖောက်သူများအား သူတို့၏ လုပ်ရပ်များအပေါ် တာဝန်ရှိစေမှုအတွက် ဆောင်ရွက် ခြင်း အကြောင်း၊
- ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း၊ အစုအပြုံလိုက်သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်ခြင်းစသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့် ၎င်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ် စေသည့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမျိုးစု၊ လိင်ကွဲပြားမှု စသည့် ကိစ္စရပ်များ အကြောင်း၊
- လူ့အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ခြင်း၊ ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ လေးစားမှု ပြုခြင်းတို့အပေါ် တာဝန်ရှိသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအကြောင်းစသည်တို့ကို အသိပေး ခြင်း ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ပညာပေးမှုဆိုသည်မှာ လူ့အခွင့်အရေးသည် အရေးကြီးသည်ဟု လူအများ က လက်ခံ ခံစားစေပြီး လူ့အခွင့်အရေးတန်ဖိုးများကို လူတို့၏အတွင်းစိတ်ကအစ လက်ခံကျင့်သုံး လာအောင် ကူညီလုပ်ဆောင်ပေးခြင်းဖြစ်ပြီး ထိုသို့လက်ခံကျင့်သုံးမှုများအား သူတို့၏ဘဝများနှင့် ပေါင်းစပ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ပညာပေးမှုတွင် ပါဝင်သော တန်ဖိုးများ (Value)နှင့် သဘောထားများ (Attitude) ဆိုသည်မှာ -

- လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များအပေါ် လေးစားမှုအား ပိုမိုခိုင်မာစေခြင်း၊
- အခြားသူများအပေါ် လေးစားမှု၊ မိမိကိုယ်ကိုမိမိတန်ဖိုးထားမှုတို့အား မွေးမြူပေးခြင်း၊
- လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ၏ သဘောသဘာဝကို သိရှိနားလည်ပြီး အခြားသူများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစားခြင်းအခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသူများကို ကိုယ်ချင်းစာတတ်ခြင်းနှင့် သူတို့နှင့် တသားတည်း ဘဝတူများအဖြစ် ခံစားတတ်ခြင်း၊
- တရားမျှတပြီး ဗြဟ္မာစိုရ်တရားထွန်းကားသော လူ့ဘောင်ပေါ်ထွန်းလာရန်အတွက် နိုင်ငံသားတိုင်း လူ့အခွင့်အရေးများကို လိုက်နာကျင့်သုံးမှုရှိရမည်ဟု အသိအမှတ်ပြုလက်ခံခြင်း၊
- အများပြည်သူဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးဆိုင်ရာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများနှင့် ထိုအရာများအကြား ဖြစ်ပွားတတ်လေ့ရှိသော ပဋိပက္ခဖြစ်စေမှုများကို သိမြင်ခြင်း၊
- အကြမ်းမဖက်မှုကို တန်ဖိုးထားခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် ပဋိပက္ခထက်သာလွန်မှု ရှိသည်ကို ယုံကြည်ခြင်း စသည့်အချက်များကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးသည် လူတိုင်း၏ ပညာရေးတွင် အစိတ်အပိုင်းအဖြစ်ပါဝင်သင့်သည်။ သို့ရာတွင် အချို့သော လူများသည် လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုကို အထူးပိုမိုလိုအပ်ပါသည်။ အချို့မှာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ခံရနိုင်သော အခြေအနေတွင် ရှိသည့်အတွက်ကြောင့် ထိုသူများကို လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးရန် အထူးလိုအပ်သလို အချို့မှာ သူတို့၏ ရာထူးရာခံများအရ လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်ရန် ပိုမိုတာဝန်ရှိသူများ ဖြစ်သောကြောင့် ထိုသူများကိုလဲ အထူးပညာပေးရန်လိုအပ်သည်။ ထို့အပြင် လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုနှင့် ပညာပေးနိုင်မှု အနေအထားများ ရှိနေသောသူမျိုးကိုလဲ အထူးပညာပေးရန် လိုအပ်သည်။ ၎င်းအုပ်စုများတွင် ပါဝင်သူများမှာ-

တရားဥပဒေဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသူများ၊ ဝန်ထမ်းများ၊

- ရဲနှင့် လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များ၊ တရားဥပဒေထိမ်းသိမ်းသည့် ဝန်ထမ်းများ၊
- အကျဉ်းထောင် အရာရှိများ၊
- ရှေ့နေများ၊ တရားသူကြီးများနှင့် အစိုးရရှေ့နေများ၊

အခြားအစိုးရနှင့် ဥပဒေပြုမှုဆိုင်ရာ အရာရှိများ

- ဥပဒေပြုအဖွဲ့တွင် ပါဝင်သူများ၊
- ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရသည့် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များ၊ တာဝန်ပေး ခန့်အပ်ခြင်းခံရသည့် အစိုးရဝန်ထမ်းများ၊ လူထုဆက်ဆံရေး အရာရှိများ၊
- စစ်တပ်အတွင်းအမှုထမ်းသူများ၊

အခြား လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အတတ်ပညာရှင်များ

- ပညာရေးဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များ၊
- လူမှုရေး ဝန်ထမ်းများ၊
- ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အတတ်ပညာရှင်များ၊
- သတင်းစာဆရာများနှင့် လူထုဆက်ဆံရေး လုပ်ငန်းတွင် တာဝန်ရှိသူများ၊

အဖွဲ့အစည်းများ၊ အသင်းအဖွဲ့များနှင့် အုပ်စုများ

- အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၊
- လူမှုအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သူများနှင့် လူမှုအသင်းအဖွဲ့ ခေါင်းဆောင်များ၊
- လူနည်းစု အုပ်စုများ၊
- စီးပွားရေးနယ်ပယ်တွင် ပါဝင်ကျင်လည်နေသူများ၊
- အလုပ်သမား သမဂ္ဂဝင်များ၊
- မူရင်းဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၊
- ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် လူမှုဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုကို အထူးစိတ်ဝင်စားသည့် အခြား ပုဂ္ဂိုလ်များ၊
- ကလေးများနှင့် လူငယ်များ၊
- ပညာရေးအဆင့် အသီးသီးတွင် ရှိကြသော ကျောင်းသားများ၊
- ဒုက္ခသည်များနှင့် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြရသူများ၊
- လိင်စိတ်သဘောထား အမျိုးမျိုးရှိသူများ၊
- မြို့ပြများနှင့် ကျေးလက်များတွင် နေထိုင်ကြသော ဆင်းရဲသားများ၊
- မသန်မစွမ်းသူများ၊
- ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ စသည်တို့ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးကိုမည်ကဲ့သို့ပညာပေးကြမည်နည်း။

ပညာရေးလောကတွင် ထင်ရှားလှသည့် ဘရာဇီးလူမျိုးပညာရေးသုတေသီဖြစ်သူ ပေါ်လို ဖရဲရီ (Paolo Freire) က သမဂ္ဂိကျ ပညာသင်ကြား လေ့လာမှုပုံစံများသည် ဆရာနှင့် တပည့် အထက်မှ အောက်သို့ ပညာဗဟုသုတစီးဆင်းသော ပုံစံဖြစ်ပြီး သင်ကြားသည့်ဆရာအား ဗဟုသုတအသိများ ၏ ရင်းမြစ်များခံရာ အသွင်မျိုးဖြင့် လက်ခံသည့် ပုံစံမျိုး (Banking System) ဟု ထောက်ပြဝေဖန် ခဲ့သည်။ သင်ကြားလေ့လာသော ကျောင်းသားများက မိမိလေ့လာသော ဘာသာရပ်အကြောင်းကို ကျွမ်းကျင်သော ပညာရှင်များ၏ သိရှိထားမှုများ၊ ဗဟုသုတကို လက်ခံမှတ်သားသော အသွင်ပုံစံမျိုး သက်သက် ဖြင့်သာ လေ့လာဆည်းပူးသော နည်းလမ်းဖြစ်သည်ဟု ၎င်းကဆိုသည်။

ထိုသို့သော (Banking System) ပညာသင်ကြား လေ့လာမှုပုံစံ၏ အကျိုးဆက်အဖြစ် အောက်ပါ အကြောင်းအချက်များ ဖြစ်ပေါ်စေသည်ဟု ၎င်းကထောက်ပြသည်။

- သင်ကြားလေ့လာသူများက လေ့လာဆည်းပူးမိသော ဗဟုသုတများ၊ လေ့လာမှု များသည် တခြားပညာရှင်များ၏ လေ့လာထားသော အချက်များ၏ လွှမ်းမိုးမှု အောက်အတွင်းမှ ရုန်းမလွတ်နိုင်အောင် ဖြစ်ရသည်။
- အကြောင်းအချက်များနှင့် သတင်းအချက်အလက်များကို မကြာခဏ ဦးစားပေး လွန်းသည့်အတွက် သင်ကြားလေ့လာသူများသည် နှုတ်တိုက်ကျက်မှတ်မှုကို အလေး ထားသွားစေသည်။
- ကျွမ်းကျင်သူပညာရှင်များ၏ ဗဟုသုတများသည် ထိုပညာရှင်သုတေသီတဦးချင်း၏ ကိုယ်ပိုင်အမြင် သုံးသပ်ချက်များသာဖြစ်ပြီး လူအများ၏ အတွေ့အကြုံများအပေါ် ထိုလူများ ကိုယ်တိုင် ရှုမြင်သုံးသပ်ချက်များ မဟုတ်သည့်အတွက် သင်ကြားလေ့လာ သူ၏ အတွေ့အကြုံများနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိဖြစ်တတ်သည်။ ထိုအခါတွင် လေ့လာ သူများ၏ အတွေ့အကြုံနှင့် ၎င်းတို့ လေ့လာရသည့် အချက်များ အံဝင်ခွင်ကျ မဖြစ်သည့်အဖြစ်မျိုး ရောက်တတ်သည်။
- အဖြစ်အပျက်တခုအား မိမိတို့ရှုထောင့်မှနေ၍ တွေ့မြင်မှုများအပေါ်အခြေခံ၍ မိမိ ကိုယ်ပိုင် ဉာဏ်ဖြင့် သုံးသပ်မှုကို အားပေးခြင်းမရှိသည့်အတွက် လေ့လာသင်ယူ သူများသည် ကျွမ်းကျင်သူ သုတေသီအပေါ် အထူးမှီခိုအားထားလွန်းသည့်အဖြစ်ကို ရောက်စေသည်။ နောက်ဆက်တွဲ အနေဖြင့် မိမိတို့ဘဝအား မိမိတို့ကိုယ်တိုင်ဆုံးဖြတ် ထိန်းကျောင်းလိုစိတ်များ ပျောက်ဆုံးသွားစေနိုင်သည်။
- မိမိတို့သင်ယူလိုသည့်အချက်များကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်နိုင်ခြင်း မရှိသည့် အတွက် မိမိတို့ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဖြစ်ပျက်နေသော မိမိတို့၏ အတွေ့အကြုံ အဖြစ်

အပျက်များကို နားလည် သဘောပေါက်ရမည့်အစား မိမိတို့နှင့်အလွမ်းဝေးပြီး မိမိတို့ ဘဝအတွေ့အကြုံနှင့် မသက်ဆိုင်သည့် အကြောင်းအရာများကို လေ့လာနေရသည့် အဖြစ်မျိုးရောက်စေသည်။

– ဆရာအပေါ်ကိုသာ ဗဟိုပြုသင်ကြားလေ့လာသော သင်ယူမှုပုံစံသာ ဖြစ်စေသည်။

လူတို့၏ အမူအကျင့်အတွေးခေါ်များ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ (Transformational Change) ဖြစ်ပေါ်စေမည့် ပညာလေ့လာမှုဆိုသည်မှာ အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်မှုရှိသော လေ့လာမှုလုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်သည်ဟု ဘရာဇီးလူမျိုး ပညာရေးသုတေသီ ပေါ်လို ဖရဲရီကဆိုသည်။ မိမိတို့၏ အတွေ့အကြုံများ အား မိမိတို့ကိုယ်တိုင် လက်ခံသဘောပေါက်ထားမှုသည်သာ ဗဟုသုတ၏ ရေသောက်မြစ်ဖြစ်ပြီး ထိုဗဟုသုတများသည် လေ့လာမှုလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပါဝင်နေသော လူတိုင်းတွင် အသီးသီးရှိနေ ကြသည်။ လူတို့အား အသိပညာပေးခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ထိုသူများအား အသိသက်သက် ပေးရန် ရည်ရွယ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ထိုအသိများအား ၎င်းတို့၏ဘဝနှင့် ဆက်စပ်၍ နားလည်သဘော ပေါက်စေရန်၊ ၎င်းတို့၏ဘဝများ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်လာစေရန် ရည်ရွယ်သင့်သည်။ ထို့အတွက် ပညာပေးရာတွင် ထိုပညာပေးမှုသည် လေ့လာသောသူများ ကိုယ်တိုင်ပါဝင်သော လေ့လာမှု လုပ်ငန်းစဉ် (participatory Approach) ဖြစ်ရန် အထူးအရေးကြီးလှသည်။

ထိုသို့သော အားလုံးပါဝင်လေ့လာသော လုပ်ငန်းစဉ် (participatory Approach) ဖြစ်ပါက အောက်ပါအချက်များ ဖြစ်ပေါ်စေမည်ဖြစ်သည်။

- လေ့လာမှု ဗဟုသုတများသည် စဉ်ဆက်မပြတ်လေ့လာသော လေ့လာတွေ့ရှိချက် များ ဖြစ်လာမည်။ လူတို့၏ ဘဝအကြောင်းအချက်များ ပြောင်းလဲလာသည့် အချက် များအပေါ်မူတည်၍ အသစ်အသစ်သော တွေ့ရှိချက်များ၊ အသစ်အသစ်သော ဖန်တီးတီထွင်မှုများ စဉ်ဆက်မပြတ် ပေါ်ထွန်းလာနိုင်စေသည်။
- ဗဟုသုတလေ့လာမှု အသစ်အသစ်တို့ကို လေ့လာလိုသောစိတ်ကြောင့် လေ့လာသူ များသည် တက်ကြွစွာ လေ့လာသူများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။
- လေ့လာသူများ၏ ဘဝနှင့်အတွေ့အကြုံများကို ဦးတည်သော လေ့လာမှုဖြစ်သဖြင့် ရရှိသော ဗဟုသုတလေ့လာမှုများသည် လေ့လာသူတို့နှင့် ကိုက်ညီသက်ဆိုင်သော အကြောင်းအရာများ ဖြစ်လာစေသည်။
- ဆရာသည် ပညာဖြန့်ဖြူးရာ ရင်းမြစ်ဖြစ်သည်ဟူသော အခန်းကဏ္ဍမှနေ၍ လေ့လာသူများ အချင်းချင်း အပြန်အလှန်သင်ယူလေ့လာနိုင်အောင် ပံ့ပိုးပေးသော စေ့စပ်ဆော်ဩပေးသူ (Facilitator) အဆင့် ကို ပြောင်းလဲသွားစေသည်။

- အထက်မှအောက်သို့ စီးဆင်းသောဆက်ဆံမှုပုံစံမှ အချင်းချင်းအပြန်အလှန် ဆက်သွယ် လေ့လာသော ပုံစံသို့ ကူးပြောင်းစေသည်။
- နှုတ်တိုက်အလွတ်ကျက် လေ့လာသင်ယူသောပုံစံမျိုးမှ အဖြစ်အပျက် အကြောင်း အရာကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်လေ့လာသော လေ့လာမှုပုံစံသို့ ပြောင်းလဲစေသည်။
- အချက်အလက်နှင့် သတင်းအကြောင်းအရာများကို ဗဟုသုတအဖြစ် သတ်မှတ် လေ့လာရာမှ စဉ်းစားဆင်ခြင်မှု၊ ခြုံငုံသုံးသပ်မှုတို့ ပေါက်ဖွားစေသော လေ့လာမှုပုံစံသို့ ပြောင်းလဲစေသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးခြင်းသည် လူသားတို့အား မိမိတို့၏ဘဝနှင့် အတွေ့အကြုံများကို ကိုယ်တိုင်သုံးသပ်လေ့လာစေပြီး မိမိဘဝနှင့်သက်ဆိုင်သော ရေးရာများကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်လှုပ်ရှားစေရန် ရည်ရွယ်သောကြောင့် လူတို့၏ အတွေးများ၊ အမြင်များကို ပြောင်းလဲ စေမည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု (Transformation) ဖြစ်ရမည်။ ထိုသို့ဖြစ်စေရန်အတွက် လေ့လာမှု လုပ်ငန်းစဉ်တွင် လေ့လာသူများကိုယ်တိုင် တက်ကြွစွာပါဝင်ဖို့လိုအပ်သလို လေ့လာမှုနည်းလမ်း သည် ၎င်းတို့ကိုဗဟိုပြု၍ ချဉ်းကပ်သောနည်းလမ်း (Learner-centered approach) ဖြစ်ရမည်။ ပညာသင်ကြားလေ့လာမှုပုံစံများ၊ သီအိုရီများ၊ အသုံးပြုပုံများကို ရှုမြင်သုံးသပ်တတ်ပြီး အခြားနည်း လမ်းများကို ရှာဖွေပြောင်းလဲ အသုံးပြုတတ်ရန် လိုအပ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှုပုံစံ

အတွေ့အကြုံကိုအခြေပြုသောနည်းလမ်း (Experimental)

လေ့လာမှုပုံစံသည် လေ့လာသူများ၏ ကိုယ်ပိုင်ဘဝအတွေ့အကြုံများကို သူတို့ကိုယ်တိုင် နားလည်သဘောပေါက်စေပြီး ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် လူ့အခွင့်အရေး အကြောင်းအရာများ မည်ကဲ့သို့ဖြစ်ပေါ်ဆက်စပ်နေကြောင်း သူတို့ကိုယ်တိုင် နားလည်ရန်လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်စွမ်းရှိရမည်။ ထို့အတွက် လေ့လာမှုပုံစံသည် သူတို့ကိုယ်တိုင် အတွေ့အကြုံရရှိလာအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများဖြစ်ရမည်။

လှုပ်ရှားမှုကိုဗဟိုပြုသောနည်းလမ်း (Activity-centered)

သင်တန်းသားများကို ဗဟိုပြုသော လှုပ်ရှားမှုများ လုပ်ဆောင်စေခြင်းဖြင့် လေ့လာသူများတွင် ရှိနေပြီးသားဖြစ်သော ဗဟုသုတများကို ဖော်ထုတ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ စနစ်တကျ စီစဉ်ရွေးချယ်

အသုံးပြုသော လှုပ်ရှားမှုနည်းလမ်းများ လုပ်ဆောင်နိုင်ပါက လေ့လာသူများသည် မိမိတို့ အတွေ့အကြုံများနှင့် မိမိတွင်ရှိပြီးသားဖြစ်သော ဗဟုသုတများကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် တင်ပြဆွေးနွေးလာစေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ပြဿနာ သို့မဟုတ် အကျဉ်းအကျပ်ဖြစ်စေသောမေးခွန်းများမေးသောနည်းလမ်း (Problem-posing)

စေ့စပ်ဆော်ပြသမှုသည် လေ့လာသူများ၏ ယခင်ရှိပြီးသား အတွေ့အကြုံ၊ ဗဟုသုတများ ထွက်ပေါ်လာအောင် မေးခွန်းထုတ်ရာတွင် သူတို့၏ ယခင်တွေ့ရှိမှု အမြင်များကို သူတို့ကိုယ်တိုင် ပြန်လည်သုံးသပ်စဉ်းစားစေနိုင်မည့် အကြပ်အတည်းဖြစ်စေမည့် မေးခွန်းများမေးရမည်။ သို့မှသာ ယခင်သူတို့တွေ့မြင်မှု အယူအဆထဲမှ အကြောင်းအကျိုးဆီလျော်မှုမရှိသော အချက်များ၊ ရှေ့နောက်လွဲနေသော အချက်များကို သူတို့ကိုယ်တိုင် စဉ်းစားရှုမြင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ စဉ်းစားမိသည်နှင့် တပြိုင်နက် ထိုအချက်များမှနေ၍ အကြောင်းအကျိုး ကိုက်ညီသော စဉ်းစားဆင်ခြင်သုံးသပ်မှုကို မှန်မှန်ကန်ကန် တွေးခေါ်လာစေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

တက်ကြွစွာပါဝင်လေ့လာသောနည်းလမ်း (Participative)

လေ့လာမှုနည်းလမ်းများသည် လေ့လာသူများအားလုံးစုပေါင်း၍ ပါဝင်စေသော၊ စုပေါင်းသုံးသပ်ဆင်ခြင်စေသော၊ အယူအဆတခုကို ဝိုင်းဝန်းအဖြေရှာ လေ့လာစေသော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ရမည်။ အခြားသူများ၏ အတွေ့အကြုံများကို နားထောင်လေ့လာစေခြင်းဖြင့် ထိုသူ၏ ကိုယ်ပိုင်အတွေ့အကြုံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခြင်း၊ မိမိတွေးခေါ်လက်ခံမှုကို တိုးတက်စေခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။

အပြန်ပြန်အလှန်လှန်ဆွေးနွေးသုံးသပ်စေသောနည်း (Dialectical)

လေ့လာမှုနည်းလမ်းသည် လေ့လာသူများ၏ ယခင်ရှိပြီးသားအတွေ့အကြုံ၊ ဗဟုသုတ သက်သက်တို့ ထွက်ပေါ်လာရုံသက်သက် လုပ်ဆောင်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ထိုအတွေ့အကြုံ၊ဗဟုသုတများနှင့် အခြားသော အချက်အလက်များအား ပေါင်းစပ်၍ အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးသုံးသပ်စေသော နည်းလမ်းဖြစ်ရမည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ထွက်ပေါ်လာသော အဖြေရလဒ်ကို ခြုံငုံမိစေခြင်းဖြစ်သည်။ လေ့လာသူများကိုယ်ပိုင်အတွေ့အကြုံများ၊ ဗဟုသုတများကို အခြေပြု၍ ဝိုင်းဝန်းလေ့လာ ဆွေးနွေးရမည်ဖြစ်သော်လည်း ထိုသူများယူဆချက်တိုင်းသည် မှန်ကန်သည်ဟုမမှတ်ယူနိုင်ချေ။ အခြားသူများက ပေးသော ဗဟုသုတများကို အခြေပြုလေ့လာခဲ့သော သူတို့ယခင်အတွေ့အကြုံကြောင့် ထိုသူများ၏ တွေးခေါ်သုံးသပ်မှုများသည် ကန့်သတ်ချက်များရှိနိုင်သည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် မိမိအတွေ့အကြုံ

ဗဟုသုတများကို အခြားသူများ၏ အမြင်များ၊ လက်ခံသဘောပေါက်မှုများနှင့် ဆက်စပ်၍ အပြန်ပြန် အလှန်လှန်သုံးသပ်စေခြင်းဖြင့်သာ သင့်လျော်သော လေ့လာမှုဖြစ်စေမည်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာစေသောနည်း (Analytical)

လေ့လာသူများက တွေးခေါ်စဉ်းစားပြီး ထွက်ပေါ်လာသော တုန့်ပြန်ချက်များအား ပြဿနာ အကြောင်းရပ်၏ အကြောင်းရင်းများနှင့် ဆက်စပ်တွေ့မြင်လာတတ်အောင် စေ့စပ်ဆော်သြသူ အနေဖြင့် စနစ်တကျ လုပ်ဆောင်ပေးရန်လိုအပ်သည်။ ထိုအတွက်ကြောင့် ဘာကြောင့် ဒီလိုဖြစ်ရတာလဲ၊ (Why) နှင့် ဘယ်လိုမျိုးဖြစ်ရတာလဲ (How) ဆိုသော မေးခွန်းများကို မေးပေးခြင်းဖြင့် လေ့လာသူများအနေဖြင့် ဖြစ်ရသည့်အကြောင်းရင်းများနှင့် ဖြစ်ပွားရပုံတို့ကို ခွဲခြားစိတ်ဖြာ လေ့လာတွေ့ရှိလာစေနိုင်မည်။ ထိုမျှမက ထိုစူးစမ်းတွေ့ရှိသော အချက်များသည် တခုနှင့်တခု မည်ကဲ့သို့ ဆက်သွယ်ဆက်စပ်မှုရှိကြောင်း၊ တခုနှင့်တခု မည်ကဲ့သို့ သက်ရောက်စေကြောင်း စသည့် အချက်များကို သဘောပေါက်အောင် ဆက်လက်မေးခွန်းများထုတ်ရမည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင် ပေးခြင်းဖြင့် မြင်တွေ့လာရသော ပြဿနာတခုနောက်ကွယ်ရှိ သာမန်မမြင်တွေ့နိုင်သော အကြောင်း ရင်းများကို လေ့လာသူများအနေဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရှာဖွေတွေ့ရှိလာစေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

Facilitator (စေ့စပ်ဆော်သြပေးသူ) ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

စေ့စပ်ဆော်သြပေးသူ (facilitator) ဆိုသည်မှာ -

- အများထဲမှ တယောက်အနေနှင့် ပါဝင်သူများ အားလုံးနှင့် အပြန်အလှန် နားလည်မှု ကို တည်ဆောက်ရသူဖြစ်ပြီး အုပ်စုတခုလုံး၏ သင်ကြားလေ့လာနိုင်ရန် တာဝန် ယူသူဖြစ်သည်။
- ယုံကြည်မှုနှင့် ပွင့်လင်းမှုရှိသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးပေးသူဖြစ်ပြီး ထိုပတ်ဝန်းကျင် အတွင်း အမြင်မတူညီ မှုများကိုလေးစားပြီး မိမိယူဆသည့်အတိုင်း ပွင့်လင်းစွာ တင်ပြရဲသော အနေအထားမျိုးရှိအောင်လုပ်ဆောင် ကူညီသူဖြစ်သည်။
- လေ့လာသင်ယူမှုလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်းတွင် လူတိုင်းမိမိကိုယ်တိုင် ပါဝင်နေသလို ခံစားနေရအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်သူဖြစ်ပြီး လူတိုင်းအမှန်တကယ်ပါဝင်ခွင့်ရှိအောင် အာမခံသူဖြစ်သည်။
- ဆွေးနွေးပွဲ အကြောင်းအရာများ ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အချိန်များကို လေ့လာခြင်း၊ စတင် ချိန်နှင့် ပြီးဆုံးချိန်များကို သတ်မှတ်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးမှုအကြောင်းအရာ မလွဲချော်အောင် ထိန်းသိမ်းခြင်း အစရှိသည့် သင်ကြားလေ့လာမှု ပုံသဏ္ဌာန်ကို ဖော်ဆောင်ပေးသူ ဖြစ်သည်။

- သင်ကြားမှု အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများ ပြင်ဆင်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးပွဲနေရာ ရှာဖွေသတ်မှတ်ခြင်း၊ ပါဝင်မည့်သူများကို အသိပေးအကြောင်းကြားခြင်း၊ လိုအပ်သည့် ပြင်ဆင်မှုများ ပြီးမပြီး လေ့လာခြင်း အစရှိသည့် “house-keeping” တာဝန်လုပ်ငန်းများကို သေချာအောင် လုပ်ဆောင်သူဖြစ်သည်။

စေ့စပ်ဆော်ငြသူများအနေဖြင့် ရှောင်ကြဉ်ရန်မှာ -

- “ဦးဆောင်သူ တာဝန်ခံမဖြစ်ရ”။ သင်ကြားလေ့လာမှုသည် တဖွဲ့လုံးနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။ “စေ့စပ်ဆော်ငြသူ” ၏ တာဝန်မှာ သင်ကြားလေ့လာမှုကို ပိုမိုထိရောက်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးရန်သာ ဖြစ်ပါသည်။ သင်ကြားမှု အကြောင်းအရာများအားလုံးကိုလည်း တဦးထဲက ချုပ်ကိုင်ထားသူမဖြစ်ရပါ။ လေ့လာမည့် ခေါင်းစဉ်များကို ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် လေ့လာရာတွင်ပါဝင်သူများ၏ ပြောဆိုချက်များ၊ လိုလားချက်များ ပါဝင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။
- “မိမိတဦးထဲက သင်ကြားပို့ချသူ” မဖြစ်ရပါ။ စေ့စပ်ဆော်ငြပေးသူသည် သူကိုယ်တိုင်ကလဲ အခြားသူများနည်းတူ လေ့လာဖော် လေ့လာဖက်ဖြစ်ရပါမည်။ လေ့လာရာတွင် ပါဝင်သူ တယောက်အနေဖြင့် မိမိတဦးချင်း၏ အတွေ့အကြုံများကို အခြားသူများနှင့် အတူတကွ ဝေမျှပေးသူဖြစ်ရပါမည်။
- “အထူးကျွမ်းကျင်သူ” ဖြစ်ရန်မလိုအပ်ပါ။ ဆွေးနွေးမည့် အကြောင်းအရာများကို ပြင်ဆင်ပေးသူဖြစ်သော်လည်း စေ့စပ်ဆော်ငြပေးသူသည် အကြောင်းအရာတစ်ခုချင်းအပေါ်တွင် အုပ်စုတွင်ပါဝင်သည့် အခြားသူများထက် ပိုမိုသိချင်မှ သိပါလိမ့်မည်။
- “အားလုံးက ဝိုင်းဝန်းအာရုံစိုက်သည့်ဆုံချက်” မဖြစ်ရပါ။ စေ့စပ်ဆော်ငြသူကောင်းတယောက်သည် အခြားသူများအား ဆွေးနွေးပွဲအတွင်း ပါဝင်လာအောင် ဆောင်ရွက်ပေးသည်မှလွဲ၍ အခြားပါဝင်သူများထက် စကားလျော့ပြောရပါမည်။
- “အဆုံးအဖြတ်ပေးသူ” မဖြစ်ရပါ။ အခြားသူများနှင့် အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးပြောဆိုရာတွင် စေ့စပ်ဆော်ငြပေးသူသည် မည်သည့် ထင်မြင်ချက်များက မှန်သည်မှားသည်အသုံးမဝင်တော့ စသဖြင့် မဆုံးဖြတ်ရပါ။
- “အစေခံ” မဖြစ်ရပါ။ လေ့လာဆွေးနွေးမည့် အကြောင်းအရာများကို စီစဉ်ရာတွင် ကူညီဆောင်ရွက်သူသည် အစဦး ဦးဆောင်မှုကို လုပ်ဆောင်ရသော်လည်း သူ့သို့မဟုတ် သူမသည် အရာရာအားလုံးကို တာဝန်ခံရသူ မဖြစ်ရပါ။ အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးမှုစင်စစ်တွင် တဦးတယောက်ထဲက အမှိုက်သရိုက်များအားလုံးကိုစုပုံသိမ်းဆည်းရသူ သို့မဟုတ် စီမံခန့်ခွဲမှု အသေးစိတ်ကို အချိန်ပြည့်လုပ်ဆောင်ရသူ မဖြစ်ရပါ။

Facilitator (စေ့စပ်ဆော်ကြပေးသူ) ကောင်းတယောက်ဖြစ်ရန် ဘာတွေလိုအပ်သနည်း။

ပုဂ္ဂလိက အရည်အချင်းများအပေါ် အခြေခံသော တဦးချင်း၏ ခံစားမှုစွမ်းရည်နှင့် လုပ်ငန်းအပေါ် ဇွဲလုံ့လအပြည့်ဖြင့် လုပ်ဆောင်လိုသော အဓိဋ္ဌာန်စိတ်ရှိမှုတို့သည် စေ့စပ်ဆော်ကြသူကောင်း၏ အရည်အသွေးများတချို့ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အသိပညာပြည့်ဝမှုနှင့် လုပ်ငန်းအတွေ့အကြုံ တို့မှာလည်း စေ့စပ်ဆော်ကြသူကောင်း၏ အရည်အသွေးကို ပိုမိုမြင့်မားစေသော အချက်များ ဖြစ်ပါသည်။ အောက်ပါအချက်များသည်လည်း စေ့စပ်ဆော်ကြပေးသူကောင်းတယောက်ဖြစ်ရန် လိုအပ်သော အချက်များဖြစ်သည်။

လူတဦးချင်းစီ၏ ခံစားချက်များအပေါ် စာနာနားလည်ခံစားနိုင်မှုစွမ်းရည် (Sensitivity to the feelings of individuals)။ ယုံကြည်မှုနှင့် အပြန်အလှန်လေးစားမှုရှိသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးနိုင်ရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန်အတွက် ဆွေးနွေးသည့် ခေါင်းစဉ်များအပေါ် လူအများက မည်သို့ ထင်မြင်ယူဆသည်၊ အခြားသူများအပေါ် မည်သို့ တုန့်ပြန်သည်တို့ကို လေ့လာအကဲခတ် စာနာနားလည်ခံစားပေးနိုင်ရန် အထူးလိုအပ်သည်။ လူအများအပြားသည် သူတို့၏ စိတ်မသက် မသာဖြစ်မှုများ၊ စိတ်ထိခိုက်မှုများနှင့် ဒေါသဖြစ်မှုများကို ထုတ်ဖော်ပြသလေ့ မရှိကြပဲ ဆွေးနွေးမှုများ အတွင်းမှ၎င်း၊ တခါတရံ အုပ်စုအတွင်းမှ၎င်း တိတ်ဆိတ်စွာ နောက်ဆုတ်သွားတတ်ပါသည်။ အခြားသူများ မည်သို့ခံစားနေသည်ကို သိရှိခံစားနိုင်ခြင်း၊ အခြေအနေတရပ်ကို မည်သို့ တုန့်ပြန်ရ မည်ကို နားလည်ခြင်းတို့သည် စေ့စပ်ဆော်ကြသူကောင်း တယောက်၏ အရေးကြီးသော အရည် အချင်းဖြစ်ပါသည်။

အုပ်စု၏ ခံစားချက်များ အပေါ် စာနာနားလည်ခံစားနိုင်မှုစွမ်းရည် (Sensitivity to the feeling of the group)။ မည်သည့် အုပ်စုတွင်ဖြစ်စေ အုပ်စုတစ်ခုလုံး ကိစ္စသည် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုချင်း ထက် ပိုမို အရေးပါပါသည်။ တဦးထံမှတဦးဝေမျှကူးစက်နိုင်သည့် ခံစားမှုများဖြစ်သော မလိုလားမှု၊ နေမထိထိုင်မသာဖြစ်မှု၊ စိတ်ဆိုးမှု၊ ပျင်းရိမှု၊ စိတ်ပြင်းပျမှု၊ သံသယဖြစ်မှုနှင့် တခါတရံ စိတ်မတည်ငြိမ်မှု တို့သည် အုပ်စုတစ်ခုလုံးထံ ကူးစက်နိုင်ပါသည်။ အုပ်စုအတွင်း ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲနေမှုများကို ရှာဖွေ အကဲခတ်တတ်ခြင်းနှင့် တုန့်ပြန်တတ်ခြင်းတို့သည် ကျွမ်းကျင်သော စေ့စပ်ဆော်ကြပေးသူထံတွင် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။

နားထောင်နိုင်စွမ်းရှိခြင်း (Ability to listen)။ အုပ်စု တစ်ခုလုံး၏ ခံစားချက်များနှင့် အုပ်စုတွင်းရှိ တဦးချင်း၏ ခံစားချက်များကို သိရှိခံစားနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ စူးစိုက်နားထောင်တတ်ခြင်း ပင်ဖြစ်ပါသည်။ စကားလုံးတစ်ခုချင်းစီ၏ အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်မှုများ၊ ပြောဆိုသူတို့၏ အသံနေ

အသံထားများကို လေ့လာ၍ ခြုံငုံသည့် အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ထုတ်နိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အတွက် စေ့စပ်ဆော်ကြသူသည် အုပ်စုတစ်ခုလုံးနှင့်ယှဉ်လျှင် စကားအနည်းဆုံးပြောသူ ဖြစ်နေရပေမည်။ တခါတရံတွင် စေ့စပ်ဆော်ကြသူ၏သုံးသပ်မှုမှာ အခြားသူများ၏ ပြောကြားချက်များကို ပြန်လည် ပြောပြခြင်း၊ အတိုချုပ် ပေါင်းစုပေးခြင်းတို့ဖြစ်ရမည်။

နည်းနာ (Tact) ။ တခါတရံတွင် ကူညီဆောင်ရွက်သူသည် အုပ်စုတစ်ခုလုံး၏ ကောင်းကျိုးအတွက် သက်တောင့်သက်သာမရှိလှသည့် ပြုမူဆောင်ရွက်မှုများ၊ နားဝင်မချိုလှသည့် ပြောဆိုမှုများကို ပြုလုပ်ပြောဆိုရတတ်ပါသည်။ ယင်းသို့ ပြောဆိုပြုမူရာတွင် သိမ့်မွေ့စွာ ဂရုတစိုက်ပြုမူရန် အရေးကြီးပါသည်။ အထူးသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဘာသာရပ်နှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးနေစဉ် ပါဝင်သူများ အတွင်း ပြင်းထန်သော ခံစားချက်များနှင့် ဆိုးဝါးသောအဖြစ်ဆိုးများကို ပြန်လည်အမှတ်ရစေမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေတတ်ပါသည်။ စေ့စပ်ဆော်ကြသူများအနေဖြင့် စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ် အခြေအနေများကို ကြုံတွေ့ရင်ဆိုင်ရပါက မိမိလုပ်ငန်းအပေါ် တခါတရံ ခိုင်ခိုင်မာမာ ရပ်တည်ရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ ထိုသူများအပေါ် လေးလေးစားစား ပြုမူဆောင်ရွက်နိုင်မည့် နည်းနာများ လိုအပ်ပါသည်။

အပြန်အလှန်ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှုအပေါ် ယုံကြည်ခြင်း (Commitment to collaboration) ။ အပြန်အလှန်ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်သင်ကြားမှုသည် တခါတရံတွင် စိတ်ပျက်ဖွယ်ရာဖြစ်ပြီး ပြည့်စုံ လုံလောက်မှုမရှိဟု ထင်ရပါသည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် စေ့စပ်ဆော်ကြသူသည် ကူညီဆောင်ရွက် ပေးသည့် ပုံစံအစား အရိုးစွဲနေသောရှေးရိုးစွဲသင်ကြားမှုပုံစံဖြစ်သည့် ဆရာတဦးထဲကရှေ့ဆောင် သင်ကြားမှုပုံစံသို့ ပြောင်းလဲလိုစိတ်များ ပေါ်လာတတ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် စေ့စပ်ဆော်ကြသူ၏ အပြန်အလှန် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်သင်ကြားမှုအပေါ် လက်ခံယုံကြည်မှုသည် ထိုသို့ ဆရာတဦးထဲက ဦးဆောင်သင်ကြားလိုမှုကို တွန်း လှန်ဆန့်ကျင်စေနိုင်ပါသည်။ တဖက်မှလဲ စေ့စပ်ဆော်ကြသူသည် အုပ်စုတွင်းရှိ အခြားသူများ၏ စေ့စပ်ဆော်ကြ မှုများကိုလဲ ဖိတ်ခေါ်လက်ခံရန် လိုအပ်ပါသည်။

အချိန်အပေါ် သိရှိခံစားမှု (A sense of timing) ။ စေ့စပ်ဆော်ကြသူသည် အချိန်နှင့် ပတ်သက် ၍ “ဆဌမအာရုံ”ကို မွေးမြူထားသင့်သည်။ မည်သည့်အချိန်တွင် ဆွေးနွေးမှုကို အဆုံးသတ်မည်၊ မည်သည့်အချိန်တွင် ခေါင်းစဉ်ပြောင်းရမည်၊ စကားရှည်ရှည်လျားလျား ပြောတတ်သူကို မည်သည့် အချိန်တွင် စကားဖြတ်ရမည်၊ မည်သည့်အခါတွင် ဆွေးနွေးမှုကို သတ်မှတ်ချိန်ထက် ကျော်လွန်သွား သင့်သည်၊ မည်သည့်အခါတွင် တိတ်ဆိတ်ငြိမ်သက်မှုကို အချိန်ကြာကြာ ဆွဲထားသင့်သည် စသဖြင့် အချိန်နှင့် ပတ်သက်၍ သိရှိနားလည်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိမှု (Flexibility)။ စေ့စပ်ဆော်ဩသူသည် အစီအစဉ်များကို စီစဉ် လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သကဲ့သို့ အစီအစဉ်များကိုလည်း လိုအပ်ပါက အခြေအနေနှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာ ပြောင်းလဲလိုမှုရှိရမည်ဖြစ်သည်။ တခါတရံတွင် ဆွေးနွေးရာတွင် ပါဝင်နေသော သူများသည် ဆွေးနွေးသည့် အကြောင်းအရာနှင့်ပတ်သက်၍ ဘယ်လိုရှေ့ဆက်ရမည်မသိလောက်သည့် အခြေအနေမျိုး ရောက်သွားနိုင်သလို ဆွေးနွေးသည့် အကြောင်းအရာတခုအတွက် ခန့်မှန်းထားသည်ထက် အချိန်ကို ပိုမိုလိုအပ်သည့်အဖြစ်မျိုးလဲ ရင်ဆိုင်ရနိုင်သည်။ စေ့စပ်ဆော်ဩသူ အနေဖြင့် အုပ်စု၏ လိုအပ်ချက်ပေါ်တွင် သုံးသပ်တတ်ရန်လိုအပ်ပြီး မည်သို့တုန့်ပြန်ရမည်ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းအရာ ခေါင်းစဉ်တိုင်းသည် အရေးကြီးသည် မှန်သော်လည်း တခါတရံတွင် ပိုမိုပြည့်စုံသောဖြေရှင်းမှု ဖြစ်စေရန်အတွက် အချို့ခေါင်းစဉ်များကို လိုအပ်ပါက ဖြုတ်ပစ်ရန် ဆုံးဖြတ်ပေးရတတ်ပါသည်။

ဟာသဉာဏ်ရှိခြင်း (A sense of humor)။ လူသားဆန်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်တခုအဖြစ် တခါတရံ အလွန် အာရုံစူးစိုက်နေရသော အချိန်များတွင်ပင် စေ့စပ်ဆော်ဩသူ၏ ဟာသဉာဏ်ရှိမှု၊ မိမိကိုယ်ကို ရည်သွမ်းသွေးတတ်မှုနှင့် အခြားသူများ၏ ရယ်ရွှင်ဖွယ်အဖြစ်အပျက်များကို ဖလှယ်တတ်မှုတို့သည် ပါဝင်သူများနှင့်အခြေအနေအပေါ် အကျိုးများစွာရှိစေသည်။

ဗဟုသုတပြည့်ဝခြင်းနှင့် ဖန်တီးတတ်မှု (Resourcefulness and creativity)။ အုပ်စုတိုင်း အုပ်စုတိုင်းသည် ပါဝင်သူများအကြားတွင် ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိပေမည်။ ကောင်းမွန်သော စေ့စပ်ဆော်ဩသူတယောက်အနေဖြင့် ပြောင်းလဲနေသော အခြေအနေနှင့် အခွင့်အလမ်းများပေါ်တွင် မူတည်၍ လိုက်လျောညီထွေရှိအောင် နေထိုင်တတ်သကဲ့သို့ တခုလုံး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ရည်မှန်းချက်များကိုလည်း ဖော်ဆောင်နိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် - အုပ်စုတွင်းရှိ ထူးချွန်သူများနှင့် အတွေ့အကြုံ ရှိသူများကို ဖော်ထုတ်ရှာဖွေနိုင်ရမည်ဖြစ်သကဲ့သို့ ပါဝင်သူများ က မိမိတဦးချင်းစီတွင်ရှိသော စွမ်းရည်များဖော်ထုတ်လာတတ်စေရန် လုပ်ဆောင်နိုင်ရမည်။

အခန်း (၁၂)

သတင်းဌာနများနှင့် ဆက်သွယ်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူတို့သည် သတင်းဌာနများကို အကျိုးရှိရှိအသုံးပြုတတ်ရန် အထူးလိုအပ်သည်။ ပြည်သူတို့ထံ မိမိတို့ တင်ပြလိုသောအချက်များအပေါ် ပြည်သူများအနေဖြင့် စိတ်ပါဝင်စားလာအောင် လုပ်ဆောင်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ မိမိတို့ရေးသားထားသော အစီရင်ခံစာများ၊ သတင်းများကို ပြည်သူတို့အကြား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပြန့်နှံ့အောင်လုပ်ဆောင်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ သတင်းဌာနများမှာ အရေးကြီးလှသည်။

သတင်းဌာနဆိုသည်မှာ သတင်းစာ၊ ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြားတို့ ပါဝင်သည်။ ထိုဌာနအုပ်စုများအားလုံးသည် မိမိတို့အတွက် အရေးပါကြောင်း သဘောပေါက်ရန် လိုအပ်သည်။ သတင်းဌာနများကို ချဉ်းကပ်ရာတွင် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးရှိပြီး နိုင်ငံတနိုင်ငံနှင့်တနိုင်ငံ အခြေအနေကိုလိုက်၍ ကွဲပြားတတ်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် သတင်းဌာနများမှာ လွတ်လပ်မှုများစွာမရှိသေးချေ။ အစိုးရက သတင်းဌာနများကို ထိန်းချုပ်ထားလေ့ရှိသည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် သတင်းထောက်များကိုယ်တိုင် လူ့အခွင့်အရေးသတင်းများအပေါ် စိတ်ဝင်စားမှုနည်းတတ်သည်။ သို့သော် သတင်းဌာနများကို အသုံးပြုပြီး လူ့အခွင့်အရေးသတင်းများကို တင်ပြနိုင်ပါက ပြည်သူလူထုအကြား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရောက်ရှိနိုင်သဖြင့် သတင်းဌာနများကို အချိန်ယူ၍ ချဉ်းကပ်သင့်သည်။

မိမိတို့သတင်းများကို သတင်းဌာနများက အသုံးပြုစေရန် အောက်ပါအတိုင်း ပစ်မှတ် (၃) ခုထား၍ ချဉ်းကပ်ရမည်။ ၎င်းတို့မှာ -

- (၁) သတင်းဌာနအုပ်စု
- (၂) သတင်းထောက်အုပ်စု
- (၃) မိမိပစ်မှတ်ထားသောလူထု စသည်တို့ဖြစ်သည်။

သတင်းဌာနအုပ်စု ဆိုရာတွင် သတင်းစာ၊ ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြားစသည်ဖြင့် ကွဲပြားသော သတင်းဌာနအုပ်စုများ အားလုံးကို ချဉ်းကပ်ရမည်ဖြစ်သော်လည်း မိမိတွင်ရရှိထားသော သတင်းအချက်အလက်နှင့် မိမိပေးပို့လိုသော သတင်းအကြောင်းအရာပေါ်မူတည်၍ ချဉ်းကပ် တတ်လျှင် ပိုမိုအကျိုးရှိနိုင်သည်။ မိမိတို့ပြုလုပ်သော သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲများ၊ သတင်းထုတ်ပြန် ကြေညာချက်များကို သတင်းဌာနများ အားလုံးသို့ပို့လျှင် အကောင်းဆုံးဖြစ်သော်လည်း တခါတရံတွင် မိမိထံတွင် ရှိသော အထူးသတင်းကို မတူညီသောသတင်းအုပ်စုက ပိုမိုစိတ်ဝင်စားတတ်သည်။ ဥပမာ -

ပြည်တွင်းတွင်အဓမ္မ လုပ်အားပေးစေခိုင်းခံရသူများကို အသုံးပြု၍ ရထားလမ်း ဖောက်လုပ်နေသည့် အကြောင်း လျှို့ဝှက်ရိုက်ကူးထားသော ဗီဒီယိုအခွေကို ရေဒီယိုဌာနများထက် ရုပ်မြင်သံကြား သတင်းတိုက်များက ပိုမိုစိတ်ဝင်စားပေမည်။ ထို့အတူ ပေါ်တာတယောက်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းပြီး အသံသွင်းယူလာခြင်းသည် ရေဒီယိုအစီအစဉ်အတွက် ပိုမိုအသုံးဝင်သော်လည်း သတင်းစာ သတင်းထောက်များက ထင်သလောက်စိတ်ဝင်စားမည်မဟုတ်ချေ။

သတင်းထောက်အုပ်စု ဆိုရာတွင် မည်သည့်သတင်းဌာနက မည်သည့်သတင်းထောက်သည် မြန်မာ နိုင်ငံအကြောင်းကို ရေးသားတတ်သည်၊ မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်သည့် အကြောင်းအရာများထဲမှ မည်သည့်ကိစ္စကို အထူးစိတ်ဝင်စားသည်တို့ကို အချိန်ယူ၍လေ့လာရမည်။ မည်သည့် သတင်း ဌာနတွင်မဆို ကဏ္ဍတခု သို့မဟုတ် နိုင်ငံတခုကို အထူးအလေးပေးလေ့လာသော သတင်းထောက် များ ရှိသည်။ အချို့သတင်းထောက်များသည် နိုင်ငံတခုအပေါ် အထူးပြုသူများ မဟုတ်သော်လည်း ကဏ္ဍအလိုက် (ဥပမာ - အမျိုးသမီးကဏ္ဍ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကဏ္ဍ) အထူးပြုသူများ ဖြစ်တတ် သည်။ မိမိတို့အနေဖြင့် ထိုသူများ၏အမည်၊ သတင်းဌာန၊ ဖုန်း၊ ဖက်စ်နံပါတ်၊ အီးမေးလ်နံပါတ်၊ ထိုသူစိတ်ဝင်စားသော အကြောင်းအရာများကို ပြုစုမှတ်သားထားနိုင်ပါက ဆက်သွယ်ချဉ်းကပ် ရာတွင် ကောင်းစွာအကျိုးရှိသည်။ သတင်းဌာနများနှင့် အောင်မြင်စွာ ဆက်သွယ်နေသော အဖွဲ့ အစည်းတိုင်းတွင် သတင်းဌာနများနှင့် ပတ်သက်သော လိပ်စာများကို သေသေချာချာ ပြင်ဆင် ထားတတ်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။

မိမိပစ်မှတ်ထားသောအုပ်စု ဆိုသည်မှာ ယခုသတင်းသည် မည်သည့်အကြောင်းဖြစ်ပြီး မည်သူ တွေအား သိစေချင်သည်ကို ပစ်မှတ်ထားရန် လိုအပ်သည်။ ပစ်မှတ်ထားသော လူထုသည် အမျိုး အစားကွဲပြားတတ်သည်။ တခါတရံ မိမိတိုင်းပြည်အတွင်းမှ ပြည်သူလူထုတို့ ဖြစ်တတ်သလို တခါ တရံတွင် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းဖြစ်နေတတ်သည်။ တခါတရံတွင် ဒေသအတွင်းရှိ အစိုးရ အသီးသီးများ (ဥပမာ - အာဆီယံ)၊ အတိုက်အခံ အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ (ဥပမာ - ကုလသမဂ္ဂ) စသည်တို့ဖြစ်တတ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု များအကြောင်း အစီရင်ခံထားသော အစီရင်ခံစာတခုကို ကုလသမဂ္ဂ ညီလာခံအချိန်အတွင်း ထုတ်ဝေကြောင်းအသိပေးသည့် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတရပ်တွင် ပစ်မှတ်ထားသော အုပ်စုမှာ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံဖြစ်သည်။ ပစ်မှတ်ထားသောအရာမှာ အထွေထွေညီလာခံကနေ၍ နအဖအပေါ် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို အကြောင်းပြု၍ ပြင်းထန်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်စေရန်ဖြစ်သည်။ ထို့အတူအာဆီယံအစည်းအဝေးအတွင်း အာဆီယံ အစည်းအဝေးကျင်းပ သည့် အိမ်ရှင်နိုင်ငံ၏ သံရုံးရှေ့တွင် ဆန္ဒပြကြောင်း သတင်းကြေညာချက်တွင် ပစ်မှတ်ထားသော အုပ်စုမှာ အာဆီယံနိုင်ငံများဖြစ်သည်။ ပစ်မှတ်ထားသောအရာမှာ အာဆီယံတွင် နအဖ ပါဝင်နေ

ခြင်းကို ရှုတ်ချရန်၊ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် မှန်ကန်သော အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ ချမှတ် လုပ်ဆောင်ရန်ဖြစ်သည်။

မိမိတို့အဖွဲ့သည် ယုံကြည်အားထားလောက်သော ဂုဏ်သိက္ခာများနှင့်ပြည့်စုံပါက သတင်းထောက်များသည် မိမိတို့ အဖွဲ့ထံ ချဉ်းကပ်ဆက်သွယ်လာမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရန် အချိန်အတိုင်းအတာတရပ် လိုအပ်သည်။ ထိုအနေအထားသို့ ရောက်ရှိနိုင်ရန် မိမိတို့အဖွဲ့သည် သတင်းတိကျမှု၊ သတင်းအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သော အချက်ဖြစ်မှုနှင့် ပုံစံကျမှုကို တန်ဖိုးထားမှု၊ သတင်းထောက်များနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်ရန် လိုအပ်သည်။ တယူသန်နှင့် အဓမ္မပြောဆိုခြင်းများသည် မိမိတို့အပေါ် ယုံကြည်အားထားမှု လျော့ပါးစေသည်ကို သတိချပ်သင့်သည်။

သတင်းဌာနများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် ဂရုပြုသင့်သောအချက်များ၊ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲပြုလုပ်ရာတွင် သတိပြုသင့်သော အချက်များ၊ သတင်းကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ရာတွင် လိုက်နာသင့်သော အချက်များကို အောက်တွင်ရှင်းလင်းထားပါသည်။ ပြည့်စုံလုံလောက်သည်ဟု မဆိုသာနိုင်သော်လည်း အသုံးဝင်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။ လက်တွေ့ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် တိုးတက်နိုင်ပါသည်။

ရေဒီယို၊ ရုပ်မြင်သံကြားဌာနများနှင့် တွေ့ဆုံရာတွင် သတိပြုသင့်သည့်အချက်များ

– မိမိ၏ အဖြေကို လိုရင်းတိုရှင်းဖြေဆိုသင့်ပါသည်။ မိမိတင်ပြလိုသော အချက်များ ပါဝင်စေပြီး နားထောင်သည့် လူအများစု နားလည်နိုင်မည့် စကားလုံးကို ရွေးချယ်သုံးစွဲပါ။ နားထောင်သည့်သူများသည် မိမိကသာမန်အဖြစ်ပြောဆိုနေသော တရားဥပဒေစကားများ၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ချိုးဖောက်မှုစကားလုံးများ၊ နေရာဒေသများကို ရင်းနှီးကျွမ်း ဝင်မှုမရှိသည်ကို သတိပြုပါ။

– မေးသည့်မေးခွန်း၏ နောက်သို့ မျှောပါသွားခြင်းမျိုးကို ရှောင်ကြဉ်ပါ။ မိမိပြောလိုသည့် အကြောင်းအရာ ပျောက်သွားစေလောက်သည့် မေးခွန်းမျိုးကို လိမ္မာပါးနပ်စွာဖြင့် ရှောင်ကြဉ်တတ်ရန်လိုသည်။ မိမိပြောလိုသည့် အကြောင်းအရာသို့ ပြန်လည်ဆွဲယူနိုင်သည့် အကင်းပါးမှုမျိုးလိုသည်။ ဥပမာ – “ဟုတ်ပါတယ် ဒီမေးခွန်းက စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဒီထက်အရေးကြီးတဲ့ အချက်ကတော့ ဒီလိုပါ...” ဆို၍ စကားလွှဲကာ မိမိပြောလိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်သို့ ရောက်အောင် ပြောဆိုနိုင်သည်။

- ဖြေဆိုနေစဉ်အတွင်း တည်တည်ငြိမ်ငြိမ်ရှိရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ တက်တက်ကြွကြွနှင့် ဇဝနဉာဏ် ရှိရန်လိုအပ်သည်။ မိမိ၏အစီအစဉ်ကို နားထောင်နေသောသူများက မိမိသည် မှန်မှန်ကန်ကန်နှင့် ဖျတ်ဖျတ်လတ်လတ် ပြောဆိုနေသောသူအဖြစ် မြင်လာစေရန် ဖြေဆိုပါ။ ထိုသို့မြင်လာသည်နှင့် မိမိပြောဆိုသည့်အကြောင်းအရာများကို ပိုမိုစိတ်ဝင်စားလာပြီး ယုံကြည်လာပေလိမ့်မည်။

-အကယ်၍ ရေဒီယိုအင်တာဗျူးသည် တိုက်ရိုက်လွှင့်ထုတ်ခြင်းမဟုတ်ပါက မိမိ၏ပြောဆိုချက်များကို သတင်းထောက်က တည်းဖြတ်ဦးမည်ဖြစ်သည်။ တခါတရံသတင်းထောက်သည် မိမိထမပိုင်း ပြောဆိုသည့်အချက်များကိုသာအသုံးပြုပြီး နောက်ပိုင်းထပ်မံရှင်းလင်းချက်များကို ထည့်သွင်း အသုံးပြုခြင်းမရှိသည်ကိုလည်း ကြုံတွေ့နိုင်သည်။ ဥပမာ- “နအဖဟာ ရထားလမ်းဖောက်လုပ်တဲ့ လုပ်ငန်းတွေမှာ ပြည်သူလူထုရဲ့ လုပ်အားကိုအသုံးမချတော့ဘဲနဲ့ တပ်မတော်ရဲ့အင်အားတွေ နဲ့သာ အသုံးပြုဖောက်လုပ်မယ်လို့ ကြေညာခဲ့ပါတယ်။ အခုဆိုရင် ရေး-ထားဝယ် ရထားလမ်းမှာ စစ်သားတွေကို အသုံးပြုစေခိုင်းနေတာတွေ့ရပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဒီဒေသမှာ ပြည်သူတွေ လုပ်အားပေးသွားရတာ နည်းသွားတယ်လို့ထင်ရပါတယ်။” ဆိုသော မိမိထမပြောကြားချက် ကိုသာ အသုံးပြုပြီး နောက်ထပ်ရှင်းလင်း ချက်ဖြစ်သော “ဒါကိုကြည့်ပြီးတော့ တနိုင်ငံလုံးမှာ လုပ်အားပေးသွားရတာ လျော့နည်းသွားပြီးလို့တော့ မဆိုနိုင်ပါဘူး။ စစ်တပ်တွေက ဒေသခံ ပြည်သူတွေကိုတဆင့် တိတ်တဆိတ်စေခိုင်းတာတွေ့ရှိပါတယ်။ တခြားနေရာများမှာဆိုရင်လည်း ဆက်လက်ပြီးတော့ စေခိုင်းနေတာတွေ့ကိုတွေ့ရပါတယ်။” ဆိုတာကိုမထည့်ဘဲ တည်းဖြတ်လိုက် ပါက မိမိပြောလိုသောအချက်မှာ လမ်းလွဲသွားသည်ကို ကြုံရတတ်သည်။ ထို့ကြောင့်ထိုအရာမျိုးကို သတိပြုရန်လိုသည်။

- ရေဒီယိုတွေ့ဆုံမေးမြန်းခန်းတွင် ဝတ်စားဆင်ယင်မှုသည် အထူးအရေးကြီးလှသော်လည်း ရုပ်မြင်သံကြားနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် ဝတ်စားဆင်ယင်မှုမှာအရေးပါသည်။ မိမိ၏ဝတ်စား ဆင်ယင်မှုကိုကြည့်၍ မိမိပြောစကားများသည် ယုံကြည်လောက်သည်ဟူသော အမြင်မျိုး ရှိလာအောင် သပ်ရပ်စွာဝတ်ဆင်သင့်သည်။ ရုပ်မြင်သံကြားရိုက်ကူးရာတွင် အရောင်ရင့်မြောင် များသည် အရောင်နုအကွက်အဆင်းများထက် ပိုမိုအဆင်ပြေသည်ကို သတိပြုပါ။

- မေးခွန်းများဖြေဆိုရာတွင် ခန္ဓာကိုယ်လှုပ်ရှားမှုကို သတိပြုပါ။ လက်ဟန်ခြေဟန်နှင့် စကားပြော ခြင်းဖြင့် ကြည့်ရှုသူ အားပိုမိုစိတ်ဝင်စားစေတတ်သည်။ သို့သော် အလွန်အမင်းလှုပ်ရှားမှုကြောင့် ကင်မရာဘောင် လွတ်သွားတတ်သည်ကို သတိပြုပါ။ အကောင်းဆုံးမှာ ကုလားထိုင်တွင် သက်တောင့်သက်သာနှင့် နောက်မီ၍ မေးမြန်းသူကို တည့်တည့်ကြည့်ကာ ဖြေဆိုခြင်းသည် အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဖြေဆိုခြင်းဖြင့် မိမိဖြေဆိုမှုကို ကြည့်ရှုသူများက မိမိသည်

ကြောက်လန့်မှုမရှိဘဲ တည်ငြိမ်စွာဖြင့် မှန်ကန်သည့်အချက်အလက်များကို တင်ပြနေသည်ဟု အထင်မျိုး ရရှိစေသည်။ မေးခွန်းများကိုဖြေဆိုစဉ်အတွင်း လက်ပိုက်ထားခြင်း၊ ကြောက်လန့်သည့် အမူအရာများ သိသာပေါ်လွင်နေခြင်းများကို ရှောင်ကြဉ်ရမည်။

သတင်းရေးသူများနှင့် တွေ့ဆုံရာတွင် သတိပြုသင့်သော အချက်များ

– မိမိပြောဆိုချက်များကို အသံသွင်းယူမှု မလုပ်သည့်တိုင်အောင် သတင်းထောက်သည် မိမိ ပြောဆိုချက်များ အားလုံးကို တရားဝင် ပြောဆိုချက်များအဖြစ် မှတ်ယူမည်ဖြစ်ကြောင်း အထူး သတိပြုပါ။ သတင်းထောက်တို့သည် မိမိပြောဆိုချက်များထဲမှ အများစိတ်ဝင်စားမည့်၊ သာမန် ပြောဆိုချက်မဟုတ်ဘဲ ပြဿနာပေါ်ပေါက်နိုင်သည့် ပြောဆိုချက်များကို အထူးစိတ်ဝင်စားပြီး ကောက်နုတ်သတင်းထုတ် ရေးသားတတ်သည်။ ထို့ကြောင့်သတင်းရေးသားရာတွင် မပါဝင် လိုသော မိမိ၏နှုတ်ထွက်ပြောဆိုချက်များကို အသုံးမပြုရန် သတင်းထောက်ကို ပန်ကြားနိုင်သည်။ အချို့သတင်းထောက်များသည် သတင်းထောက်ကျင့်ဝတ်ကိုနားလည်ပြီး မိမိပန်ကြားချက်ကို လေးစားသော်လည်း အချို့သတင်းထောက်များသည် သတင်းတပုဒ်ရလျှင်ပြီးရော သဘောထား တတ်သည်ကို သတိပြုပါ။ ထို့ကြောင့်မိမိခွင့်မပြုနိုင်သည့် ပြောကြားချက်များကို သတင်းရေးရန် ခွင့်မပြုလိုပါက ခွင့်မပြုကြောင်း သေချာစွာပြောကြားရန် အရေးကြီးသည်။ အကောင်းဆုံးမှာ ပြဿနာဖြစ်နိုင်သည့် အချက်များ၊ မေးခွန်းများကို မဖြေဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

– မိမိအဓိကထား တင်ပြလိုသော အချက်အလက်နှင့်ပတ်သက်၍ ရေးသားထားသည့် စာရွက် စာတမ်းများ၊ စာရင်းဇယားများသည် သတင်းရေးသားသူတို့ကို အထောက်အကူများစွာ ပြုတတ် သည်။ ထို့ကြောင့် မိမိအဓိကပြောဆိုသည့် အကြောင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရေးသားထားသော စာရွက်စာတမ်းများ၊ မိမိအဖွဲ့အစည်း၏ နောက်ခံသမိုင်းကို ဖော်ပြထားသော စာရွက်စာတမ်းများကို သတင်းထုတ်ပြန်ချက်နှင့် အတူပူးတွဲ၍ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုအပြီးတွင် ပေးအပ်နိုင်ပါက အကောင်းဆုံး ဖြစ်သည်။

သတင်းကြေညာချက်ထုတ်ပြန်ရာတွင် သတိပြုသင့်သောအချက်များ

သတင်းကြေညာချက်များကို မိမိတို့ဦးစီးလုပ်ကိုင်မည့် ဆန္ဒပြပွဲများ၊ အထိမ်းအမှတ်ပွဲများ၊ အရေးပေါ် သတင်းထုတ် ပြန်ချက်များ၊ မိမိတို့ထုတ်ဝေမည့် အစီရင်ခံစာနှင့် စာအုပ်အကြောင်း မိတ်ဆက်မည့် အခမ်းအနားများသို့ ဖိတ်ကြားရာတွင်လည်းကောင်း၊ အစည်းအဝေး၊ ညီလာခံတခုအကြောင်း

တင်ပြသတင်းပေးရာတွင် လည်းကောင်း၊ လှုံ့ဆော်စည်းရုံးမှု အသစ်တခု (ဥပမာ - UNOCAL ရေနံကုမ္ပဏီကို စတင်သပိတ်မှောက်သည့်အကြောင်း) ကို စတင်အသိပေးရာတွင် လည်းကောင်း၊ သတင်းရေးသားဖြန့်ချိရန် ကောင်းမွန်သည့်သတင်းတခု (ဥပမာ - မန္တလေးမြို့တွင် ရ ဟန်းသံဃာ အပါး (၂၀၀) ကျော်ကို နအဖက ယမန်နေ့က ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းလိုက်သည့်သတင်း) ကို အသိပေး ထုတ်ပြန်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ မိမိအဖွဲ့အစည်းအကြောင်း တင်ပြမိတ်ဆက်ရာတွင်လည်းကောင်း ထုတ်ပြန်လေ့ရှိသည်။

- မည်သည့်အကြောင်းအရာနှင့်ဖြစ်ဖြစ် ထုတ်ပြန်သောသတင်း ထုတ်ပြန်ချက်သည် စာမျက်နှာ (၂) မျက်နှာမပိုစေရန် သတိပြုရမည်။ အကောင်းဆုံးမှာ တမျက်နှာစာ ရေးသားထားသော ထုတ်ပြန်ချက်ဖြစ်သည်။

- ထိုထုတ်ပြန်ချက်တွင် မည်သည့်အကြောင်းကို ထုတ်ပြန်သည်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြ ရမည်။ ဆန္ဒပြပွဲအကြောင်း ဖတ်ကြားလိုပါက မည်သည့်နေရာ၊ မည်သည့်အချိန်၊ ဘာအတွက်ကြောင့် ကျင်းပမည်ဆိုသည်ကို ရှင်းလင်းစွာရေးသားရမည်။ သတင်းတခုကို ထုတ်ပြန်ကြေညာသော သတင်းထုတ်ပြန်မှုမျိုးတွင် ထိုသတင်းအကြောင်း သေချာရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားမှသာ သတင်း ထောက်များက ထိုသတင်းကို အသုံးပြုလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။

- လိုအပ်မည်ဟုထင်ရသော နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းများ၊ အချက်အလက်များ၊ ကိန်းဂဏန်းများ ထည့်သွင်းနိုင်ပါက ပိုမိုကောင်းမွန်သည်။ မိမိအဖွဲ့အစည်းမှ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ ခေါင်းဆောင်တဦး၏ ပြောဆိုချက်ကို ကိုးကားထည့်သွင်းနိုင်လျှင်လည်း သတင်းသမားများ၏ စိတ်ဝင်စားမှုကို ပိုမိုရရှိ နိုင်သည်။ ထိုသူသည်ထင်ရှားသူတဦးဖြစ်ပါက ပို၍ ကောင်းမွန်သည်။

- ထုတ်ပြန်သော ထုတ်ပြန်ချက်များကို မိမိအဖွဲ့အစည်း၏ စည်းတံဆိပ်ပါသော စာရွက်များဖြင့် ထုတ်ပြန်သင့်သည်။ ထပ်မံပြန်လည်ဆက်သွယ်လိုပါက ဆက်သွယ်နိုင်အောင် ထိုသတင်းအကြောင်း ကို သေချာစွာ ပြောဆိုနိုင်မည့်သူ၏ အမည်နှင့် ဆက်သွယ်နိုင်မည့် တယ်လီဖုန်းနံပါတ်တို့ကို ထည့်သွင်းရေးသားသင့်သည်။ ထုတ်ပြန်သည့်နေ့ကိုလည်း မမေ့သင့်ပါ။

- အကယ်၍ ထုတ်ပြန်သောသတင်းသည် ချက်ချင်းထုတ်ပြန်လိုသော သတင်းဖြစ်ပါက ချက်ချင်း ထုတ်ပြန်ရန် (Immediate Release) ဟု ရေးထားရမည်ဖြစ်ပြီး ထုတ်ပြန်ရန် အချိန်ကန့်သတ်ချက် ရှိပါက ထိုအချိန်ထိ စောင့်ဆိုင်းရန် (Embargo————) ဟုရေးသားရမည်။

-သတင်းထုတ်ပြန်မှုများ၊ အစီအစဉ်များသည် လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေသော အဖြစ်အပျက်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိရန်နှင့် အချိန်ကိုက်ဖြစ်ရန်လိုသည်။ (ဥပမာ - မြန်မာနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲ (၁၀) နှစ်မြောက်နေ့တွင် ပြည်တွင်းရှိ NLD ပါတီဝင်များအပေါ် ဖိနှိပ်နေသည့်အကြောင်း ရေးသားထားသည့် အစီရင်ခံစာထုတ်ဝေခြင်း၊ အာဆီယံညီလာခံ စတင်သည့်နေ့တွင် အိမ်ရှင်နိုင်ငံသို့ အိပ်ဖွင့်ပေးစာ ပေးအပ်ခြင်း) သို့မှသာ သတင်းသမားများသည် အချိန်အခါနှင့် ဆက်စပ်၍ မိမိတို့ သတင်းများကို သုံးစွဲရန် စိတ်ဝင်စားပေလိမ့်မည်။

- ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်များထုတ်ပြန်၍ သတင်းဌာနများသို့ ပို့ပြီးသည့်နောက် မိမိပေးပို့သော သတင်းထုတ်ပြန်ချက် ရောက်မရောက် နောက်တကြိမ် ထပ်မံဆက်သွယ် စုံစမ်းသင့်သည်။ ထိုသို့ ထပ်မံဆက်သွယ်သည့်အခါ သတင်းထောက်များဖက်ကလည်း လိုအပ်သော သတင်းများကို ထပ်မံ မေးမြန်းနိုင်သည့်အခွင့်အလမ်း ရရှိနိုင်သည်။

သတင်းကြေညာချက်ရေးသားခြင်း

သတင်းထုတ်ပြန်ချက်ရေးသားရာတွင် သတိပြုစရာ အချက်များစွာရှိသည်။ သတင်းထုတ်ပြန်ချက် တခုကို ရေးသားတော့မည်ဆိုပါက မိမိတို့အခြေအနေကို လုံးဝမသိသောသူတဦးက ဖတ်ပြီး နားလည်စေရန် မည်သို့ရေးရမည်ကို တွေးတောရမည်။ အဓိကအားဖြင့် သတင်းရေးသားရာတွင် အခြေခံဖြစ်သော (ဘ) ခြောက်လုံး (ဘယ်အချိန်၊ ဘယ်နေရာ၊ ဘာကြောင့်၊ ဘယ်သူက၊ဘယ်သူ့ကို၊ ဘာဖြစ်သည်) ဆိုသော အချက်များ လွှမ်းခြုံပါဝင်ရန် အရေးကြီးသည်။

ဘယ်အချိန် - ဆိုသည်မှာ ဖြစ်ပျက်သည့် အချိန်ကိုဆိုလိုသည်။ မည်သည့်အချိန်က ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည်ကို တိတိကျကျ ဖော်ပြရန်လိုအပ်သည်။ မကြာမီက၊ ပြီးခဲ့သောအပတ်ကဟူသော မတိကျသော အချိန်ကာလ ညွှန်းဆိုချက်များကို မသုံးသင့်။ အကယ်၍ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲများ၊ ဆန္ဒပြပွဲများ ပြုလုပ်မည်ဆိုပါက စတင်မည့် အချိန်ကို တိတိကျကျ ဖော် ပြရန် အထူးအရေးကြီးသည်။

ဘယ်နေရာ - ဆိုသည်မှာ အခင်းဖြစ်သည့်နေရာ၊ ပြုလုပ်မည့်နေရာကိုဆိုလိုသည်။ လူ့အခွင့်အရေး သတင်းတရပ်ကို ထုတ်ပြန်ပါက မိမိပြောဆိုသည့်နေရာကို လူအများသိနိုင်သော နေရာများနှင့် ယှဉ်တွဲဖော်ပြရမည်။ မိမိသိသလို အခြားလူများ သိနိုင်မည်မဟုတ်ကြောင်း နားလည်ရန် လိုအပ်သည်။ ဥပမာ- ပြင်ကဋုတ်ကျေးရွာဟုဆိုလိုက်လျှင် လူအများသိနိုင်မည်မဟုတ်။ မြန်မာနိုင်ငံ တောင်ဖက်ပိုင်းရှိ တနင်္သာရီတိုင်း၊ တနင်္သာရီမြို့နယ်မှ ပြင်ကဋုတ်ကျေးရွာဟုဆို လျှင် အနည်းဆုံး ခန့်မှန်းမြင်ယောင်နိုင်သည်။ ကရင်နီဒုက္ခသည်စခန်း အမှတ် (၂) ဟုဆိုမည့်အစား ထိုင်းနိုင်ငံ၊ မယ်

ဟောင်ဆောင်မြို့အနီးရှိ ထိုင်းမြန်မာနယ်စပ်တွင် တည်ရှိသော ကရင်နီဒုက္ခသည်စခန်း အမှတ် (၂) ဟုဆိုလျှင် ဖတ်ရှုသူ များ ပိုမိုရှင်းလင်းစွာ နားလည်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ဘာကြောင့် - ဆိုသည်မှာထိုအဖြစ်အပျက်သည် မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်၊ မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် လုပ်ဆောင်ရသည်တို့ကို ရှင်းလင်းစွာရေးသားဖော်ပြရမည်။ လူ့အခွင့်အရေးသတင်း ထုတ်ပြန်ချက်ဖြစ်ပါက ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်စေသော အကြောင်းရင်းမှာ ဘာကြောင့် (ဥပမာ - NLD ပါတီက လွှတ်တော်ခေါ်ယူရန် ပြင်ဆင်ခြင်းကြောင့် ပါတီဝင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ အဖမ်းခံရခြင်းဖြစ်သည်) ဟူ၍ဖော်ပြသင့်သည်။ သတင်းစာရှင်းလင်း ပွဲဖြစ်ပါက နအဖက လတ်တလော NLD ပါတီဝင်များအပေါ် မတရားဖမ်းဆီးနေမှုများကြောင့် သတင်းစာရှင်းလင်း ပွဲကျင်းပရခြင်း ဆိုသည့် သဘောများကို ရှင်းလင်းပြရမည်။

ဘယ်သူက - ဆိုသည်မှာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို မည်သည့်တပ်ရင်း၊ တပ်ဖွဲ့မှမည်သူက ကျူးလွန်သည်ကို တိကျစွာဖော်ပြရန်ဆိုလိုသည်။ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲဖြစ်ပါက မည်သူတို့ ပါဝင်ပြောကြားမည်ဖြစ်ကြောင်း ရေးသားရန်လိုသည်။

ဘယ်သူ့ကို - ဆိုသည်မှာ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသူသည် မည်သည့်ရွာက အသက် ဘယ်လောက်ရှိသော ကျား/မ မည်သူဖြစ်သည်ကို ဖော်ပြရန်ဆိုလိုသည်။

ဘာဖြစ်သည် - ဆိုရာတွင်ဖြစ်ပွားသည့် အဖြစ်အပျက်အစုံအလင် သို့မဟုတ် မိမိတင်ပြလိုသည့် အချက်ကို လိုရင်းရောက်အောင် သတိထားရေးသားရန် ဆိုလိုသည်။ တခါတရံ မိမိတို့က လူတိုင်း သိပြီးသော အကြောင်းများဟုတွေးမိ၍ ရှင်းလင်းပြခြင်းမရှိသည့်အခါ ဖတ်ရှုသူများအနေနှင့် အဓိပ္ပာယ်နားလည်ရန် ခက်ခဲတတ်သည်။

စနစ်တကျ ကောင်းမွန်သောသတင်းထုတ်ပြန်မှုတစ်ခုသည် ပီရမစ်ပြောင်းပြန်ပုံစံဖြစ်ရမည်ဟု ဆိုလေ့ရှိသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ သတင်းဖြစ်လောက်သည့်အချက်ကို ထိပ်ဆုံးတွင်တင်ထားပြီး အောက်ခြေတွင် သတင်းအကျယ်ကို ရေးသားထားခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သော သတင်းကို ပထမဦးဆုံး စာပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားပြီး ဒုတိယစာကိုယ်တွင် ထိုသတင်းကိုပင် အကျယ်ချဲ့ ရေးထားတတ်ကြသည်။ နောက်စာပိုဒ်တွင် ကိုးကားချက်များ၊ အရေးသိပ်မကြီးလှသောအချက်များ ရေးထားပြီး နောက်ဆုံးပိုဒ်တွင် နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းနှင့် အရေးမကြီးဆုံးအချက်များကို ထည့်သွင်း ရေးသားတတ်ကြသည်။

သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲပြုလုပ်ရာတွင် သတိပြုသင့်သောအချက်များ

- သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ ဖိတ်ကြားလွှာများကို တပတ်ခန့် ကြိုတင်၍ပေးပို့နိုင်လျှင် ကောင်းသည်။ သတင်းထောက်များအနေဖြင့် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲရှိကြောင်းကို အခြားကိစ္စများထက် စောပြီး သိရှိသည့်အခါ ထိုအတွက် အချိန်ကို သီးသန့်ဖယ်ထားနိုင်သည်။ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ မလုပ်မီ တရက်တွင် ထပ်မံဆက်သွယ်၍ သတိပေးသင့်သည်။
- သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတွင် ပြောကြားမည့်အကြောင်းအရာကို သေချာစွာလေ့လာ၍ သတင်းထောက်များ မေးမြန်းလာနိုင်သည့် မေးခွန်းများကို ကြိုတင်ပြင်ဆင်၊ ဖြေဆို၊ လေ့ကျင့်ထားသင့်သည်။
- သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ လုပ်မည့်နေရာသည် လူအများသိရှိပြီး သွားလာရန် လွယ်ကူသော နေရာဖြစ်သင့်သည်။
- သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲသို့ တက်ရောက်လာသူများကို သတင်းထုတ်ပြန်ချက်နှင့် အခြား နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းများ ရေးသားထားသည့် စာရွက်စာတမ်းများ ဝေငှသင့်သည်။ မိမိပေးပို့ထားသော ထုတ်ပြန်ချက်များ ပျောက်ဆုံးသွားသော သတင်းထောက်များနှင့် မရရှိသေးသော သတင်းထောက်များရှိပါက ထိုသို့ ထပ်မံဝေငှခြင်းဖြင့် အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်သည်။
- သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ ပြုလုပ်မည့်သူသည် သတင်းဌာနများနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သူဖြစ်လျှင် ပိုမိုအဆင်ပြေနိုင်သည်။ ထိုသူသည် စကားပြောသွက်လက်၍ အတွေ့အကြုံရှိရန်လိုအပ်သည်။
- သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတွင် ပြောကြားချက်များသည် ရှင်းလင်းတိုတောင်းပါက အချိန်မြန်မြန်နှင့် ပြီးဆုံးသွားစေပြီး နောက်ပိုင်းတွင် သတင်းထောက်များအနေနှင့် ၎င်းတို့သိလိုသော မေးခွန်းများကို ထပ်မံမေးရန် အချိန်ပိုရှိမည်ဖြစ်သည်။ တဦးချင်း မေးခွန်းထုတ်လိုသူများအတွက် အချိန်ပိုမိုရရှိနိုင်သည်။ သတင်းထောက်အများစုသည် တနာရီထက်ပိုကြာအောင် မနေလိုသည်ကို သတိပြုပါ။ မလိုအပ်ဘဲ ရှည်ရှည်ဝေးဝေး ပြောကြားနေခြင်းဖြင့် သတင်းထောက်များ၏ အာရုံစိုက်မှုကို လျော့ပါးစေနိုင်သည်။

အခန်း (၁၃) တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်နေသူများသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု သတင်းများ ရရှိရန်အတွက် ထိုသတင်းများပေးနိုင်သည့်သူများကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းပြီး အချက်အလက်စုဆောင်းမှု များကို မလွဲမသွေ လုပ်ကိုင်ကြရမည် ဖြစ်သည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် လိုအပ်သောသတင်းများကို ရရှိအောင် မေးမြန်းနိုင်လေလေ၊ မိမိတို့လုပ်ကိုင်နေသော လူ့အခွင့်အရေးသတင်းများ ရှာဖွေ စုဆောင်းရာတွင် အောင်မြင်မှုရလေလေဖြစ်သည်။ သို့သော်မိမိလိုအပ်သော သတင်းအချက် အလက်များ ရလိုသောဆန္ဒဖြင့် တခါတရံတွင် တပါးသူ၏ခံစားချက်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့ကို အလေး မထားမိဘဲဖြစ်တတ်သည်။ မိမိတွေ့ဆုံမေးမြန်းမည့်သူသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုကို ကိုယ်တွေ့ကြုံလာရသူ၊ သို့မဟုတ် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို မြင်တွေ့လာခဲ့သူတစ်ဦးဖြစ်ပြီး ကြောက်လန့်ဖွယ်အတိတ်ဆိုးကြီးကို ဖြတ်သန်းခဲ့ရသူဖြစ်သည်ဆိုသည့်အချက်ကို အမြဲတမ်း သတိပြုရန် အရေးကြီးသည်။ မိမိအတင်းအကြပ်မေးမြန်းသော မေးခွန်းများသည် တဖက်သားအား မည်မျှထိခိုက်စေနိုင်သည်၊ စိတ်မကောင်းဖြစ်စေနိုင်သည်ကို သတိပြုပါ။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက် ခံခဲ့ရသည်ကို မိမိလိုအပ်သောမေးခွန်းများကို ဇွတ်အတင်းမေးမြန်းခြင်းဖြင့် နောက်ထပ် လူ့အခွင့် အရေး ချိုးဖောက်မှုတခု ထပ်မံခံစားရပါစေနှင့်။ ထို့ပြင်ဒေသဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုများအကြောင်း နားလည်မှုမရှိပဲ မေးမြန်းလိုက်သော မေးခွန်းများကြောင့် မိမိလုပ်ကိုင်မည့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း ပျက်စီးသွားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်လူ့ အခွင့်အရေးလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူတို့သည် တွေ့ဆုံမေးမြန်း ရာတွင် သတိထားသင့်သောအချက်၊ လိုက်နာသင့်သော အချက်များကို ဂရုပြုသင့်သည်။

လူတွေ့မေးမြန်းရာတွင် သတိပြုသင့်သောအချက်များ

လူချင်းမတွေ့ဆုံနိုင်ဆင်မှု

ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှု ပြုလုပ်ပါ။

အကယ်၍ တခြားနေရာတခုသို့ သွားရောက်ပြီး လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု သတင်းများကို စုံစမ်းမည်ဖြစ်ပါက သွားရောက်မည့်ဒေသတွင် မည်သို့သော လူ့အခွင့်အရေး သတင်းများ ရရှိနိုင် သည်၊ မည်သို့သောသူများကို တွေ့ရှိနိုင် သည် စသည့်အချက်များကို ကြိုတင်စဉ်းစားထားရမေမည်။

အကယ်၍ ကရင်ဒုက္ခသည်စခန်းတစ်ခုကို သွားရောက်ပါက အဓိကအားဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုမျိုးစုံကြောင့် ထွက်ပြေးလာသော ဒုက္ခသည်များတွေ့နိုင်မည်။ နအဖ ထိုးစစ်အပြီး တွင်သွားရောက်ပါက လတ်တလောရောက်ရှိလာသော ဒုက္ခသည်သစ်များနှင့်ဆုံနိုင်မည်။ ထိုဒုက္ခ သည်များသည် ကရင်ပြည်နယ် မည်သည့်ဒေသမှဖြစ်နိုင်သည်။ အများဆုံးရရှိနိုင်သော လူ့အခွင့် အရေး ချိုးဖောက်မှု သတင်းများမှာ မည်သည့်သတင်းဖြစ်နိုင်သည်။ ဒုက္ခသည်များအပြင် အခြား ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်လာသော ပေါ်တာများ၊ နအဖ စစ်သားဟောင်းများနှင့်လည်း တွေ့ဆုံ နိုင်သည် စသည့်အချက်များကို ကြိုတင်စဉ်းစားထားပါက မိမိကြုံတွေ့နိုင်သောအခြေအနေ၊ လူ၊ သတင်းများအတွက် ပြင်ဆင်ပြီးသားဖြစ်ပေမည်။ မဲဆောက်မြို့အနီးရှိ ကရင်ဒုက္ခသည်စခန်းကို သွားရောက်ပြီး ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အကြောင်း၊ လွိုင်ကော်ထောင်ရှိ နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားများအကြောင်း စုံစမ်းရန်လွယ်ကူမည်မဟုတ်ပါ။

အကယ်၍ မိမိသွားရောက်မည့် ဒေသတို့တကြိမ်တခါမှ မသွားရောက်ဖူးပါက မည်ကဲ့သို့ သွား ရောက်နိုင်မည့် အနီးဆုံး မြို့မှာမည်သည့်မြို့ဖြစ်သည်။ မိမိဆက်သွယ်နိုင်မည့် အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဆက်သွယ်ရမည့်သူများကို မည်သို့ဆက်သွယ်နိုင်သည် စသောအချက်များကို ကြိုတင်လေ့လာ ရမည်။ အကောင်းဆုံးမှာ ထိုဒေသနှင့်ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သူများအား မေးမြန်းစုံစမ်းခြင်းဖြစ်သည်။ မသွားရောက်မီ ထိုဒေသတွင်ရှိသော ဆက်သွယ်ရမည့်အဖွဲ့များနှင့်လူများကို ကြိုတင်၍ဆက်သွယ် ထားပါက ဒေသအတွင်းတွင်ဖြစ်ပျက်နေသော အခြေအနေ၊ ရာသီဥတု၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး အခက်အခဲ၊ လုံခြုံရေးအခြေအနေတို့ကိုသိရှိပြီး လိုအပ်သည့်အဝတ်အစား၊ ဆေးဝါး၊ မြေပုံနှင့် အခြားအသုံး အဆောင်တို့ကို ယူဆောင်ရန် ပြင်ဆင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ - ဆန်ခရုဂူရီ မြို့အနီးရှိ ဟလော့ခန့်မွန်ဒုက္ခသည်စခန်းသို့ သွားရောက်ရန်ပြင်ဆင်ပါက ဆန်ခရုဂူရီမြို့သို့ ရောက် အောင် မည်သို့သွားရမည်၊ ထိုနေရာသို့ ရောက်လျှင် မည်သူ့အားဆက်သွယ်ရမည်၊ ဒုက္ခသည်စခန်း အတွင်းသို့ လွယ်လွယ်ကူကူနှင့် ဝင်ရောက်နိုင်ခြင်းရှိမရှိ လေ့လာရမည်။ မိုးရာသီအတွင်း မော်တော် ကားဖြင့်သွားရောက်၍မရပါက မည်ကဲ့သို့သွားရောက်နိုင်သည်၊ ကြိုတင်၍ သောက်သုံးသင့်သော ဆေးဝါးများကို မည်ကဲ့သို့ဝယ်ယူရမည် စသည်တို့ကိုပြင်ဆင်ရမည်။

မိမိသွားရောက်မည့် ဒေသတွင် သုံးစွဲသည့်ဘာသာစကားသည် မိမိကျွမ်းကျင်သော ဘာသာ စကားဟုတ်မဟုတ် ကြိုတင်သိရှိရန် စုံစမ်းရမည်။ အကယ်၍ ထိုဒေသသုံး ဘာသာစကား သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားကို မိမိကျွမ်းကျင်ပါက ကျွမ်းကျင်၍ အတွေ့အကြုံရှိသော ဘာသာ ပြန်ရရှိရန် လိုအပ်သည်။ ဒေသန္တရသုံးစကားများကို ကြိုတင်လေ့လာနိုင်ပါက ပိုမိုကောင်းမွန်ပါသည်။ မိမိတွေ့ဆုံမေးမြန်းမည့်သူများ၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုများအကြောင်းကို လေ့လာသင့်ပါသည်။ ဥပမာ- ကရင်နီဒုက္ခသည်စခန်းသို့ သွားရောက်မည်ဆိုပါက ကရင်နီဘာသာစကားကို

မိမိတတ်ကောင်းတတ်နိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း အခြားဘာသာစကားများဖြစ်သည့် ပဒေါင်နှင့် ကယောစကားများ ရှိသေးကြောင်းသတိပြုရမည်။ မိမိမတတ်ကျွမ်းသော ဘာသာစကားများကိုသာ ပြောဆိုတတ်သည့်လူမျိုးနှင့် တွေ့ဆုံရမည်ဆိုလျှင် ဘာသာပြန်ပေးမည့်သူကို မည်သို့ရှာဖွေနိုင်မည် ဖြစ်ကြောင်း ကြိုတင်တွေးတော၊ ပြင်ဆင်ထားသင့်သည်။ ဒေသန္တရ စကားများကို တီးမိခေါက်မိ ထားပါကလည်း အကျိုးရှိသည်။ ဥပမာ - ထားဝယ်နယ်မှသူများနှင့် တွေ့ဆုံရာတွင် “စစ်သား ဂမ်းက ပေါ်တာဖိုးသက်ကီးကို မာယာလုပ်တယ်ဆိုပီး ရိုက်တယ်” ဆိုပါက “စစ်သားအသက် ငယ်ငယ် တယောက်က ပေါ်တာအဖိုးကြီးကို ဟန်ဆောင်တယ်ဆိုပြီး ရိုက်တယ်” ဟူ၍ ချက်ချင်း သဘောပေါက်နိုင်ရန် လေ့လာသင့်သည်။

နောက်ထပ်ကြိုတင်လေ့လာရမည့်အချက်မှာ ထိုဒေသ၏ နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းဖြစ်သည်။ မိမိ သွားရောက်မည့်ဒေသတွင် တွေ့ဆုံရမည့်သူများသည် အဘယ်ကြောင့် ဒုက္ခသည်စခန်းဆီသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာကြသည်၊ မည်သည့်အချိန်ကတည်းက ထိုဒုက္ခသည်စခန်းသို့ ရောက်ရှိနေ ကြသည်၊ လတ်တလောထပ်မံ ရောက်ရှိလာသောသူများသည် ဘယ်အတွက်ကြောင့် ရောက်ရှိလာ ကြသည်၊ ၎င်းတို့ကို ခိုလှုံခွင့်ပေးထားသောနိုင်ငံ၏ သဘောထားမည်သို့ရှိသည်၊ လတ်တလော လုံခြုံရေးအခြေအနေ စိုးရိမ်မှုများရှိမရှိ စသည်တို့ကို ကြိုတင်လေ့လာထားပါက မေးခွန်းများပြင်ဆင် ရာတွင် များစွာအထောက်အကူဖြစ်စေသည်။ ဥပမာ- အုန်းဖျန်ဒုက္ခသည်စခန်းသို့ မသွားရောက်မီ ထိုစခန်းရှိဒုက္ခသည်များသည် ယခင်မည်သည့်စခန်းများက ပြောင်းရွှေ့လာသော ဒုက္ခသည်များ ဖြစ်သည်၊ ပြောင်းရွှေ့ရာတွင် မည်သည့် အခက်အခဲများကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်၊ မကြာမီက လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့တဖွဲ့က လာရောက်ခြိမ်းခြောက်သွားသည် စသည့်အချက်များကို ကြိုတင်လေ့လာထားပါက မေးခွန်းများ စတင်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ ဖြေဆိုချက်များမှန်ကန်မှု ရှိမရှိ ချိန်ကိုက်ရာတွင် လည်းကောင်း အလွန်အကျိုးရှိသည်။

နောက်ဆုံးပြင်ဆင်ရမည့်အချက်မှာ တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် မေးမြန်းမည့်မေးခွန်းများဖြစ်သည်။ မိမိလိုအပ်သည့်အချက်မှာ မည်သည့်အချက်များဖြစ်သည်၊ ထိုအချက်များရရှိအောင် မည်သည့် မေးခွန်းများကို မေးမြန်းသင့်သည်ဟူ၍ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားမှသာ မိမိမေးလိုသော အချက်များမှ သွေဖယ်သွားခြင်းမျိုးကို ရှောင်ရှားနိုင်မည်။ တခါတရံ အချိန် မလုံလောက်သည့်အခါမျိုးနှင့် ကြုံရပါက မိမိပြင်ဆင်ထားသောမေးခွန်းများထဲမှ အရေးကြီးသော မေးခွန်းများကို ဦးစားပေး ရွေးချယ် မေးမြန်းနိုင်သည်။

အကယ်၍မိမိအနေဖြင့် အသံဖမ်းယူလိုသည်၊ ဓာတ်ပုံရိုက်ယူလိုသည်ဆိုပါက လိုအပ်သော အသံဖမ်း ကိရိယာများ၊ တိတ်ခွေများ၊ ဖလင်များ၊ ကင်မရာများ၊ ဗွီဒီယိုကင်မရာများ၊ ဗွီဒီယိုတိတ်ခွေ၊ ဓာတ်ခဲ

များကို သေချာစွာပြင်ဆင်ရမည်။ လုံ လောက်သောဖလင်၊ ဓာတ်ခဲများ ပြည့်စုံစွာပါရှိမှသာ အလုပ် လုပ်ကိုင်ရင်း ဖလင်ကုန်သွားခြင်း၊ ဓာတ်ခဲကုန်သွားခြင်း မျိုးကိုရှောင်ကြဉ်နိုင်မည်။ အသံဖမ်းမိုက်ခွက် ကောင်းမကောင်း၊ အသံသွင်းကက်ဆက် ကောင်းမကောင်းကိုလည်း အသုံးမပြုခင် သေချာစွာ စစ်ဆေးပါ။ မှတ်စုစာအုပ်နှင့် ဖောင်တိန်၊ ဘောပင်များကို ယူဆောင်ရန် မမေ့ပါနှင့်။ စာအုပ်နှင့် ဖောင်တိန်များကို အပိုယူဆောင်သင့်သည်။

အထက်ပါအကြောင်းအရာများကို ကောင်းစွာပြင်ဆင်ထားပါက တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် မည်ကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ရမည်ကို နားလည်လာမည်ဖြစ်သည်။ ယခုတွေ့ဆုံမေးမြန်းလိုသူနှင့် တွေ့ဆုံရာတွင် သတိပြုရမည့်အချက်များကို တင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

အေးဆေးလုံခြုံသောနေရာကို ရွေးချယ်ပါ။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းသည့်နေရာသည် တိတ်ဆိတ်အေးချမ်းပြီး လုံခြုံမှုရှိသောနေရာဖြစ်ပါက ဖြေဆိုသူအဖို့ သက်တောင့်သက်သာနှင့် ဖြေဆိုနိုင်မည်ဖြစ်သဖြင့် နေရာရွေးချယ်တတ်ရန်လိုအပ်သည်။ လူအသွား အလာများပြီး မိမိတို့ကို လူတိုင်းမြင်တွေ့နိုင်၊ ဝိုင်းအုံနားထောင်နိုင်သောနေရာမျိုးကို ရှောင်ကြဉ် ရမည်။ လူအခွင့်အရေးသတင်းများသည် ဖြေကြားသူအတွက် ကိုယ်တိုင်ကြုံတွေ့ မြင်တွေ့ခဲ့ရသော သတင်းများဖြစ်ပြီး တခါတရံလူအများရှေ့တွင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရန် မဝံ့မရဲဖြစ်တတ်ကြောင်း သဘောပေါက်ရန်လိုသည်။ အထူးသဖြင့် အမွေကျင့်ခံရသောသတင်းများကို လူအများကြားတွင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရန် အလွန်ခဲယဉ်းသည်။ တခါတရံ မိမိတို့ တွေ့ဆုံမေးမြန်းနေစဉ်အတွင်း အာဏာ ပိုင်များက လာရောက်နှောင့်ယှက်မှုများ ပြုလုပ်တတ်သဖြင့် အေးဆေးလုံခြုံသောနေရာကို ရွေးချယ် ရန် အရေးကြီးသည်။ အေးဆေးလုံခြုံသောနေရာတွင် မေးမြန်းသည့်အခါ ကာယကံရှင် သာမက မိမိကိုယ်တိုင်လည်း ပိုမိုစိတ်ကြည်လင်မှု ခံစားရသဖြင့် မေးမြန်းရာတွင် အာရုံပိုမို စူးစိုက်နိုင်သည်။

လူရွေးချယ်ပါ။

တခါတရံတွင် ဖြေကြားသူများသည် ဖြစ်ရပ်တစ်ခုကို အတူတူ၊ တချိန်တည်းတွေ့ကြုံခဲ့ရသူများ ဖြစ်တတ်သည်။ တခါတရံ ရွာတရွာထည်းမှ တချိန်ထည်း အတူထွက်ခွာလာပြီး နယ်စပ်သို့ တချိန် ထည်း ရောက်လာသူများဖြစ်တတ်သည်။ တခါတရံမိသားစုတစုထဲမှ မိသားစုဝင်များ ဖြစ်နေ တတ်သည်။ ထိုအခါ ထိုသူများ၏ ပြောကြားချက်များသည် တယောက်နှင့်တယောက် အတူတူနီးပါး ဖြစ်တတ်သည်။ ထိုကဲ့သို့အကြောင်းအရာ၊ အဖြစ်အပျက်ဆင်တူသောသူများ အားလုံးကို တွေ့ဆုံ မေးမြန်းပါက အချိန်ကုန်ပြီးရရှိသော သတင်းအချက်အလက်မှာလည်း ဆင်တူနေတတ်သည်။

ထို့ကြောင့် ထိုသို့အကြောင်းအရာ၊ အဖြစ်အပျက်တို့ ဆင်တူနေသူများထဲက အဆင်ပြေဆုံးသူ (၂) ဦးကိုရွေးချယ်မေးမြန်းပါက အချိန်ကုန်သက်သာပြီး အခြားကွဲပြားသော သတင်းအချက်အလက်များကို ပိုမိုစုဆောင်းရှာဖွေနိုင်မည်။ (၂) ဦးရွေးချယ်ရန် အကြံပေးခြင်းမှာ အကြောင်းအရာများကို ကိုက်ညီမှုရှိမရှိ စစ်ဆေးနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။ အချိန်ရရှိပါက တဦးထည်းကို ရွေးချယ်နိုင်သည်။ ရွေးချယ်ရာတွင်အကြောင်းအရာ၊ အဖြစ်အပျက်တို့ဆင်တူသော သူများထဲမှ ဘာသာစကားပြောဆိုရာတွင် အဆင်ပြေဆုံးသူ၊ မိမိအားသတင်းအချက်အလက်များအား ထောက်ပံ့ရန် စိတ်ထက်သန်သူနှင့် တိကျမှန်ကန်သောသတင်းများအား အကောင်းဆုံး ပေးနိုင်မည့်သူကို ရွေးချယ်ရမည်။ အချို့သူများသည် အခင်းတခု ဖြစ်ပွားပါက လူအများပြောတာ ကြားဘူးသည်ဟု ဆိုတတ်သည်။ ထိုသူများထဲမှ မည်သူသည် မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ ကြုံခဲ့ရသည်ကို စုံစမ်း၍ ထိုသူမျိုးကို ဦးစားပေးရွေးချယ်ရမည်။

တွေ့ဆုံရာတွင်ပြင်ဆင်မှု

မိမိကိုယ်ကို မိတ်ဆက်ပါ။

မိမိနှင့်မိမိအား ဖြေကြားမည့်သူကို တွေ့တွေ့ချင်း လုပ်ဆောင်သင့်သောအချက်မှာ မိမိကိုယ်မိမိ မိတ်ဆက်ခြင်းဖြင့် ရင်းနှီးမှုရအောင်လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ မိမိမည်သူဖြစ်ကြောင်း၊ မည်သည့်အလုပ်ကိုလုပ်ကိုင်ကြောင်း၊ ယခုလာရောက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းမှာ ဘယ်အတွက်ကြောင့်ဖြစ်သည်တို့ကို ရှင်းလင်းပြောပြပါက ပြောကြားမည့်သူအနေနှင့် စိတ်အေးလက်အေး ပြောကြားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မိမိတကြိမ်တခါမှ မတွေ့မြင်ဘူးသောသူတယောက်၏ အကြောင်းကို လုံးဝမသိဘဲနှင့် မိမိအကြောင်းကို ပြောပြလိုလိမ့်မည်မဟုတ် ဆိုသည်ကိုသတိပြုပါ။ ထိုအပြင် ပြောဆိုဆက်ဆံရာတွင် ယဉ်ယဉ်ကျေးကျေး ဆက်ဆံရမည်။ နအဖ ထောက်လှမ်းရေးများက နှိပ်စက် စစ်ဆေးသကဲ့သို့ စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်း မလုပ်ရန်သတိပြုရမည်။

ခွင့်တောင်းပါ။

အကယ်၍ဓာတ်ပုံနှင့် ဗွီဒီယိုရိုက်ကူးလိုပါက ကာယကံရှင်၏ သဘောထားကို မေးမြန်းပြီး ခွင့်တောင်းရန်လိုအပ်သည်။ ကာယကံရှင်၏ ဆန္ဒကိုမလေးစားဘဲ အဓမ္မဓာတ်ပုံရိုက်ယူခြင်း၊ ဗွီဒီယိုရိုက်ကူးခြင်းသည် ထိုသူအားစော်ကားရာ ရောက်သည်ကို သတိပြုပါ။ အသံသွင်းလိုပါကလည်း ထို့အတူအသိပေးပါ။ အများအားဖြင့်အသံသွင်းခြင်းကို ခွင့်ပြုတတ်ကြသော်လည်း ဓာတ်ပုံနှင့် ဗွီဒီယိုရိုက်ကူးခြင်းကို လက်မခံလိုကြပေ။ အသံသွင်းရာတွင်လည်း အသံဖမ်းစက်ကို မျက်နှာနား

အတင်းကပ်၍ အသံဖမ်းပါက ထိုသူများ ကြောက်ရွံ့သွားတတ်ပြီး စကားပြောဆို ရဲတော့မည် မဟုတ်ချေ။ ဖြေဆိုသူအနေနှင့် သတိမထားမိအောင်ထားပါက လွတ်လွတ်လပ်လပ်နှင့် ကြောက်ရွံ့မှု ကင်းစွာဖြင့် ဖြေကြားလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ အသံဖမ်းစက်ကို ထားရှိသော နေရာသည် လုံလောက် သော အသံ ရရှိနိုင်သော နေရာဖြစ်ရန်လည်း အရေးကြီးသည်။

မှတ်တမ်းစတင်ပြုလုပ်ပါ။

မေးခွန်းများစတင်မမေးမြန်းမီ နေ့စွဲ၊ နေရာ၊ အချိန်နှင့် ဖြေကြားမည့်သူ၏ ပုံပန်းတို့ကို စတင် ရေးသားပါ။ တခါတရံ မိမိသည် တနေ့ထည်း၊ တနေရာထည်းတွင် လူပေါင်းများစွာကို တွေ့ဆုံ မေးမြန်းပြီး မှတ်တမ်းပြုလုပ်ရန်ကို မေ့လျော့တတ်သည်။ ထိုအခါ နောင်တချိန်ပြန်လည်ဖတ်ရှုရာတွင် လူများ၊ အမည်များ ရောထွေးရှုပ်ထွေးနေတတ်သည်။ ဓာတ်ပုံမှတ်တမ်းရိုက်ကူးရာတွင်လည်း ထိုသူ၏ပုံပန်းသဏ္ဌာန်ကို ရေးမှတ်ထားပါက ဓာတ်ပုံ၊ အမည်နှင့်လူကို ယှဉ်တွဲရာတွင် လွယ်ကူ လိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ- မောင်မောင်၊ အသားမဲ၊ အရပ်ပု၊ ခေါင်းပေါင်းနှင့် မျက်မှန်တပ်ထားဟု မှတ်သားထားပါက ဓာတ်ပုံ၊ လူနှင့်အမည်တို့ကို လွယ်ကူစွာယှဉ်တွဲနိုင်မည်။ နောက်ထပ် မှတ်သား နိုင်သည့်နည်းမှာ ရေးသားသည့်မှတ်တမ်းတွင် ရိုက်ကူးသည့် ဓာတ်ပုံဖလင်အကွက်ကို ထည့်သွင်း ရေးသွင်းထားပါက ဖလင်ကွက်ကိုကြည့်၍ ခွဲခြားနိုင်မည်။ အသံသွင်းယူမည်ဆိုပါကလည်း အသံသွင်း သည့် အစပိုင်းတွင် နေ့ရက်၊ နေရာ၊ အမည်စသည့်အချက်များကို စစချင်းအသံသွင်းထားရမည်။

ဖြေကြားသူ၏အမည်၊ အသက်၊ နေရပ်လိပ်စာ၊ အလုပ်အကိုင်၊ ပညာအရည်အချင်း၊ အိမ်ထောင်ရှိမရှိ စသည်တို့သည် ကုလသမဂ္ဂသို့အစီရင်ခံသော လူ့အခွင့်အရေးတိုင်ကြားမှုမျိုးအတွက် အသုံးဝင် သည်။ သို့သော် ထိုသို့အချက်အလက်များကို မေးမြန်းရာတွင် ဖြေကြားသူကို ထိုအချက်အလက် များအား အထူးစိတ်ချရသော တာဝန်ရှိသူမျိုးမှလွဲ၍ အခြားမည်သူကိုမှ အသိပေးမည်မဟုတ် ကြောင်း၊ လူအများဖတ်ရှုနိုင်မည့်ထုတ်ပြန်ချက်များ၊ ထုတ်ဝေမှုများတွင် အသုံးပြုပါက အမည်ရင်းနှင့် အခြားသိသာထင်ရှားစေနိုင်သည့် ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များအားလုံးကို ပြောင်းလဲ ဖော်ပြပေး မည်ဖြစ်ကြောင်း ရှင်းပြရမည်။ မိမိအပေါ် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများသတင်းပေး၍ ကူညီသော သူကို အန္တရာယ်မဖြစ်စေရန်၊ ကာကွယ်မှုပေးရန်သည် မိမိ၏အရေးအကြီးဆုံးတာဝန် ဖြစ်သည်ကို အမြဲမှတ်သားပါ။

လွယ်ကူသော ယေဘုယျမေးခွန်းများကို စတင်မေးမြန်းပါ။

လူတွေ့စတင်မေးမြန်းသော မေးခွန်းများသည် ခက်ခဲပြီး ဖြေဆိုရန်မလွယ်ကူသော မေးခွန်းမျိုး မဖြစ်သင့်ဘဲ လွယ်ကူသော မေးခွန်းများ ဖြစ်သင့်သည်။ လွယ်ကူသော မေးခွန်းများကို ဖြေဆိုပြီးသော အခါမှ ဖြေကြားသူ၏စိတ်တွင် သက်တောင့်သက်သာရှိလာပြီး နောက်ထပ်မေးခွန်းများကို ဖြေကြား လိုစိတ် ရှိလာမည်ဖြစ်သည်။ ဘယ်တုန်းကရောက်လာသလဲ၊ အဆင်ပြေရဲ့လားဆိုသော ပဋိသန္ဓာရ စကားမျိုး၊ ဖြေဆိုရန်မခက်ခဲသော မေးခွန်းမျိုးဖြင့် စတင်သင့်သည်။ မိမိမေးသော မေးခွန်းများသည် ရေလှောင်မြောင်းပေးစကားများ မဖြစ်စေရ။

တိကျသောမေးခွန်းများကို ဆက်လက်မေးပါ။

ယေဘုယျ မေးခွန်းများမှ ရရှိလာသော အဖြေများကို မူတည်၍ ပိုမိုတိကျသော မေးခွန်းများကို ထပ်မံမေးမြန်းပါ။ အထူးသဖြင့် အခင်းဖြစ်ပွားသော နေရာ၊ နေ့ရက်၊ ကျူးလွန်သူများသည် မည်သည့် အဖွဲ့မှဖြစ်သည် စသည့်အချက်များကို အသေးစိတ်မေးမြန်းရန် လိုအပ်သည်။ လူအတော်များများ သည် အခင်းဖြစ်ပွားသောနေရာကို ပြောဆိုရာတွင် အခက်အခဲသိပ်မရှိတတ်သော်လည်း ဖြစ်ပွား သည့် နေ့ရက်၊ အချိန်၊ နှစ်တို့ကို ပြန်လည်ပြောပြရာတွင် တိတိကျကျပြောဆို နိုင်ခြင်းမရှိတတ်ပေ။ ရွာတွင်ရေကြီးသောနှစ်တုန်းက၊ သားအငယ်ကောင်မမွေးခင် တပတ်လောက်ကဟူသော ဖြေကြား ချက် မျိုးများကို တိကျမှုရှိလာအောင် ဆက်လက်မေးမြန်းရမည်။ နေ့ရက်အတိအကျရနိုင်လျှင် အကောင်းဆုံးဖြစ်သော်လည်း မတတ်နိုင်သည့်အဆုံးတွင် လ၏ ပထမပတ်၊ ဒုတိယပတ်စသည်ဖြင့် ခန့်မှန်းချက်လောက်အထိ ရရှိလာအောင်ကြိုးစားမေးမြန်းရမည်။ ဖြေဆိုသူအနေနှင့် ပြန်လည် ခန့်မှန်းနိုင်အောင် ပြီးခဲ့တဲ့ဘယ်နှစ်လ လောက်ကလဲ၊ လဦးပိုင်းလား၊ လကုန်ပိုင်းလား စသည်ဖြင့် မေးမြန်းနိုင်သည်။ တခါတရံတွင် ခရစ်သက္ကရာဇ်ကို အသုံးမပြုဘဲ မြန်မာသက္ကရာဇ်ကိုသာ မှတ်သား ထားသော သူများကိုလည်း ကြုံတွေ့ရတတ်သည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် ထိုသူတို့ပြောကြားသော မြန်မာသက္ကရာဇ် အမှတ်အသားများကို မှတ်သား၍နောက်ပိုင်းတွင် ခရစ်သက္ကရာဇ်သို့ ပြန်လည် ပြောင်းရေးရမည်။

အကယ်၍ ဖြေကြားသူက ဖြေကြားရန်ငြင်းဆိုပါက အတင်းအကြပ်ဖြေဆိုစေခြင်းမလုပ်ရ။ ဖြေဆိုသူ ၏ ကိုယ်ပိုင်ဆန္ဒ ကို လေးစားပါ။

ရိုးရှင်းသော မေးခွန်းများဖြစ်ပါစေ။

မိမိမေးသော မေးခွန်းများသည် လွယ်ကူရိုးရှင်းသော မေးခွန်းဖြစ်ပါက ဖြေဆိုသူအနေနှင့် အလွယ်တကူ ဖြေဆိုနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ မိမိမေးခွန်းများကို ဖြေဆိုသူ သို့မဟုတ် ဘာသာပြန်သူအနေနှင့် နားလည်ခြင်းရှိမရှိ အမြဲတမ်းအကဲခတ်ပါ။ အကယ်၍ နားလည်သည့်ဟန်မရှိပါက နားလည်လောက်သော အသုံးအနှုန်းများဖြင့် ထပ်မံမေးခွန်းထုတ်ပါ။ မိမိသုံးသော အသုံးအနှုန်းများသည် ရိုးရှင်း၍ သာမန်လူအားလုံး နားလည်သော စကားလုံးများဖြစ်သင့်သည်။ ဥပမာ- “အဓမ္မ လုပ်အားပေး စေခိုင်းခြင်း” ဆိုသည်ထက် “လုပ်အားပေးလုပ်ရခြင်း” ဆိုသည့်စကားမျိုး၊ “တရားဥပဒေဘောင်ထက်ကျော်လွန်ပြီး လက်လွှတ်စပယ်သတ်ဖြတ်ခြင်း” ဆိုသောစကားထက် “လူသတ်ခြင်း” ဆိုသော စကားလုံးမျိုးကို ရွေးချယ်အသုံးပြုပါက သာမန်လူတိုင်း နားလည်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံခြားစကားလုံးများကို တတ်နိုင်သမျှ မသုံးပါနှင့်။

ဖြေကြားသူအနေနှင့် သူ၏အဖြစ်အပျက်များကို သူကိုယ်တိုင် ပြောကြားလာစေရန် အားပေးပါ။

ဖြေကြားသူအနေနှင့် သူ၏ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် အဖြစ်အပျက်များအကြောင်းကို သူကိုယ်တိုင် ပြောကြားလာစေရန်လိုအပ်သည်။ မေးတစ်ခွန်းဖြေတစ်ခွန်း ဖြစ်နေပါက မိမိသိလိုသော အကြောင်းအရာ အချက်အလက်များကို စုံစုံလင်လင်ရရှိနိုင် မည်မဟုတ်ပါ။ ဖြေဆိုသူအနေနှင့် မိမိကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်များကို အဆက်မပြတ် ပြောလာနိုင်ရေးအတွက် လမ်းဖွင့်ပေးပါ။ ဥပမာ - ပေါ်တာလိုက်ဖူးလားဟူသော အမေးအပြီး အခြားမေးခွန်းများဖြစ်သော ဘယ်တုန်းကလိုက်ဖူးလဲ၊ ဘာကြောင့်လိုက်တာလဲ၊ ဘယ်နှစ်ယောက်လိုက်တာလဲ၊ မိန်းမတွေ့ရောပါသလား၊ စသည့်အသေးစိတ် မေးခွန်းများကို တခုချင်းမေးမြန်းခြင်းထက် “ပေါ်တာလိုက်ဘူးတယ်လို့ သိရတယ်။ အဲဒီပေါ်တာလိုက်တုန်းက တွေ့ခဲ့ရတဲ့ အတွေ့အကြုံကလေးအကြောင်း ပြောပြပေးပါအုံး” ဟုမေးမြန်းပါက ဖြေကြားသူသည် သူ၏အတွေ့အကြုံများ၊ နာကြည်းခံစားချက်များကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် ပြောကြားပေလိမ့်မည်။

မိမိမေးမြန်းလိုသောအကြောင်းအရာကို မျက်ခြေမပြတ်ပါစေနှင့်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် မိမိသိလိုသောအကြောင်းအရာကို မျက်ခြေမပြတ်သွားပြီး ထိုသူပြောနေသည့် အကြောင်းအရာအပေါ် မျှော်ပါသွားခြင်းမျိုးမဖြစ်ရန် ဂရုပြုရမည်။ မေးခွန်းများမမေးခင် မေးခွန်းများကို ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားပါက ထိုသို့ အကြောင်းအရာ ပျောက်သွားခြင်းမျိုးကို ရှောင်ကြဉ်နိုင်မည်။ ဖြေကြားသူသည် မိမိသိလိုသော အကြောင်းအရာမှ သွေဖည်၍ သူပြောလိုရာပြောနေခြင်း ရပ်တန့်

သွားရန် စကားကို အတင်းအကြပ် ချက်ချင်းမဖြတ်ပါနှင့်၊ ယဉ်ကျေးစွာဖြင့် “ဟုတ်ပါတယ်။ ဒီအချက်တွေက စိတ်ဝင်စားဖို့ ကောင်းပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ခုနကအကြောင်းလေး သိချင်နေတာလေးတွေ ကျန်နေသေးလို့ နည်းနည်းလောက် ထပ်ပြောပေးလို့ရမလား” စသည်ဖြင့် ပြောဆိုပြီး မျက်ခြေပြတ်သွားသော အကြောင်းအရာကို ပြန်လည်ခြေရာကောက်ပါ။ အကယ်၍ မိမိမေးမြန်းနေသော အကြောင်းအရာများကို ဖြေကြားနေရင်း အခြားစိတ်ဝင်စားစရာ သတင်းအချက်အလက်များပါဝင်လာပါက မှတ်သားထား၍ နောက်ပိုင်းတွင် ပြန်လည်မေးမြန်းနိုင်သည်။ ဖြေကြားသူ၏ ဖြေကြားမှုများ အဆက်ပြတ်သွားအောင် အခြားအကြောင်းအရာများအား ကြားဖြတ်မေးမြန်းခြင်းမပြုသင့်။

မရှင်းလင်းသည့်အချက်များကို သေချာစွာပြန်မေးပါ။

ဖြေကြားနေသည့် အချက်များတွင် မရှင်းလင်းသည့် အသုံးအနှုန်းများ၊ အချက်များ ပါဝင်လာပါက ထိုစကားအသုံးအနှုန်းသည် မည်သည့်အဓိပ္ပာယ်ကို ဆိုလိုကြောင်း၊ ထိုအချက်သည် မည်သို့ ရည်ရွယ်ကြောင်းကို ရှင်းပြပေးရန် နောက်တကြိမ်ပြန်လည်မေးခွန်းထုတ်ရမည်။ တခါတရံ ဒေသန္တရ အသုံးအနှုန်းများ၊ ရွာအမည်များ၊ အခေါ်အဝေါ်များကို နားမလည်ပါက ပြန်လည်၍ မေးမြန်းရမည်။

အချက်အလက်များ ကိုက်ညီမှုရှိမရှိ ပြန်လည်စစ်ဆေးပါ။

မိမိသိလိုသော အချက်များမေးမြန်းပြီး နောက်ထပ်မေးစရာများ မရှိတော့သည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ရောက်ချင်း မေးမြန်းခြင်းကို အဆုံးမသတ်လိုက်ပါနှင့်။ မိမိမှတ်သားထားသော မှတ်စုများကို ပြန်ကြည့်၍ နံပါတ်များ၊ နေရာများ၊ နေ့စွဲများနှင့်အခြားအရေးကြီးသော အချက်အလက်များ ရှင်းလင်းမှုရှိမရှိ ပြန်လည်စစ်ဆေးနိုင်သည်။ မရှင်းလင်းပါက ထပ်မံမေးမြန်းနိုင်သည်။ ရှေ့နောက် မကိုက်ညီပဲ ကွဲပြားမှုများရှိနေပါက ပြန်လည်၍ စစ်ဆေးသောမေးခွန်းများမေးနိုင်သည်။ မိမိလိုအပ်သော သတင်းအချက်အလက်များအားလုံးကို ရရှိပြီးမပြီး နောက်ဆုံးအကြိမ် ပြန်လည်စစ်ဆေးနိုင်သည်။

နောက်ထပ်ဆက်သွယ်လိုပါက ဆက်သွယ်နိုင်အောင် မှတ်တမ်းယူပါ။

ဖြေကြားသူအား နောက်ထပ်တကြိမ် ဆက်သွယ်လိုပါက ဆက်သွယ်နိုင်ရန် မည်သို့ဆက်သွယ်နိုင်မည်ကို မေးမြန်းပါ။ တခါတရံ တွေ့ဆုံမေးမြန်းပြီး အတန်ကြာမှ ထပ်မံသိလိုသောအချက်များ ပေါ်လာတတ်သည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် ထိုသူအားဆက်သွယ်၍ နောက်တကြိမ် ထပ်မံမေးမြန်းနိုင်ရန် အတွက် ဆက်သွယ်နိုင်မည့် နည်းလမ်းကို ရေးသားမှတ်သားထားရမည်။ အကယ်၍ ထိုသူသည်

မကြာမီအတွင်း အခြားဒေသသို့ ပြောင်းရွှေ့ရန်ရှိပါက မည်သည့်နေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့မည် ဖြစ်ကြောင်း မေးမြန်းထားရန်လိုအပ်သည်။

ကျေးဇူးတင် စကားပြောပါ။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း ပြီးဆုံးသွားပါက ချက်ချင်းထွက်ခွာသွားခြင်းမပြုဘဲ မိမိအား သတင်းအချက်အလက်များပေး၍ ကူညီဖြေကြားသူကို လှိုက်လှိုက်လဲ့လဲ့ ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ပြောကြားရန်မမေ့ပါနှင့်။ အချိန်ရပါက လုပ်ငန်းနှင့်မဆိုင်သော စကားများကို အေးအေးဆေးဆေးပြောဆိုသင့်သည်။ ထိုသူ၏ ကူညီချက်ကြောင့် မိမိအတွက်မည်မျှအကျိုးရှိကြောင်းပြောပြပါ။ သို့ရာတွင် မဖြစ်နိုင်သောမျှော်လင့်ချက်များ မပေးခဲ့ရန် သတိပြုပါ။ မိမိအား နောက်ထပ်ဆက်သွယ်လိုပါက ဆက်သွယ်နိုင်အောင် မိမိ၏ လိပ်စာကို ပေးခဲ့သင့်သည်။

နောက်ဆက်တွဲ (၁)

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း

၁၉၄၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံကြီးက လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းလိုက်ရာ ထိုကြေညာစာတမ်းကြီး၏ စာသားများသည် နောက်စာမျက်နှာများတွင် အပြည့်အစုံပါရှိသည်။ ဤကဲ့သို့ သမိုင်းတွင်မည့် ကြေညာချက်ကို ပြုလုပ်ပြီးနောက် ဤညီလာခံအစည်းအဝေးကြီးက ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်အားလုံးအား ထိုကြေညာစာတမ်းကြီး၏ စာသားကို အများပြည်သူတို့ ကြားသိစေရန် ကြေညာပါရန် အကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် နိုင်ငံများ သို့မဟုတ် နယ်မြေများ၏ နိုင်ငံရေးအဆင့်အတန်းကိုလိုက်၍ ခွဲခြားခြင်းမပြုဘဲ အဓိကအားဖြင့် စာသင်ကျောင်းများနှင့် အခြားပညာရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် ထိုကြေညာစာတမ်းကြီးကို ဖြန့်ချိဝေငှစေရန်၊ မြင်သာအောင် ပြသထားရန်၊ ဖတ်ကြားစေရန်နှင့် အဓိပ္ပာယ်ရှင်းလင်းဖော်ပြစေရန် ဆောင်ရွက်ပါစေရန်အကြောင်းကို လည်းကောင်း ဆင့်ဆိုလိုက်သည်။

အဖွင့်စကားချီး

လူခပ်သိမ်းကုန်တို့၏ မျိုးရိုးဂုဏ်သိက္ခာနှင့်တကွ လူတိုင်းအညီအမျှခံစားခွင့်ရှိသည့် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် လူခပ်သိမ်းတို့၏ လွတ်လပ်မှု၊ တရားမျှတမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းမှုတို့၏ အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊

လူ့အခွင့်အရေးများကို အရေးမထား မထိမဲ့မြင်ပြုခြင်းသည် လူခပ်သိမ်းတို့၏ အကျင့်သိက္ခာကို ချိုးဖောက်ဖျက်ဆီးတတ်သည့် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော အပြုအမူများကိုဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ သက်ဝင်ယုံကြည်ခွင့်၊ တောင်းတခြင်း၊ ကြောင့်ကျခြင်းတို့မှ ကင်းလွတ်စွာ အသက်မွေးနိုင်မှုတို့ကို ခံစားရယူနိုင်စေမည့် လောကတခု ပေါ်ပေါက်လာရန်အရေးကို လူခပ်သိမ်းတို့က မိမိတို့၏ အထက်သန်ဆုံးသော လိုလားချက် ဆန္ဒကြီးအဖြစ်ဖြင့် ကြွေးကြော်ကြေညာပြီးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

လူခပ်သိမ်းတို့သည် တရားမဲ့အုပ်ချုပ်မှု၊ ဖိနှိပ်မှုတို့ကိုနောက်ဆုံးမလွှဲသာမရှောင်သာတော့သဖြင့် လက်နက်စွဲကိုင်တော်လှန်ခြင်း၊ ပုန်ကန်ခြင်းများမပြုစေရန်၊ လူ့အခွင့်အရေးများကို ဥပဒေဖြင့် ထိမ်းသိမ်းကာကွယ်ပေးရမည် ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

နိုင်ငံအချင်းချင်း ချစ်ခင်ရင်းနှီးစွာ ဆက်ဆံရေးကို ပိုမိုတိုးတက်စေရန် ကြံဆောင်ရမည်ဖြစ်သော ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် မူလအခွင့်အရေးများကို လည်းကောင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးများကိုလည်းကောင်း၊ အမျိုးသားအမျိုးသမီးတို့၏ တူညီသော အခွင့်အရေး များကိုလည်းကောင်း လေးစားယုံကြည်သက်ဝင်ပါသည်ဟု ကုလသမဂ္ဂတွင် ထပ်လောင်း အတည်ပြုပြီးသည့်အပြင် လူမှုကြီးပွားတိုးတက်ရေးနှင့်တကွ ပိုမိုလွတ်လပ် ကောင်းမွန်သော လူ့ဘဝ အဆင့်အတန်းတို့ကို မြှင့်တင်ရန် သံဓိဌာန်ချပြီးဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတို့သည် ကုလသမဂ္ဂနှင့်ပူးပေါင်း၍ လူ့အခွင့်အရေးများကို လည်းကောင်း၊ အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့် အခွင့်အရေးများကိုလည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံးတွင်ရှိသော လေးစားကျင့်သုံးစောင့်စည်းကြခြင်းကို အားပေးထောက်ခံမည်ဟု ကတိပြုပြီးဖြစ်သော ကြောင့်လည်းကောင်း၊

ထိုသို့အခြေအနေမျိုးကိုတွင် ထိုအခွင့်အရေးများ လွတ်လပ်ခွင့်များကို အားလုံးနားလည် သဘောပေါက်ရန် အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

ထို့ကြောင့်

အထွေထွေညီလာခံသည် -

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းကို လူတိုင်း၊ အဖွဲ့အစည်းတိုင်းက နှလုံးသွင်း၍ ကမ္ဘာတဝှမ်းတွင် အဆိုပါအခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ရိုသေလေးစားကြစေရန် ဆုံးမသွန်သင်ခြင်းဖြင့် အားထုတ်ကြရမည်ဟုလည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့် ထိုနိုင်ငံတို့၏ တရားစီရင်ထုံး အာဏာစက်အောက်တွင် သက်ရောက်သော ပြည်သူများအား အဆိုပါအခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ထိရောက်စွာ သိမှတ်ကျင့်သုံးစောင့်စည်းကြစေရန် ပြည်တွင်းပြည်ပဆိုင်ရာ တိုးတက်သော ဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် အားထုတ်ကြရမည်ဟုလည်းကောင်း ရည်ရွယ်ပြီးလျှင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းကို နိုင်ငံခပ်သိမ်း၊ လူခပ်သိမ်းတို့ တပြေးညီစွာဆောင်ရွက်ကြနိုင်စေရေးအတွက် ယခုကြေညာစာတမ်းကို ထုတ်ပြန်လိုက်သည်။

အပိုဒ် (၁) လူသားတိုင်းသည် လွတ်လပ်၍ တန်းတူညီသော ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် အခွင့်အရေးများဖြင့် မွေးဖွားလာသူများဖြစ်သည်။ ထိုလူသားတို့သည် ဆင်ခြင်တုံတရားနှင့် ကျင့်ဝတ်ကိုတာဝန်သိတတ်သောစိတ်တို့ရှိကြ၍ တဦးနှင့်တဦး ညီရင်းအကို၊ မောင်ရင်းနှမစိတ်ဖြင့် ဆက်ဆံသင့်သည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းလွတ်လပ်မှုရှိကြပြီး တန်းတူညီမှုရှိသည်။

အပိုဒ် (၂) လူသားတိုင်း ဤလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် အခွင့်အရေးများ အားလုံး၏ လွတ်လပ်ခွင့်များအားလုံးကို ပိုင်ဆိုင်ခံစားခွင့်ရှိသည်။ လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ နိုင်ငံရေးအယူအဆ သို့မဟုတ် အခြားယူဆချက်၊ နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် လူမှုရေး ဖော်ပြမှု၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ၊ မျိုးရိုးဇာတိ၊ အခြားအဆင့်အတန်းအားဖြင့် ခွဲခြားခြင်း မရှိစေရ။

ထို့ပြင် လူသားတဦးမှတစ်ဆင့်နေထိုင်ရာ နိုင်ငံ သို့မဟုတ် နယ်မြေဒေသသည် လွတ်လပ်သော တိုင်းပြည်သည် အချုပ်အချာအာဏာပိုင်သော လွတ်လပ်သောနိုင်ငံ သို့မဟုတ် ဒေသဖြစ်စေ၊ အစောင့်အရှောက်ခံနယ်မြေ သို့မဟုတ် ဒေသဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးမရှိသောနိုင်ငံ သို့မဟုတ် ဒေသဖြစ်စေ သို့မဟုတ် အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် ပတ်သက်၍ အခြားသောဘောင်သွင်းကန့်သတ်ချက်များ ရှိနေသောနိုင်ငံ သို့မဟုတ် ဒေသဖြစ်စေ ယခုလူ့အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်၍ ခွဲခြားမှု လုံးဝမရှိစေရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ ဘာသာစကားတို့ကြောင့် ခွဲခြားခြင်း မရှိစေရ။

အပိုဒ် (၃) လူတိုင်းတွင် အသက်ရှင်ရပ်တည်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းတွင် အသက်ရှင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၄) မည်သူ့ကိုမှကျွန်ုပ်ပြခြင်း၊ အစေအပါးအဖြစ် နိုင်ထက်စီးနင်းစေခိုင်းခြင်း မရှိစေရ။ လူသားတို့ကို ကျေးကျွန်သဖွယ်စေခိုင်းခြင်း၊ ရောင်းဝယ်ခြင်းနှင့် ထိုသဘော သက်ရောက်စေသော ပုံစံမှန်သမျှ ပိတ်ပင်တားမြစ်ရမည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ မည်သူ့ကိုမှ ကျွန်ုပ်အဖြစ်ဆက်ဆံရောင်းဝယ်ခြင်းမပြုရ။

အပိုဒ် (၅) မည်သူ့ကိုမှ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းခြင်း၊ သို့မဟုတ် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်လူမဆန်စွာ ဂုဏ်ငယ်စေသော ဆက်ဆံခြင်းဖြင့် မဆက်ဆံရ။ သို့မဟုတ် အပြစ်ပေးခြင်းမပြုရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ မည်သူ့ကိုမှ နှိပ်စက်ခြင်းမပြုရ။

အပိုဒ် (၆) လူတိုင်းနေရာမရွေး ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် လူသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း ခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း တရားဥပဒေရှေ့တွင် လူသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရမည်။

အပိုဒ် (၇) လူတိုင်း တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တပြေးညီတူညီကြပြီး တရားဥပဒေ၏ ကာကွယ်မှုကို ခွဲခြားမှုမရှိ တူညီမှုအပြည့် စောင့်ရှောက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဤကြေညာစာတမ်းပါအချက်များကိုဖီဆန် ဆန့်ကျင်သည့် မည်သည့်ခွဲခြားမှုမျိုး သို့မဟုတ် ထိုသို့ခွဲခြားမှုများ ကိန်းအောင်းစေအောင် လှုံ့ဆော်မှုမျိုးမှ ကင်းလွတ် စေရန် အကာအကွယ်ကို တူညီစွာ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းတရားဥပဒေရှေ့တွင် ကျောသားရင်သားမခွဲခြားဘဲ တန်းတူညီတူ ရှိသည်။

အပိုဒ် (၈) လူတိုင်း မိမိတို့အား အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ဥပဒေအရအပ်နှင်းထားသော အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခံရသည့်အခါ နိုင်ငံတော်တရားစီရင်ရေး ရုံးများတွင် ထိရောက်သော အရေးယူ ကုစားမှုများ ခံယူပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းအခွင့်အရေးများလေးစားမခံရသည့်အခါ ဥပဒေ၏အကူအညီကို တောင်းခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၉) မည်သူ့ကိုမှ တရားလက်လွှတ် အကြောင်းမဲ့ဖမ်းဆီးခြင်း၊ ထိမ်းသိမ်းချုပ်နှောင်ထားခြင်း၊ သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်မှ နှင်ထုတ်ခြင်းမပြုလုပ်ရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ မည်သူ့ကိုမှ မတရားဖမ်းဆီးခြင်း၊ တိုင်းပြည်မှနှင်ထုတ်ခြင်းမပြုရ။

အပိုဒ် (၁၀) လူတယောက်၏ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများနှင့် ပတ်သက်၍ လည်းကောင်း၊ စွဲချက်တင် လာသော ပြစ်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍လည်းကောင်း အဆုံးအဖြတ်ခံယူရာတွင် လူတိုင်းသည် လွတ်လပ်၍ ဘက်မလိုက်သော တရားစီရင်မှုရုံးတော်တွင် လူအများ တက်ရောက်ကြားနာနိုင်သော စစ်ဆေးမှုမျိုးကို တူညီစွာ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းတရားမျှတ၍ လူအများကြားနာနိုင်သောတရားစီရင်မှုကို ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၁၁) (က) တရားဥပဒေချိုးဖောက်သည့်အမှုဖြင့် တရားစွဲဆိုခြင်း ခံရသူတိုင်းသည် မိမိကိုယ်မိမိ ကာကွယ်နိုင်ရန် လိုအပ်သော ဆောင်ရွက်စရာများကို ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့် အပြည့်အဝရရှိပြီး လူအများရှေ့တွင် ဥပဒေအတိုင်း စစ်ဆေး၍ အပြစ်ကျူးလွန်သည်ဟု ထင်ရှားပြီး စီရင်ချက် အတိအကျ မချမချင်း ထိုလူတွင် အပြစ်မရှိဟု ခံယူပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ခ) တစုံတယောက်၏ လုပ်ဆောင်ခဲ့သော အပြုအမူနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ထိုအပြုအမူ ပြုလုပ်ခဲ့စဉ် အချိန်အခါက ထုတ်ပြန်ထားသော နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာဥပဒေအရ ငြိစွန်းသော ပြစ်မှုတခုအဖြစ် ခိုင်ခိုင်လုံလုံ မတင်ပြနိုင်ခဲ့လျှင် ထိုသူအား အဆိုပါအပြုအမူအတွက် အပြစ်ရှိသည်ဟု မယူဆနိုင်။ ထို့အတူ ကျူးလွန်သော ပြစ်မှုအတွက် ပြစ်မှုကျူးလွန်စဉ်အခါက ထိုက်သင့်စေနိုင်သော အပြစ်ဒဏ်ထက် ပိုမိုကြီးလေးသောအပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း မရှိစေရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတယောက်အပေါ် အပြစ်ရှိသည်ဟု ခိုင်လုံသော စီရင်ချက်မချမချင်း ထိုသူသည် အပြစ်မရှိဟု ယူဆရမည်။

အပိုဒ် (၁၂) မည်သူ၏ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စများ၊ မိသားစုနှင့် သက်ဆိုင်သော ကိစ္စများ၊ နေအိမ်နှင့် စာပေးစာယူ ကိစ္စများတို့ကိုမူ ဥပဒေအရမဟုတ်သော ဝင်ရောက် စွက်ဖက်မှုမခံစေရ။ ထို့အပြင် ထိုသူ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ပုတ်ခတ်ပိုင်ခွင့်မရှိ။ လူတိုင်းတွင် ထိုသို့စွက်ဖက်ခြင်းမှ သော်လည်းကောင်း၊ ပုတ်ခတ်ခံရခြင်းကို သော်လည်းကောင်း ဥပဒေအရ ကာကွယ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ မကောင်းသောရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အခြားသူ၏ အိမ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ခြင်း စာများဖောက်ဖတ်ခြင်း မပြုလုပ်ရ။

အပိုဒ် (၁၃) (က) လူတိုင်း မိမိတိုင်းပြည်၏ နယ်နိမိတ်အပိုင်းအခြားအတွင်း လွတ်လပ်စွာ သွားလာရွှေ့ပြောင်းခွင့်၊ နေထိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(ခ) လူတိုင်း မိမိတိုင်းပြည်အပါအဝင် အခြားမည်သည့် တိုင်းပြည်ကိုမဆို ထွက်ခွာခွင့်နှင့် မိမိ တိုင်းပြည်သို့ ပြန်လာခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းလွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားသွားလာခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၁၄) (က) လူတိုင်း မတရားအပြစ်ပေးနှိပ်စက်မှုမှ လွတ်မြောက်ရန် အခြားတိုင်းပြည် များတွင် ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(ခ) နိုင်ငံရေးနှင့် မသက်ဆိုင်သော ပြစ်မှုမျိုး၊ သို့မဟုတ် ကုလသမဂ္ဂ၏ ရည်မှန်းချက်၊ မူဝါဒများကို ဖီဆန်ဆန့်ကျင်သော ပြစ်မှုမျိုးကို အမှန်တကယ် ကျူးလွန်သောကြောင့် အကျိုးဆက်အဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာသော အရေးယူမှုမျိုးဖြစ်ပါက ဤအပိုဒ်ပါအခွင့်အရေးနှင့် အကြုံးဝင်မှုမရှိပေ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ မည်သူမဆို မတရားအပြစ်ပေးခံရတော့မည့် အခြေအနေမျိုးရောက်ပါက အခြားနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၁၅) (က) လူတိုင်းနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ခ) မည်သူ့ကိုမှ ၎င်း၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုမှ ကြောင်းကျိုးမဲ့ ပစ်ပယ်ခွင့်မရှိစေရ။
ထိုသူ၏ နိုင်ငံသားအဖြစ် ပြောင်းလဲပိုင်ခွင့်ကိုလည်း ငြင်းပယ်ခြင်းမရှိစေရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဆန္ဒအရ အခြားနိုင်ငံသားအဖြစ် ကူးပြောင်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၁၆) (က) အရွယ်ရောက်ပြီးသော အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတိုင်းသည် လူမျိုး၊ တိုင်းရင်းသား၊ သို့မဟုတ် ဘာသာရေး အကြောင်းပြု၍ ချုပ်ချယ်ကန့်သတ်ခြင်း မရှိစေရဘဲ လက်ထပ်ခွင့်နှင့် မိသားစု ထူထောင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ လက်ထပ် ထိမ်းမြားချိန်၊ ပေါင်းသင်းချိန်နှင့် အိမ်ထောင်ပြုကွဲသည့် အချိန်များတွင် လက်ထပ် ထိမ်းမြားခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ထိုအမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးတို့တွင် တူညီသော အခွင့်အရေးများရှိသည်။

(ခ) ရည်ရွယ်ထားသော သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့၏ လွတ်လပ်သော သဘောဆန္ဒကို အပြည့်အဝ ရယူပြီးမှသာ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းပြုရမည်။

(ဂ) မိသားစုဘဝသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ သဘာဝကျသော၊ အခြေခံကျသော အစိတ်အပိုင်းတခု ဖြစ်သည်။ မိသားစုဘဝများကို ကာကွယ်ပေးရန် လူ့အဖွဲ့ အစည်းနှင့် အစိုးရတို့ကတာဝန်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ အရွယ်ရောက်ပြီးသောလူတိုင်း လက်ထပ်ထိမ်းမြားပိုင်ခွင့်နှင့် မိသားစုဘဝ ထူထောင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၁၇) (က) လူတိုင်းသည် နေပစ္စည်းဥစ္စာများကို မိမိတဦးချင်းဖြစ်စေ၊ အခြားသူများနှင့် ဖက်စပ်၍ဖြစ်စေ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ခ) မည်သူတဦးတယောက်၏ ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းကိုမှ ဥပဒေကြောင်းကျိုးမဲ့ သိမ်းပိုက်ခြင်းမရှိစေရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၁၈) လူတိုင်း လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ခံယူရပ်တည်ပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ခွင့် ရှိသည်။ ဤလုပ်ပိုင်ခွင့်အရ မိမိကိုးကွယ်သော ဘာသာကို သို့မဟုတ် သက်ဝင်ယုံကြည်ချက်ကို လွတ်လပ်စွာ ပြောင်းလဲပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ထို့ပြင် မိမိတဦးထည်း သော်လည်းကောင်း၊ အခြားသူများနှင့် စုပေါင်း၍ သော်လည်းကောင်း အများရှေ့တွင်ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် မိမိသီးသန့်တွင်ဖြစ်စေ မိမိကိုးကွယ်သည့် ယုံကြည်မှု သို့မဟုတ် ဘာသာကိုလွတ်လပ်စွာ သင်ပြနိုင်ခွင့်၊ ကျင့်သုံးခွင့်၊ ဝတ်ပြုကိုးကွယ်ခွင့်နှင့် ဆောက်တည်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းလွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့်ရှိပြီး ဆန္ဒရှိပါက အခြားဘာသာသို့ ကူးပြောင်းကိုးကွယ်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၁၉) လူတိုင်း လွတ်လပ်စွာ ထင်မြင်ယူဆပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ ဖွင့်ဟတင်ပြပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ထိုအခွင့် အရေးများအရ မိမိတင်ပြယူဆချက်များကို အနှောင့် အယှက် အဟန့်အတားမရှိ ခံယူကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နယ်မြေပိုင်းခြားမှုမရှိဘဲ သတင်းစာနယ်ဇင်းများမှတစ်ဆင့် သတင်းများ၊ အယူအဆများကို ရှာဖွေ ဆည်းပူးပိုင်ခွင့်၊ လက်ခံပိုင်ခွင့်နှင့် ဖြန့်ဖြူးပိုင်ခွင့်တို့ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း မိမိယူဆချက်များကို လွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်တင်ပြခွင့်ရှိပြီး သတင်း များကို ရယူပိုင်ခွင့်လည်းရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၀) လူတိုင်း ငြိမ်းချမ်းစွာ လူစုလူဝေး စုဝေးပိုင်ခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့များ ထူထောင် ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ မည်သူ့ကိုမျှ ၎င်း၏ဆန္ဒသဘောထားမပါဘဲ အဖွဲ့အစည်း တခုသို့ ဝင်စေရန် အတင်းအကြပ်မပြုရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း ငြိမ်းချမ်းသောနည်းဖြင့် ဖွဲ့ထားသောအဖွဲ့များကို ဝင်ရောက်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၁) (က) လူတိုင်း မိမိတိုင်းပြည်၏ အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် တိုက်ရိုက်သော် လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ် များမှတစ်ဆင့် သော်လည်းကောင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ခ) လူတိုင်း မိမိတိုင်းပြည်အတွင်းရှိ ပြည်သူဝန်ထမ်းအဖွဲ့ လုပ်ငန်းများတွင် ဝင်ရောက်နိုင်ရန် တူညီသော အခွင့်အလမ်းများရှိသည်။

(ဂ) အစိုးရ၏ အာဏာသည် ပြည်သူလူထု၏ ဆန္ဒအပေါ်တွင် အခြေခံရမည်။ ပြည်သူ့ဆန္ဒများကို အချိန်ကာလပိုင်းခြားလျက် ကျင်းပပေးသည့် စစ်မှန်သော ရွေးကောက်ပွဲများဖြင့် ဖော်ထုတ်စေရမည်။ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် လူတိုင်း အညီအမျှမဲပေးနိုင်ခွင့် ရှိရမည့်အပြင် ထိုရွေးကောက်ပွဲများကို လျှို့ဝှက် မဲပေး စနစ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အလားတူလွတ်လပ်သော မဲပေးစနစ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ကျင်းပရမည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း မိမိတိုင်းပြည်၏ အစိုးရကို မိမိဆန္ဒဖြင့် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၂)

လူသားတိုင်းသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အဖွဲ့ဝင်တယောက်ဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ လူမှုရေး လုံခြုံခွင့် ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိရမည်။ ထို့ပြင် မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင်အရည်အသွေးနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာတို့ကို လွတ်လပ်စွာ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးစေရေးအတွက် မလွဲမသွေ လိုအပ်သော စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို သဘောပေါက်ခံယူနိုင်ရန် အခွင့်အရေးများရှိရမည်။ ထိုသို့သဘောပေါက် ခံယူနိုင်ရန် မိမိနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ နိုင်ငံရှိ အရင်းအမြစ် အင်အားများနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်သည့် နိုင်ငံတော်၏ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများဖြင့် တမျိုး၊ နိုင်ငံတကာ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့်တဖုံ ဆောင်ရွက်ရမည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း လူမှုဘဝလုံခြုံရေးခံစားခွင့်ရှိသည်။ မိမိအတတ်ပညာများ တိုးတက်စေမည့် အခွင့်အလမ်းများကိုလည်း ခံစားခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၃)

(က) လူတိုင်းအလုပ်လုပ်ခွင့်၊ မိမိအလုပ်ကိုမိမိ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တရားမျှတ၍ သင့်လျော်သော လုပ်ငန်းခွင်ကို ရွေးချယ်ခွင့်နှင့် အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်ခြင်းမှ ကာကွယ်မှုရရှိခွင့်များ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ခ) လူတိုင်းခွဲခြားမှုမရှိဘဲ တူညီသောအလုပ်အတွက် တူညီသောအကြေးငွေကို ရရှိခံစား ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ဂ) အလုပ်လုပ်သည့်လူတိုင်း မိမိနှင့်မိမိ၏မိသားစုအတွက် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ညီညွတ်အောင် နေထိုင်စားသောက်နိုင်ရန် စိတ်ချလောက်သည့်အပြင် တရားမျှတ၍ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော လစာခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ လိုအပ်ပါက အခြားနည်းလမ်းများမှ လူမှုရေးအထောက်အပံ့များကိုလည်း ထပ်မံ၍ ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ဃ) လူတိုင်း မိမိအကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ရန် အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်နှင့် ဝင်ရောက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း သင့်တော်သောလစာဖြင့် အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အလုပ်သမား သမဂ္ဂများကို ဝင်ရောက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၄) လူတိုင်း သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အလုပ်ချိန်အပြင် အခါအားလျော်စွာ သတ်မှတ်ထားသော လစာနှင့် ခွင့်ယူခွင့်အပါအဝင် အပန်းဖြေအနားယူခွင့် ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း အပန်းဖြေအနားယူခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၅) (က) လူတိုင်းသည် မိမိနှင့် မိမိ၏မိသားစု ကျန်းမာရေးနှင့်တကွ ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ အေးချမ်းစွာ နေထိုင်နိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သော အစားအစာ၊ အဝတ်အစား၊ အိုးအိမ်၊ ဆေးဝါးပစ္စည်းနှင့် အခြားလိုအပ်သော လူမှုရေးအထောက်အပံ့များ ပါဝင်သော သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့် လူမှု အဆင့်အတန်းကို ရယူခံစားခွင့် ရှိသည်။

ထို့ပြင် အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်သည့်အခါတွင်လည်းကောင်း၊ မကျန်းမာဖြစ်သည့် အခါတွင် လည်းကောင်း၊ ကိုယ်အင်္ဂါမစွမ်းမသန် ဖြစ်သောအခါတွင် လည်းကောင်း၊ မိမိခင်ပွန်း သို့မဟုတ် ဇနီး သေဆုံးသွား သောအခါတွင် လည်းကောင်း၊ အသက်အရွယ် အိုမင်းလာသည့်အခါတွင် လည်းကောင်း၊ မိမိပယောဂကြောင့် မဟုတ်သော အလုပ်အကိုင်မဲ့ခြင်းကို ရင်ဆိုင်ရသော အခါတွင် လည်းကောင်း နေထိုင်စားသောက်ရေးအတွက် လုံခြုံစိတ်ချရမှု အခွင့် အရေးခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ခ) သားသည်မိခင်များနှင့် ကလေးငယ်များကို အထူးစောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် အကူအညီပေးခြင်းတို့ကို ပေးရမည်။ တရားဝင် လက်ထပ်ထိမ်းမြားပြီး မွေးလာသောကလေးဖြစ်စေ၊ တရားမဝင်မွေးလာသော ကလေးပင်ဖြစ်စေ တူညီသော လူမှုကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးကို ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းလုံလောက်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်းနှင့် ဆေးကုသခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၆) (က) လူတိုင်း ပညာသင်ကြားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အနည်းဆုံးမူလတန်းပညာနှင့် အခြေခံအဆင့် ပညာရေးသည် အခမဲ့ဖြစ်စေရမည်။ မူလတန်းပညာသည် မသင်မနေရဖြစ်ရမည်။ စက်မှုလက်မှု ပညာနှင့် သက်မွေးဝမ်းကြောင်းပညာ များကို ယေဘုယျအားဖြင့် လူအများသင်ကြားပိုင်ခွင့်ရှိရမည်။ အထက်တန်း ပညာနှင့် အဆင့်မြင့်ပညာများကို အရည်အချင်းအပေါ်မူတည်၍ သင်ကြား နိုင်ရန် တူညီသော အခွင့်အလမ်းရရှိစေရမည်။

(ခ)ပညာရေးကို လူသားတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အရည်အသွေးများ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ် ပြည့်ဝလာစေရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေး အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို လေးစားမှု ပိုက်လာစေရန် ဦးတည်ထားရမည်။ ပညာရေးသည် တနိုင်ငံနှင့်တနိုင်ငံ၊ လူမျိုး တမျိုးနှင့်တမျိုး၊ ဘာသာရေးအသင်းအဖွဲ့ တဖွဲ့နှင့်တဖွဲ့အကြား နားလည်မှု၊ သဘောထားကြီးမှု၊ ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုတို့ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာစေရန်နှင့် ကမ္ဘာ့ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်တံ့စေရန် ကုလသမဂ္ဂကတာဝန်ယူဆောင်ရွက်နေသော လုပ်ငန်းများ အခွန်ရှည်စေရန် ဆောင်ကျဉ်းနိုင်ရမည်။

(ဂ) မိဘများသည် မိမိတို့၏ ရင်သွေးများ သင်ယူရမည့် ပညာအမျိုးအစားကို ရွေးချယ်နိုင်သော လက်ဦးအခွင့်အရေးရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းပညာသင်ခွင့်ရှိသည်။ မူလတန်းပညာသည် မသင်မနေရနှင့် အခမဲ့ ဖြစ်ရမည်။

အပိုဒ် (၂၇) (က) လူတိုင်းသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ယဉ်ကျေးမှုဘဝတွင် လွတ်လပ်စွာ ပါဝင်ပိုင်ခွင့်၊ အနုပညာ သုခုမပညာရပ်များကို လွတ်လပ်စွာ လိုက်စားမွေ့လျော် နိုင်ခွင့်၊ သိပ္ပံပညာထွန်းကားရေး လုပ်ငန်းများတွင် လွတ်လပ်စွာ ဝင်ရောက်

လုပ်ကိုင်နိုင်ခွင့်နှင့် ထိပ်ညာ၏ အကျိုးအမြတ်တို့ကို လွတ်လပ်စွာ ခံစားသုံးစွဲ ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ခ) လူတိုင်းသည် မိမိကိုယ်ပိုင်ဥာဏ်ဖြင့်ကြံစည်ဖန်တီးမှုမှဖြစ်ထွန်းလာသော သိပ္ပံပညာဆိုင်ရာ တီထွင်မှုများ၊ စာပေဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် အနုပညာဆိုင်ရာ ဖန်တီးမှုများတို့၏ ဂုဏ်နှင့်ရုပ်ဝတ္ထုပိုင်းဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များကို ခံစား ရယူနိုင်ရန်အတွက် ကာကွယ်မှုများရရှိပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်းမိမိပတ်ဝန်းကျင်၏ ယဉ်ကျေးမှုဘဝတွင် ပါဝင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် (၂၈) လူတိုင်း ဤစာတမ်းတွင်ဖော်ပြထားသည့် အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့် များကို အပြည့်အဝ အလေးထား အသိအမှတ်ပြုသော လူမှုဆက်ဆံရေး အခြေအနေနှင့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး အခြေအနေတို့၏ အကျိုးကျေးဇူးကို ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း ယခုဖော်ပြပါအခွင့်အရေးများထွန်းကားရန် လိုအပ်သောအချက် များကို လေးစားရမည်။

အပိုဒ် (၂၉) (က) လူသားတိုင်းသည် မိမိကိုယ်ပိုင် အရည်အသွေးကို တိုးတက်ဖြစ်ပေါ် ပြည့်ဝလာအောင် လွတ်လွတ်လပ်လပ် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုကိုပေးသော လူ့ဘောင်အား ပြန်လည်ပေးဆပ်ရန် တာဝန်ဝတ္တရားရှိသည်။

(ခ) လူတိုင်းတယောက်သည် မိမိ၏အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုကိုရယူရာတွင် အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးနှင့်လွတ်လပ်ခွင့်များကို ထိုက်ထိုက်တန်တန် အသိအမှတ်ပြုလေးစားရမည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ် ထွန်းကားသော လူ့အဖွဲ့ အစည်းတွင် ကိုယ်ကျင့်တရား ကောင်းမွန်ရေး၊ စည်းကမ်း သေဝပ်မှုရှိရေးနှင့် ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွား ဖြစ်ထွန်းရေးတို့အတွက် တရားမျှတစွာ ကျင့်ဆောင် ရန်အတွက် ရည်ရွယ်၍ ဥပဒေအရ ပြဌာန်းထားသော ကန့်သတ်ချက်မျိုးကို လူတိုင်းလိုက်နာရမည်။

(ဂ) ဤအခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ ရည်မှန်းချက်နှင့် အခြေခံမူများအား ဆန့်ကျင်သော ကိစ္စရပ်များတွင် ရယူကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် မရှိစေရ။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ လူတိုင်း အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို လေးစားရမည်။

အပိုဒ် (၃၀) ဤစာတမ်းပါ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ဖျက်လိုဖျက်ဆီး ဖြစ်စေမည့် လုပ်ငန်းလုပ်ရပ်များအား မည်သည့်နိုင်ငံ၊ မည်သည့်အဖွဲ့အစည်း၊ မည်သည့်လူပုဂ္ဂိုလ်ကမှ ကိုယ်တိုင်လုပ်ဆောင်ခွင့်၊ ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခွင့်မရှိကြောင်း ဤကြေညာစာတမ်းက အတိအလင်းကြေညာသည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။ ယခုစာတမ်းပါအချက်များကို မည်သူတဦးတယောက်ကမှ ချိုးဖောက်ခြင်း မပြုရ။

နောက်ဆက်တွဲ (၂)

အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ဖိနှိပ်ခွဲခြားမှုများ အားလုံး ပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ်

အပိုင်း (၁)

အပိုင်း (၁)

ဤသဘောတူညီချက်တွင်ပါဝင်သောအမျိုးသမီးများအား ဖိနှိပ်ခွဲခြားခြင်းဟူသော ဝေါဟာရသည်—

- အမျိုးသမီးများ၏ အိမ်ထောင်ရေး အခြေအနေကို လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးနှင့် အခြားနယ်ပယ်တို့ရှိ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကိုလည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသား တန်းတူဖြစ်သည် ဟူသော အချက်များကိုလည်းကောင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမရှိဘဲ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးတို့အကြား လိင်ကွဲပြားမှုအားအခြေခံပြီး အမျိုးသမီးများအား အသိအမှတ်ပြုမှု၊ အမျိုးသမီးများ၏ ပျော်ရွှင်မှု၊ လုပ်ဆောင်မှုတို့အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိစေသော၊ အားနည်း စေသည့်ရည်ရွယ်ချက်ရှိသော၊ မှေးမှိန်စေသော မည်သည့်ခွဲခြားမှု၊ သီးသန့်ဖြစ်စေမှု၊ ကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှုမျိုးကိုမဆို ဆိုလိုသည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုအပေါ် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်)

ဤအပိုင်းတွင် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများအား ဖိနှိပ်ခွဲခြားမှုဟုဆိုရာတွင် နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးနှင့် အခြားသော ကဏ္ဍမျိုးစုံတို့တွင် အမျိုးသမီးများအား လိင်အရကွဲပြားမှုကို အခြေခံ၍ခွဲခြားခြင်း၊ သီးသန့်ဖြစ်စေခြင်း၊ ကန့်သတ်မှုများထားရှိခြင်း စသည့်တို့ကို ဆိုလိုသည်ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။

အပိုင်း(၂)

စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများကို ပြစ်တင်ရှုတ်ချသည်။ ထို့အပြင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် အမျိုးသမီးများ

အပေါ် ခွဲခြားထားမှု ပပျောက်စေရေးအတွက် မူဝါဒတရပ်ကို နှောင့်နှေးကြန့်ကြာခြင်း မရှိစေဘဲ သင့်လျော်သော နည်းမျိုးစုံဖြင့် ပြီးမြောက်အောင် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရန် သဘောတူညီသည်။

ထိုသဘောတူညီသည့်အတိုင်း အောက်ပါအချက်များကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရမည်။

- (က) အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများသည် တန်းတူညီမျှမှုရှိသည်ဟူသော အခြေခံမူကို နိုင်ငံများရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများနှင့်အခြား သင့်လျော်သော ဥပဒေမူများတွင် ပြဌာန်းထားခြင်းမရှိပါက ထိုအခြေခံမူကို ထည့်သွင်းဖော်ပြပြီး ဥပဒေပြု၍ဖြစ်စေ၊ အခြား သင့်တော်သော နည်းများဖြင့်ဖြစ်စေ ထိုမူများကို အမှန်တကယ် ကျင့်သုံး ဖော်ဆောင် ရေးကို အာမခံရန်၊
- (ခ) အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားထားမှုအားလုံးကို တားမြစ်ပိတ်ပင်သည့်၊ သင့်တော်လျောက်ပတ်သော ဥပဒေနှင့် အခြားအရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကို ပြဌာန်းရန်၊ လိုအပ်ပါက ပြစ်ဒဏ်ခတ်မှုကိုပါ ထည့်သွင်းပြဌာန်းရန်၊
- (ဂ) အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူအခွင့်အရေးရှိသည်ကို ဥပဒေကြောင်းအရ အကာအကွယ်ပေးရန်နှင့် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်သည့် လုပ်ရပ်မှန်သမျှကို တားဆီးရန်အတွက် အခွင့်အာဏာရှိသော နိုင်ငံတော်ခုံရုံးများနှင့် ကာလကြာရှည်စွာ တည်ရှိခဲ့သော အခြားသော ပြည်သူ့ဥပဒေများဖြင့် ထိရောက်သော ကာကွယ်မှုပေးရေး ကို အာမခံချက်ပေးရန်၊
- (ဃ) အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများအား ကျူးလွန်ခြင်း သို့မဟုတ် ကျင့်သုံးခြင်းများ မပြုလုပ်ရန်အတွက် ရှောင်ကြဉ်ရမည်။ ပြည်သူ့အာဏာပိုင်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ ကလည်း ဖော်ပြပါ တာဝန်ဆောင်မှုနှင့်အညီ လိုက်နာဆောင်ရွက် ကျင့်သုံးရေးကို အာမခံချက်ပေးရန်၊
- (င) အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်ရေးကို ဆန့်ကျင်ကျူးလွန် သည့် လူပုဂ္ဂိုလ်၊ အဖွဲ့အစည်း၊ ဌာနတို့ကို သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်ရန်၊
- (စ) အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်သည့် တည်ဆဲဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းများ၊ ဓလေ့ ထုံးတမ်းများနှင့် အလေ့အထများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် သို့မဟုတ် ဖျက်သိမ်းရန်အတွက် ဥပဒေပြုမှုအပါအဝင် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများအားလုံး ပြုလုပ်ပေးရန်၊
- (ဆ) အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်သည့်သဘောများ ပါဝင်နေသည့် နိုင်ငံတော်ရှိ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မများအားလုံးကို ဖျက်သိမ်းပယ်ဖျက်ပေးရန်၊

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများအား ဖိနှိပ်ခွဲခြားမှုများ ပပျောက်အောင် လုပ်ဆောင်ရာတွင် တာဝန်ရှိမှုများ)

ဤအပိုဒ်တွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ အပေါ် ပြစ်တင်ဝေဖန်ရှုတ်ချရန်၊ ပပျောက်အောင် ပေါ်လစီများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရန် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ်(၃)

အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူညီမျှမှုရှိသည် ဟူသောအချက်ကို အခြေခံထားပြီး အမျိုးသမီးများအနေနှင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို ကျင့်သုံးခံစားနိုင်ရေးအတွက်လည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးများဘဝ ပြည့်ပြည့်ဝဝ တိုးတက်မြင့်မားရေးကို အာမခံချက်ပေးသောအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု နယ်ပယ်များအပါအဝင် နယ်ပယ်တိုင်းတွင် ဥပဒေပြဌာန်းခြင်းအပါအဝင် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများဘဝ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် မြင့်မားစေရေး)

အပိုဒ် (၂) ၌ ဖော်ပြထားသော အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်ရေးအတွက် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ရာတွင် ဥပဒေများပြဌာန်းခြင်း၊ အမျိုးသမီးများဘဝ တိုးတက်မြင့်မားရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်း တို့သာမက အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူအခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ ခံစားပိုင်ခွင့်ရရှိရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ပေးရန်လိုအပ်ကြောင်း ဤအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ်(၄)

(၁) အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ အမှန်တကယ် တန်းတူညီမျှမှုများ လျင်မြန်စွာ ပေါ်ထွန်းစေရန်အတွက် ရည်ရွယ်၍ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအနေနှင့် ယာယီ အထူးအရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ (temporary special measurement) လုပ်ဆောင်ရမည် ဟူသော စာချုပ်ပါအချက်ကို အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားမှုနှင့် အကြုံးဝင်သည်ဟု မမှတ်ယူရ။ သို့သော်ထိုအချက်သည် မညီမျှမှုနှင့် ခွဲခြားစံထားမှုများကို ဆက်လက်

တည်ရှိစေမည့် အကျိုးဆက်တရပ်အနေဖြင့် မည်သည့်အချက်ကြောင့်မှ သက်ရောက်မှု မရှိစေရ။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများ တန်းတူညီမျှမှုရှိရေးဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ကို ပြည့်မီသည်နှင့်တပြိုင်နက် ထိုသို့ ယာယီ အထူးအရေးယူ ဆောင်ရွက်ချက်များကို ရပ်ဆိုင်းရမည်။

- (၂) ရင်သွေးရှိသောအမျိုးသမီးများအပေါ် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် ရည်ရွယ် လုပ်ဆောင်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ အပါအဝင် စာချုပ်တွင်ဖော်ပြထားသော စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ၏ အထူးအရေးယူဆောင်ရွက်ရမည့် ပြဌာန်းအတည်ပြုချက်များ ကိုလည်း အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားမှုဟု မမှတ်ယူစေရ။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားတို့အကြား တန်းတူညီမျှမှု တိုးတက်မြှင့်မားစေရေးအတွက် ယာယီအထူး လုပ်ဆောင်ချက်များ လုပ်ဆောင်ရန်)

အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှမှုရရှိရေးအတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်များသည် အမျိုးသမီးများအတွက် ယာယီအထူး လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ရန်တာဝန်ရှိသည်။ တန်းတူညီမျှမှုကို မဖော် ဆောင်နိုင်မချင်း အမျိုးသမီးများဘဝ တိုးတက်မြှင့်မားလာရေးအတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လိုအပ်သော ယာယီအထူးလုပ်ဆောင်မှုများ လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းကို အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြား ဖိနှိပ်မှုဟု မသတ်မှတ်ရန် ဤအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းသည် အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှမှု ရရှိစေရေးအတွက် ဖြစ်သောကြောင့် ခွင့်ပြုရမည်ဟု ဆိုသည်။ ထို့ပြင် ကိုယ်ဝန်ဆောင် အမျိုးသမီးများအတွက် အထူးဆောင်ရွက်လုပ်ဆောင်ပေးမှုများကိုလည်း အမျိုးသမီးအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုအဖြစ် မမှတ်ယူရန် ဆိုထားသည်။

၁၉၈၈ ခုနှစ်က ကျင်းပခဲ့သော ကော်မတီအစည်းအဝေးတွင် အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှမှု ရရှိ ခံစားနိုင်ရေးအတွက် ပညာရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် အလုပ်ခွင်တို့တွင် အမျိုးသမီးများအတွက် နေရာခွဲတမ်းချ သတ်မှတ်ပေးရန် အပါအဝင် အခြားသော ယာယီအထူး လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှု များကို လုပ်ဆောင်ရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို တိုက်တွန်းခဲ့သည်။

အပိုဒ် (၅)

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အောက်ပါအချက်များအတွက် သင့်လျော်သော အရေးယူ ဆောင်ရွက်ချက်များလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။

(က) နိမ့်ကျသည်၊ မြင့်မြတ်သည်ဟူသော အယူအဆအပေါ် အခြေခံသောအစွဲအလမ်းများ၊ ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် အခြားကျင့်သုံးမှုများ အပြင် ပုံသေကားချပ် သတ်မှတ်ထားသော အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍများ ပပျောက်စေရေးအတွက် ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်ရာတွင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ကျင့်ထုံးပုံသဏ္ဌာန်များကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန်၊

(ခ) ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်းသည် အမျိုးသမီးများ၏ လူမှုရေးလုပ်ငန်းဆောင်တာတရပ် ဖြစ်သည်ကို သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ နားလည်စေနိုင်သော၊ ရင်သွေးငယ်များ၏ ကြီးထွားဖွံ့ဖြိုးမှုသည် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးနှစ်ဦးစလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သော ဘုံတာဝန်ဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုသော၊ မည်သည့်အကြောင်းကိစ္စတွင်မဆို ကလေးသူငယ်များ၏ အကျိုးစီးပွားကို ပထမဦးစားပေး စဉ်းစားရမည်ကို သဘောပေါက်စေသော မိသားစုပညာရေးတရပ်ကို အာမခံချက်ပေးရန်၊

ရှင်းလင်းချက် (လိင်ကွဲပြားမှုအပေါ် အခြေခံသော ခွဲခြားမှုများ၊ ပုံသေကားချပ် သတ်မှတ်ချက်များ ပပျောက်အောင် လုပ်ဆောင်ရန်)

ဤအပိုဒ်တွင် လိင်ကွဲပြားမှုကို မူတည်၍ ပတ်ဝန်းကျင်က ပုံသေသတ်မှတ်လိုက်သော တဖက်သတ် အယူအဆများ၊ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးတို့အကြား အလုပ်အကိုင် ခွဲခြားမှုများ၊ အမျိုးသမီးတို့သည် အမျိုးသားများထက် နိမ့်ကျသည်ဟူသော အယူအဆများ ပပျောက်စေရေးအတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြသည်။ ထို့ပြင် ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်းသည် လူသားမျိုးဆက်ပြန့်ပွားရေးအတွက် အရေးကြီးသော လူမှုတာဝန်တရပ်ကို ထမ်းဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ရင်သွေးငယ် လူလားမြောက်အောင် ထိမ်းသိမ်းတာဝန်ယူ စောင့်ရှောက်ရာတွင် မိခင်နှင့် ဖခင် နှစ်ဦးစလုံး တာဝန်ခွဲဝေယူရမည်ဟူသော အမြင်မျိုးပေးနိုင်သည့် မိသားစုပညာရေး အစီအစဉ်များ လုပ်ဆောင်ပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၆)

အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုများ အားလုံးနှင့် အမျိုးသမီးများအား ပြည့်တန်ဆာအဖြစ်သို့ အတင်းအကြပ်သွပ်သွင်း၍ အမြတ်ထုတ်ခေါင်းပုံဖြတ်မှု အားလုံးကို နှိမ်နင်းရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခြင်းအပါအဝင် အခြား သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များကို လုပ်ဆောင်ရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများအား ပြည့်တန်ဆာအဖြစ် စေခိုင်းခြင်းအား နှိမ်နင်းရန်)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများအား ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းနှင့် ပြည့်တန်ဆာအဖြစ် အသုံးချအမြတ်ထုတ်မှုတို့ ပပျောက်ရေးအတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လိုအပ်သလို အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြထားသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် ဥပဒေများ ပြဌာန်း၍ အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းသာမက အမျိုးသမီးများအား ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းနှင့် ပြည့်တန်ဆာအဖြစ် အသုံးချအမြတ်ထုတ်မှုများ၏ အဓိက အကြောင်းရင်းများကို ဖော်ထုတ်ဆောင်ရွက်ရန် ဆိုသည်။

အပိုဒ် (၂)

အပိုဒ် (၇)

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအနေနှင့် တိုင်းပြည်ရှိ နိုင်ငံရေးနှင့် လူထုလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်မှုများတွင် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်စေရန် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ရမည်။ အမျိုးသမီးများအနေနှင့် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူမှုရရှိအောင် အောက်ပါ အခွင့်အရေးများကို အာမခံချက်ပေးရမည်။

- (က) ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲတိုင်းတွင် မဲဆန္ဒပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ပြည်သူများက ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရသော နိုင်ငံတော်၏ အစိတ်အပိုင်းများ အားလုံးကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရာတွင် မဲပေးပိုင်ခွင့်၊
- (ခ) အစိုးရ၏မူဝါဒများကို ပုံဖော်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ထိုမူဝါဒများအား အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် လည်းကောင်း အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ပိုင်ခွင့်၊ ပြည်သူများနှင့် သက်ဆိုင်သော ရုံးများနှင့် ရာထူးဌာနများတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ပိုင်ခွင့်နှင့် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍအစိတ်အပိုင်းများအားလုံးရှိ ပြည်သူဝန်ထမ်း တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ပိုင်ခွင့်၊
- (ဂ) နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးဘဝနှင့် သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်သူလူထုနှင့် သော်လည်းကောင်း ဆက်စပ်လုပ်ကိုင်နေသည့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ အသင်းအဖွဲ့များတွင် ပါဝင်ပိုင်ခွင့်၊

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်ခွင့်)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများ မဲပေးပိုင်ခွင့်၊ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများတွင် ပါဝင်ပိုင်ခွင့်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အရေးယူဆောင်ရွက်ပေးရန် ဖော်ပြထားသည်။ ၁၉၅၂ ခုနှစ် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များကို ဤအပိုဒ်တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အပိုဒ်ခွဲ (က) ၏ ထူးခြားချက်မှာ ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲများတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင် မဲပေးခွင့်ကိုပါ ထည့်သွင်း ဖော်ပြ ထားခြင်းဖြစ်သည်။

အပိုဒ် (ခ) တွင် အစိုးရအစိတ်အပိုင်းများတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်နိုင်ရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအနေဖြင့် အမျိုးသမီးများပါဝင်နိုင်မည့် အခြေအနေမျိုးကို ဖန်တီးလုပ်ဆောင်ပေးရန် တာဝန်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ဥပမာ - အစိုးရ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးချယ်တင်မြှောက် ရာတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် ခွဲတမ်းဝေစုသတ်မှတ်ထားခြင်းများ၊ အစိုးရရာထူးများတွင် လိင်ကွဲပြားမှုကို အခြေခံ ခွဲခြားသည့် အဆင့် သတ်မှတ်ချက်များကို ဖျက်သိမ်းခြင်းများ စသည့်တို့ကို ဆိုလိုသည်။

အပိုဒ်ခွဲ (ဂ) တွင်တိုင်းပြည်၏ နိုင်ငံရေးနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာများနှင့် ဆက်စပ်နေသော အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့များတွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့် တပြေးညီ အခွင့်အရေးရရှိပြီး ပါဝင်ခွင့်များရှိစေရန်ဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

အပိုဒ် (၈)

အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်ခြင်းမရှိဘဲ အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ နိုင်ငံတကာ အဆင့်တွင် အစိုးရကို ကိုယ်စားပြုပိုင်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်လုပ် ဆောင်ပိုင်ခွင့် စသောအခွင့်အရေးများကို အာမခံရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ သည် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကို ပြုလုပ်ပေးရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုမှု၊ ပါဝင်လှုပ်ရှားမှု)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ အစိုးရအဖွဲ့ရာထူးများ၊ နိုင်ငံ တကာအဆင့်အတန်းများ၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အသီးသီးတို့တွင် ပါဝင်လာစေရန်အတွက် စာချုပ် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများက အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ညွှန်းဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၉)

- (၁) နိုင်ငံသားအဖြစ် လျှောက်ထားရာတွင် လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို ပြောင်းလဲရာတွင် လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံသားအဖြစ် ဆက်လက်ခံယူရာတွင်လည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားနှင့် တန်းတူအခွင့်အရေးရှိသည် ဆိုသည့်အချက်ကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အသိအမှတ်ပြုလက်ခံရမည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံခြားသားတယောက်ကို လက်ထပ်ထိမ်းမြားလိုက်၍ ဖြစ်စေ၊ ပေါင်းသင်းနေထိုင်စဉ် ကာလအတွင်း ခင်ပွန်းဖြစ်သူက နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို ပြောင်းလဲလိုက်၍ဖြစ်စေ ဇနီးဖြစ်သူ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု အလိုအလျောက် ပြောင်းလဲသွားခြင်း၊ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သွားခြင်း၊ ခင်ပွန်းဖြစ်သူ၏ နိုင်ငံသားအဖြစ်သို့ လိုက်လံပြောင်းလဲရန် အတင်းအကြပ် စေခိုင်းနေခြင်းမျိုး အလျဉ်းမရှိစေရန် အာမခံရမည်။
- (၂) ရင်သွေးငယ်များ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူဖြစ်သည်ဆိုသည့်အချက်ကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လက်ခံယုံကြည်ရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ နိုင်ငံသားဖြစ်ပိုင်ခွင့်၊ ပြောင်းလဲပိုင်ခွင့်၊ လျှောက်ထားပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ဆိုထားသည်။ ရင်သွေးငယ်၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍လည်း အမျိုးသမီးများသည် ခင်ပွန်းသည်အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူအခွင့်အရေးရှိသည်ကို ဖော်ပြထားသည်။ ၁၉၅၇ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့သော လက်ထပ် ထိမ်းမြားပြီးသော အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များကို ဤအပိုဒ်တွင် ထပ်မံညွှန်းဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။

အပိုဒ် (၃)

အပိုဒ် (၁၀)

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ပညာရေးနယ်ပယ်တွင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူအခွင့်အရေး ရရှိစေရေးအတွက် အာမခံနိုင်ရန် အမျိုးသမီးများအား ဖိနှိပ်ခွဲခြားမှုများအားလုံး ပပျောက်စေရေးအတွက် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်ရမည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားတန်းတူညီမျှမှုအပေါ် အခြေခံ၍ (အောက်ဖော်ပြပါ အခွင့်အရေးများကို) အာမခံချက်ပေးရမည်။

- (က) ပညာရေးနယ်ပယ်တွင် အသက်မွေးကြောင်းဆိုင်ရာ အတတ်ပညာများ၊ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များအတွက် သော်လည်းကောင်း၊ ပညာသင်ကြားပိုင်ခွင့်အတွက် သော်လည်းကောင်း၊ ဒီပလိုမာရရှိရေးအတွက် သော်လည်းကောင်း သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသော စံချိန်စံညွှန်းများသည် မြို့ပြနှင့်ကျေးလက်များတွင် တတန်းညီထဲဖြစ်စေရမည်။ ထိုဖော်ပြပါတန်းတူညီမျှမှု သည် ကျောင်းပညာမသင်ယူမီ အချိန် ပညာရေး၊ အထွေထွေပညာရေး၊ စက်မှုလက်မှုအတတ်ပညာ၊ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းပညာ၊ အဆင့်မြင့်စက်မှုလက်မှု အတတ်ပညာ၊ အခြားသော အဆင့်မြင့်ဆိုင်ရာ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းဆိုင်ရာ သင်တန်းအမျိုးအစားများ အားလုံးတွင် အကြီးဝင်ရမည်။
- (ခ) တူညီသော သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများ၊ တူညီသော စာမေးပွဲစစ်ဆေးမှုများ၊ တူညီသော ပညာသင်ကြားမှုနှင့် ကျောင်းပရဝုဏ်များတွင် ကျွမ်းကျင်သော ပညာသင်ကြားရေးဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းများရရှိပိုင်ခွင့်၊ တူညီသောအရည်အသွေးရှိသည့် သင်ကြားမှု အထောက်အကူပြု ပစ္စည်းများ ရရှိပိုင်ခွင့် ရှိရေးတို့ကို အာမခံချက်ပြုရမည်။
- (ဂ) ပညာသင်ကြားမှု အဆင့်တိုင်းနှင့် အမျိုးအစားအတိုင်းတွင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍကိုပုံသေကားချပ် သတ်မှတ်ထားသည့် ထင်မြင်ယူဆချက်များ အားလုံး ပပျောက်သွားစေနိုင်ရန်အတွက် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများ ပူးတွဲပညာသင်ကြားရေး နည်းစနစ်နှင့် ထိုသို့အမြင်များ ပပျောက်စေရန် အထောက်အကူပြုသည့် အခြားသော ပညာရေးပုံစံများကို အားပေးအားမြှောက်ပေးခြင်း အထူးသဖြင့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများ၊ ပြဌာန်းစာစောင်စာအုပ်များ၊ သင်ကြားရေးအစီအစဉ်များ၊ သင်ကြားမှုနည်းစနစ်များ ပြဌာန်းခြင်းများအားလုံးကို ပြန်လည်စိစစ်ပြင်ဆင်ခြင်းများ (ပြုလုပ်ရန်အာမခံချက်ပေးရမည်။)
- (ဃ) ပညာထူးချွန်မှု ထောက်ပံ့ကြေးများနှင့် ပညာသင်ထောက်ပံ့ကြေးများကို တူညီစွာ ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်ရှိစေရန် (အာမခံချက်ပေးရမည်။)
- (င) သက်ကြီးပညာရေး အစီအစဉ်များ၊ စာတတ်မြောက်ရေး အစီအစဉ်များတွင် တူညီစွာ ပါဝင်နိုင်ရန်အတွက် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများအား တန်းတူအခွင့်အရေးများ ပေးရမည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများအကြား ပညာရေးဆိုင်ရာ ကွာဟချက်များကို ဖြစ်နိုင်သရွေ့ စောလျင်စွာ လျော့ပါးနိုင်ရေးအတွက် လုပ်ဆောင်နေသော ပညာရေးအစီအစဉ်များတွင် ပါဝင်နိုင်ခွင့်ရှိစေရန်အတွက် တူညီသော အခွင့်အရေးများ ရရှိစေရန် (အာမခံချက်ပေးရမည်။)

- (စ) ပညာသင်ကြားမှု ဆုံးခန်းမတိုင်မီ အမျိုးသမီးများ ကျောင်းထွက်နှုန်း လျော့ကျရေးနှင့် ပညာရေးဆုံးခန်းမတိုင်မီ ကျောင်းထွက်သွားသော မိန်းကလေးငယ်များနှင့် အမျိုးသမီး များအတွက် စုစည်းသော အစီအစဉ်များလုပ်ဆောင်ပေးရန် (အာမခံချက်ပေးရမည်။)
- (ဆ) မိသားစုစီမံကိန်းအတွက် သတင်းအချက်အလက်များနှင့် အကြံဉာဏ်များ ရရှိပိုင်ခွင့်များ အပါအဝင် မိသားစုဝင်များ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ချမ်းသာရေးတို့ အာမခံသော တိကျသည့် ပညာရေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိပိုင်ခွင့်တို့ကို (အာမခံချက်ပေးရမည်။)

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့်ပညာရေး)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများအား ပညာရေးတွင် ခွဲခြားမှုမရှိစေရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများက အရေးယူဆောင်ရွက်ပေးရန် ဖော်ပြထားသည်။ အမျိုးသမီးများအား အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူညီမျှသော ပြဌာန်းချက်စာအုပ်များ၊ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများ၊ ကျောင်းဝင်ခွင့် သတ်မှတ်ချက်များ ထားရှိရန်အပြင် အမျိုးသမီးများ ကျောင်းမှနှုတ်ထွက်သောနှုန်း လျော့ကျစေရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ရန် ဆိုထားသည်။ ထိုမျှမက မိသားစု ကျန်းမာရေး၊ ဖူလုံရေးတို့အပြင် မိသားစုရင်းသွေး ယူရေး စီမံကိန်းတို့အတွက် လိုအပ်သောသတင်းများ၊ အသိပညာများကို ပညာပေး ဖြန့်ဖြူး လုပ်ဆောင်ရန် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၁)

- (၁) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် လုပ်ငန်းခွင် နယ်ပယ်များတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသား များ တန်းတူညီမျှမှုရှိသည်ကို အာမခံရန်နှင့် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်စေရန်အတွက် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ရမည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများနှင့်အမျိုးသားများ တန်းတူညီမျှမှု ဟူသောအချက်အပေါ် အခြေခံ၍ (အောက်ပါ အခွင့်အရေးများကို) အာမခံချက် ပေးရမည်။
- (က) လူသားတိုင်း၏ ငြင်းပယ်၍မရနိုင်သော အခွင့်အရေးဖြစ်သော အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့် ရရှိစေရေးကို (အာမခံချက်ပေးရမည်။)
- (ခ) အလုပ်လုပ်ကိုင်မှုရွေးချယ်ရာတွင် လိုအပ်သော စံချိန်စံညွှန်းများ တူညီစွာရရှိမှု အပါအဝင် အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို တူညီစွာရရှိရေးကို (အာမခံချက်ပေးရမည်။)
- (ဂ) အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းအလုပ်နှင့် လုပ်ငန်းခွင်ကို လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်၊ ရာထူး တိုးပိုင်ခွင့်၊ လုပ်ငန်းခွင်လုံခြုံမှု၊ လုပ်ငန်းအကျိုးအမြတ်များ၊ လုပ်ငန်းခွင် အခြေအနေများ အားလုံးကို ခံစားရရှိပိုင်ခွင့်၊ သက်မွေးဝမ်းကြောင်းသင်တန်းများနှင့် မွန်းမံသင်တန်းများ

တက်ရောက်ခွင့်၊ အလုပ်သင်ဘဝတွင်လည်း အဆင့်မြင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း သင်တန်းများနှင့် အခါအားလျော်စွာ ကျင်းပပြုလုပ်သော သင်တန်းများ တက်ရောက် ပိုင်ခွင့်ကို (အာမခံချက်ပေးရမည်။)

(ဃ) အကျိုးအမြတ်အပါအဝင် တူညီသော လုပ်အားခရရှိပိုင်ခွင့်၊ တူညီသောအလုပ်အတွက် တူညီသောအခွင့်အရေးနှင့် ဆက်ဆံမှုခံစားပိုင်ခွင့်၊ လုပ်ငန်းအရည်အသွေး တန်ဖိုး သတ်မှတ်ရာတွင်လည်း တူညီသော သတ်မှတ်ဆက်ဆံမှုရရှိပိုင်ခွင့်ကို (အာမခံချက် ပေးရမည်။)

(င) လူမှုဖူလုံရေးကို (အာမခံချက်ပေးမည်။) အထူးသဖြင့် အငြိမ်းစားယူသည့်အခါတွင်ဖြစ်စေ၊ အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်နေချိန်တွင်ဖြစ်စေ၊ နာမကျန်း ဖြစ်နေချိန်တွင်ဖြစ်စေ၊ မစွမ်းမသန် ဖြစ်နေချိန်တွင်ဖြစ်စေ၊ အသက်အရွယ်ကြီးမြင့်လာချိန်တွင်ဖြစ်စေ၊ လုပ်ငန်းခွင်ဝင်ရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်သည့်အချိန်တွင်ဖြစ်စေ လူမှုဖူလုံရေးများခံစားပိုင်ခွင့်နှင့် လစာနှင့် ခွင့်ခံစားပိုင်ခွင့်ကို (အာမခံချက်ပေးရမည်။)

(စ) ကျန်းမာရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုနှင့် လုပ်ငန်းခွင်တွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းမှု အခွင့် အရေး ခံစားပိုင်ခွင့်၊ အထူးသဖြင့် ရင်သွေးကိုယ်ဝန်ဆောင်သည့်အခါ ကာကွယ် စောင့်ရှောက်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်ကို (အာမခံချက်ပေးရမည်။)

(၂) ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ၊ မိခင်ဘဝသို့ ရောက်သောကြောင့်ဖြစ်စေ အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများကို တားဆီးရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်များသည် အမျိုးသမီးများ၏ ထိရောက်စွာ အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အာမခံနိုင်ရန် အောက်ပါ အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ဆောင်ရမည်။

(က) ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ မီးဖွားသောကြောင့်လည်းကောင်း အလုပ်မှ ခွင့်ယူသဖြင့် အလုပ်ထုတ်ပစ်ခြင်းနှင့် အိမ်ထောင်ရေးအခြေအနေကြောင့် အလုပ်မှ ထုတ်ပစ်ခြင်းစသည့် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများကို ပိတ်ပင်အပြစ်ပေးအရေးယူ ဆောင်ရွက်ရမည်။

(ခ) မီးဖွားခွင့်ယူသောအခါ လစာရရှိခံစားခွင့် သို့မဟုတ် နှိုင်းယှဉ်သာသော လူမှုဖူလုံရေး အကျိုးခံစားခွင့်၊ မိမိ၏ မူလအလုပ်ကို လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးသွားခြင်းမရှိဘဲ လုပ်သက် ဆက်လက်ခံစားပိုင်ခွင့်၊ လူမှုရေး ခံစားခွင့်များရရှိပိုင်ခွင့်တို့ကို အာမခံချက်ပေးရမည်။

(ဂ) မိဘများအား ၎င်းတို့၏ မိသားစုတာဝန်ဝတ္တရားများနှင့် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းခွင်တာဝန်များ၊ အခြားပြင်ပလုပ်ငန်းများကို ပေါင်းစပ်ပေးနိုင်စေရေးအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေမည့် လိုအပ်သော လူမှုဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ ထောက်ပံ့တူညီပေးခြင်းကို အားပေး

အားမြှောက်ပြုရမည်။ အထူးသဖြင့် ရင်ဆွေးငယ်များဘဝ တိုးတက်မြှင့်တင်ရေးအတွက် ကလေးပြုစောင့်ရှောက်ရေး လုပ်ငန်းများကို ထူထောင်ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။

(ဃ) အန္တရာယ်ရှိသည်ဟု သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ငန်းအမျိုးအစားများတွင် လုပ်ကိုင်နေသော ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးများအား အထူးကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများ ထောက်ပံ့ပေးရမည်။

(၃) ယခုအပိုဒ်တွင် ပါဝင်သောအချက်များကို လွှမ်းမိုးသော အမျိုးသမီးအလုပ်သမားများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး ဥပဒေနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ကိစ္စရပ်များကို သိပ္ပံနည်းကျနှင့် နည်းပညာရပ်ဆိုင်ရာ ဗဟုသုတများအရ ပြန်လည်ဆန်းစစ်ခြင်း၊ လိုအပ်သလို ပြင်ဆင်မွန်းမံခြင်း၊ ရုပ်သိမ်းခြင်း၊ ဖြည့်စွက်ခြင်းများ အချိန်မှန်ပြုလုပ်ရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့် လုပ်ငန်းခွင်)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများအား လုပ်ငန်းခွင်၌ ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်စေရေးအတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြထားသည်။ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ လုပ်ငန်းခွင် အခွင့်အရေးများ၊ တက်လမ်းများ၊ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် အကျိုးအမြတ်များကို ညီတူညီမျှ ခံစားခွင့်ရှိသည်ဟူသောအချက်ကို ဖော်ပြထားသည်။

ထို့အပြင် လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ၊ အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ မပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ကာကွယ် ပေးရမည် ဖြစ်ကြောင်း ဤအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ အမျိုးသမီးများသည် ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခွင့်၊ မီးဖွားခွင့်ရှိပြီး ထိုအချက်များကြောင့် အလုပ်မှထုတ်ပယ်ပစ်ခြင်း မခံရအောင် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဟု ဆိုသည်။

အပိုဒ် (၁၂)

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ တန်းတူညီမျှမှုရှိသည့် အချက်အပေါ် အခြေခံ၍ ကျန်းမာရေးနယ်ပယ်တွင် အမျိုးသမီးများအားခွဲခြား ဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက် စေရေးအတွက် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ဆောင်ရမည်။ မိသားစု စီမံကိန်းများနှင့် ပတ်သက်သော ကိစ္စရပ်များအပါအဝင် ကျန်းမာရေး ကုသရာတွင် တန်းတူအခွင့်အလမ်းရရှိရေးအတွက် အာမခံချက်များ ပေးရမည်။

ဤအပိုဒ်၏ ပထမပိုဒ်တွင် ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားခြင်းမရှိသော်လည်း ကိုယ်ဝန်ဆောင်ချိန်၊ မီးဖွားချိန်တို့တွင် အမျိုးသမီးများအတွက် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုများ ထောက်ပံ့ပေးခြင်း၊ လိုအပ်ပါက အခမဲ့စောင့်ရှောက်မှုများ ထောက်ပံ့ပေးခြင်း၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင်ချိန်နှင့် နို့တိုက်ကျွေးသည့်အချိန်များတွင် လုံလောက်သော အဟာရ တိုက်ကျွေးမှုများ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းတို့ကို အာမခံချက်ပေးရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများတွင် တန်းတူညီမျှခံစားပိုင်ခွင့်)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများအား အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုရရှိစေရန် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အရေးယူဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု ခံယူပိုင်ခွင့်အား အဟန့်အတားဖြစ်စေသော ဥပဒေနှင့် လူမှုအတားအဆီး မှန်သမျှ ဖယ်ရှားရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လုပ်ဆောင်ပေးရမည်ဟု ဆိုသည်။

ထို့အပြင် အမျိုးသမီးများ ကိုယ်ဝန်ဆောင်နေချိန်၊ မီးဖွားချိန်နှင့် မီးဖွားချိန်များတွင် လိုအပ်သော ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုများကို လုံလုံလောက်လောက် ထောက်ပံ့ပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၃)

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများတွင် စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးနယ်ပယ်များတွင် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်ရန် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ရမည်။ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ တန်းတူညီမျှမှုရှိသည့် အချက်အပေါ်အခြေခံ၍ တူညီသော အခွင့်အရေးများ အထူးသဖြင့် (က) မိသားစုအကျိုးစီးပွားရရှိပိုင်ခွင့်၊ (ခ) ဘဏ်မှ ငွေချေးယူပိုင်ခွင့်နှင့် မိမိကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းကို ပေါင်နှံပိုင်ခွင့်၊ အာမခံထားပိုင်ခွင့်နှင့် အခြားသော ငွေချေးစနစ်များတွင် တန်းတူအခွင့်အရေးရရှိပိုင်ခွင့် ၊ (ဂ) အနားယူအပန်းဖြေပိုင်ခွင့်နှင့် အားကစားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကဏ္ဍများတွင် ပါဝင်ပိုင်ခွင့်တို့ ခံစားနိုင်ရန် အာမခံချက် ပေးရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး အကျိုးခံစားခွင့်)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများအား စီးပွားရေးနယ်ပယ်တွင် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်စေရေးနှင့် အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ အပန်းဖြေ အနားယူပိုင်ခွင့်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဘဝတွင် ပါဝင်ခွင့်ရရှိရေး

အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လုပ်ဆောင်ရန်ဖော်ပြထားသည်။ အစိုးရတွင် သာမက ပုဂ္ဂလိကဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများ၊ ဘဏ္ဍာရေးလုပ်ငန်းများတွင်ပါ အမျိုးသမီးများအပေါ်ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ မရှိစေရန် အရေးယူ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဆိုထားသည်။ ငွေရေးယူခွင့်၊ အတိုးခံစားခွင့် စသည်တို့တွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူအခွင့်အရေးများရှိသည်ဟု ဤအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၄)

(၁) ကျေးလက်ဒေသနေ အမျိုးသမီးများ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသော ပြဿနာများ၊ စီးပွားရေး အတွက် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုများ မရရှိဘဲ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်နေရသော အမျိုးသမီး များ အပါအဝင် မိသားစု၏ စီးပွားရေး ပြေလည်ရေးအတွက် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနေရသော ကျေးလက်အမျိုးသမီးများ၏ အဖြစ်အပျက်ဘဝများကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအနေနှင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။ ထို့အပြင်ယခုလက်ရှိစာချုပ်တွင် ပါဝင်နေသော အချက်အလက်များသည် ကျေးလက်ရှိ အမျိုးသမီးများအထိ လွှမ်းခြုံမှု ရှိစေရန်အတွက် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။

(၂) အမျိုးသမီးများနှင့်အမျိုးသားများ တန်းတူညီမျှအပေါ် အခြေခံ၍ အမျိုးသမီးအား ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများပပျောက်စေရန် ကျေးလက်ဒေသမှ အမျိုးသမီးများသည် ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခွင့်၊ အကျိုးအမြတ် များအား အတူတကွခံစားပိုင်ခွင့်ရရှိစေရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အာမခံချက် ပေးရမည်။ အထူးသဖြင့် ကျေးလက်ဒေသရှိ အမျိုးသမီးများသည် အောက်ပါ အခွင့်အရေးများ ရရှိရန် သင့်လျော်သော အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ဆောင်ပေး ရမည်။

(က) ကျေးလက်ဒေသ ဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ်များကို စေ့စပ်သေချာစွာ အသေးစိတ် စီစဉ်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရာတွင်လည်းကောင်း ကဏ္ဍတိုင်းတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခွင့်၊

(ခ) မိသားစုစီမံကိန်းများအတွက် လိုအပ်သော သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိနိုင်ခွင့်၊ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခွင့်နှင့် စောင့်ရှောက်မှုများ ခံစားပိုင်ခွင့်များ အပါအဝင်လုံလောက်သော ခံစားခွင့် ရှိရေးအတွက် ကိုယ်ထူကိုယ်ထ၊ ကိုယ့်ဝန်ကိုယ်ထမ်းအသင်းများနှင့် သမဝါယမ အဖွဲ့များ ထူထောင်ပိုင်ခွင့်၊

(ဂ) လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများအားလုံးတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့်၊

- (ဃ) စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ငွေကြေးချေးယူပိုင်ခွင့်၊ ရောင်းဝယ်ရေးဈေးကွက် အထောက်အကူပြု ပစ္စည်းများ၊ သင့်လျော်သော နည်းပညာများရရှိခွင့်၊ မြေယာဝါဒပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် မြေယာခွဲဝေစီမံကိန်းများတွင် တူညီသော ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရရှိပိုင်ခွင့်၊
- (င) လုံလောက်သော နေထိုင်မှုအခြေအနေဖြစ်သော အိုးအိမ်၊ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု၊ လျှပ်စစ်မီး၊ ရေ၊ လမ်းပမ်းဆက်သွယ်ရေး ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်၊

ရှင်းလင်းချက် (ကျေးလက်ဒေသရှိ အမျိုးသမီးများ)

ဤအပိုဒ်တွင် ကျေးလက်ဒေသရှိအမျိုးသမီးများ အပေါ်ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ ပပျောက်စေရန်၊ စာချုပ်ပါ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ၊ ခံစားခွင့်များကို ကျေးလက်အမျိုးသမီးများပါ ခံစားနိုင်ရန် အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြထားသည်။ ကျေးလက် ဒေသရှိ အမျိုးသမီးများကိုယ်တိုင် ၎င်းတို့၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးမည့် တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းများ၊ အစီအစဉ်များတွင် ပါဝင်စေရန် လုပ်ဆောင်ပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ကျေးလက် ဒေသ ဖြစ်သောကြောင့် နောက်မကျန်ခဲ့စေဘဲ စီးပွားရေးအခွင့်အရေး၊ စာတတ်မြောက်မှု၊ ဈေးကွက် အထောက်အကူ ပစ္စည်းများ ခံစားပိုင်ခွင့်၊ စားဝတ်နေရေးအတွက် ထောက်ပံ့ကူညီမှုများ အားလုံးကို ရယူခံစားပိုင်ခွင့်များရှိအောင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက တာဝန်ယူ လုပ်ဆောင်ပေးရမည်ဟု ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၄)

အပိုဒ် (၁၅)

- (၁) အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားများ တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူဖြစ်သည်ကို စာချုပ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းက သဘောတူလက်မှတ်ရေး ထိုးရမည်။
- (၂) နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် အမျိုးသားအတွက် တရားဥပဒေ ကြောင်းအရ ပြည့်စုံခိုင်လုံသည်ဟူ၍ သတ်မှတ်ထားချက်များသည် အမျိုးသမီးများ ကျင့်သုံးသည့်အခါတွင်လည်း တပြေးညီထဲဖြစ်ရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းက သဘောတူ ရမည်။ စာချုပ်ချုပ်ဆိုရာတွင်လည်းကောင်း၊ ပိုင်ဆိုင်မှုပစ္စည်းများကို စီမံခန့်ခွဲသည့်အခါတွင် လည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးများကို တန်းတူအခွင့်အရေးပေး၍ တရားရုံး၊ ခုံရုံးတို့၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အဆင့်အဆင့်တိုင်းတွင် တန်းတူညီမျှမှုရှိရမည်။
- (၃) အမျိုးသမီးများ၏ ဥပဒေကြောင်းအရ စွမ်းဆောင်နိုင်မှုအပေါ်ကို တိုက်ရိုက် ကန့်သတ် ချုပ်ချယ်ထားသော ပဋိညာဉ်စာချုပ်များနှင့် ပုဂ္ဂလိက တရားဝင်စာချုပ်စာတမ်းများ

အားလုံး၏ ဥပဒေကဲ့သို့ အကျိုးသက်ရောက်မှုတိုင်းသည် ဥပဒေအရ အကြုံးမဝင် ပျက်ပြယ်သည်ဟု ယူဆရမည်ဖြစ်သည်ဆိုသော အချက်ကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းက သဘောတူရသည်။

- (၄) သွားလာခွင့်၊ နေထိုင်စရာနေအိမ် ဥပစာများကို လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ခွင့်တို့နှင့် ပတ်သက်သော ဥပဒေတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ တန်းတူအခွင့်အရေး ရှိကြောင်း စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းက သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (အမျိုးသမီးများနှင့် ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင်တန်းတူညီမျှမှု)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် အမျိုးသားများနည်းတူ တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှမှုရှိစေရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအဖွဲ့ဝင်များက အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြ ထားပါသည်။

အပိုဒ် (၁၆)

- (၁) ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းနှင့်လည်းကောင်း၊ မိသားစုဆက်ဆံရေးနှင့်သော်လည်းကောင်း ဆက်စပ်နေသော ကိစ္စများအားလုံးတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများ အားလုံး ပပျောက်နိုင်ရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် သင့်လျော်သော အရေးယူမှုများ လုပ်ဆောင်ရမည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ တန်းတူညီမျှမှုအပေါ် အခြေခံ၍ အောက်ပါအခွင့်အရေးများကို တန်းတူရရှိခံစားခွင့်ရှိရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများက အာမခံပေးရမည်။
- (က) ထိမ်းမြားလက်ထပ်ရာတွင် တူညီသောအခွင့်အရေးရှိရမည်။
- (ခ) အိမ်ထောင်ဖက်ကို လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်သော မိမိသဘောဆန္ဒနှင့် ညီမှသာ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခွင့် စသည့်တို့တွင် ညီမျှသောအခွင့်အရေးများရှိရမည်။
- (ဂ) ထိမ်းမြားလက်ထပ်ပြီး ပေါင်းသင်းချိန်တွင်လည်းကောင်း၊ ကွာရှင်းပြတ်စဲချိန်တွင် လည်းကောင်း၊ တူညီသော အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ရှိရမည်။
- (ဃ) အိမ်ထောင်ရေးအခြေအနေ မည်သို့ပင် ရှိစေကာမူ ၎င်းတို့၏ ကလေးများနှင့် ဆက်စပ် သော ကိစ္စများတွင် မိဘများသည် တူညီသော အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များရှိကြရမည် ဖြစ်ပြီး ကိစ္စရပ်တိုင်းတွင် ကလေးသူငယ်များ၏ အကျိုးစီးပွားသည် ပထမဦးစားပေး ဖြစ်ရမည်။

- (င) ကလေးအရေအတွက်ကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ကလေးတဦးနှင့်တဦးအကြား အချိန်ခြားသည့်ကာလကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်မှုနှင့် တာဝန်ရှိမှု တို့တွင် တူညီစွာရှိပြီး သတင်းရယူပိုင်ခွင့်၊ ပညာရေးနှင့်ဖော်ပြပါအခွင့်အရေးတို့ကို ကျင့်သုံး နိုင်သည့် နည်းလမ်းများတွင်လည်း တူညီသောအခွင့်အရေးရှိရမည်။
- (စ) အုပ်ထိန်းမှု၊ ထိမ်းကျောင်းမှု၊ ယုံကြည်အပ်နှံမှုနှင့် ကလေးမွေးစားခြင်း ကိစ္စများတွင် လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတော်ရှိဥပဒေများ ထဲတွင် ထိုကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်သည့် ဥပဒေများ တွင် လည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးများသည် တန်းတူအခွင့်အရေးနှင့် တန်းတူတာဝန်များရှိပြီး ကလေးသူငယ်များ၏ အကျိုးစီးပွားသည် ပထမဦးစားပေးဖြစ်ရမည်။
- (ဆ) မိသားစုအမည် ရွေးချယ်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့် အလုပ် အကိုင် ရွေးချယ်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ခင်ပွန်းဖြစ်သူနှင့် ဇနီးဖြစ်သူ နှစ်ဦးစလုံးတွင် ပုဂ္ဂလိက အခွင့်အရေး တန်းတူရှိရမည်။
- (ဇ) အဖိုးတန်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကိုဖြစ်စေ၊ အဖိုးမတန်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကိုဖြစ်စေ ပိုင်ဆိုင်ရာ တွင် လည်းကောင်း၊ ရယူရာတွင် လည်းကောင်း၊ စီမံခန့်ခွဲရာတွင် လည်းကောင်း၊ အုပ်ချုပ် ရာတွင် လည်းကောင်း၊ ခံစားရာတွင် လည်းကောင်း၊ ထုခွဲရောင်းချရာတွင် လည်းကောင်း၊ ခင်ပွန်းဖြစ်သူနှင့် ဇနီးဖြစ်သူနှစ်ဦးစလုံးတွင် တူညီသော အခွင့်အရေးရှိသည်။
- (ဈ) အရွယ်မရောက်သေးသော ကလေးငယ်တစ်ဦး၏ စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းမှုနှင့် ထိမ်းမြား လက်ထပ်မှုသည် ဥပဒေကြောင်းအရ အကျိုးသက်ရောက်မှု မရှိစေရ။ ထိမ်းမြားလက်ထပ် နိုင်သော အငယ်ဆုံးအသက်အရွယ်ကို အတိအကျသတ်မှတ်ခြင်း၊ ထိမ်းမြားလက်ထပ်မှု များကို တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းတို့အား မဖြစ်မနေလုပ်ဆောင်စေရန်အတွက် ဥပဒေ ပြဌာန်းခြင်းအပါအဝင် လိုအပ်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံက ဆောင်ရွက်ရမည်။

ရှင်းလင်းချက် (လက်ထပ်ထိမ်းမြားမှုနှင့် အိမ်ထောင်ရေး ဥပဒေများတွင် တန်းတူညီမျှမှု)

ဤအပိုဒ်တွင် အမျိုးသမီးများ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်း၊ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် ရင်သွေးယူခွင့်တို့ကို ဖော်ပြထားသည်။

အိမ်ထောင်ဖက်ကို လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ခွင့်၊ အိမ်ထောင်စုအတွင်းအတွင်း ညီမျှသော အခွင့်အရေး နှင့် တာဝန်ရှိခွင့်၊ ရင်သွေးအရေအတွက် နှင့် ရင်သွေးတဦးနှင့်တဦးအကြား ကာလကွာခြားမှုတို့ကို

ခင်ပွန်းသည်နှင့်တန်းတူ လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်တာဝန်ယူ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်၊ မိသားစု အမည်နှင့် အလုပ်အကိုင်များအား တန်းတူရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်တို့ကို ဖော်ပြထားသည်။

အပိုင်း (၅)

အပိုဒ် (၁၇)

- (၁) ဤသဘောတူညီချက် စာချုပ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် တိုးတက်အောင်မြင်အောင် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ အမျိုးသမီးများအပေါ် ဖိနှိပ် ခွဲခြားမှုများ ပပျောက်ရေးကော်မတီ (နောင်တွင် ကော်မတီဟုညွှန်းမည်။) ကို စိတ်ဓာတ် မြင့်မားပြီး အရည်အချင်းပြည့်ဝသော ကျွမ်းကျင်သူ (၁၈) ဦးဖြင့် စာချုပ်စတင် အသက်ဝင်သောနေ့တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ (၃၅) နိုင်ငံက စာချုပ် လိုက်နာကျင့်သုံးပါမည်ဟု အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးပြီးသောအခါ ကျွမ်းကျင်သူ (၂၃) ဦးတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ကျွမ်းကျင်သူများကို ရွေးချယ်ရာတွင် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်သော ပထဝီပိုင်းခြားမှုအရ လည်းကောင်း၊ ခြားနားသော ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အဓိကကျသော တရားဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းစနစ်များအပေါ် ကိုယ်စားပြုမှုအရလည်ကောင်း စဉ်းစား၍ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသူများထဲမှ ရွေးချယ်ရပြီး ကျွမ်းကျင်သူများသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်စွမ်းရည်အရ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရသည်။
- (၂) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများမှ အမည်စာရင်း တင်သွင်းလာသူများကို လျှို့ဝှက်မဲစနစ်ဖြင့် ရွေးချယ်ပြီး ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းရမည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ ဝင်နိုင်ငံတိုင်းက မိမိနိုင်ငံသားတဦး၏ အမည်စာရင်းကို တင်သွင်းရမည်။
- (၃) ပထမဦးဆုံးရွေးကောက်ပွဲကို ယခုသဘောတူစာချုပ် အသက်ဝင်ပြီးသည့်နေ့မှ ခြောက်လ အကြာတွင် ကျင်းပရမည်။ ရွေးကောက်ပွဲတိုင်၌ ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ သုံးလအလိုတွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ နှစ်လအတွင်း အမည်စာရင်းတင်သွင်းမှုပြုရန် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ်ကစာဖြင့် ရေးသားဖိတ်ခေါ်ရမည်။ အမည်စာရင်း တင်သွင်းခံရသူတို့၏ အမည်များကို အကွဲရာအစဉ်အလိုက် အမည်စာရင်းတင်သွင်းသော နိုင်ငံများနှင့် ယှဉ်တွဲ ဖော်ပြထားသော စာရင်းကို တင်သွင်းရမည်။
- (၄) ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များ ရွေးချယ်တင်မြှောက်မှုကို ကုလသမဂ္ဂဌာနချုပ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်က ကျင်းပပေးသည့် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ အစည်းအဝေးတွင် ပြုလုပ်ရမည်။ အဖွဲ့ဝင်သုံးပုံနှစ်ပုံ တက်ရောက်မှသာ အထမြောက် သော ထိုအစည်းအဝေးတွင် ကော်မတီသို့ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းခံရသူများသည်

အမည်စာရင်းတင်သွင်းခြင်း ခံရသူများထဲတွင် တက်ရောက်မဲပေးနိုင်သော စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများမှ ကိုယ်စားလှယ် အများစု၏ ဆန္ဒမဲဖြင့် ရွေးချယ်ခံရသည့် သူများဖြစ်ရမည်။

(၅) ရွေးကောက်ခံရသော ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များ၏ သက်တမ်းသည် လေးနှစ်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ပထမဦးဆုံးရွေးကောက်ပွဲမှ ရွေးချယ်တင်မြှောက်လိုက်သူများအနက် ကိုးဦး၏ သက်တမ်းသည် နှစ်နှစ်ပြည့်သည်နှင့် ကုန်ဆုံးရမည်။ ပထမရွေးကောက်ပွဲ ပြီးလျှင်ပြီးချင်း အဆိုပါကိုးဦး၏ အမည်စာရင်းကို ကော်မတီဥက္ကဋ္ဌက မဲနှိုက်ရွေးချယ်ပေးရမည်။

(၆) နိုင်ငံ (၃၅) နိုင်ငံက သဘောတူညီချက်စာချုပ်ကို လိုက်နာကျင့်သုံးပါမည်ဟု ဂတိကဝတ် ပြုပြီးသောအခါ သို့မဟုတ် လက်ခံပြီးသောအခါတွင် နောက်ထပ်ကော်မတီ အဖွဲ့ဝင်ငါးဦး ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းကို ဤအပိုဒ်၏ အပိုဒ် (၂)(၃)(၄) တွင် ဖော်ပြထားသည်နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရမည်။ နောက်ထပ်ရွေးချယ်တင်မြှောက်လိုက်သူများအနက်မှ နှစ်ဦး၏ အမည်စာရင်းကို ကော်မတီဥက္ကဋ္ဌမှ မဲနှိုက်ရွေးချယ်ပေးရမည်။

(၇) ရှောင်တခင် (ရံဖန်ရံခါ) ဖြစ်ပေါ်တတ်သော လစ်လပ်မှုများကို ဖြည့်စွက်ရာတွင် ကော်မတီ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်းမှ ရပ်ဆိုင်း (စ)သွားသည့် ကျွမ်းကျင်သူနေထိုင်ရာ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံမှ နောက်ထပ် ကျွမ်းကျင်သူတဦးကို ၎င်းနိုင်ငံသူများထဲမှခန့်အပ်ပြီး ကော်မတီထံမှ အတည်ပြုချက်ရရန်တောင်းခံရမည်။

(၈) ကော်မတီ၏ တာဝန်ဝတ္တရား အရေးကြီးကြောင်း အသိအမှတ်ပြုသည့်အနေနှင့် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ၏ ခွင့်ပြုချက်အရ ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များသည် အထွေထွေညီလာခံက သတ်မှတ်ပေးထားသောကာလနှင့် အခြေအနေအတိုင်း ကုလသမဂ္ဂမှ လစာ ခံစားရမည်။

(၉) ယခု သဘောတူညီချက် စာချုပ်အောက်တွင် ဖွဲ့စည်းထားသော ကော်မတီမှ လုပ်ငန်းများ ကို ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သည့် ဝန်ထမ်းများနှင့် အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများကို ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ်က ထောက်ပံ့ပေးရမည်။

အပိုဒ်(၁၈)

(၁) ကော်မတီမှ စဉ်းစားနိုင်ရန်အတွက် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ယခုသဘောတူညီ ချက်စာချုပ်ကို အထောက်အကူပြု စေရန်အလို့ငှာ ပြဌာန်းထားသည့် ဥပဒေပြုမှုဆိုင်ရာ၊ တရားစီရင်မှုဆိုင်ရာ၊ အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာနှင့် အခြားအရေးယူ ဆောင်ရွက်မှုများ တိုးတက် လုပ်ဆောင်မှုများ ပါဝင်သည့် အစီအရင်ခံစာတစောင်ကို

(က) သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများမှ စာချုပ်သို့ အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးပြီး တနှစ်တာ ကာလ အတွင်း၊

(ခ) ယင်းနောက်ပိုင်းတွင် အနည်းဆုံး လေးနှစ်လျှင်တကြိမ်နှင့် ကော်မတီမှ လိုအပ်သလို အခါအားလျော်စွာ ထပ်မံတောင်းဆိုသည့်အကြိမ်တိုင်း ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်ထံသို့ တင်သွင်းရန်တာဝန်ရှိသည်။

(ဂ) အစီရင်ခံစာများတွင် ယခုသဘောတူညီချက်စာချုပ်ပါ ဝန်ဆောင်မှုများအတိုင်းအတာကို ပြည့်မီအောင်ဖြည့်ဆည်းရာတွင် ကြုံတွေ့ရသည့် အကြောင်းတရားများနှင့် အခက်အခဲများကို ဖော်ပြရမည်။

အပိုဒ် ၁၉ မှ ၃၀ အထိသည် ကော်မတီ၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဖော်ပြသတ်မှတ်ထားသည်။

နောက်ဆက်တွဲ (၃)

ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်

အပိုဒ်(၁) ကလေးငယ်များ၏ တရားဝင်အသက် သတ်မှတ်ချက်များကို (၁၈) နှစ် သတ်မှတ်ထားသည်။ သို့ရာတွင် အချို့နိုင်ငံများတွင် (၁၈) နှစ်ထက်ငယ် သော အသက်အပိုင်းအခြားကို ကလေးငယ်အဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းကို လည်း ဤစာချုပ်က ခွင့်ပြုထားသည်။

အပိုဒ် (၂) ဤသဘောတူစာချုပ်တွင်ပါဝင်သော ကလေးငယ်များ၏ အခွင့်အရေးသည် ခွဲခြားမှုမရှိပဲ ကလေးသူငယ်တိုင်းခံစားရမည့် အခွင့်အရေးဖြစ်ကြောင်း ယခု အပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ကိုယ်ခန္ဓာမသန်စွမ်းသော ကလေးများ အပါအဝင် မည်သည့်ကလေးငယ်ကိုမှ ဖိနှိပ်ခွဲခြားခြင်းမရှိရန် ဆိုထားသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ကလေးငယ်များ၏ အဆင့်အတန်း၊ လုပ်ငန်းမှု၊ ဖော်ပြသောအတွေးအမြင်၊ မိဘအုပ်ထိန်းသူနှင့်မိသားစုဝင်တို့၏ ယုံကြည်ချက်တို့အပေါ် အခြေခံသော ကလေးငယ်များအပေါ် ခွဲခြား ဖိနှိပ်မှုများနှင့် အပြစ်ပေးမှုများကို ကာကွယ်ပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထား သည်။

အပိုဒ် (၃) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များ ကောင်းကျိုးအတွက် အကောင်းဆုံး လုပ် ဆောင်မှုများဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ကလေးများ၏ ကောင်းကျိုးသည် မိဘများနှင့် နိုင်ငံတော်၏ ကောင်းကျိုးထက်ပိုမို၍ ဦးစား ပေးလုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဆိုထားသည်။

အပိုဒ်(၄) ဤအပိုဒ်တွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် စာချုပ်တွင် ဖော်ညွှန်းထား သော အခွင့်အရေးများအား ကလေးငယ်များခံစားနိုင်ရန်အတွက်ကြိုးပမ်း လုပ်ဆောင်သွားကြရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ မိမိနိုင်ငံတွင် ရှိသော ကာယ ဥာဏ စွမ်းအားများကို အစွမ်းကုန်အသုံးပြု၍ လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်ကြရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ ကလေးငယ်များ၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများအား ဦးစားပေး၍ နိုင်ငံရှိ ရင်းမြစ် များကို အစွမ်းကုန်အသုံးပြု လုပ်ဆောင်သွားကြရန် ဆိုထားသည်။ ထို့ပြင်

ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးသည် နိုင်ငံတကာအနေဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည့်အချက်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၅) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များ၏ အခွင့်အရေးကိုကလေးများ နားလည်သဘောပေါက်အောင် မိဘများနှင့် အုပ်ထိန်းသူများက လမ်းညွှန်မှု ပေးနိုင်ရန်အတွက် မိဘများနှင့် အုပ်ထိန်းသူတို့၏ တာဝန်ယူမှု၊ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်တို့ကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် လေးစားရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၆) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးများ၏ ဘဝ အသက်ရှင်ရပ်တည်ခွင့်ကို ဖော်ပြထားသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် ကလေးငယ်များ၏ ဘဝ အသက်ရှင်ရပ်တည်နိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတို့အတွက် အာမခံပေးရန် တာဝန်ရှိကြောင်း၊ ထိုအရေးများအတွက်အတတ်နိုင်ဆုံး ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၇) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များသည် မွေးဖွားလာသည်နှင့် တပြိုင်နက် မွေးစာရင်း မှတ်ပုံတင်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အမည်မှည့်ပိုင်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ပိုင်ခွင့်တို့ ကို ခံစားခွင့်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၈) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များ၏ အမည်၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုနှင့် မိသားစုတော်စပ်ပုံ စသည့် ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များကို ကာကွယ်ရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်များက တာဝန်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အကယ်၍ ကလေးငယ်တဦးသည် ၎င်း၏ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များ ဆုံးရှုံးသွားပါက စာချုပ်အဖွဲ့ ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် ထိုအချက်အလက်များ ပြန်ရရှိရန်အတွက် လိုအပ်သလို ကူညီပေးရမည်ဟု ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၉) ဤအပိုဒ်တွင် သာမန်အားဖြင့် ကလေးငယ်အား ၎င်းမိဘဖြင့် ခွဲခွာစေခြင်း မပြုရန် ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော် ကလေးငယ်၏ အကောင်းဆုံးအကျိုးဖြစ်နေပါက မိဘများနှင့် ခွဲခွာခွင့်ကို ခွင့်ပြုသည်။ ထိုသို့ခွဲခွာမှုကို တာဝန်ရှိသူများက ဥပဒေအရ ဆုံးဖြတ်ရမည်ဖြစ်ပြီး ပြန်လည်သုံးသပ်မှုများလည်း လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်းဆိုသည်။ အကယ်၍ ကလေး၏ အကောင်း

ဆုံး အကျိုးကို ဆန့်ကျင်မှုမဖြစ်မချင်း မိဘများနှင့် သို့မဟုတ် မိဘတဦးဦးနှင့် ခွဲခွာထားရသော ကလေးသည် ၎င်း၏ မိဘများနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်နိုင် သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၀) ဤအပိုဒ်တွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအနေနှင့် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် ဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ ပြည်သူ့ ကျန်းမာရေး၊ စိတ်ဓာတ်ရေးရာနှင့် အခွင့်အရေး တို့ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ခွင့်မပြုသင့်သော ကိစ္စမျိုးမှလွဲ၍ မိသားစုချင်း ပြန်လည်ဆုံတွေ့နိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံအတွင်းသို့ လာရောက်ခွင့်၊ နိုင်ငံပြင်ပ သို့ ထွက်ခွာခွင့်ပြုသင့်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အထက်ပါ အကြောင်း ကြောင်းများကြောင့် ကန့်သတ်ချက်ရှိပါကလည်း ထိုသို့ ကန့်သတ်ချက် သည်လည်း တရားဥပဒေနှင့်အညီ ကျိုးကြောင်းလျော်ညီမှုရှိရမည် ဖြစ်ပြီး ယခုစာ ချုပ်တွင်ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ရှိရမည်ဟု ဆိုသည်။

အပိုဒ် (၁၁) ဤအပိုဒ်တွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ကလေးငယ်များအား ပြန်ပေးဆွဲခြင်းနှင့် နိုင်ငံခြားသို့ ပြန်လမ်းမရှိ ခေါ်ဆောင်ခြင်းကို ကာကွယ် တားမြစ်ရန် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၂) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များအား ၎င်းတို့၏ အတွေးအမြင်များကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် ထုတ်ဖော်ပြောနိုင်ရန်၊ အထူးသဖြင့် ကလေးငယ်များ အား အကျိုးသက်ရောက်စေသည့် တရားရေးဆိုင်ရာနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်း ဆိုင်ရာတို့တွင် လွတ်လွတ်လပ်လပ် တင်ပြနိုင်ရန် နိုင်ငံက အာမခံပေးရမည် ဟုဆိုသည်။

အပိုဒ် (၁၃) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များ၏ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ခွင့်ကို အာမခံ ချက်ပေးရန်၊ နယ်မြေကန့်သတ်ချက်မရှိဘဲ သတင်းများ လွတ်လွတ်လပ်လပ် ရှာဖွေပိုင်ခွင့် ၊ လက်ခံပိုင်ခွင့်တို့ကို အာမခံချက်ပေးရန် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၄) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များ၏ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ခွင့်၊ ယုံကြည် သက်ဝင်ခွင့်နှင့် ကိုးကွယ်ခွင့်တို့အတွက် အာမခံချက်ပေးရန် ဖော်ပြထား သည်။

မိဘများကလည်း ကလေးငယ်များအား မှန်ကန်သော လမ်းညွှန်မှုများ ပံ့ပိုးနိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတော်ကလည်း မိဘများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များကို လေးစားသဘောပေါက်သင့်ကြောင်း ဆိုထားသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေးနှင့် ဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး၊ စိတ်ဓါတ်ရေးရာနှင့် အခွင့်အရေးတို့ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် လိုအပ်ပါက ကန့်သတ်မှုများ လုပ်ဆောင်ရမည်ဟုဆိုသည်။

အပိုဒ် (၁၅) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးများ၏ လွတ်လပ်စွာ အဖွဲ့အစည်းဝင်ရောက်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ စုဝေးခွင့်တို့အတွက် နိုင်ငံတော်က အာမခံချက်ပေးရန် ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် ဒီမိုကရေစီကျင့်သုံးသော နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေးနှင့် တရားစိုးမိုးရေး၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး၊ စိတ်ဓါတ်ရေးရာနှင့် အခွင့်အရေးတို့ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် လိုအပ်ပါက ကန့်သတ်မှုများ လုပ်ဆောင်ရမည်ဟုဆိုသည်။

အပိုဒ် (၁၆) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်၊ မိသားစု၊ နေအိမ်နှင့် စာပေးစာယူတို့အား တရားလက်လွတ် ဥပဒေမဲ့ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းကို တားမြစ်ထားပြီး ကလေးငယ်၏ ဂုဏ်နှင့်သိက္ခာအား တရားဥပဒေမဲ့တိုက်ခိုက်စော်ကားခြင်းအား တားမြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၇) ဤအပိုဒ်တွင် သတင်းဌာနများ၏ အရေးပါပုံကို အသိအမှတ်ပြုထားပြီး နိုင်ငံတော်သည် ကလေးငယ်များအနေနှင့် သတင်းများနှင့် လိုအပ်သော အထောက်အကူပစ္စည်းများကို နေရာတိုင်းမှ ရရှိနိုင်အောင် အာမခံပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ သတင်းဌာနများကိုလည်း ကလေးငယ်များအတွက်အကျိုးရှိစေမည့် သတင်းများ၊ အစီအစဉ်များ ထုတ်လွှင့်ပေးရန် နိုင်ငံတော်က အားပေးသင့်ကြောင်းဆိုထားသည်။ ကလေးငယ်များအတွက် ဆိုးကျိုးဖြစ်စေမည့် အစီအစဉ်များအား ကာကွယ်ရန်အတွက် သင့်တော်သော လမ်းညွှန်မှုများ ချမှတ်သင့်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၁၈) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်တဦး၏ ကြီးပြင်းမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတို့သည် မိဘနှင့် အုပ်ထိန်းသူတို့အပေါ် အဓိကတာဝန်ရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ကလေးငယ်များ၏ အကောင်းဆုံးအကျိုးအတွက်

ထိုသူများက အဓိကထား၍ လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် မိဘများနှင့်အုပ်ထိန်းသူများ၏ ကလေးထိန်းကျောင်းရေးအတွက် လုပ်ဆောင်မှုများကို ကူညီမှုပေးနိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သော လုပ်ငန်းများကို ကူညီမှုများ၊ အစီအစဉ်များ တိုးတက်အောင်ဆောင်ရွက်ပေးမှုများ ပြုလုပ်သင့်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသော မိဘများ၏ ရင်သွေးများအတွက် နေ့ကလေးထိန်းဌာနများ အစီအစဉ်များခံစားနိုင်ရန် အာမခံချက် ပေးရမည်ဟုဆိုသည်။

အပိုဒ် (၁၉) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ကလေးငယ်များအပေါ်မိဘများနှင့် အခြားထိန်းကျောင်းသည့်သူများကရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှိပ်စက်မှုများ၊ လစ်လျူမှုများ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ စော်ကားမှုအပါအဝင် အခြားသော မတရားပြုမှုများမှ ကာကွယ်ရန်အတွက် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ၊ အုပ်ချုပ်ရေး ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာတို့တွင် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ပြင် ထိုသို့ စော်ကားခံရသော ကလေးများအား ကူညီစောင့်ရှောက်ရန်နှင့် ထိုသို့အဖြစ်များကို ကာကွယ်တားဆီးရန်အတွက် လူမှုရေးလုပ်ငန်းများ ပေါ်ပေါက်အောင် လုပ်ဆောင်သင့်သည်ဟု ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၂၀) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် မိသားစုဘဝနှင့် ကင်းဝေးသွားရသော ကလေးငယ်များအတွက် အထူးကူညီ စောင့်ရှောက်မှုများ၊ အစီအစဉ်များ ထောက်ပံ့ပေးရန် လိုအပ်သည်ဟုဆိုထားသည်။ ကလေးငယ်များအား မွေးစားခြင်း၊ အခြားစောင့်ရှောက်မှုများအောက်တွင် ထားရှိခြင်းများကို လုပ်ဆောင်ပေးသင့်သည်ဟုဖော်ပြထားသည်။ ထိုသို့ အခြားနည်းဖြင့် ကူညီစောင့်ရှောက်မှုများ ထောက်ပံ့ရာတွင် ကလေးငယ်၏ လူမျိုး၊ ဘာသာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည် ဖြစ်ကြောင်း ဤအပိုဒ်က ဆိုသည်။

အပိုဒ် (၂၁) ကလေးငယ်များအား မွေးစားခွင့်ပြုခြင်းသည် ကလေးငယ်များ၏ အကောင်းဆုံးကောင်းကျိုးအတွက် ဖြစ်စေရမည် ဆိုသည်ကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများက သတိပြုရန်လိုအပ်ကြောင်း ဤအပိုဒ်တွင် ဆိုထား

သည်။ ကလေးငယ်များအား မွေးစားခြင်းကို သက်ဆိုင်ရာဥပဒေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုရမည်။

အပိုဒ် (၂၂) စာချုပ်အဖွဲ့နိုင်ငံများသည် ဒုက္ခသည်ကလေးများ သို့မဟုတ် ဒုက္ခသည် အဖြစ် လျှောက်ထားသည့် ကလေးငယ်များအား လူသားချင်းစာနာသော ကူညီမှုများနှင့် ကာကွယ်မှုများ ထောက်ပံ့ပေးရန် တာဝန်ယူလုပ်ဆောင် ရမည်ဟု ဤအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၂၃) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် စိတ်ပိုင်းနှင့်ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မစွမ်းမသန် ဖြစ်နေသော ကလေးငယ်များအား လူသားဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ဘဝတွင် ပျော်ရွှင်စေရေးအပြင် လူမှုပတ်ဝန်းကျင်တွင် ပါဝင်ရှင်သန်စေရေး၊ မိမိကိုမိမိ အားကိုးစိတ်များ တိုးပွားလာစေရေးအတွက်အသိအမှတ်ပြုရမည်ဖြစ် ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၂၄) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် ကလေးငယ်များ အနေဖြင့် အမြင့်မား ဆုံးသော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်ခံပိုင်ခွင့် ရှိစေရန်နှင့် ဖျားနာခြင်းများ၊ ပြန်လည်နာလန်ထခြင်းများအတွက် လိုအပ်သော ပြုစုစောင့်ရှောက်မှုများ ရရှိရန် အသိအမှတ်ပြုရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

ဆေးဝါးကုသခံပိုင်ခွင့်မရှိဘဲ မနေရစေရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အာမခံရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ မွေးကင်းစကလေးများသေဆုံးမှု ပပျောက် စေရန်၊ အခြေခံကျန်းမာရေး အစောင့်အရှောက်များ တိုးပွားစေရန်၊ အာဟာရ ငတ်မွတ်မှုနှင့်ရောဂါများကို တိုက်ဖျက်ရန်၊ မီးဖွားခင်နှင့် မီးဖွား ပြီး မိခင်များအတွက် ကျန်းမာရေးအစီအစဉ်များ ထောက်ပံ့ပေးရန်၊ ကလေးငယ်များ၏ ကျန်းမာရေးကို ထိခိုက်စေနိုင်သည့် ရိုးရာဆေးမီးတို နည်းများကို ဖျက်သိမ်းပေးရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လုပ်ဆောင်သင့် ကြောင်း ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၂၅) ကျန်းမာရေးအတွက် အစောင့်ရှောက်ခံဌာနတွင်စောင့်ရှောက်ထားသော ကလေးငယ်များ၏ ရုပ်ပိုင်းနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာကုသမှု၊ ကာကွယ်ပေးမှုများ

ကို အချိန်မှန်မှန် ဆန်းစစ်ခွင့်ရှိရန် အာမခံချက်ပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၂၆) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်တိုင်းသည် လူမှုလုံခြုံရေးအာမခံ အပါအဝင် လူမှုလုံခြုံရေး အကျိုးအမြတ်များကို ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု အသိအမှတ်ပြုထားသည်။

အပိုဒ် (၂၇) ကလေးငယ်၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ဓါတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် လုံလောက်သော နေထိုင်မှု အဆင့်အတန်းရှိခွင့်ရှိသည်ဟု ဤအပိုဒ်တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ထိုသို့ လုံလောက်သော နေထိုင်မှုအဆင့်အတန်းရရှိရန် မိဘများတွင် အဓိက တာဝန်ရှိသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် ကလေးငယ်များ၏ ထိုအခွင့်အရေးများအတွက် မိဘများအား ရုပ်ဝတ္တုပစ္စည်းများ အပါအဝင် လိုအပ်သော အကူအညီများ ထောက်ပံ့ပေးသင့်သည်ဟု ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၂၈) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးများ၏ ပညာသင်ကြားခွင့် အခွင့်အရေးကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက အသိအမှတ်ပြုရန်ဆိုထားသည်။ အခြေခံပညာရေးကို မသင်မနေရ အခမဲ့သင်ကြားပေးရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အလယ်တန်းအဆင့်ကို ကလေးတိုင်း တက်ရောက်သင်ကြားနိုင်ရန်အတွက် ပညာရေးစနစ်အမျိုးမျိုးနှင့် သင်ကြားပေးပြီး အခမဲ့ ပညာသင်ကြားခွင့် သို့မဟုတ် ပညာသင်ထောက်ပံ့ကြေးများ ထောက်ပံ့၍ အားပေးမှုများပြုလုပ်ရမည်ဟု ဆိုထားသည်။ ကျောင်းများ၏ စည်းကမ်းများသည် ကလေးများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် အခွင့်အရေးများကို ထိခိုက်နှောင့်ယှက်ခြင်းမရှိအောင် အာမခံရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၂၉) ပညာရေးစနစ်ကို ကလေးငယ်တို့၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေး၊ စွမ်းရည်၊ စိတ်ပိုင်းနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် တိုက်ရိုက် အားကောင်းလာစေရန် ဦးတည်စေရမည်။ ပညာရေးစနစ်သည် ၎င်း၏မိဘများအပေါ် ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုအပေါ် အခြားယဉ်ကျေးမှုများ အပေါ် အခြေခံ

လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးတို့အပေါ် လေးစားလာအောင် လမ်းညွှန်မှု ပေးနိုင်ရမည်ဟုဆိုသည်။

အပိုဒ် (၃၀) လူမျိုးနွယ်စုနှင့် မူရင်းဌာနေ လူမျိုးစုများက ပေါက်ဖွားလာသော ကလေး များ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားတို့ကို ကာကွယ်ပေးရန် ဖော်ပြ ထားသည်။

အပိုဒ် (၃၁) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များသည် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အနုပညာ လုပ်ငန်း များ အပါအဝင် အခြားသော အပန်းဖြေလှုပ်ရှားမှုများ၊ အနားယူမှုများ ခံစား ခွင့်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၃၂) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် ကလေးငယ်များအား ၎င်းတို့၏ ကျန်းမာရေး သို့မဟုတ် စိတ်ပိုင်း၊ ရုပ်ပိုင်း၊ စိတ်ဓါတ်ပိုင်း၊ လူမှုရေး တိုးတက်မှုအပိုင်း ဆိုင်ရာကို အန္တရာယ်ဖြစ်စေသော၊ ၎င်းတို့၏ ပညာရေးကို ထိခိုက် အန္တရာယ်ဖြစ်စေသော အလုပ်မျိုးတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်စေခြင်းများ၊ ကလေး များအား စီးပွားရေးအရ အမြတ်ထုတ်ခြင်းတို့မှ ကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ် သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အလုပ်လုပ် ကိုင်ရမည့် အနိမ့်ဆုံးအသက်ကို သတ်မှတ်ခြင်း၊ အလုပ်လုပ်ချိန်များအား သတ်မှတ်ခြင်း၊ လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများကို သတ်မှတ်ခြင်းအပြင် ယခု အပိုဒ်ပါအချက်များကို တားဆီးရန် ထိရောက်သော လုပ်ဆောင်မှုများအား လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၃၃) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် ကလေးများအား မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခြင်း၊ မူးယစ်ဆေးဝါး ထုတ်လုပ်ခြင်းမှ ကင်းဝေးအောင် ကာကွယ်တားဆီးပေးရ မည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၃၄) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ကလေးငယ်များအား လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ နည်းမျိုးစုံဖြင့် အမြတ်ထုတ်ခြင်းများ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ စော်ကားခြင်းများမှ ကာကွယ်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ကလေးငယ်များ အား တရားမဝင် လိင်ရောင်းဝယ်မှုလုပ်ငန်းတွင် ပါဝင်စေရန် မြို့ဆွယ်မှုများ၊ ကလေးငယ်များအား ပြည့်တန်ဆာအဖြစ် အသုံးချမှုများတွင် ကလေးငယ်

များအား အသုံးပြုခြင်းတို့အား ကာကွယ်တားဆီးနိုင်ရန်အတွက် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ကိုင်ကြရမည်ဟု ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၃၅) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များအား ပြန်ပေးဆွဲခြင်းနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်း ပပျောက်ရေးအတွက် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်များက လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပေးရန် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၃၆) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးများ၏ဘဝ သာယာချမ်းမြေ့မှုကို ထိခိုက်စေနိုင်မည့် အဂတိ၊ အဖွဲ့မျိုးစုံတို့အား စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများကာကွယ်ပေးရန် ဖော်ပြထားသည်။

အပိုဒ် (၃၇) ဤအပိုဒ်တွင် မည်သည့်ကလေးတဦးတယောက်မျှ နှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်စွာ ဆက်ဆံမှု၊ လူသားမဆန်စွာ ဆက်ဆံမှုမျိုး မခံစားစေရဟု ဖော်ပြထားသည်။ အသက် (၁၈) နှစ်အောက် ကလေးငယ်များ သေဒဏ် အပြစ်ပေးခြင်း မရှိစေရဟု ဆိုထားသည်။

ကလေးငယ်များအား ဖမ်းဆီးခြင်းမပြုရဟု ယခုအပိုဒ်တွင် ဆိုထားသော်လည်း ကလေးငယ်များအား ဖမ်းဆီးခြင်း၊ ထောင်ချခြင်းတို့သည် အခြားနည်းဖြင့် ဆောင်ရွက်၍ မရတော့သောအခါတွင် ဖြစ်စေရမည်ဖြစ်ပြီး အချိန်တိုနိုင်သမျှ တိုတောင်းစေရမည်ဟုဆိုသည်။

အပိုဒ် (၃၈) အသက်(၁၅)နှစ်အောက်ကလေးများအား လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများတွင် စစ်မှုထမ်းရန် စစ်ပွဲတွင်ပါဝင်ရန် အသုံးပြုခြင်းမရှိစေရ။ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများအတွင်းမှ ကလေးငယ်များအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများ အတတ်နိုင်ဆုံး လုပ်ဆောင်ပေးရမည်ဟု ဆိုထားသည်။

အပိုဒ် (၃၉) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ၊ နှိပ်စက်မှုများ၊ လစ်လျူရှုခံခြင်းများ၊ အမြတ်ထုတ်အသုံးချမှုများနှင့် စော်ကားမှုများ၏ သားကောင်များဖြစ်ခဲ့ရသော ကလေးငယ်များအား ပြန်လည်ကျန်းမာလာအောင်၊ သာမန်ဘဝအတွင်းသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာနိုင်အောင် လိုအပ်

သော ပြုစုကုသမှုများ ထောက်ပံ့ပေးရန် လုပ်ဆောင်သင့်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

- အပိုဒ် (၄၀) ဤအပိုဒ်တွင် ကလေးငယ်များ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် ပတ်သက်၍ ကလေးငယ်များအား အကာကွယ်ပေးရန် ဆိုထားသည်။ ရာဇဝတ်မှုအတွက် စွပ်စွဲခံထားရသော ကလေးတဦးအပေါ် ဆက်ဆံမှုသည် ထိုကလေးငယ်၏ သိက္ခာအပေါ် တန်ဖိုးထား ဆက်ဆံမှုမျိုး ဖြစ်ရမည်ဟု ဆိုသည်။
- အပိုဒ် (၄၁) အကယ်၍ နိုင်ငံ၏ ဥပဒေနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေတွင် ပါဝင်သော အဆင့်အတန်းသည် ယခုစာချုပ်တွင်ပါသော အဆင့်ထက် ပိုမိုသာ လွန်နေပါက ထိုသာလွန်သော အဆင့်အတန်းကို လက်ကိုင်ပြုကျင့်သုံးရမည်။
- အပိုဒ် (၄၂) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ယခုစာချုပ်ပါ အကြောင်းအရာများကို နိုင်ငံအတွင်းရှိကလေးလူကြီးတို့အားလုံး တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် သိရှိနားလည်အောင် လုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

References:

- The Torture Reporting Handbook, Human Rights Center, University of Essex, USA, 2000.
- The Human Rights Education Handbook, Human Rights Center, University of Minneapolis, USA, 2000.
- Human Rights Defender's Manual, Diplomacy Training Program, New South Wales University, Australia. 2000.
- Human Rights Here and Now: Celebrating the Universal Declaration of Human Rights, Human Rights USA, USA, 1998.
- The United Nations Decade for Human Rights Education 1995-2004, United Nations, New York and Geneva, 1998.
- Campaigning Manual, Amnesty International, UK, 1997.
- Resource Book for Human Rights Study Sessions, Asian Forum for Human Rights and Development (Forum-Asia), Thailand, 1996.
- HRE Pack, Asian Regional Resource Center for Human Rights, ARRC, Bangkok, 1995.
- Handbook on fact-finding and Documentation of Human Rights Violations, Forum-Asia, Thailand, 1994.

